JUSTINI
EX
TROGI POMPEII
HISTORIIS externis,
LIBRI XLIV.

His acceſſit,

Ex SEXTO AURELIO
Victore de vita & moribus Romanorum Imperatorum Epitome.

Omnia quidem diligentiſſimè ex variorum exemplarium collatione caſtigata.

LONDINI,
Excuſi pro FELICE KINGSTONIO,
& veneunt per *Gulielmum Gilbertſon*, 1651.

Collegium Sancti Iohannis Evangelistæ
in Academia Cantabrigiensi 1700

JUSTINI HISTORICI Clariſſimi, in TROGI POMPEII Hiſtorias exordium, ad ANTONINUM Imperatorem.

QUum multi ex Romanis, etiam Conſularis dignitatis viri, res Romanas Græco, peregrinóq; ſermone in hiſtoriam contuliſſent, ſeu æmulatione gloriæ, ſeu varietate & novitate operis delectatus [illegible] vel priſcæ eloquentiæ Trogus Pompeius, Græcas [illegible] totius orbis hiſtorias Latino ſermone compoſuit: [illegible] cùm noſtra Græcè, Græca quoque noſtrâ linguâ legi poſſent, prorſus rem magnam & animi & corporis aggreſſus. Nam cùm pleriſq; autoribus, ſingulorum regum vel populorum res geſtas ſcribentibus opus ſuum ardui laboris videatur, nónne Pompeius nobis Herculeâ audaciâ orbem terrarum aggreſſus videri debet, cujus libris omnium ſeculorum, regum, nationum, populorumq; reges geſtæ continentur? Et quæ hiſtorici Græcorum, prout commodum cuiq; fuit, inter ſe + gregatim occupaverunt, omiſſis quæ ſine fructu erant, ea omnia Pompeius diviſa temporibus, & ſerie rerum congeſta, compoſuit. Horum igitur quatuor & quadraginta voluminum (nam totidem edidit) per otium, quo in urbe verſabamur, cognitione quæque digna excerpſi. Sed omiſſis his, quæ nec cognoſcendi voluptate jucunda, nec exemplo erant neceſſaria, breve veluti corpuſculum florum feci: ut haberent & qui Græca didiciſſent, quo admonerentur: & qui non didiciſſent, quo inſtruerentur. Quod ad te, Imperator Antonine, non tam cognoſcendi, quàm emendandi causâ transmiſi: ſimul ut otii mei, cujus et Cato reddendam rationem putat, apud te ratio conſtaret. Sufficit enim

Narratio, & occaſio operis.

A rei difficultate.

Argumentum à minore ad majus.

+ Certatim. *Conſilium vel inſtituti operis*

Hiſtoriæ uſus & utilitas

mihi in hoc tempore judicium tuum, apud poſteros, cum obtrectationis invidia deceſſerit, induſtriæ teſtimonium habituro.

JVSTINI HISORICI
In TROGI POMPEIJ Hiſtorias
LIBER PRIMUS.

PRincipio rerum, gentium, nationumque imperium penes reges erat: quos ad faſtigium hujus majeſtatis non ambitio popularis, ſed ſpectata inter bonos moderatio provehebat. Po[illegible] nullis legibus tenebatur; arbitria principum pro [illegible]bus erant. Finis imperii tueri magis, quàm proferre, mors erat. Intra ſuam cuiq; patriam regna finiebantur. Primus omnium Ninus, rex Aſſyriorum, veterem, & quaſi avitum gentium morem nova imperii cupiditate mutavit. Hic primus intulit bella finitimis: & rudes adhuc ad reſiſtendum populos ad *Lybiæ* terminos uſq; perdomuit. Fuere quidem temporibus antiquiores, Vexores rex Ægepti, & Scythiæ rex Tanais: quorum alter in Pontum, alter uſque Ægyptum exceſſit. Sed longinqua, non finitima bella gerebant: nec imperium ſibi, ſed populis ſuis gloriam quærebant, contentiq; victoriâ, imperio abſtinebant. Ninus magnitudinem quæſitæ dominationis continuâ poſſeſſione firmavit. Domitis igitur proximis, cùm acceſſione virium fortior ad alios tranſiret, & proxima quæq; victoria inſtrumentum ſequentis eſſet, totius Orientis populos ſubegit. Poſtremum illi bellum cum Zoroaſtre, rege Bactrionarum fuit, qui primus dicitur artes magicas inveniſſe, & mundi principia, ſyderumq; motus diligentiſſimè ſpectaſſe. Hoc occiſo, & ipſe deceſſit, relicto impudere adhuc filio Nino, ex uxore Semiramide. Hæc nec immaturo puero auſa tradere imperium, nec ipſa imperium palam tractare, tot ac tantis gentibus

Regum [illegible] prima i[illegible]peria.

Prima monarchia Aſſyriorum.

Geſta Nini.

Zoroaſtres magicæ artis inventor.

gentibus vix patienter uni viro, nedum feminæ parituris, ſimulat ſe pro uxore Nini filium, pro femina, puerum. Nam & ſtatura utriq; mediocris, & vox pariter gracilis, ſigna formæ, lineamentorum æqualitas matri ac filio ſimilis. Igitur brachia ac crura velamentis, tiarâ caput tegit: & ne novo habitu aliquid occultare videretur, eodem ornatu & populum veſtiri jubet: quem morem veſtis exinde gens univerſa tenet. *Sic primis initiis ſexum mentita, puer credita eſt.* Magnas deinde res geſſit: quarum amplitudine, ubi invidiam ſuperatam putat, quæ ſit fatetur, quémve ſimulaſſet. Nec hoc illi dignitatem regni ádemit, ſed admirationem auxit, quòd mulier non feminas modò virtute, ſed etiam viros anteiret. Hæc Babyloniam condidit, murúmque urbis cocto latere circundedit arenâ, pice, bitumine interſtrato: quæ materia in illis locis paſſim è terra exæſtuat. Multa alia præclara hujus reginæ fuere. Siquidem non contenta acquiſitos à viro regni terminos tueri, Æthiopiam quoque regno ſuo adjecit. *Sed & Indiæ bellum intulit:* quo præter illam & Alexandrum Magnum, nemo intravit. *Ad poſtremum cùm concubitum filii petiiſſet, ab eodem interfecta eſt, duos & XL annos poſt Ninum regno potita. Filius ejus Ninus contentus elaborato à parentibus imperio, belli ſtudia depoſuit, & veluti ſexum cum matre mutaſſet, rarò à viris viſus, in feminarũ turba conſenuit. Poſteri quoque ejus exempla ſecuti, reſponſa gentibus per internuntios dabant. Imperium Aſſyrii, qui poſtea Syrii dicti ſunt, annos MCCC. tenuere. Poſtremus apud eos regnavit Sardanapalus, vel muliere corruptior. Ad hunc videndum (quod nemini ante eum permiſſum fuerat) præfectus ipſius, Medis præpoſitus nomine *Arbactus, cùm admitti magna ambitione ægrè obtinuiſſet, invenit eum inter ſcortorum greges purpuram colo nentem, & muliebri habitu, cùm mollitia corporis, & oculorum laſcivia omnes feminas anteiret, penſa inter virgines partientem. Quibus viſis, indignatus tali

Semiramidis aſtus. Exutus pro tiara hodie uſq; durat.

Semiramis muliebris fortitudinis exemplum. Ejuſdem geſta.

Locum Aſphaltitem intelligit, de quo Plin. lib. 7.

† Ato.

Semiramis XLII annos regno potita.

Aſſyrii regnaverunt annos M. CCC.

† Sardanapalus.

† Arbactus.

Mollis & effeminati principis exemplum.

fœminæ tantum virorum, ſubjectum, tractantiq; lanam ferrum & arma portantes parêre, progreſſus ad ſocios ſuos, quid viderit, refert. Negat ſe ei parêre poſſe, qui ſe fœminâ malit eſſe, quàm virum. Fit igitur conjuratio: bellum Sardanapalo infertur: quo ille audito, non ut vir regnum defenſurus, ſed ut metu mortis mulieres ſolent, primò latebras circumſpicit, mox deinde cum paucis & incompoſitis, in bellum progreditur. Victus, in regiam ſe recipit, & extructâ pyrâ, ſe & divitias in incendium mittit, hoc ſolo imitatus virum. Poſt hæc ſtatuitur rex interfector ejus * Arbactus, qui præfectus Medorum fuerat. Is imperium ab Aſſyriis ad Medos transfert. Poſt multos deinde reges per ordinem ſucceſſionis, regnum ad Aſtyagen deſcendit. Hic per ſomnium vidit ex naturalibus filiæ, quam unicam habebat, vitem enatam, cujus palmite omnis Aſia obumbrabatur. Conſulti harioli, ex eadem filia nepotem ei futurum, cujus magnitudo prænuncietur, regniq; ei amiſſionem portendi, reſponderunt. Hoc reſponſo perterritus, neque claro viro, neque civi dedit filiam: ne paterna maternáque nobilitas nepotis animum extolleret: ſed de gente obſcura tunc temporis Perſarum, Cambyſi mediocri viro, in matrimonium tradidit. Ac ne ſic quidem ſomnii metu depoſito, gravidam ad ſe filiam accerſit, ut ſub avi potiſſimum conſpectu fœtus necaretur. Natus infans datur occidendus Harpago, regis omnium conſiliorum participi. Is veritus, ſi ad filiam mortuo rege veniſſet imperium, eò quòd nullum Aſtyages virilis ſexus genuerat, ne illa necati infantis ultionem, quàm à patre non potuiſſet, à miniſtro exigeret, paſtori regii pecoris puerum exponendum tradidit. Fortè eodem tempore & ipſi paſtori filius natus erat. Ejus igitur uxor audita regii infantis expoſitione, ſummis precibus rogat, ſibi afferri, oſtendique puerum: cujus precibus fatigatus paſtor, reverſus in ſylvam, invenit juxta infantem canem feminam, parvulo ubera præbentem, & à feris & alitibus defendentem. Motus

etiam

Similis eſt de Boge hiſtoria apud Herod. li. 7.

Sardanapali mors virilis.

* Arbaces

Mandane ea dicta fuit auctor Val. Max. lib. 1. ca. 7

Aſtyagis ſomnium, de quo Herod. lib. 1.

Cyrus infans ut vitæ diſcrimina evaſit, clam educatur.

Paſtori nomen fuit Mitradates Herod.

A cane educatus.

etiam ipſe miſerecordia, quia notam ipſam canem videret, puerum defert ad ſtabulum eadem cane anxiè proſequente: quem ut in manum mulier accepit, veluti ad notam puer alluſit, tantuſque in illo vigor, & dulcis quidem blandientis riſus apparuit, ut paſtorem uxor ultrò rogaret, quò ſuum partum pro illo exponeret, permitteretq; ſibi, ſive fortunæ ipſius, ſive ſpei ſuæ puerum nutrire. Atq; ita permutata ſorte parvulorum, hic pro filio paſtoris educatur, ille pro nepote regis exponitur. Nutrici Spacon poſteà nomen fuit, quia canem Perſæ ſic vocant. Puer deinde cùm inter paſtores eſſet, Cyri nomen accepit. Mox rex inter ludentes ſorte delectus, cùm per laſciviam contumaces flagellis cæcidiſſet, à parentibus puerorum querela eſt regi delata, indignantibus à ſervo regio ingenuos homines ſervilibus verberibus affectos. Ille accerſito puero & interrogato, cùm nihil mutato vultu, feciſſe ſe ut regem reſpondiſſet: admiratus conſtantiam, in memoriam ſomnii reſponſiq; revocatur. Atq; ita cùm & vultus, & ſimilitudo, & expoſitionis tempus, & paſtoris confeſſio convenirent, nepotem agnovit. Et quoniam defunctus ſibi ſomnio videretur, agitato inter paſtores regno, animum* minacem duntaxat in illo fregit. Cæterum Harpago amico ſuo infeſtus, in ultionem ſervati nepotis, filium ejus interfecit, epulandúmq; patri tradidit. Sed Harpagus ad præſens tempus diſſimulato dolore, odium regis in vindictæ occaſionem diſtulit. Interjecto* demum tempore cùm adoleviſſet Cyrus, dolore orbitatis admonitus, ſcribit ei, ut relegatus in Perſas ab avo fuerit, ut occidi eum parvulum avus juſſerit, ut beneficiò ſuo ſervatus ſit, ut regem offenderit, ut filium amiſerit. Hortatur exercitum paret, & pronam ad regnum viam ingrediatur, Medorum tranſitionem pollicitus: epiſtoláq; quia palàm ferri nequibat, regis cuſtodibus omnem aditum obſidentibus, exenterato lepori inſeritur, lepúſque in Perſas Cyro ferendus, fido ſervo traditur: addita ſunt retia, ut ſub ſpecie venatio-

Paſtoris infantem mortuum fuiſſe [illegible] ſcribit Herod.

Cyrus puerorum rex eligitur.

† Minaci-
one.

Aſtyagis ſcelus nefandiſſimum.

† Deinde.

*Prudens in excul-
tandis li-
[illegible]
[illegible],
quale in-
frà De-
[illegible]
apud He-
rod. [illegible]
ei.*

Mansuit adhuc vestigiis Persia. Callidum Cyri consilium.

Ejusdem bellum adversus Medos.

Necessitas ingens telum. Persarum mulierum virilis animus, & egregium dictum.

ris dolus lateret. Lectis ille epistolis, eandem viam somnio aggredi jussus est: sed præmonitus, ut quem primum postera die obviam haberet, socium cœptis assumeret. Igitur antelucano tempore ruri iter ingressus, obviam habuit servum de ergastulo cujusdam Medi, nomine Sybarem. Hujus requisita origine, ut in Persis genitum audivit, demptis compedibus, assumptoq; comite, Persepolim urbem regreditur. Ibi convocato populo, jubet omnes præsto cum securibus esse, & sylvam viæ circumdatam excidere. Quod cum strenuè effecissent, eosdem postera die apparatis epulis invitat: deinde cùm alacriores ipso convivio factos videret, rogat ut si conditio proponatur, utrius vitæ sortem legant, hesterni ne laboris, an præsentium epularum. præsentium, ut acclamavere omnes, ait, hesterno similem labori omnem vitam acturos, quoad Medis pareant: se secutos, hodiernis epulis. Lætis omnibus, Medis bellum infert. Astyages meriti in Harpagum oblitus summam belli eidem committit: qui exercitum acceptum statim Cyro per deditionem tradidit, regis crudelitatem perfidia defectionis ulciscitur. Quod ubi Astyages audivit, contractis undique auxiliis, ipse in Persas proficiscitur: & repetito alacrius certamine, pugnantibus suis, partem exercitus à tergo ponit: & in tergiversantes ferro agi, ut in hostes, jubet: ac denunciat suis, ni vicerint, non minus fortes etiam post terga inventuros, quàm à frontibus viros: proinde videant fugientibus hæc, an illa pugnantibus acies rumpenda sit. Ingens post necessitatem pugnandi animus exercitui ejus accessit. Pulsa itaq; cùm Persarum acies paulatim cederet, matres & uxores eorum obviam occurrunt, orant in prælium revertantur: cunctantibus, sublata veste, obscœna corporis ostendunt, rogantes num in uteros matrum vel uxorum velint refugere. Hac repressi castigatione, in prælium redeunt: & facta impressione, quos fugiebant, fugere compellunt. In eo prælio Astyages capitur: cui Cyrus nihil aliud nisi regnum abſtulit, nepotemq; in illo magis, quàm victorem ſe geſſit, eumq; maximè genti Hyrcanorum præpoſuit. Nam ipſe reverti in Medos noluit. Hic finis Medorum imperii fuit. Regnaverunt annis CCCL. In initio regni, Cyrus Cybarem, quem juxta nocturnum viſum ex ergaſtulo liberaverat, comitemque & ſocium in omnibus rebus habuerat, Perſis præpoſuit: ſororémq; ſuam ei in matrimonium dedit. Sed civitates Medorum, quæ tributariæ fuerant, mutato imperio, etiam conditionem ſuam mutatam arbitrantes, à Cyro defecerunt: quæ res multorum bellorum Cyro cauſa & origo fuit. Domitis demum pleriſque cùm adverſus Babylonios bellum gereret, Babyloniis rex Lydorum Crœſus, cujus opes & divitiæ inſignes ea tempeſtate erant, in auxilium venit: victuſq; jam de ſe ſolicitus, in regnum refugit. Cyrus quoq; poſt victoriam, compoſitis in Babylonia rebus, bellum transfert in Lydiam. Ibi fortuna prioris prælii perculſum jam Crœſi exercitum, nullo negotio fundit. Crœſus ipſe capitur. Sed quanto bellum minoris periculi, tanto & mitior victoria fuit. Crœſo & vita, & patrimonii partes, & urbs Barce conceſſæ ſunt: in qua etſi non regiam vitam, tamen & proximam majeſtati regiæ degeret. Hæc clementia non minus victori, quàm victo utilis fuit. Quippe ex univerſa Græcia, cognito quòd illatum Crœſo bellum eſſet, auxilia, velut ad commune extinguendum incendium, confluebant. Tantus Crœſi amor apud omnes urbes erat, ut paſſurus Cyrus grave bellum Græciæ fuerit, ſi quid in Crœſum crudelius conſuluiſſet. Interjecto deinde tempore, occupato in aliis bellis Cyro, rebellavere Lydi: quibus iterum victis, arma & equi adempti, juſſiq; cauponas, & ludicras artes, & lenocinia exercere. Et ſic gens induſtriâ quondam potens, & manu ſtrenua, effeminata mollitie, luxuriaq; virtutem priſtinam perdidit: & quos ante Cyrum invictos bella præſtiterant, in luxuriam lapſos, otium ac deſidia ſuperavit. Fuere Lydis multi ante Crœſum reges variis caſibus

Clementiæ & moderationis in victoria exemplum.

Crœſus oraculis fruſtratus, ultro Cyro bellum intulit, auctor Herod.

Alterum clementiæ exemplum in Cyro.

Arma adempta à Lydis.

Hæc res initium [illegible] Lydis [illegible].

bus memorabiles: nullus tamen fortunæ Candauli comparandus: qui cùm uxorem ſuam, quam propter pulchritudinem nimiùm diligebat, omnibus prædicaret, non contentus voluptatum ſuarum tacita conſcientia, niſi etiam matrimonii reticenda publicaret, prorſus, quaſi ſilentium damnum pulchritudinis eſſet: ad poſtremum ut affirmationi ſuæ fidem faceret, eam Gygi ſodali ſuo nudam demonſtravit. Quo facto & amicum in adulterium uxoris illectum, hoſtem ſibi fecit, & uxorem, veluti tradito alii amore, à ſe alienavit. Nam brevi poſt tempore cædes Candaulis nuptiarum præmium fuit. Uxor mariti ſanguine dotata, regnum viri & ſe pariter adultero tradidit. Cyrus ſubacta Aſia, & univerſo Oriente in poteſtatem redacto, Scythis bellum intulit. Erat autem eo tempore Scytharum regina Thomyris: quæ non muliebriter adventu hoſtium territa, cùm prohibere eos poſſet, vadum Araxis fluminis tranſire permiſit, & ſibi feliciorem pugnam intra regni ſui terminos rata, & hoſtibus objectu fluminis fugam difficiliorem. Itaque Cyrus trajectis copiis, cùm aliquantiſper in Scythiam proceſſit, caſtrametatus eſt: Deinde poſtera die cùm ſimulato metu & quaſi refugiens caſtra deſeruiſſet, vinum affatim, & ea quæ erant epulis neceſſaria, reliquit. Quod cum nuntiatum reginæ eſſet, adoleſcentulũ filium, ad inſequendum eum cum tertia parte copiarum mittit. Cùm ventum ad Cyri caſtra eſſet, ignarus rei militaris adoleſcens, veluti ad epulas, non ad prælium veniſſet, omiſſis hoſtibus inſuetos barbaros vino onerare ſe patitur, priuſq; Scythæ ebrietate quàm bello vincuntur. Nam cognitis his, Cyrus reverſus per noctem, ſecuros opprimit, omneſq; Scythas cum reginæ filio interficit. Amiſſo tanto exercitu, & quod gravius dolendum, unico filio, Thomyris orbitatis dolorem non in lacrymas effundit, ſed in ultionis ſolatia intendit: hoſteſque recenti victoriâ exultantes pari inſidiarum fraude circumdedit. Quippe ſimulatâ diffidentiâ, propter vulnus acceptum refugiens,

Reticenda multa in matrimonio.

Proverbium. Gygis annulus.

Aliquantiſper, per aliquantulum.

De Cyri caſtris nonnihil varius à Juſtino Curt. li. 3

Cyri in Maſſagetis exitus.

giens, Cyrum adusq; anguſtias perduxit. Ibi compoſitis in montibus inſidiis, ducenta millia Perſarum cum ipſo rege trucidavit. In qua victoria etiam illud memorabile fuit, quòd neq; nuntius tantæ cladis quidem ſuperfuit. Caput Cyri amputatum in utrem humano ſanguine repletum, conjici regina jubet, cum hac exprobatione crudelitatis: *Satia te ſanguine*, inquit, *quem ſitiſti, Cujúſq; inſatiabilis ſemper fuiſti.* Cyrus regnavit annis xxx, non initio tantùm regni, continuo ſed totius temporis ſucceſſu, admirabiliter inſignis. Huic ſucceſſit filius Cambyſes, qui imperio Ægyptum adjecit; ſed offenſus ſuperſtitionibus Ægyptiorum, Apis, cæterorúmq; deorum ædes dirui jubet. Ad Ammonis quoque nobiliſſimum templũ expugnandum, exercitum mittit: qui tempeſtatibus, & arenarum molibus oppreſſus, ĩteriit. Poſt hæc per quietem vidit fratrem ſuum * Mergidem regnaturum: quo ſomnio exterritus, non dubitavit poſt ſacrilegia etiam parricidium facere. Erat enim difficile ut parceret ſuis, qui contemptu religionis graſſatus etiam contra deos fuerat. Ad hoc tam crudele miniſterium Magum quendam ex amicis delegit, nomine * Comarim. Interim ipſe gladio ſua ſponte evaginato, in femore graviter vulneratus occubuit; pœnaſq; luit ſeu imperati parricidii, ſeu ſacrilegii perpetrati. Quo nuntio accepto, Magus ante famam amiſſi regis occupat facinus: proſtratóque * Mergide, cui regnum debebatur, fratrum ſuum ſubjecit * Oropaſten. Erat enim oris & corporis lineamentis perſimilis, ac nemine ſubeſſe dolum arbitrante, pro * Mergide rex * Oropaſtes conſtituitur. Quæ res eo occultior fuit; quòd apud Perſas perſona regis ſub ſpecie majeſtatis occulitur. Igitur Magi ad favorem populi conciliandum, tributa & militiæ vocationem in triennium remittunt: ut regnum quod fraude quæſierant, indulgentiâ & largitionibus confirmarent. Quæ res ſuſpecta primò * Orthani viro nobili, & in conjectura ſagaciſſimo fuit. Itaque per internuncios quærit à filia, quæ ĩter

Sythica crudelitas

Ægyptii ſuperſtitioſi.

† Smerdim.

† Praxaſpem.

† Smerde

† Smerdim.

† Smerde

† Smerdis

† Otani

ter regias pellices erat, an Cyri regis filius rex eſſet. Et illa nec ſe ſcire ipſam ait, nec ex alia poſſe cognoſcere: quia ſingulæ ſeparatim recludantur. Tum pertrectare dormienti caput jubet: Nam Mago Cambyſes aures utraſque præciderat. Factus deinde per filiam certior, ſine auribus eſſe regem, optimatibus Perſarum rem indicat, & in cædem falſi regis impulſos ſacramento religionis obſtringit. Septem tantum conſcii fuere hujus conjurationis, qui ex continenti, ne dato in pœnitentiam ſpatio, res per quenquam narraretur, occultato ſub veſte ferro, ad regiam pergunt. Ibi obviis interfectis, ad Magos perveniunt: quibus ne ipſis quidem animus in auxilium ſuum defuit. Siquidem ſtricto ferro duos de conjuratis interficiunt. Ipſi tamen corripiuntur à pluribus, quorum alterum Gobryas amplexus Magum, cunctantibus ſociis, nec ipſum pro Mago tranſfoderent, quia res obſcuro loco gerebatur; vel per ſuum corpus adigi Mago ferrum juſſit: fortuna tamen ita regente, illo incolumi Magus interficitur. Occiſis Magis, magna quidem gloria recuperati regni principium fuit: ſed multo major in eo, quod cùm de regno ambigerent, concordare potuerunt. Erant enim & virtute & nobilitate ita pares, ut difficilem ex his populo electionem æqualitas faceret. Ipſi igitur viam invenerunt, qua de ſe judicium religioni & fortunæ committerent. Pacti inter ſe ſunt, die ſtatuta omnes equos ante regiam primo mane perducerent: & cujus equus ante ſolis ortum hinnitum primus edidiſſet, is rex eſſet. Nam & Solem unum deum Perſæ eſſe credunt: & equos eidem deo ſacratos ferunt. Erat inter conjuratos Darius Hyſtaſpis filius, cui de regno ſollicito, equi cuſtos ait, Si ea res victoriam moraretur, nil negotii ſupereſſe: proinde nocte equam pridie ante conſtitutam diem ad eundem locum ducit, ibiq; equæ equum admittit, ratus ex voluptate Veneris futurum quod evenit. Poſtera die cum ad ſtatutam horam omnes veniſſent, Darii equus cognito loco ex deſiderio feminæ hinnitum ſtatim edidit: & ſegnibus aliis ſolis auſpicium domino primus emiſit. Tanta moderatio cæteris fuit, ut audito auſpicio, confeſtim equis deſilierint, & Darium regem ſalutârint: populus quoq; univerſus, ſecutus judicium principum, eundem conſtituit regem. Sic regnum Perſarum, ſeptem nobiliſſimorum virtute quæſitum, tam levi momento in unum collatum eſt. Incredibile prorſus hoc tanta pietate geſſiſſe eos; quod ut eriperent à Magis, mori non recuſârint: quanquam præter formam virtutémq; hoc imperio dignam,* & cognatio Dario juncta cum priſtinis regibus fuit. Principio igitur regni, Cyri regis filiam, regalibus nuptiis regnum firmaturus, in matrimonium recepit: ut non tam in extraneum tranſlatum, quàm in familiam Cyri reverſum videretur. Interjecto deinde tempore, cum Aſſyrij deſciviſſent, & Babyloniam occupaſſent, difficiliſq; urbis expugnatio eſſet, æſtuante rege, unus de interfectoribus Magorum, Zopyrus nomine, domi ſe verberibus lacerari toto corpore jubet: naſum, & labia, aures ſibi præcidi, atq; ita regi inopinanti ſe offert. Attonitum, & quærentem Darium cauſſas, autorémq; tam fœdæ lacerationis, tacitus quo propoſito fecerit, edocet,* formatóq; in futurum conſilio transfugæ titulo Babyloniam proficiſcitur; ibi oſtendit populo laniatum corpus. Queritur crudelitatem regis, à quo in regni* portione, non virtute, ſed auſpicio, non judicio hominum, ſed hinnitu equi ſuperatus ſit. Jubet illos ex amicis exemplum capere, quid hoſtibus cavendum ſit. Hortatur ne mœnibus magis, quàm armis confidant, patianturq; ſe commune bellum recentiore ira gerere. Nota nobilitas viri, pariter & virtus omnibus erat, nec de fide timebant, cujus veluti pignora, vulnera corporis, & injuriæ notas habebant. Conſtituitur ergo dux omnium ſuffragio, & accepta parva manu, ſemel atque iterum cedentibus conſultò Perſis, ſecunda prælia fecit. Ad poſtremum univerſum ſibi creditum exercitum regi prodidit, urbémq; ipſam in poteſtatem ejus redegit.

* Fortè *legendum eſt & cognatione Darius junctus cum.*

* Firmatóque.

* Portione: vel ſortitione.

gis. Poſt hæc Darius rex bellum Scythis infert, quod ſequenti volumine referetur.

JUSTINI LIBER II.

IN relatione rerum à Scythis geſtarum, quæ ſatis amplæ magnificæq; fuerunt, principium ab origine repetendum eſt. Non enim minus illuſtria initia, quàm imperium habuere: nec virorum imperio magis, quàm fœminarum virtutibus claruere. Quippe cum ipſi Parthos, Bactrianóſq; fœminæ autem earum Amazonum regnum condiderint, prorſus ut res geſtas virorum mulierúmque conſiderantibus, incertum ſit, uter apud eos ſexus illuſtrior fuerit. Scytharum gens antiquiſſima ſemper habita: quanquam inter Scythas & Ægyptios diu contentio de generis vetuſtate fuerit: Ægyptiis prædicantibus, initio rerum cum aliæ terræ nimio fervore ſolis arderent, aliæ rigerent frigoris immanitate, ita ut non modò generare homines, ſed ne advenas quidem recipere ac tueri poſſent, priuſquam adverſus calorem vel frigus velamenta corporis invenirentur, vel locorum vitia quæſitis arte remediis mollirentur, Ægyptum ita temperatam ſemper fuiſſe, ut neque hyberna frigora, nec æſtivi ſolis ardores incolas ejus premerent: ſolum ita fœcundum, ut alimentorum nulla terra feracior ſit in uſus hominum. Jure igitur ibi primum homines natos videri debere, ubi educari facillimè poſſent. Contrà, Scythæ cœli temperamentum nullum eſſe vetuſtatis argumentum putabant. Quippe naturam cum primum incrementa caloris & frigoris regionibus diſtinxerit, ſtatim ad locorum patientiam, animalia quoque generaſſe: ſed et arborum atq; frugum pro regionum conditione, aptè genera variata. Et quantò Scythis ſit cœlum aſperius quàm Ægyptiis, tantò et corpora et ingenia eſſe duriora. Cæterùm ſi mundi, quæ nunc partes ſunt, aliquando unitas fuit: ſive illuvies aquarum principio rerum terras obrutas tenuit: ſive ignis, qui et mundum genuit, cun-

Herodotus eam contentionem de vetuſtate originis, fuiſſe ſcribit inter Ægyptios & Phryges cta poſſedit: utriuſq; primordii Scythas origine præſtare. Nam ſi ignis prima poſſeſſio rerum fuit, qui paulatim extinctus, ſedem terris dedit, nullam prius quàm Septentrionalem partem, hyemis frigore ab igne ſecretam, adeo ut nunc quoq; nullum magis rigeat frigoribus. Ægyptum verò, & totum Orientem tardiſſimè temperatum, quippe qui etiam nunc torrenti calore Solis exæſtuat. Quòd ſi omnes quondam terræ ſummerſæ profundo fuerunt, profectò editiſſimam quamq; partem decurrentibus aquis prius ſolo eandem aquam diutiſſimè immoratam: Et quantò prior quæq; pars terrarum ſiccata ſit, tantò prius animalia generare cœpiſſe. Porro Scytham adeò editiorem omnibus terris eſſe, ut cuncta flumina ibi nata in * Mæotida, tum deinde in Ponticum, & in Ægyptium mare decurrunt. Ægyptum autem (quæ tot regum, tot ſeculorum curâ impenſaq; munita ſit, & adverſus vim decurrentium aquarum tantis inſtructa molibus, tot foſſis conciſa, ut cum his arceantur, illis recipiantur aquæ, nihilominus coli, niſi *expulſo Nilo, non potuerit) nec poſſe videri hominum vetuſtate ultima, quæ ſive exaggerationibus regum, ſive Nili trahentis limum, terrarū recentiſſima videatur. His igitur argumentis ſuperatis Ægyptiis, antiquiores ſemper Scythæ viſi. Scythia in orientem porrecta, includitur ab uno latere Ponto, & ab altero montibus Riphæis: à tergo Aſia & * Phaſi flumine: multum in longitudinem & latitudinem patet. Hominibus inter ſe fines nulli: neq; enim agrum exercent, nec domus illis ulla, ut tectum, aut ſedes eſt, armenta, & pecora ſemper paſcentibus, & per incultas ſolitudines errare ſolitis. Uxores liberóſq; ſecum in plauſtris vehunt: coriis, imbrium hyemiſq; cauſſa tectis, pro domibus utuntur. Juſtitia gentis ingeniis culta, non legibus. Nullum ſcelus apud eos furto gravius: quippe ſine tecto, munimentóq; pecora & armenta habentibus, quid ſalvum eſſet, ſi furari liceret? Aurum & argentum perinde aſpernantur, ac reliqui mortales appetunt,

* Mare Mæoticū

* excluſo

* Tanai.

Nomades dicti à Geographis.

tunt. Lacte & melle veſcuntur. Lanæ iis uſus, ac veſtium ignotus: & quanquam continuis frigoribus urantur, pellibus tamen ferinis, ut murinis veſtiuntur. Hæc continentia illis morum quoque juſtitiam dedit, nihil alienum concupiſcentibus. Quippe diviziarum cupido ibi eſt, ubi & uſus. Atq; utinam reliquis mortalibus ſimilis moderatio, & abſtinentia alieni foret. Profectò non bellorum tantum per omnia ſecula terris omnibus continuaretur, neq; plus hominum ferrum, & arma; quàm naturalis fatorum conditio raperet. Prorſus ut admirabile videatur, hoc illis naturam dare, quod Græci longa ſapientum doctrina, præceptiſq; philoſophorum conſequi nequeunt, cultóſque mores incultæ barbariæ collatione ſuperari. Tantò plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quantò in his cognitio virtutis. Imperium Aſiæ ter quæſivere Scythæ, ipſi perpetuò ab alieno imperio aut intacti, aut invicti manſere. Darium regem Perſarum, turpi à Scythia ſummovere fugâ: Cyrum cum omni exercitu trucidârunt: Alexandri Magni ducem *Zæpironam pari ratione cum copiis univerſis deleverunt. Romanorum audivere, non ſenſere arma. Mox Parthicum & Bactrianum imperium ipſi condiderunt. Gens & laboribus & bellis aſpera. Vires corporum immenſæ, nihil parere, quod amittere timeant, nihil victores præter gloriam concupiſcunt. Primus Scythis bellum intulit Vexores rex Ægyptius, miſſis prius legatis, qui hoſtibus parendi legem dicerent. Sed Scythæ jam antea de adventu regis à finitimis certiores facti, legatis reſpondent: Miramur tam opulentis populi ducem, ſtolidè adverſus inopes occupaſſe bellum, quod magis domi fuerit illi timendum, quòd belli certamen anceps, præmia victoriæ nulla, damna manifeſta ſint. Igitur non expectaturos Scythas, ut ad ſe veniatur, cum tanta ſibi in hoſte plura concupiſcenda ſint, ultróq; prodituros obviam. Nec dictum res morata: quos cum tanta celeritate venire rex didiciſſet, in fugam vertitur, & exercitu cum omnibus apparatu belli relicto

Digreſſio per cupi- [illegible]

* Zopy- rona.

Hac dicit aureos hamo piſcari, ut Auguſtus Cæſar dicere conſueverat.

Ecto, in regnum trepidus ſe recepit. Scythas ab Ægypto paludes prohibuere. Exinde reverſi Aſiam perdomitam, vectigalem fecerunt, modico tributo magis in titulum imperii, quam in victoriæ præmium impoſito, quindecim annis pacandæ Aſiæ morati, uxorum flagitatione revocantur, per legatos denunciantium, ni redeant, ſobolem ſe ex finitimis quæſituras, nec paſſuras ut in poſteritatem Scytharum genus per fœminas intercidat. His igitur Aſia per mille quingentos annos vectigalis fuit. Pendendi tributi finem Ninus rex Aſſyriorum impoſuit. Sed apud Scythas medio tempore duo regii juvenes, Plinos & * Scholpythus, per factionem optimatum domo pulſi, ingentem juventutem ſecum traxere, & in Cappadociæ ora, juxta amnem Thermodoonta conſedêre, ſubjectóſq; Themiſcyreos campos occupavere. Ibi per multos tot annos ſpoliare finitimos conſueti, conſpiratione populorum per inſidias trucidantur. Horum uxores, cùm viderent exilio ſuo additam orbitatem, arma ſumpſere, fineſq; ſuos ſummoventes primò, mox inferentes bella, defendunt. Nubendi quoq; finitimis animũ omiſere, ſervitutem non matrimonium appellantes, ſingulare omnium ſeculorum exemplum. Auxere rempublicam ſine viris, jam etiam cũ contemptũ virorum ſe tuentur. Et ne feliciores aliæ aliis viderentur, viros, qui domi remanſerant, interficiunt. Ultionem quoq; cæſorum conjugum excidio finitimorum conſequuntur. Tunc pace armis quæſita, ne gens interiret, concubitum finitimorum ineunt. Si qui mares naſcerentur, interficiebantur. Virgines in eundẽ ipſarum morem, non otio, neq; lanificio, ſed armis, equis, venationibus exercebant, inuſtis infantium dexterioribus mammis, ne ſagittarum jactus impediretur, unde Amazones dictæ ſunt. Duæ reginæ his fuere, Marthesia & Lampedo, quæ in duas partes (agmine diviſo) inclyta jam opibus, vicibus gerebant bella, ſolicitè terminos alternis defendentes: & ne ſucceſſibus deeſſet autoritas, generatas ſe Marte prædicabant. Itaque majore

** Scholopythus. Mons inde Themiſcyra regionis Plin. lib. 6. c. 3.*

Vicini ab Amazonibus populi vulgò dicti ſunt Gynæcocratumenoi. Id est, Plin. lib. 6. indicat.

Vana nomina inde dicta: Servius in Virg.

parte Europæ ſubacta, Aſiæ quoq; nonnullas civitates occupavere. Ibi Epheſo multiſq; aliis urbibus conditis, partem exercitus cum ingenti præda domũ remittunt. Reliquæ quæ ad tuendum Aſiæ imperium remanſerãt *concurſu barbarorum cum *Martheſia regina interficiuntur. In cujus locum filia ejus *Otrera regno ſuccedit. Cui præter ſingularem belli induſtriã, eximia ſervatæ in omne ævum virginitatis admiratio fuit. Hujus virtute tantum aditum gloriæ & famæ Amazonibus eſt, ut Herculi rex cui XII. ſtipendia debebat, quaſi impoſſibile imperaverit, ut arma reginæ Amazonum ſibi afferret. Igitur eo profectus longis novem navibus, comitante principum Græciæ juventute, inopinantes aggreditur. Duæ ex quatuor tunc ſorores Amazonum regna tractabant, Antiope & *Otrera, quarum Otrera foris bellum gerebat. Igitur cum Hercules ad littus Amazonum applicuiſſet, infrequens multitudo, cum Antiopa regina nihil hoſtile metuente, erat. Quare effectum eſt, ut paucæ repentino tumultu excitatæ arma ſumerent, facilémq; victoriam hoſtibus darent. Multæ itaque cæſæ, captæq; : In his duæ captæ ſunt Antiopæ ſorores, Menalippe ab Hercule, Hippolyte à Theſeo. Sed Theſeus obtenta in præmium captiva, eandem in matrimonium aſſumit: ex ea genuit Hippolytum. Hercules poſt victoriam, Menalippen captivam ſorori reddidit, & pretium arma reginæ accepit. Atq; ita imperio functus, ad regem revertitur. Sed Otrera ubi comperit bellum ſororibus illatum, & raptorem eſſe Athenienſium principem, hortatur comites in ultionem, fruſtráque & Ponti ſinum & Aſiam domitã eſſe dicit, ſi Græcorum non tàm bellis, quàm rapinis pateant. Auxilium deinde à *Sigillo rege Scytharum petit. Genus ſe Scytharum eſſe, cladem virorum, neceſſitatem armorum, belli cauſas oſtendit: aſſecuráſque virtute ne ſegniores viris fœminas habere Scythæ viderentur. Motus ille domeſticâ gloriâ, mittit cum ingenti equitatu filium Penaxagoram in auxilium. Sed ante præ-

lium

* Incurſu

* Marpeſ.

* Orithia habet Oroſius.

Rex Euryſtheus

Orithyia.

Balteum fuiſſe dicunt poëtæ.

* ſigillo vel ſagillo

Illum diſſenſione orta, ab auxiliis deſertæ, bello ab Atheniensibus vincuntur. Receptaculum tamen habuere caſtra ſociorum, quorum auxiliis intactæ ab aliis gentibus, in regnum revertuntur. Poſt* Otreram, Pentheſilea regno potitus eſt, cujus Trojano bello inter fortiſſimos viros, cum auxilium adverſus Græcos ferret, magnæ virtutis documenta extitere. Interfecta demum Pentheſilea, exercituq; ejus abſumpto, paucæ quæ remanſerant, ægrè ſe adverſus finitimos defendentes, uſque ad tempora Alexandri Magni duraverunt. Harum *Minthia ſive Thaleſtris regina concubitu Alexandri per dies 14. ad ſobolem ex eo generandum obtento reverſa in regnum, brevi poſt tempore cum omni Amazonum nomine intercidit. Scythæ autem tertia expeditione Aſiana, cum annis 7. à conjugibus & liberis abſuiſſent, ſervili bello domi excipiuntur. Quippe conjuges eorum longa expectatione virorum feſſæ, nec jam teneri bello, ſed deletos ratæ, ſervis ad cuſtodiam pecoris relictis nubunt: qui reverſos cum victoria dominos, velut advenas armati finibus prohibent. Quibus cum varia victoria fuiſſet, admonentur Scythæ mutare genus pugnæ, memores non cum hoſtibus, ſed cum ſervis prœliandum, nec armorũ, ſed dominorum jure vincendos: verbera in aciem, non tela ferenda, omiſſóq; ferro, virgas & flagella, cæteráq; ſervilis metus paranda inſtrumenta. Probato omnes conſilio inſtructi ſicut præceptum erat, poſtquàm ad hoſtes acceſſere, inopinatibus verbera intentant, adeóq; illos perturbant, ut quos ferro non poterant, metu verberũ vincerẽt, fugámq; non ut hoſtes victi, ſed ut fugitivi ſervi capeſſerunt: quicunq; capi potuerũt, ſupplicia crucibus luerent. Mulieres quoq; malè ſibi conſciæ, partim ferro, partim ſuſpendio vitã finierunt. Poſt hoc apud Scythas pax fuit, uſq; ad tẽpora Lanthini regis. Huic Darius rex Perſarum ſicut ſuprà dictum eſt, cùm filiæ ejus nuptias non obtinuiſſet, bellum intulit, & armatis ſeptingentis millibus hominum Scythiam ingreſſus non facientibus

+ Orithyiam.

+ Minothea.

hoſtibus pugnæ poteſtatem, metuens ne interrupto ponte Iſtri, reditus ſibi intercluderetur, amiſſis nonaginta millibus hominum trepidè refugit: quæ jactura abundante multitudine inter damna numerata non eſt. Inde Aſiam & Macedoniam domuit. Ionas quoq; navali prælio ſuperat. Deinum cognito quod Athenienſes Ioniis auxilium contra ſe tuliſſent, omnem impetum belli in eos convertit. Nunc quoniam ad bella Athenienſium ventum eſt, quæ non modò ultra ſpem gerendi, verumetiam ultra geſti fidem patrata ſunt, operaq; Athenienſium effectu majora quàm voto fuerunt: paucis verbis origo repetenda eſt, qui non ut cæteræ gentes à ſordidis initiis ad ſumma crevere. Soli enim præterquam incremento etiam origine gloriãtur. Quippe non advenæ neq; paſſim collecta populi colluvies originem urbi dedit: ſed in eodem nati ſolo, quod incolunt: & quæ illis ſedes, eadem origo eſt. Primi lanificii & olei, & vini uſum docuere. Arare quoq; & ſerere frumenta, glande veſcentibus monſtraverunt. Literæ certè ac facundia, & hic civilis ordo diſciplinæ veluti templum Athenas habent. Ante Deucalionis tempora regem habuere Cecropem: quem ut omnis antiquitas fabulata eſt, biformem prodidere, quia primus marem fœminæ matrimonio junxit. Huic ſucceſſit Cranaus, cujus filia Athis regioni nomen dedit. Poſt hunc Amphyction regnavit, qui primus Minervæ urbem ſacravit, & nomen civitati Athenas dedit. Hujus temporibus aquarum illuvies majorem partem Græciæ abſumpſit. Superfuere quos refugia montium receperunt, aut ad regem Theſſaliæ Deucalionem ratibus vecti ſunt, à quo propterea genus hominum conditũ dicitur. Per ordinem deinde ſucceſſionis regnum ad Erichtheum deſcendit, ſub quo frumenti ſatio apud Eleuſin à Triptolemo reperta eſt, in cujus muneris honorem noctes initiorum ſacratæ. Tenuit & Ægeus Theſei pater, Athenis regnum, à quo per divortium decedens Medea, propter adultam privigni ætatem, Colchos cum Medo

Præterquam, pro nonſolum Vide Cicer. pro L. Flacco.

Interpoſitis Erichthonio, & Pandione.

do filio ex Ægeo ſuſcepto, conceſſit. Poſt Ægeum Theſeus, ac deinde poſt Theſeum, filius Demophoon, qui auxilium Græcis adverſus Trojanos tulit, regnum poſſedit. Erant inter Athenienſes & Dorienſes ſimultatis veteres offenſæ, quas vindicaturi bello Dorienſes, de eventu belli oracula conſuluerunt. Reſponſum, ſuperiores fore, ni regem Athenienſium occidiſſent. Cùm ventum eſſet in prælium, militibus ante omnia cuſtodia regis præcipitur. Athenienſibus eo tempore rex Codrus erat, qui & reſponſo dei, & præceptis hoſtium cognitis, permutato regis habitu, pannoſus ſarmenta collo gerens, caſtra hoſtium ingreditur: ibi in turba obſiſtentiũ, à milite, quem falce aſtu vulneraverat, interficitur. Cognito regis corpore, Dorienſes ſine prælio diſcedunt. Atq; ita Athenienſes virtute ducis, pro ſalute patriæ morti ſe offerentis, bello liberantur. Poſt Codrum nemo Athenis regnavit: quod memoriæ nominis ejus tributum eſt. Adminiſtratio Reipublicæ annuis magiſtratibus permiſſa eſt. Sed civitati nullæ leges tunc erant: quia libido regum pro legibus habebatur. Eligitur itaque Solon, vir juſtitia inſignis, qui velut novam civitatem legibus conderet, qui tanto temperamento inter plebem Senatúmq; egit (cum ſi quid pro altero ordine tuliſſet, alteri diſpliciturum videretur) ut ab utriſq; parem gratiam traheret. Hujus viri inter multa egregia, & iſtud memorabile fuit. Inter Athenienſes & Megarenſes de proprietate Salaminæ inſulæ propè uſq; ad interitum armis dimicatum fuerat. Poſt clades multas capitale eſſe apud Athenienſes cœpit, ſi quis legem de vindicanda inſula tuliſſet. Sollicitus igitur Solon, ne, aut tacendo parum Reipublicæ conſuleret, aut cenſendo periculum ſibi afferret, ſubitã dementiam ſimulat, cujus venia non dicturus modò prohibita, ſed facturus erat. Deformis habitu, more vecordium in publicum evolat, factóq; concurſu hominũ quò magis conſilium diſſimularet, inſolitis ſibi verſibus ſuadere populo cœpit, quod vetabatur; omniúmq; ani-

Carmina ſcripta ſunt apud Diogenem Laertium.

tum ita cepit, ut extemplo bellum adverſus Megarenſes decerneretur, inſulaq; devictis hoſtibus Athenienſium fieret. Interea Megarenſes memores illati ab Athenienſibus belli, & veriti ne fruſtra arma moviſſe viderentur, matronas Athenienſium in Eleuſiniis ſacris noctu oppreſſuri, naves conſcendunt. Qua re cognita, dux Athenienſium Piſiſtratus juventutem in inſidiis collocat, juſſis matronis ſolito clamore, ac ſtrepitu, etiam in acceſſu hoſtium, ne intellectos ſe ſentiant, ſacra celebrare, egreſſoq; navibus Megarenſes inopinantes aggreſſus, delevit; & protinus claſſe captiva interpoſitis mulieribus, ut ſpeciem captivarum matronarum præberent, Megaram contendit. Illi cum & navium formam & petitam prædam agnoſcerent, obvii ad portum procedunt: quibus cæſis, Piſiſtratus paululum à capienda urbe abfuit. Ita Megarenſes ſuis dolis hoſti victoriam dedere. Sed Piſiſtratus quaſi ſibi, non patriæ viciſſet, tyrannidem per dolum occupat. Quippe verberibus voluntariis domi affectus, laceratoq; corpore in publicum progreditur, & advocata concione, vulnera populo oſtendit, de crudelitate principum, à quibus hæc ſe paſſum ſimulabat, queritur: adduntur vocibus lacrymæ, & invidioſa oratione multitudo credula incenditur: amore plebis inviſum ſe Senatui affirmat, obtinet ad cuſtodiam corporis ſui ſatellitum auxilium, per quos occupata tyrannide per annos 34. regnavit. Poſt cujus mortem Diocles, alter ex filiis, per vim ſtuprata virgine, à fratre puellæ interficitur. Alter Hippias nomine, cum imperium paternum teneret, interfectorem fratris comprehendi jubet: qui cum per tormenta conſcios cædis nominare cogeretur, omnes amicos tyranni nominavit: quibus interfectis, quærenti tyranno an adhuc reliqui conſcii eſſent: neminem ait ſupereſſe, quem amplius mori geſtiam, quàm ipſum tyrannum: qua voce ejuſdem tyranni victorem, poſt vindicatam pudicitiam ſororis ſe oſtendit. Hujus virtute cum admonita civitas libertatis eſſet, tandem Hippias regno pulſus, in exilium agitur: qui profectus in Perſas, Ducem ſe Dario, inferenti Athenienſibus bellum, ſicuti ſuprà ſignificatum eſt, adverſus patriam ſuam offert. Igitur Athenienſes (audito Darii adventu) auxilium à Lacedæmoniis ſocia tum civitate petierunt. Quos ubi viderunt quatriduo teneri religione, non expectato auxilio, inſtructis decem millibus civiũ, & Platæenſibus auxiliariis mille, adverſus ſexcenta millia hoſtium in campos Marathonios, in prælium egrediuntur. Miltiades & dux belli erat, & autor non expectandi auxilii, quem tanta fiducia ceperat, ut plus præſidii in celeritate, quàm in ſociis duceret. Magna igitur currentibus in pugnã alacritas animorũ fuit, adeò ut cum mille paſſus inter duas acies eſſẽt, citato curſu ante jactus ſagittarũ ad hoſtem venirent: nec audaciæ ejus eventus defuit. Pugnatum eſt enim tanta virtute, ut hinc viros, inde pecudes putares. Victi Perſæ in naves confugerunt, ex quibus multæ ſuppreſſæ, multæ captæ. In eo prælio tanta virtus ſingulorum fuit, ut cujus laus prima eſſet, difficile judicium videretur. Inter cæteros tamen Themiſtoclis adoleſcentis gloria emicuit, in quo jam tunc indoles futuræ imperatoriæ virtutis apparuit. Cynægiri quoq; militis Athenienſis gloria magnis ſcriptorũ laudibus celebrata eſt, qui poſt prælii innumeras cædes, cum fugientes hoſtes ad naves egiſſet, onuſtam navem dextra manu tenuit: nec prius dimiſit, quàm manum amitteret. Tum quoq; amputata dextra, navem ſiniſtra comprehendit, quam & ipſam cum amiſiſſet, ad poſtremũ morſu navem detinuit. Tantã in eo virtutem fuiſſe, ut non tot cædibus fatigatus, non ambabus manibus amiſſis victus, ad poſtremũ truncus, & veluti rabida fera dẽtibus dimicaverit. Ducenta millia Perſæ eo prælio ſine navigio amiſerunt. Cecidit & Hippias tyrannus Athenienſis, autor, & cõcitator ejus belli, diis patriæ ultoribus pœnas repetẽtibus. Interea & Darius cum bellũ reſtauraret, in ipſo apparatu decedit, relictis multis filiis & in regno, & ante regnũ ſuſceptis, ex his * Artemenes maximus

Verboſum in laudibus ſuis Græcum vocat Va. Max. de Cynægiro

* Artobazanes.

maximus natu, ætatis privilegio, regnum ſibi vendicabat: quod jus & ordo naſcendi, & natura ipſa gentibus dedit. Porro Xerxes controverſiam non de ordine, ſed de naſcendi felicitate adferebat. Nam * Arthemenem primum quidem Dario, ſed privato provenisse, ſe regi primum natum. Fratres itaq; ſuos qui ante geniti eſſent privato, privatum patrimonium, quod eo tempore Darius habuiſſet, non regnum ſibi vendicare poſſe, ſe eſſe primum, quem in * regnum rex pater ſuſtulerit. Huc accedere, quòd * Arthemenes non patre tantum, ſed & matre privatæ adhuc fortunæ, avo quoque materno privato, creatus ſit: ſe verò & matre regina natum, & patrem non niſi regem vidiſſe: avum quoque maternum Cyrum regem habuiſſe, non hæredem, ſed conditorem tanti regni. Itaq; etſi æquo jure utrumq; fratrẽ pater reliquiſſet, materno ſe tamen jure & avito vincere. Hoc certamen concordi animo ad patruum ſuum * Ariaphernem, veluti ad domeſticum judicem deferunt, qui domi cognita cauſa Xerxem præpoſuit: adeóque fraterna contentio fuit, ut nec victor * exultaverit, nec victus indoluerit, ipſóq; litis tempore invicem munera miſerint, & jucunda quoq; inter ſe non ſolùm credula convivia habuerint: judicium quoq; ipſum ſine arbitris, ſine convitio fuerit. Tantò moderatius tum fratres inter ſe regna maxima dividebant, quantò nunc exigua patrimonia partiuntur. Igitur Xerxes bellum à patre cœptum adverſus Græciam, per quinquennium inſtruxit. Quod ubi primũ didicit Demaratus rex Lacedæmoniorum, qui apud Xerxem exulabat, amicior patriæ poſt fugam, quàm regi poſt beneficia, ne inopinato bello opprimerentur, omnia in tabellis ligneis magiſtratibus perſcribit, eaſdémq; cera ſuperinducta delet, ne aut ſcriptura ſine tegmine indicium daret, aut recens cera dolum proderet. Fido deinde ſervo perferendas tradit, juſſo magiſtratibus Spartanorum tradere. Quibus perlatis, Lacedæmone quæſtioni res diu fuit, quòd neq; ſcriptum aliquid viderent, nec fruſtra

miſſas

* Artobazanem,

* regno

* Artobazanes.

* Artaphernem,

* inſultaverit.

miſſas ſuſpicarentur, tantoq; rem majorem, quanto ſit occultior, putabant. Hærentibus in conjectura viris, ſoror regis Leonidæ conſilium ſcribentis invenit. Eraſa igitur cera, belli conſilia deteguntur. Jam Xerxes ſeptingenta millia de regno armaverat, & trecenta millia de auxiliis paraverat: ut non immerito proditum ſit, flumina ab exercitu ejus ſiccata, Græciamque omnem vix capere exercitum ejus potuiſſe. Naves quoq; decies centum millia numero habuiſſe dicitur. Huic tanto agmini dux defuit. Cæterum ſi regem ſpectes, divitias, non ducem laudes, quarum tanta copia in regno ejus fuit, ut cùm flumina multitudine conſumerentur, opes tamen regiæ ſupereſſent. Ipſe autem primus in fuga, poſtremus in prælio ſemper viſus eſt: in periculis timidus, ſicubi metus abeſſet, inflatus. Denique ante experimentum belli, fiducia virium, veluti naturæ ipſius dominus, & montes in planum deducebat, & convexa vallium æquabat, & quædam maria pontibus ſternebat, quædam ad navigationis commodum per compendium ducebat. Cujus introitus in Græciam quàm terribilis, tàm turpis ac fœdus diſceſſus fuit. Namque cum *Leonides rex Spartanorum cum quatuor millibus militum anguſtias Thermopylarum occupaſſet, Xerxes contemptu paucitatis, eos pugnam capeſſere jubet, quorum cognati Marathonia pugna interfecti fuerant, qui dum ulciſci ſuos quærunt, principium cladis fuere: ſuccedente deinde inutili turba, major cædes editur. Triduo ibi cum dolore & indignatione Perſarum dimicatum: quarto die, cùm nunciatum eſſet Leonidæ à 20 millibus hoſtium ſummum cacumen teneri, tunc hortatur ſocios recedant, & ſe ad meliora patriæ tempora reſervent, ſibi cum Spartanis fortunam experiendam: plura patriæ quàm vitæ debere, cæteros ad præſidia Græciæ ſervandos. Audito regis imperio diſceſſere cæteri, ſoli Lacedæmonii remanſerunt. Initio hujus belli ſciſcitantibus Delphis oracula, reſponſum fuerat, aut regi Spartanorum, aut urbi cadendum: Et idcirco cùm

Equitum vero quadringentarum millium habuit copias, ut vere Probo Æmilio, M & CC habuit Probus quas ſcriptura M. enarrata.

a Leonida

Extat apud Herod. Græcum oraculum.

rex Leonides in bellum proficiſceretur, ita ſuos firmaverat, ut ire ſe parato ad moriendũ animo ſcirent. Anguſtias propterea occupaverat, ut cum paucis aut majore gloria vinceret, aut minore damno reipublicæ caderet. Dimiſſis igitur ſociis, hortatur Spartanos meminerint, qualitercunq; præliarentur, cadendum eſſe: caverent, ne fortius manſiſſe, quàm dimicaſſe videantur: nec expectandum ut ab hoſte circumvenirentur, ſed cum nox occaſionem daret, ſecuris & lætis ſuperveniendum, nuſquam victores honeſtius quam in caſtris hoſtium perituros. Nihil erat difficile perſuadere perſuaſis mori, ſtatim arma capiũt, & ſexcenti viri in caſtra quingentorum millium erumpunt, ſtatimq; regis prætoriũ petunt, aut cum illo, aut ſi oppreſſi eſſent, in ipſius potiſſimum ſede morituri. Tumultus totis caſtris oritur. Spartani poſteaquam regem non inveniunt, per omnia caſtra victores vagantur, cædunt ſternuntq; omnia: ut qui ſciant ſe pugnare, non ſpe victoriæ, ſed in mortis ultione. Præliũ à principio noctis, in majorem partem diei tractum. Ad poſtremum non victi, ſed vincendo fatigati, inter ingentes ſtratorum hoſtium catervas occiderunt. Xerxes duobus vulneribus terreſtri prælio acceptis experiri† Martis fortunam ſtatuit. Sed Athenienſium dux Themiſtocles, cum animadvertiſſet Ionas, propter quos bellum Perſarum rex ſuſceperat, in auxilium regis claſſe veniſſe, ſollicitare eos in partes ſuas ſtatuit. Et cùm colloquendi copiã non haberet, quo applicituri erãt ſymbola proponi, & ſaxis proſcribi curat. Quæ nos Iones dementia tenet? quod facinus agitatis? Bellum inferre olim conditoribus veſtris, nuper etiam vindicibus cogitatis? An ideò mœnia veſtra cõdidimus, ut eſſent qui noſtra delerent? Quid ſi non hæc & Dario prius, & nunc Xerxi belli cauſa nobiſcum foret, quòd vos rebellantes non deſtituimus? quin vos in hæc noſtra caſtra ex iſta obſidione tranſitis? Aut ſi hoc parũ tutum extat, vos commiſſo prælio ite† ceſſum, inhibete remos & à bello diſcedite. Ante navalis prælii cõgreſſionem

Præclara Leonidæ & Spartanorum virtus.

Exemplum militaris fortitudinis.

Navalis pugna inſtruitur.

†Maris

Prudentiæ & calliditatis imperatoris exemplum Themiſtoclis.

†ceſſim

ſionẽ miſerat Xerxes quatuor millia armatorũ Delphos ad templũ Apollinis diripiendum, prorſus quaſi non cũ Græcis tantũ, ſed cum diis immortabilibus bellum gereret: quæ manus tota imbribus, & fulminibus deleta eſt, ut intelligeret, *Quanto gravior offenſa Deorum eſſet, tanto nullas eſſe Hominum adverſus deos vires.* Poſt hæc Theſpias, & Plateas, & Athenas hominibus vacuas incendit: & quoniam ferro non poterat in homines, in ædificia igne graſſatur. Namq; Athenienſes poſt pugnã Marathoniam, præmonente Themiſtocle, victoriam illam de Perſis, non finem, ſed cauſam majoris belli fore 200. naves fabricaverant. Adventante igitur Xerxe, conſulentibus Delphis oraculum, reſponſũ fuerat, Salutem muris ligneis tuerentur. Themiſtocles navium præſidium demonſtratum ratus, perſuadet omnibus, patriam municipes eſſe, non mœnia, civitatemq; non in ædificiis, ſed in civibus poſitã. Melius itaq; ſalutem navibus, quàm urbi commiſſuros: hujus ſententiæ etiam Deum autorem eſſe. Probato conſilio, conjuges, liberóſq; cum pretioſiſſimis rebus abditis inſulis, relictâ urbe, demãdant. Ipſi naves armati conſcendunt, exemplum Athenienſiũ, & alia urbis imitatæ. Itaq; cùm adunata omnis ſociorum claſſis, & intenta in bellum navale eſſet, anguſtiáſq; Salaminii freti, ne circumveniri à multitudine poſſent, occupaſſent, diſſenſio inter civitatũ principes oritur: qui cum deſerto bello ad ſua tuenda delabi vellent, timens Themiſtocles, ne diſceſſu ſociorum vires minuerentur, per ſervum fidum Xerxi nunciat, uno in loco eum contractã Græciam poſſe capere facillimè. Quòd ſi civitates, quæ jam abire vellent, diſſiparentur, majore labore ei ſingulas cõſectandas. Hoc dolo impellit regẽ ſignũ pugnæ dare. Græci quoq; adventu hoſtium occupati, præliũ collatis viribus capeſſũt. Interea rex, velut ſpectator pugnæ, cum parte naviũ in littore remanet. Arthemiſia autem regina Halicarnaſſi quæ in auxiliũ Xerxi venerat, inter primores duces belli acerrimè ciebat, quippe ut in viro muliebrẽ timorẽ

ita

Exemplum impietatis erga deos

impietatis pœna.

Oraculum

Patria municipes non mœnia.

Pugna ad Salaminum.

Exemplu muliebris fortitudinis. Athemiſia: effœminati animi ducis Xerxes ita in muliere virilem audaciã cerneres. Cùm ancep prælium eſſet, Jones, juxta præceptum Themiſtoclis, pugnæ ſe paulatim ſubtrahere cœperunt, quorum defectio animos cæteris fregit. Itaque circumſpicientes fugam, pelluntur Perſæ, & mox prælio victi, in fugam vertuntur. In qua trepidatione multæ ſubmerſæ naves, multæ captæ ſunt: plures tamen non minus ſævitiam regis, quàm hoſtem timentes, domum dilabuntur. Hac clade perculſum, & dubium conſilii Xerxem Mardonius aggreditur: Hortatur ut in regnum abeat, ne quid ſeditione moveat fama adverſi belli, & in majus, ſicuti mos eſt, omnia extollens, ſibi 300. millia armatorum lecta ex omnibus copiis relinquat, qua manu aut cum gloria ejus perdomiturũ ſe Græciam, aut ſi aliter eventus ferat, ſine ejuſdem infamia hoſtibus ceſſurum. Probato conſilio, Mardonio exercitus traditur: reliquas copias rex ipſe reducere in regnum parat. Sed Græci audita regis fuga, conſilium ineunt pontis irrumpendi; quem ille Abido, velut victor maris fecerat, ut intercluſo aditu, aut cum exercitu deleretur, aut deſperatione rerum, pacem victus petere cogeretur. Sed Themiſtocles timens, ne intercluſi hoſtes, deſperationem in virtutem verterent, & iter, quod aliter non pateret ferro patefacerent, ſatis multos hoſtes in Græcia remanere dictitans, nec augeri numerum retinendo oportere, cùm vincere conſilio cæteros non poſſet, eundem ſervum ad Xerxem mittit, certioremq; conſilii facit, & occupare tranſitũ matura fuga jubet. Ille perculſus nũtio tradit ducibus milites perducendos: ipſe cum paucis Abydon contendit. Ubi cùm ſolutum pontem hybernis tempeſtatibus offendiſſet, piſcatoria ſchapha trajecit trepidus. Erat res ſpectaculo digna, & ad æſtimationẽ rerum humanæ ſortis varietate miranda, in exiguo latentem videre navigio, quem paulò antè vix æquor omne capiebat: carentem etiam omni ſervorum miniſterio, cujus † exercitus propter multitudinem, terræ graves erant. Nec pedeſtribus copiis quas ducibus aſſignaverat

Græcorum præclara ad Salaminem victoria.

[illegible]

Una ſalus victis nullam ſperare ſalutem, Virg. 2 Æneid.

Turpis fuga Xerxis.

Egregium exemplum.

† exercitu.

ſignaverant, fœlicius iter fuit. Siquidem quotidiano labori (neq; enim ulla eſt metuentibus quies) etiam fames acceſſerat. Multorum deinde dierum inopia, contraxerat & peſtem, tantáq; fœditas morientium fuit, ut viæ cadaveribus implerentur, alitéſque & beſtiæ eſcæ illecebris ſollicitatæ, exercitum ſequerentur. Interim Mardonius Olynthum in Græcia expugnat. Athenienſes quoq; in ſpem pacis, amicitiámq; regis ſollicitat, ſpondens incenſæ eorum urbis etiam in majus reſtitutionem. Poſteaquam nullo pretio libertatem vidit his venalem, incenſis quæ reædificare cœperant, copias in Bœotiam transfert. Eò & Græcorum exercitus, qui centum millium fuit, ſequutus eſt. Ibiq; prælium commiſſum, ſed fortuna regis cum duce mutata non eſt. Nam victus Mardonius, veluti ex naufragio cum paucis profugit, caſtra referta regalis opulentiæ capta ſunt, unde primùm Græcos, diviſo inter ſe auro Perſico divitiarum luxuria cepit. Eodem fortè die, quo Mardonii copiæ deletæ ſunt, etiam navali prælio in Aſia ſub monte Mycale adverſus Perſas dimicatum eſt. Ibi ante congreſſionem, cùm claſſes ex adverſo ſtarent, fama ad utrunq; exercitum venit, viciſſe Græcos, & Mardonii copias occiſione occidiſſe: Tantam famæ velocitatem fuiſſe, ut cùm matutino tempore prælium in Bœotia commiſſum ſit, meridianis horis in Aſiam, per tot maria, & tantum ſpatii, tam brevi horarum momento, de victoria nunciatum ſit. Confecto bello, cum de præmiis civitatum ageretur, omnium judicio, Athenienſium virtus cæteris prælata. Inter duces quoq; Themiſtocles princeps, civitatum teſtimonio judicatus, gloriam patriæ ſuæ auxit. Igitur Athenienſes aucti & præmiis belli, & gloria, urbem ex integro condere moliuntur. Cùm mœnia majora complexi fuiſſent, ſuſpecti eſſe Lacedæmoniis cœpere, rectè reputantibus, quibus ruina urbis tantum incrementi dediſſet, quantum ſit datura munita civitas. Mittunt ergo legatos, qui monerent, ne munimenta hoſtibus & receptacula futuri rurſus belli

Peſtis.

Calamitas & miſeriæ in exercitu Xerxis.

De hac pugna Herod. in Calliope.

Epiphonema.

Themiſtoclis laus.

Reſtituuntur Athenæ.

Themiſto-clis callidum conſilium.

belli extruant. Themiſtocles ut vidit ſpei urbis invideri, non exiſtimans abruptè agendum, reſpondit legatis, ituros Lacedæmonia, qui de ea re pariter cum illi conſulent. Sic dimiſſis Spartanis hortatur ſuos, ut opus maturent. Deinde ipſe, interjecto tempore, in legationem proficiſcitur, & nunc in itinere infirmitate ſimulata, nunc tarditatem collegarum accuſans, ſine quibu agi jure nihil poſſit, diem de die proferendo, ſpatiu conſummando operi quærebat: cùm interim nunciatu Spartanis, opus Athenienſium maturari; propter quod denuo legatos mittunt ad inſpiciendam rem. Tum Themiſtocles per ſervum magiſtratibus ſcribit Athenienſium, Lacedæmonum legatos vinciant, pignuſque teneant, ne in ſe gravius conſulatur. Adit deinde concionem Lacedæmoniorum, indicat permunitas Athenas eſſe, & poſſe illatum bellum non armis tantùm, ſed etiam muris ſuſtinere. Si quid ob eam rem de ſe crudelius ſtatuerent, legatos eorum Athenis in hoc pignus retentos.

Bellum Lacedæmoniorum adverſus Perſas.

Graviter deinde caſtigat eos, quod non virtute, ſed imbecillitate ſociorum potentiam quærerent. Sic dimiſſus, veluti triumphatis Spartanis, à civibus excipitur.

Pauſanias Perfidi civis & ducis exemplum.

Poſt hæc Spartani, ne vires otio corrumperent, & ut bis illatum à Perſis Greciæ bellum ulciſcerentur, ultro fines eorum depopulantur. Ducem ſuo ſociorumq; exercitui deligunt Pauſaniam, qui pro Ducatu regnum Græciæ affectans, proditionis præmium, cum Xerxe nuptias filiæ ejus paciſcitur, (redditis captivis) ut fides regis aliquo beneficio obſtringeretur.

Congylus Cretenſis literas pertulit Probus.

Scribit præterea Xerxi, quoſcunq; ad ſe nuntios miſiſſet, interficeret, ne res loquacitate hominum proderetur. Sed dux Athenienſium Ariſtides belli ſocius electus, collegæ conatibus obviam eundo, ſimul & in rem ſapienter conſulendo, proditionis conſilia diſcuſſit. Nec multò pòſt accuſatus Pauſanias damnatur. Igitur Xerxes cùm proditionis dolum publicatum videret, ex integro bellum inſtituit. Græci quoq; ducem inſtituunt Cimonem Athenienſem, filium Miltiadis, quo duce

Marathone pugnatum eſt, juvenem, cujus magnitudinem futurā pietatis documenta prodiderunt. Quippe patrem ob crimen peculatus in carcerem conjectum, ibiq; defunctum, tranſlatis in ſe vinculis ad ſepulturā redemit. Nec in bello judicium diligentium fefellit. Siquidem non inferior virtutibus patris, Xerxem terreſtri navaliq; bello ſuperatum, trepidum ſe recipere in regnum coegit.

Inſigne pietatis exemplum.

JUSTINI LIBER III.

XErxes rex Perſarum, terror ante gentium, bello in Græcia infœliciter geſto, etiam ſuis contemptui eſſe cœpit. Quippe Artabanus præfectus ejus, deficiente quotidie regis majeſtate in ſpem regni adductus, cum ſeptē robuſtiſſimis filiis regem veſperi aggreditur: nam amicitiæ jure ſemper illi patebat, trucidatóq; rege voto ſuo obſiſtente, filios ejus dolo aggreditur. Securior de Artaxerxe puero admodum, fingit regem à Dario, qui erat adoleſcens, quò maturius regno potiretur, occiſum: impellit Artaxerxē parricidium parricidio vindicare. Cùm ventum eſſet ad domum Darii, dormiens inventus, quaſi ſomniū fingeret, interficitur. Deinde cùm unum ex regis filijs ſceleri ſuo ſupereſſe Artabanus videret, metueretq; de regno certamina principū, aſſumit in ſocietatem conſilii Baccabaſſum, qui præſenti ſtatu contentus, rem prodit Artaxerxi, ut pater ejus occiſus ſit, ut frater falſa parricidii ſuſpitione oppreſſus, ut deniq; ipſi pararētur inſidiæ. His cognitis, Artaxerxes verens Artabani numerum filiorum, in poſterum diem paratum eſſe exercitū, armatumq; jubet, recogniturus & numerum militum, & in armis induſtriam ſingulorum. Itaq; cùm inter cæteros, & ipſe Artabanus armatus aſſiſteret, rex ſimulat ſe breviorem loricā habere, jubet Artabanū ſecum cōmutare: exeuntem ſe, ac nudatum gladio trajecit. Tum & filius corripi jubet: atq; ita egregius adoleſcēs & cædē patris, & necē fratris, & ſe ab inſidiis Artabani vindicavit. Dū

Crudelitatis & perfidiæ exemplum.

Artaxerxes longimanus Perſarum rex quintus an. 40.

Crudelitas & perfidia punita.

hæc

De inteſtino Græcorum bello.

hæc in Perſis geruntur, interea Græcia omnis, ducibus Lacedæmoniis & Athenienſibus in duas diviſa partes, ab externis bellis, velut in viſcera ſua arma convertit. Fiunt igitur de uno populo duo corpora, & eorundem caſtrorum homines in duos hoſtiles exercitus dividuntur. Hinc Lacedæmonii communia quondam civitatum auxilia ad vires ſuas trahebant. Inde Athenienſes & vetuſtate* gentis, & geſtis rebus illuſtres, propriis viribus confidebant. Atq; ita duo potentiſſimi Græciæ populi, inſtitutis Solonis & Lycurgi legibus pares, ex æmulatione virium in bellum ruebant. Namq; Lycurgus cùm fratri ſuo * Polibitæ Spartanorum regi ſucceſſiſſet, regnúmq; ſibi vindicare potuiſſet, Charilao filio ejus, qui natus poſthumus fuerat, cùm ad ætatem adultam veniſſet, regnum ſumma fide reſtituit, ut intelligerent omnes, quanto plus apud bonos pietatis jura, quàm omnes opes valerent. Medio igitur tempore dum infans convaleſcit, tutelámq; ejus adminiſtrat,

†Generis

†Polydictæ habet Plu.

Lycurgi inſtituta.

non habentibus Spartanis leges inſtituit, non inventione earum magis, quàm exemplo clarior. Siquidem nihil lege ulla in alios ſanxit, cujus non ipſe primus in ſe documenta daret. Populum in obſequia principum, principes ad juſtitiam imperiorum firmavit. Parſimoniam omnibus ſuaſit, exiſtimans laborem militiæ, aſſiduâ frugalitatis conſuetudine, faciliorem fore. Emi ſingula non pecuniâ, ſed compenſatione mercium juſſit: auri argentique uſum, velut omnium ſcelerum materiam, ſuſtulit: adminiſtrationem reipublicæ per ordine, diviſit. Regibus poteſtatem bellorum, Magiſtratibus judicia, & annuas ſucceſſiones, Senatui cuſtodiam legum, populo ſublegendi Senatum, vel creandi, quos vellet, magiſtratus, poteſtatem permiſit. Fundos omnium æqualiter inter omnes diviſit, ut æquata patrimonia neminem potentiorem alteri redderent. Convivari omnes publicè juſſit, ne cujus divitiæ vel luxuria in occulto eſſent. Juvenibus non amplius una veſte uti toto anno permiſſum, nec quenquam cultius quàm alterum

Legum latores quid præſtare debeant.

Monarchia, Oligarchia, Democratia.

terram progredi, nec epulari opulentius, ne imitatio in luxuriam verteretur. Pueros puberes non in forum, ſed in agrum deduci præcepit, ut primos annos non in luxuria, ſed in opere & in laboribus agerent. Nihil eos ſomni cauſâ ſubſternere, & vitam ſine plumento degere, neque prius in urbem redire, quam viri facti eſſent. Statuit virgines ſine dote nubere: juſſit ut uxores eligerentur, non pecuniæ; ſeveriúſq; matrimonia ſua viri coërcerent, cùm nullis dotis frœnis tenerentur. Maximum honorem non divitum & potentium, ſed pro gradu ætatis ſenum eſſe voluit. Nec ſanè uſquã terrarum locum honoratiorem ſenectus habet. Hæc quoniam primò, ſolutis anteà moribus, dura videbantur eſſe, autorem eorum Apollinem Delphicum fingit, & inde ſe ea ex præcepto numinis detuliſſe, ut conſueſcendi tædium metus religionis evincat. Deinde ut æternitatem legibus ſuis daret, jurejurando obligat civitatem, nihil eos de ejus legibus mutaturos, priuſquam reverteretur: & ſimulat ſe ad oraculum Delphicum proficiſci, conſulturum quid addendum, mutandúmq; legibus videretur. Proficiſcitur autem Cretam, ibíque perpetuum exilium egit, abjicíq; in mare oſſa ſua moriens juſſit, ne relatis Lacedæmoni, ſolutos ſe Spartani religione jurejurandi, in diſſolvẽdis legibus, arbitrarentur. His igitur moribus ita brevi civitas † convaluit, ut cum Meſſeniis propter ſtupratas virgines ſuas in ſolemni Meſſeniorũ ſacrificio bellum intuliſſent, graviſſima ſe execratione † obſtringerent, non prius quàm Meſſeniam expugnaſſent, reverſuros; tantum ſibi, vel de viribus ſuis, vel de fortuna ſpondentes. Quæ res initium diſſentionis Græciæ, & inteſtini belli cauſa & origo fuit. Itaq; cum † contra præſumptionem ſuam annis decem in obſidione urbis tenerentur & querelis uxorum poſt tam longam viduitatem revocarentur: veriti ne hac perſeverantiâ belli gravius ſibi, quàm Meſſeniis nocerent: quippe illis quantum juventutis bello intercidat, mulierum fœcunditate ſuppleri: ſibi & belli damna aſſidua,

Abiit hoc in proverbium, In ſola Sparta expedit ſeneſcere.

Exemplũ amoris erga patriã.

† Convaluit.

† obſtrinxerint.

Obſerva a. Imperii Romani *ſitus hoc & illo auctor Euſ.*

† *Id eſt, ſicut ipſi ſperaverant.*

dua, & fœcunditatem uxorum abſentibus viris nullam eſſe. Itaque legunt juvenes ex eo genere militum, qui poſt jusjurandum in ſupplementum venerant. Quibus Spartam remiſſis, promiſcuos omnium feminarum concubitus permiſere, maturiorem futuram conceptionem rati, ſi eam ſingulæ per plures viros experirentur. Ex his nati, ob notam materni pudoris Parthenii ſunt vocati: qui cùm ad annos 30. perveniſſent, metu inopiæ (nulli enim pater exiſtebat, cujus in patrimonium ſucceſſio ſperaretur) ducem Phalantum aſſumunt, filium *Araci, qui autor Spartanis fuerat, juventutis ad generandam ſobolem domum remittendæ: ut ſicut dudum patrem ejus naſcendi habuiſſent autorem, ſic ipſum ſpei ac dignitatis ſuæ haberent. Itaq; nec ſalutatis matribus è quarum adulterio infamiam collegiſſe videbãtur, ad ſedes requirendas proficiſcuntur, diuq; & per varios caſus jactati, tandem in Italiam deferuntur, & oppugnatâ arce Tarentinorum, expugnatis veteribus incolis, ſedem ſibi conſtituunt. Sed poſt annos plurimos dux eorum Phalantus, per ſeditionem in exilium perturbatus, Brunduſium ſe contulit, quò expulſi ſedibus ſuis veteres Tarentini conceſſerant. Is moriens perſuadet, ut oſſa ſua, poſtremáſq; reliquias conterant, & tacitè ſpargi in foro Tarentinorum curent. Hoc enim modo recuperare illos patriam ſuam poſſe, Apollinem Delphis cecinisſe. Illi arbitrantes eum in ultionem ſui, fata civium prodidiſſe, præceptis paruere: ſed oraculi diverſa ſentẽtia fuerat; perpetuitatem enim urbis, non amiſſionem hoc facto promiſerat. Ita ducis exulis conſilio, & hoſtium miniſterio poſſeſſio Tarentina Partheniis in æternum fundata: ob cujus beneficii memoriam Phalanto divinos honores decrevere. Interea Meſſenii cùm virtute non poſſent, per inſidias expugnantur. Deinde cum per annos 80. gravia ſervitutis verbera, plerunq; vincula, cæteráq; *captivitatis mala perpeſſi eſſent, poſt longam pœnarum patientiam, bellum reſtaurant. Lacedæmonii quoq; eò conſpiratiùs ad arma

concur-

Vrbis nomen erat Ithoma.

Partheniorum origo.

† Arati.

Parthenii ubi conſederint.

Phalanti in ingratos cives pietas.

Secundũ cum Meſſeniis bellum.

† Captæ civitatis..

concurrunt, quò adverſus ſervos dimicaturi videbantur. Itaq; cùm hinc injuria, inde indignitas animos acueret. Lacedæmonii (de belli eventu oraculo Delphis conſulto) jubentur ducem belli ab Athenienſibus petere. Porro Athenienſes cùm reſponſum cognoviſſent, in contemptum Spartanorum Tyrtæum poetam claudum pede miſêre, qui tribus præliis fuſos, eo uſq; deſperationis Spartanos adduxit, ut ad ſupplementum exercitus ſervos ſuos manumitterent: hiſq; interfectorum matrimonia pollicerentur, ut non numero tantùm amiſſorũ civium, ſed & dignitati ſuccederent. Sed reges Lacedæmoniorum ne contra fortunam pugnando majora detrimenta civitati infunderent, reducere exercitum voluerunt, ni interveniſſet Tyrtæus, qui cõpoſita carmina exercitui pro concione recitavit: in quibus hortamenta virtutis, damnorum ſolatia, belli conſilia cõſcripſerat. Itaq; tantum ardorem militibus injecit, ut non de ſalute, ſed de ſepulturâ ſoliciti, teſſeras, inſculptis ſuis & patrum nominibus, dextero brachio deligarent: ut ſi omnes adverſum prælium conſumpſiſſet, & temporis ſpacio confuſa corporum lineamenta eſſent, ex indicio titulorum tradi ſepulturæ poſſent. Cùm ſic animatum reges exercitum viderent, curant rem hoſtibus nunciare. Meſſeniis autem non timorem res, ſed æmulationem mutuam dedit. Itaq; tantis animis concurſum eſt, ut rarò unquam cruentius prælium fuerit. Ad poſtremum tamen victoria Lacedæmoniorum fuit. Interjecto tempore tertium quoq; bellum Meſſenii reparavere: in cujus auxilium Lacedæmonii inter reliquos ſocios etiam Athenienſes adhibuere, quorũ fidem cùm ſuſpectam haberent, ſupervacuos eos ſimulantes, à bello eoſdem dimiſerunt. Hanc rem Athenienſes graviter ferentes, pecuniam, quæ erat in ſtipendium Perſici belli ab univerſa Græcia collata, à Delo Athenas trãſferunt: ne deficientibus à fide ſocietatis Lacedæmoniis prædæ ac rapinæ eſſet. Sed nec Lacedæmonii quievere, qui cùm Meſſeniorum bello occupati eſſent, Pelopon-

Tyrtæus poeta claudus dux Lacedæm.

Tyrtæi ad milites carmina exhortatoria.

Tertium bellum cum Meſſeniis.

Ærarium Delium pro communi ærario.

Probus in vita Ariſtid.
Victi ſunt in Halia.

nenſes immiſere, qui bellum Athenienſibus facerent. Parvæ tunc temporis, claſſe in Ægyptum miſſa, vires Athenienſibus erant. Itaq; navali prælio dimicantes, facilè ſuperantur. Interjecto deinde tempore, poſt reditum ſociorum aucti, & claſſis, & militū robore prælium reparant. Jam & Lacedæmonii omiſſis Meſſeniis, adverſus Athenienſes arma verterant. Diu varia victoria fuit: ad poſtremum æquo Marte utrinq; diſceſſum. Inde revocati Lacedæmonii ad Meſſeniorum bellum, nè medium tempus otioſum Athenienſibus relinquerent, cum Thebanis paciſcuntur, ut Bœotiorum imperium his reſtituerent, quod tēporibus Perſici belli amiſerāt, ut illi cum Atheniēſibus bella ſuſciperent. Tātus furor Spartanorum erat, ut duobus bellis impliciti, ſuſcipere tertium non recuſarent, dummodo inimicis ſuis hoſtes acquirerent. Igitur Athenienſes adverſus tantam tempeſtatem belli, duos duces deligunt, Periclem ſpectatæ virtutis virum, & Sophoclem ſcriptorem tragœdiarum, qui diverſo exercitu, Spartanorum agros vaſtaverunt, & multas Achaiæ civitates Athenienſium imperio adjecerunt. His malis fracti Lacedæmonii, in annos 30. pepigerunt pacem: ſed tam longum otium inimicitiæ non tulerunt. Itaq; intra quindecim annos rupto fœdore, cum contemptu Deorum, hominúmq; fines Atticos populantur. Et ne prædam potius, quàm pugnam expetiiſſe viderentur, hoſtes ad prælium vocant. Sed Athenienſes, conſilio Periclis ducis, populationis injuriam differunt in tempus ultionis, ſupervacuā pugnam exiſtimantes, cùm ulciſci hoſtem ſine periculo poſſent. Deinde interjectis diebus, naves conſcendunt, & nihil ſentientibus Lacedæmoniis, totam Spartam deprædantur, multóq; plura auferunt, quàm amiſerant. Prorſus in comparatione damnorū, longè plurimi fuerant ultio, quam ira. Clara quidem hæc Periclis expeditio habita, ſed multò clarior privati patrimonii cōtemptus fuit. *Hinc agros in populatione cæterorum intactos hoſtes reliquerant, ſperantes acquirere ſe illi poſſe,

De quo Thucidides l. 1. & Plutar.

Perſidia exempium.

*Hujus

poſſe, aut periculum ex invidia, aut ex ſuſpicione proditionis infamiam. Quod antè proſpiciens Pericles, & futurum populo prædixerat, & ad invidiæ impetum declinandum agros ipſos dono reipublicę dederat. Atq; ita unde periculum quæſitũ fuerat, ibi maximam gloriam invenit. Poſt hæc interjectis diebus, navali prælio dimicatum eſt: victi Lacedæmonij fugerunt. Nec ceſſatum deinceps eſt, quin aut terra, aut mari varia præliorũ fortuna invicem ſe trucidarent. Deniq; feſſi tot malis, pacem in annos quinquaginta fecere, quam non niſi ſex annis ſervaverunt. Nam inducias, quas proprio nomine condixerant, ex ſociorum perſona rumpebant, quippe quaſi minus perjurii contraherent, ſi ferentes ſociis auxilia potius, quàm ſi aperto prælio dimicaſſent. Hinc bellum in Siciliam tranſlatum: quod prius quam exponam, de Siciliæ ſitu pauca dicenda ſunt.

Extat hac de re apud Thucid. oratio.

JUSTINI LIBER IV.

Siciliam ferũt anguſtis quondam faucibus Italiæ adhæſiſſe, direptámq; velut à corpore, majore impetu ſuperioris maris, quod toto undarum onere illuc vehitur. Eſt autem ipſa terra tenuis ac fragilis, & cavernis quibuſdam, fiſtuliſq; ita penetrabilis, ut ventorum tota fermè flatibus pateat, necnon & ignibus generandis nutriendiſq; ſoli ipſius naturalis vis. Quippe intrinſecus ſtratum ſulphure & bitumine traditur: quæ res facit, ut ſpiritu cùm igne inter interiora luctante, frequẽter & compluribus locis nunc flammas, nunc vaporem, nunc fumum eructet. Inde denique Ætnæ montis per tot ſecula durat incendium. Et ubi acrior per ſpiramenta cavernarum ventus incubuit, arenarum moles egeruntur. Proximum Italiæ promontorium, Rhegium dicitur, ideo quod Græcè abrupta hoc nomine pronunciantur. Nec mirum ſi fabuloſa eſt loci ejus antiquitas, in quem res tot coiere mira. Primùm quòd nuſquam aliàs tam torrens fretum, nec ſolum citato impetu, verum etiam ſævo: neque experientibus modò terribile,

Siciliæ deſcriptio.

Vide Plin. l. 35. c. 15.

Ex dehiſcendis arenarũ. Plin.

Siculum mare.

terribile; verum etiam procul viſentibus. Undarū porrò inter ſe concurrentium tanta pugna eſt, ut alias veluti terga dantes * vorticibus in imum deſidere, alias quaſi victrices ſublime ferri videas. Nunc hîc fremitū ferventis æſtus, nunc illic gemitum in voragine deſidentis exaudias. Accedunt vicini, & perpetui Ætnæ montis ignes, & inſularum Æolidum, veluti ipſis undis alatur incendium. Neq; enim in tam anguſtis terminis aliter durare tot ſeculis tantus ignis potuiſſet, niſi & humoris nutrimētis aleretur. Hinc igitur Fabulæ Scyllam & Charibdim peperere: hinc latratus auditos, hinc monſtri credita ſimulacra, dum navigātes magnis vorticibus pelagi deſidentis exterriti, latrare putāt undas, quas ſorbentis æſtus vorago collidit. Eadem cauſa etiam Ætnæ montis perpetuos ignes facit. Nam aquarum ille concurſus raptum ſecum ſpiritum in imum fundū trahit, atque ibi ſuffocatum tam diu tenet, donec per ſpiramenta terræ diffuſus, nutrimenta ignis incendat. Jam ipſa Italiæ, Siciliæq; vicinitas, jam promontoriorum altitudo ipſa ita ſimilis eſt, ut quantū nunc admirationis, tantum antiquis terroris dederit, credentibus, coeuntibus in ſe promontoriis, ac rurſum diſcedētibus ſolida intercipi, abſumiq; navigia. Neque hoc ab antiquis in dulcedinem fabulæ compoſitum ſed metu & admiratione tranſeuntium. Ea eſt enim procul inſpicientibus natura loci, ut ſinum maris, non tranſitum putes: quò cum acceſſeris, diſcedere, ac ſejungi promontoria, quæ anteà juncta fuerant, arbitrere. Siciliæ primò Trinacriæ nomen fuit: prætereà Sicania denominata eſt. Hæc à principio patria Cyclopum fuit: quibus extinctis, Æolus regnum inſulæ occupavit: poſt quem ſingulæ civitates in tyrannorum imperium conceſſerunt, quorum nulla terra feracior fuit. Horum ex numero Anaxilaus juſtitia cum cæterorum crudelitate certabat: cujus moderatio haud mediocrem fructum tulit. Quippe decedens cum parvulos filios reliquiſſet, tutelāmq; eorum * Micytho, ſpectatæ fidei ſervo commiſiſſet, tan-

tu

† Vorticibus mergi ac in imo.

Æolides inſulæ

Scylla & Charibdis, vid. Eraſ. in Chil.

De Sicilia Thucid. l. 6.

Anguſtia Siculi freti

A Thucydide autore Plinio, Triquetra etiam dicta.

Anaxilaus exemplum juſtitiæ & moderationis.

† Michillo

tus amor memoriæ ejus apud omnes fuit, ut parere ſervo, quàm deſerere regis filios mallent: principéſq; civitatis obliti dignitatis ſuæ, regni majeſtatem adminiſtrari per ſervum paterentur. Imperium Siciliæ etiam Carthaginienſes tentavere, diúq; varia victoria cum tyrannis dimicatum. Ad poſtremum amiſſo Hamilcare imperatore cum exercitu, aliquantiſper quievére victi. Medio tempore cùm Rhegini diſcordia laborarent, civitàſq; per diſſentionem diviſa in duas partes eſſet, veterani ab altera parte ab Himera urbe in auxilium vocati, pulſis civitate, contra quos implorati fuerant, & *mox cæſis, quibus tulerant auxilium, urbem cum conjugibus & liberis ſociorũ occupavere, auſi facinus nulli tyranno comparandum: quippe ut Rheginis melius fuerat vinci, quàm viciſſe. Nam ſive *victoribus captivitatis jure ſerviſſent, ſive amiſſa patria exulare neceſſe habuiſſent, non tamen inter aras & patrios lares trucidati, crudeliſſimis tyrannis patriam cum conjugibus ac liberis prædam reliquiſſent. Catanenſes quoq; cum Syracuſanos graves paterentur, diffiſi viribus ſuis, auxilium ab Athenienſibus petiere: qui ſeu ſtudio majoris imperii, quód Aſiam Græciamq; penitus occuparant, ſeu metu facti pridem à Syracuſanis claſſis, ne Lacedæmoniis illæ vires accederent, Lamponium ducem cum claſſe in Siciliam miſere, ut ſub ſpecie ferendi Catanenſibus auxilii, tentarent Siciliæ imperium. & quoniam prima initia frequenter cæſis hoſtibus proſpera fuerant, majore denuò claſſe, & robuſtior exercitu, Lachete & Cariade ducibus, Siciliam petivere: ſed Catanenſis, ſive metu Athenienſium, ſive tædio belli, pacem cum Syracuſanis, remiſſis Athenienſium auxiliis, fecerunt. Interjecto deinde tempore, cùm fides pacis à Syracuſanis non ſervaretur, denuò legatos Athenas mittunt, qui ſordidâ veſte, capillo barbáque prolixis, & omni ſqualoris habitu ad miſericordiam commovendum *acquiſito, concionem deformes adeunt. Adduntur præcibus lacrymæ, & ita miſericordem populum ſupplices

Vide infra lib. 89.

Crudelitatis & perfidiæ exemplum.

† Exinde

† Autoribus.

Siciliense bellum quo Athenienſium vires ſunt vehementer acciſæ.

Thuc. lib. 3.

† Acceſſito.

plices movent, ut damnarentur duces, qui ab his auxilia deduxerant. Igitur claſſis ingens decernitur: creantur duces * Niceas, & Alcibiades, & Lamachus: tantiſq; viribus Sicilia reperitur, ut ipſis terrori eſſent, in quorum auxilia mittebantur. Brevi poſt tempore, revocato ad reatum Alcibiade, duo prælia pedeſtria ſecunda Nicias & Lamachus faciunt: munitionibus deinde circumdatis, hoſtes etiam marinis commeatibus in urbe clauſos intercludunt. Quibus rebus fracti Syracuſani, auxilium à Lacedæmoniis petierunt. Ab his mittitur Gylippus, ſolus quidem, ſed in quo inſtar omnium auxiliorum erat. Is audito genere belli jam inclinato ſtatu, auxiliis partim in Græciam partim in Siciliam miſere contractis opportuna bello loca occupat. Duobus inde præliis victus, congreſſus tertio, occiſo Lamacho & hoſtes in fugam cōpulit, & ſocios obſidione liberavit. Sed cùm Athenienſes à bello terreſtri in navale ſe tranſtuliſſent, Gylippus claſſem à Lacedæmone cum auxiliis accerſit: quo cognito, & ipſi Athenienſes in locum amiſſi ducis Demoſthenem & Durymedonta cum ſupplemento copiarum mittunt. Peloponneſii quoq; communi civitatum decreto ingentia Siracuſanis auxilia miſêre, & quaſi Græciæ bellum in Siciliam tranſlatum eſſet, ita ex utraque parte ſummis viribus dimicabatur. Prima igitur congreſſione navalis certaminis Athenienſes vincuntur. Caſtra quoq; cum omni publica, ac privata pecunia amittunt. Super hæc mala, cùm etiam terreſtri prælio victi eſſent, tunc Demoſthenes cenſere cœpit, ut abirent Sicilia, dum res, quamvis afflictæ nōdum tamen perditæ forent, neq; in bello malè auſpicato amplius perſeverandum eſſe, domi graviora, & forſan infœliciora bella eſſe, in quæ reſervare hos urbis apparatus oporteat. Nicias ſeu pudore malè actæ rei, ſeu metu deſtitutæ ſpei civium, impelente fato, manere contendit. Reparatur igitur navale prælium, & à nimia prioris fortunæ procella ad ſpem certaminis revocantur: ſed inſcitia ducum, qui inter anguſtias maris

tuentes

** Nicias Thucid. lib. 6.*

Gylippus.

Demoſthenes navali pugnæ, ut Thucy. lib. 7. narrat non adfuit.

tuentes ſe, Syracuſanos aggreſſi facile vincuntur. Eurymedon dux in prima acie fortiſſimè dimicans, primus cadit: triginta naves quibus præfuerat incenduntur. Demoſthenes & Nicias etiam ipſi victi, exercitum in terram deponunt, tutiorem fugam rati itinere terreſtri. Ab his relictas centum triginta naves, Gylippus invaſit ipſos, deinde inſequitur fugientes: partim capit, cædit partim. Demoſthenes amiſſo exercitu à captivitate gladio & voluntaria morte ſe vindicat. Nicias autem ne Demoſthenis quidem exemplo, ut ſibi cõſuleret admonitus, cladem ſuorum auxit dedecore captivitatis.

Hanc cladem miſerrimam deſcribit Thucid. in fin. li. 7.

Variant autores de morte Demoſthenis Vid. Plutarchum.

JUSTINI LIBER V.

Dum Athenienſes in Sicilia bellum per biennium cupidius, quàm felicius gerunt, interim concitator & dux ejus Alcibiades abſens Athenis inſimulatur myſteria Cereris, Initiorum ſacra, nullo magis quàm ſilentio ſolemnia enuntiaviſſe. Revocatúſque à bello ad judicium, ſive conſcientiam, ſive indignitatem rei non ferens, tacitus in exilium Elidem profectus eſt. Inde urbe non damnatum ſe tantùm, verumetiam diis per omnium ſacerdotum religionis devotum cognovit, Lacedæmona ſe contulit: ibíque regem Lacedæmoniorum impellit, turbatis Athenienſibus adverſo Siciliæ prælio ultrò bellum inferre. Quo facto omnia Græciæ regna velut ad extinguendum commune incendium, concurrunt. Tantum odium Athenienſes immoderati imperii † crudelitate contraxerant. Darius quoq; rex Perſarum memor paterni avitíq; in hanc urbem odii, facta cum Lacedæmoniis per Tyſſafernem, præfectum Lydiæ, ſocietate, omnem ſumptum belli pollicetur. Et erat hic quidem titulus cum Græcis coeundi, re autem verâ timebat, ne victis Athenienſibus ad ſe Lacedæmonii arma transferrent. Quis igitur miretur tam florentes Athenienſium opes † fuiſſe, cùm ad opprimendam unam urbem, totius Orientis vires concurrerent? Non tamen inerti, neque incruento cecidere bello, ſed præliati ad ultimum

Plutar. in Alcibiade hanc hiſtoriam copioſe narrat.

Feſta Adonia appellat Plutarch.

Olympiada ſacerdotes appellantur à Probo.

Devotionis exemplum in pila lapidea inciſum, in publico poſitum fuiſs Prob.

† Cupiditate.

Odium Græcorũ in Athenienſes.

† Ruiſſe.

ultimum* victores etiam interdum, conſumpti magis fortunæ varietate, quàm vi victi ſunt. Principio belli omnes etiam ab his ſocii deſciverant, ut fit, *Quo ſe fortuna, eodem etiam favor hominum inclinat.* Alcibiades quoq; motum adverſus patriam bellum, non gregarii militis operâ, ſed imperatoriis virtutibus adjuvabat. Nempe acceptis quinq; navibus in Aſiam contendit, & tributarias Athenienſium civitates autoritate nominis ſui ad defectionem compellit. Sciebant enim domi clarum, nec exilio videbant factum minorem, nec tam ablatum Athenienſibus ducem, quàm Lacedæmoniis traditum, partáq; cum amiſſis imperia penſabant. Sed apud Lacedæmonios virtus Alcibiadis plus invidiæ, quã gratiæ contraxit. Itaq; cùm principes velut æmulum gloriæ ſuæ interficiendum inſidiis mandaſſent, cognita re Alcibiades per uxorem Agidis regis, quam adulterio cognoverat, ad Tyſſafernem præfectum Darii regis profugit. Cui celeritèr officii comitate, & obſequendi gratia †inſinuavit. Erat enim & ætatis flore, & formæ veneratione, nec minus eloquentiâ etiam inter Athenienſes inſignis: Sed in reconciliandis amicitiarum ſtudiis, quàm in retinendis vir melior: quia morum vitia ſub umbra eloquentiæ primò latebant. Igitur perſuadet Tyſſaferni, ne tanta ſtipendia claſſi Lacedæmoniorum præberet. Vocandos enim in portionem muneris Ionios, quorum pro libertate, cùm tributa Athenienſibus penderent, bellum ſuſceptum ſit. Sed nec auxiliis nimis enixè Lacedæmonios juvandos. Quippe memorem eſſe debere, alienam ſe victoriam, non ſuam inſtruere, & eatenus bellum ſuſtinendum, ne inopia deſeratur. Nam regem Perſarum diſſentientibus Græcis arbitrum pacis ac belli fore, & quos ſuis non poſſit, ipſorum armis victurum: perfecto autem bello, ſtatim ei cum victoribus dimicandum. Domeſticis itaque bellis Græciam obterendum, ne externis vacet, exæquandaſq; vires partium, & inferiores auxilio levandos. Non enim quieturos poſt hanc victoriam Spartanos, qui

†victoriæ

γνώμη.

Ioniam enim a ſocietate averterat.

Timæa uxor Agidis

† Se inſinuavit.

A facilitate morum, appellatur à Plutarcho Chamæleon.

Alcibiade vafrũ & callidum ingenium.

* cumulu

vindices ſe libertatis Græciæ profeſſi ſunt. Grata oratio Tyſſaferni fuit, itaq; commeatus malignè præbere, claſſem regiam non totam mittere, ne aut victoriam totam daret, aut neceſſitatem deponendi belli imponeret. Interea Alcibiades hanc operam civibus vindicabat: ad quem cùm legati Athenienſium veniſſent, pollicentur his amicitiam regis, ſi Reſpublica à populo tranſlata ad Senatum foret, ſperans, ut aut concordante civitate, dux belli ab omnibus legeretur, aut diſcordia inter ordines facta, ab altera parte in auxilium vocaretur. Sed Athenienſibus imminente periculo belli, major ſalutis quàm dignitatis cura fuit. Itaq; permittente populo, Imperium ad Senatum transfertur. Qui cum inſita genti ſuperbia crudeliter in plebem conſuleret, ſingulis tyrannidis ſibi potentiam vendicantibus, ab exercitu Alcibiades exul revocatur, duxq; claſſi conſtituitur. Statim igitur Athenas mittit ex continenti ſe cum exercitu venturum, recepturumq; à quadringentis jura populi, ni ipſi redderent. Hac denuntiatione optimates territi, primo urbem prodere Lecedæmoniis tẽtavere; deinde cum id nequiviſſent, in exilium profecti ſunt. Igitur Alcibiades inteſtino malo patria liberata, ſumma cura claſſem inſtruit, atq; ita in bellum adverſus Lacedæmonios pergit. Jam * Zeſtromidarus & Pharnabazus, Lacedæmoniorum duces, inſtructis navibus expectabant: prælio commiſſo, victoria penes Athenienſes fuit. In eo bello major pars exercitus, & omnes fermè hoſtium duces cæſi, naves 80 captæ: interjectis quoq; diebus cùm bellum Lacedæmonii à mari in terram tranſtuliſſent, iteratò vincuntur. His malis fracti, pacem petiere: quam ne acciperent, opera eorum effectum eſt, quibus ea res quæſtum præſtabat. Interea & Syracuſanorum auxilia illatum à Carthaginienſibus Siciliæ bellum domum revocavit: quibus rebus deſtitutis Lacedæmoniis, Alcibiades, cum claſſe victrici, Aſiam vaſtat, multis locis prælia facit, ubiq; victor, recipit civitates quæ defecerant, nonnullas capit, & imperio

† Mindarus.

xxx. naves habet Plu.

Illuſtris victoria Athenienſium ad Cyzicum.

perio

Egregia deſcriptio reditus Alcibiadis exulis in patriam.

perio Athenienſium adjicit. Atque ita priſca navali gloria vendicata, adjecta etiam laude terreſtris belli deſideratus civibus ſuis Athenas revertitur. His omnibus præliis ducentæ naves hoſtium, & præda ingens capta: ad hunc redeuntis exercitus triumphum, effuſa omnis multitudo obviam procedit, & univerſos quidem milites, præcipuè tamen Alcibiadẽ mirantur. In hunc oculos civitas univerſa, in hunc ſuſpenſa ora convertit. Hunc quaſi de cœlo miſſum, & ut ipſam victoriam cõtuentur, laudant: quæ pro patria, nec minus admirantur, quæ exul contrá geſſerit, excuſantes ipſi iratum provocatumq; feciſſe. Enimverò tantum in uno viro fuiſſe momenti, ut maximi imperii ſubverſi, & rurſum recepti autor eſſet: & unde ſtetiſſet, eò ſe victoria trãferret, fieretq; cum eo mira quædã fortunæ inclinatio. Igitur omnibus non humanis tantum, verumetiam & divinis eum honoribus honorat, certant ſecum ipſi utrum contumelioſius eum expulerint, an revocaverint honoratius. Ipſos illi deos gratulantes tulere obviam, quorum execrationibus erat devotus. Et cui paulò antè omnem humanam opem interdixerant, eum, ſi queant, in cælo poſuiſſe cupiunt. Explent contumelias honoribus, detrimenta muneribus, execrationes precibus. Non Siciliæ illis adverſa pugna in ore eſt, ſed Græciæ victoria: non claſſes per illum amiſſæ, ſed acquiſitæ, nec Syracuſarum, ſed Ioniæ Helleſpontiq; meminerunt. Sic Alcibiades nunquam mediocribus, nec in offenſam, nec favorem ſtudiis ſuorum exceptus eſt. Dum hæc aguntur à Lacedæmoniis, Lyſander claſſi, bellòq; præficitur, & in locum Tyſſafernis Darius rex Perſarum filium ſuum Cyrum Ioniæ Lydiæq; præpoſuit: qui Lacedæmonios auxiliis opibùſq; ad ſpem fortunæ prioris erexit. Aucti igitur viribus, Alcibiadem cum centum navibus in Aſiam profectum, dum agros, longa pace divites, ſecurus populatur, & prædæ dulcidine ſine inſidiarum metu ſparſos milites haberet, repentino adventu oppreſſere: tantáq; cædes palantium fuit, ut plus vulneris

Aſtuti & callidi imperatoris exemplum, de quo vide Plutar.

vulneris eo prælio Athenienſes acciperent, quàm ſuperioribus dederant, & tanta deſperatio apud Athenienſes erat, ut ex continenti Alcibiadem ducem Conone duce commutarent: arbitrantes victos ſe non fortunâ belli, ſed fraude imperatoris: apud quem plus prior offenſa valuiſſet, quàm recentia beneficia. Viciſſe autem cum priore bello ideo tantum, ut oſtenderet hoſtibus, quem ducem ſpreviſſent, & ut carius eis ipſam victoriã venderet. Omnia enim credibilia in Alcibiade, vigor ingenii et vitiorum amor, et morum luxuria faciebat. Veritus itaq; multitudinis impetum, denuo in voluntarium exilium proficiſcitur. Itaq; Conon Alcibiadi ſuffectus, habens ante oculos, cui duci ſucceſſit, claſſem maximâ induſtriâ odornat: ſed navibus exercitus deerat, fortiſſimis quibuſq; in Aſiæ populatione amiſſis. Armantur tamen ſenes, aut impuberes pueri, et numerus militum ſine exercitus robore expletur. Sed non magnam bello moram ætas fecit. Imbelles aut ceduntur paſſim, aut fugientes capiuntur: tantâq; ſtrages aut occiſorum aut captivorum fuit, ut Athenienſium deletum non imperium tantum, verumetiam nomen videretur. Quo prælio perditis & deſperatis rebus, ad tantam inopiam rediguntur, ut conſumptâ militari ætate, peregrinis civitatem, ſervis libertatem, damnatis impunitatem darent. Eâque colluvione hominum, domini anteâ Græciæ, conſcripto exercitu vix libertatem tuebantur. Iterum tamen fortunam maris experiendam decernunt. Tanta virtus animorum erat, ut cum paulò antè ſalutem deſperaverint, nunc non deſperent victoriam. Sed neque his miles erat, qui nomen Athenienſium tueretur: neque eæ vires, quibus vincere conſueverant, neq; ea ſcientia militaris in his, quos vincula non caſtra continuerant. Itaque omnes aut capti aut occiſi, cùm dux Conon eo prælio ſuperfuiſſet, ſolus crudelitatem civium metuens cum octo navibus ad regem Cyprium contendit * Euagorum. At dux Lacedæmoniorum rebus feliciter geſtis fortunæ hoſtium inſultat

In vitiis & virtutibus nihil fuit Alcibiade excellentius. Prob.

Cades Athenienſium.

Hanc pugnam egregie deſcribit Xenophon.

* Euagoras autē dux,

ſultat, captivas naves cum præda bellica, in triumphi modum ornatas mittit Lacedæmona, ac tributarias Athenienſium civitates quas metus dubiæ belli fortunæ in fide tenuerat, voluntarias recepit: nec aliud ditioni Athenienſium præter urbem ipſam reliquit. Quæ cuncta cùm Athenis nunciata eſſent, omnes relictis domibus, per urbem diſcurrere pavidi, alius alium ſciſcitari, autorem nuntii requirere: non pueros imprudentia, non ſenes debilitas, non mulieres ſexus *imbecillis domi tenet, adeò ad omnem ætatem tanti mali ſenſus penetraverat. In foro deinde coferunt atq; ibi perpeti nocte fortunam publicam quæſtibus iterant. Alii fratres, aut filios, aut parentes deflent, cognatos alii, alii amicos chariores cognatis, & cum privatis caſibus querelam publicam miſcent. Jam ſeipſos, jam ipſam patriam perituram miſerioremq; incolumium quàm amiſſorum fortunam judicantes: ſibi quiſq; ante oculos obſidionem, famem, & ſuperbum victoremq; hoſtem proponentes: jam ruinam urbis & incendia, jam omnium captivitatem & miſerrimã ſervitutem recordantes: feliciores prorſus prioris urbis ruinas ducentes quæ incolumibus filiis parentibúſq; tectorum tantùm ruina taxatæ ſint. Nunc autem non claſſem, in quam, ſicuti pridem ut confugiant, ſupereſſe: non exercitum cujus virtute ſervati pulchriora poſſent mænia extruere. Sic defletæ ac propè perditæ urbi hoſtes ſuperveniunt, & obſidione circundatos & obſeſſos fame urgent. Sciebant enim neq; ex advectis copiis multum ſupereſſe, & ne novæ advehi poſſent providerant: quibus malis Athenienſes fracti poſt longam famem, & aſſidua ſuorum funera pacem petivere: quæ an dari deberet diu inter Spartanos ſocióſq; deliberatum. Cùm multi delendum Athenienſium nomen, urbemq; incendio conſumendam cenſerent, negarent ſe Spartani ex duobus Græciæ oculis alterum eruturos: pacem polliciti, ſi demiſſa Pyreum verſus muri brachia dejecerint, naveſq, quæ reliquæ forent, traderent, reſque publica ſemetipſis 30 rectores

Trepidationis rhetorica deſcriptio.

* Imbecillitas.

Obſidentur Athenæ a Lyſandro & Agide.

Athenienſes Lacedæmoniis ſe dedunt.

ctores acciperat. In has leges traditam ſibi urbem Lacedæmonii formandam Lyſandro tradiderunt. Inſignis hic annus & expugnatione Athenarum, & morte Darii regis Perſarũ, & exilio Dionyſii Siciliæ tyranni fuit. Mutato ſtatu, Athenarum etiam civium conditio mutatur. Rectores 30. reipublicæ conſtituuntur, qui fiunt tyranni: quippe à principio tria millia ſibi ſatellitum ſtatuunt, quantum ex tot cladibus propè nec civium ſuperfuerat, & quaſi parvus hic ad continendam civitatem exercitus eſſet, ſeptingentos milites è victoribus accipiunt. Cædes deinde civium ab Alcibiade auſpicantur, ne iterum rempublicã ſub obtentu liberationis invaderet. Quem cùm profectum ad Artaxerxem Perſarum regem comperiſſent, citato itinere miſerunt, qui eum interciperent, à quibus occupatus, cum occidi apertè non poſſet, vivus in cubiculo, in quo dormiebat, crematus eſt. Liberati hoc ultoris metu tyranni, miſeras urbes reliquias cædibus & rapinis exhauriũt. Quod cùm diſplicere uni ex numero ſuo Therameni didiciſſent, ipſum quoque ad terrorem omnium interficiunt. Fit igitur ex urbe paſſim omnium fuga, repleturque Græcia Athenienſium exulibus, quod etiam ipſum auxilium unicum à miſeris eripitur: nam Lacedæmoniorũ edicto, civitates exules recipere prohibebantur: omnes ſe Argos & Thebas contulere: ibi non ſolùm tutum exilium egerunt, verum etiam ſpem recuperandæ patriæ receperunt. Erat inter exules Thraſibulus vir ſtrenuus, & domi nobilis, qui audendum aliquid pro patria, & pro ſalute communi, etiam cum periculo ratus, adunatis exulibus caſtellum Phylem Atticorum finium occupat: nec deerat quarundam civitatum tam crudelis caſus miſerantium favor. Itaq; * eos Menias Thebanorum princeps, etſi publicis non poterat, privatis tamen † viribus adjuvabat. Et Lyſias Syracuſanus orator, exul tunc, quingentos milites ſtipendio ſuo inſtructos in auxilium patriæ communis eloquentiæ miſit. Fit itaque aſperum prælium: ſed cum hinc pro

patria

Alcibiadis interitus.

Non crematum Plutarchi *ſentit, ſed erupiſſe, & telorum copia obrutum.*

Traſibulus exemplum pietatis erga patriam

xxx ſocii Traſibulo Prob.

* & Hiſmenias.

† auxiliis

Prælium adverſus tyrannos.

† ſecutius

Thraſibuli & Athenienſium victoria de tyrannis.

† Hippomachus.

Extat apud Xenoph. hæc oratio.

Tyrannis urbe pulſis 10 præpoſiti erant.

Pauſanias Athenienſibus civitatem reſtituit.

patria ſummis viribus, inde pro aliena dominatione * ſecurius pugnaretur, tyranni vincuntur: victi in urbem refugerunt, quam exhauſtam cædibus ſuis, etiam armis ſpoliant. Deinde cum omnes Athenienſes proditionis ſuſpectos haberent, demigrare eos ex urbe jubent, & in brachiis muri, quæ diruta fuerant, habitare, extraneis militibus imperium tuentes. Poſt hæc Thraſibulũ corrumpere, imperii ſocietatem pollicẽtes, conantur: quod cum non contigiſſet, auxilia à Lacedæmoniis petivere. Quibus accitis iteratò prœliantur. In eo bello Critias & * Hippolochus omnium tyrannorum ſæviſſimi cadunt. Cæteris victis, cùm exercitus eorum, ex quibus major pars Athenienſium erat, fugeret, magna voce Thraſibulus exclamat: Cur ſe victorem fugiant potius, quàm ut vindicem cõmunis libertatis adjuvent: Civium illam meminerint aciem, non hoſtium eſſe: nec ſe ideo arma cepiſſe, ut aliqua victis adimat, ſed ut adempta reſtituat; 30. ſe dominis, non civitati bellum inferre. Admonet deinde cognationis, legum, ſacrorum communium: tum vetuſti per tot bella commilitii: orat, ut miſereantur exulum civium: ſi tam patienter ipſi ſerviant, reddant ſibi patriam, accipiant libertatem. His vocibus tantum promotum eſt, ut reverſus in urbem exercitus 30. tyrannos emigrare Eleuſina juberet, ſubſtitutis decem, qui rempub. regerent: qui nihil exemplo prioris dominationis territi, eandem viam crudelitatis egreſſi ſunt. Dum hæc aguntur, nunciatur Lacedæmone in bellum Athenienſes exarſiſſe: ad quod comprimendum Pauſanias rex mittitur: qui miſericordiâ exulis populi permotus, patriam miſeris civibus reſtituit, & decem tyrannos ex urbe Eleuſina migrare ad cæteros jubet. Quibus rebus cùm pax ſtatuta eſſet, interjectis diebus repente tyranni non minus reſtitutos exules, quàm ſe in exilium actos indignantur, quaſi verò aliorum libertas ſua ſervitus eſſet, & bellum Athenienſibus inferunt: ſed ad colloquium, veluti dominationem munitionem receptui, progreſſi, per inſidias comprehenſi ut pacis victimæ trucidantur: populus, quem emigrare juſſerant, in urbem revocatur. Atque ita per multa membra civitas * diviſa, in unum tandem corpus redigitur: & ne qua diſſenſio, ex anteactis naſceretur, omnes jurejurando obſtringuntur, diſcordiarum oblivionem fore. Interea Thebani, Corinthiiq; legatos ad Lacedæmonios mittunt, qui ex manubiis portionem prædæ communis belli, periculiq; peterent. Quibus negatis, non quidem apertè bellum adverſus Lacedæmonios decernunt, ſed tacitis animis tantam iram concipiunt, ut ſubeſſe bellum intelligi poſſet. Eodem fere tempore Darius rex Perſarum moritur, Artaxerxe & Cyro filiis relictis. Regnum Artaxerxi, Cyro civitates, quarum præfectus erat, teſtamento legavit. Sed Cyro judicium patris injuria videbatur. Itaque occultè adverſus fratrem bellum parabat. Quod cum nunciatum Artaxerxi eſſet, accerſitum ad ſe fratrem, & innocentiam diſſimulatione belli ſimulantem, compedibus aureis vinxit: interfeciſſetq; ni mater prohibuiſſet. Dimiſſus igitur Cyrus, jam non occultè bellum, ſed palam: nec per diſſimulationem, ſed aperta profeſſione parare cœpit: auxilia undique contrahit. Lacedæmonii, memores Athenienſi bello enixè ſe ejus opera adjutos, velut ignorantes contra quem bellum pararetur, decernunt auxilia Cyro mittenda, ubi res ejus exegiſſet: quærentes & apud Cyrum, gratiam, & apud Artaxerxem, ſi viciſſet veniæ patrocinia, cùm nihil adverſus eum apertè decreviſſent. Sed cùm in bello ſors prælii utrumq; fratrem pugnæ obtuliſſet, prior Artaxerxes à fratre vulneratur: quem cum equi fuga periculo ſubtraxiſſet, Cyrus à cohorte regia oppreſſus, interficitur: ſic victor Artaxerxes, & præda fraterni belli, & exercitu potitur. In eo prælio decem millia Græcorum in auxilio Cyri fuere: qui & in cornu, in quo ſteterant, vicerunt, & poſt mortem Cyri, neque armis à tanto exercitu vinci, neque dolo capi potuerant: & revertenteſque inter tot

* Diſſipata.

[illegible] lex oblivionis.

Darii mors.

Lydiam & maritimas civitates. Plutar.

Impium bellum duorum fratrum Cyri & Artaxerxis.

Cyrus occiditur.

Græcorum virtus.

indomitas nationes, & barbaras gentes, per tanta itineris ſpatia virtute ſe uſq; ad terminos patriæ defēderūt.

JUSTINI LIBER VI.

gressu

LAcedæmonii more ingenii humani, quò plura habent, eò ampliora cupientes, non contenti acceſſione Athenienſium opum, vires ſibi duplicatas, totius Aſiæ imperium affectare cœperunt: ſed major pars ſub regno Perſarum erat. Itaq; * Dercyllides dux in hanc militiam electus, cùm videret ſibi adverſus duos præfectos Artaxerxis regis, Pharnabazum & Tyſſafernem, maximarum gentium viribus ſuccinctos, dimicandum, pacificari cum altero ſtatuit. Aptior viſus Tyſſafernes, vir & induſtria potior, & militibus Cyri quondā regis inſtructior, in colloquium vocatur, & ſtatutis conditionibus, ab armis dimittitur. Hanc rem Pharnabazus apud communem regem * criminatur, ut Lacedæmonios Aſiam ingreſſos non impulerit armis, ſed impenſis regiis aluerit, mercetúrq; ab his, ut differant bella, quæ gerantur, tanquam non ad unius ſummam imperii detrimentum omne perveniat. Indignum ait bellum non perfici, ſed redimi: hoſtem precio, non armis ſummoveri. His vocibus regem Tyſſaferni alienatum hortatur, ut in locum ejus navalis belli ducem eligat Cononem Athenienſem, qui amiſſo bello, patria Cypro exulabat, quippe Athenienſibus etſi fractæ ſint opes, manere tamen navalem uſum: nec, ſi eligendus ſit ex univerſis: meliorem alium eſſe. Acceptis igitur quingentis talentis, juſſus eſt Conona claſſi præficere. His cognitis, Lacedæmonii & ipſi à rege Ægypti, Hercimonem in auxilium navalis belli per legatos petunt, à quo centum triremes, & ſexcentum millia modiorum frumenti miſſa, à cæteris quoq; ſociis ingentia auxilia contracta ſunt. Sed tanto exercitui, & contra tantum ducem deerat dignus imperator. Itaq; poſtulantibus ſociis Ageſilaum ducem, regem tunc Lacedæmoniorum, propter reſponſum oraculi Delphici, diu Lacedæmonii, an

* Dercillides.

* *Miſſo de hac re legato Conone Athenienſi.*

Conjuratio Perſarum contra Lacedæmonios.

Oraculum de Ageſilao, de quo Xenoph. lib. 3.

cum ſummæ rei præponerent, † deliberaverunt: quibus futurus imperii finis denunciabatur, cum regium claudicaſſet imperium: erat enim pede claudus. Ad poſtremum ſtatuerunt, melius eſſe inceſſu regem, quàm imperio regnum claudicare. Poſteaquàm Ageſilaum cum ingentibus copiis in Aſiam miſere, non facilè dixerim, quòd aliud par ducum tam benè comparatum fuerit, quippe ætas, virtus, conſilium, ſapientia utrique propè una, gloria quoq; rerum geſtarum eadem: quibus cùm paria omnia fortuna dederit, invictum tamen ab altero utrunque ſervavit. Magnus igitur amborum apparatus belli, magnæ res geſtæ fuerunt. Sed Cononem ſeditio militum invadit, quos præfecti regis fraudare ſtipendio ſoliti erant, eò conſtantius debita poſcentibus, quo graviorẽ ſub magno duce militiam præſumebant. Itaq; Conon diu rege per epiſtolas fruſtra fatigato, ad poſtremum ipſe ad eum pergit: cujus aſpectu & colloquio prohibitus eſt, quòd eum more Perſarum, adorare nollet: agit tamen cum eo per internuntios, & queritur opulentiſſimi regis bella inopia delabi, & qui exercitum parem hoſtibus habeat, pecunia vinci, qua præſtet, inferioremq; eum ea parte virium inveniri, qua longè ſuperior ſit: poſtulat dari ſibi miniſterium impenſæ, quia pluribus id mandari pernicioſum ſit. Dato ſtipendio ad claſſem remittitur, nec moram agendis rebus facit: multa fortiter, multa felicitèr agit. Agros hoſtiles vaſtat, urbem expugnat, & quaſi tempeſtas quædam, cuncta proſternit. Quibus rebus territi Lacedæmonii, ad patriæ ſubſidium revocandum ab Aſia Ageſilaum decernunt. Interim Lyſander ab Ageſilao proficiſcente dux patriæ relictus, ingentem claſſem ſummis viribus inſtruit, fortunam belli tentaturus. Necnon & ipſe Conon nunc primum cum hoſtium exercitu concurſurus, magna cura ſuos ordinat. Summa igitur non tam ducum in eo prælio, quàm militum æmulatio fuit. Nam ipſe dux Conon non tam Perſis, quã patriæ ſtudebat: & ſicuti afflictis Athenienſium rebus

† Diſſenſerunt.

Ageſilai & Cononis laus.

Perſici reges adiri nemini quod [illegible] [illegible] vetat. Plut.

Diverſa commendatio.

Cononis egregium amoris & pietatis erga patriam.

autor amiſſæ dominationis fuerat, ſic volebat idem haberi redditæ: patriamq; vincendo recipere, quam victus amiſerat: eò ſpecioſius, quòd ne ipſorum quidem Athenienſium, ſed alieni imperii viribus dimicet: & pugnaturus periculo regis, victurus præmio patriæ, gloriamque diverſis artibus, quàm priores civitatis ſuæ duces conſecuturus. Quippe illos vincendo Perſas patriam defendiſſe: Perſas victores faciendo, reſtituturum patriam eſſe.

Lyſander.

Porro Lyſander præter conjunctionem Ageſilai, etiam virtutum æmulator erat, contendebátq; ne à rebus geſtis ejus, & gloriæ ſplendore decederet, neve tot bellis ac ſeculis quæſitum imperium, breviſſimi momenti culpa ſubverteret. Eadem militum & omnium regum cura erat, quos major ſolicitudo cruciabat, non tam ne ipſi quæſitas opes amitterent, quàm ut priſtinas Athenienſes reciperent.

Athenienſibus victis à Lacedæmoniis, priſtina reſtituitur dignitas.

Sed quantò majus prælium fuit, tantò & clarior victoria Cononis. Victi Lacedæmonii fugam capeſſunt, præſidia hoſtium Athenas deducuntur, populo reſtituta dignitate conditio ſervilis eripitur: multæ quoq; civitates recipiuntur. Hoc initium Athenienſibus reſumendæ potentiæ, & Lacedæmoniis habendæ finis fuit. Namq; veluti cum imperio etiam virtutem perdidiſſent, contemni à finitimis cœpere. Primi igitur Thebani, auxiliantibus Athenienſibus, bellum his intulêre, quæ civitas ex infinitis incrementis, virtute Epaminondæ ducis, ad ſpem imperii Græciæ erecta eſt.

Græcorũ conſpiratio adverſus Lacedæmonios.

Fit itaq; terreſtre prælium eadem Lacedæmoniorum fortuna, qua pugnatum adverſus Conona navali prælio fuerat. In eo bello Lyſander, quo duce Athenienſes victi à Lacedæmoniis fuerant, interficitur.

Lyſandri interitus.

Pauſanias quoq; alter dux Lacedæmoniorum proditionis accuſatus, in exilium abiit. Igitur Thebani potiti victoriâ, univerſum exercitum ad urbem Lacedæmoniorum ducunt, facilem expugnationem rati, quoniam deſerti à ſociis omnibus erant: quod metuentes Lacedæmonii, regem ſuum Ageſilaum ex Aſia, qui ibi magnas res gerebat, ad defenſionem pa-

Ageſilaus revocatur.

triæ arceſſunt. Occiſo enim Lyſandro, nullius alterius fiduciam ducis habebant. Cujus quoniam ſerus adventus erat, conſcripto exercitu, obviam hoſti procedunt. Sed victis adverſus paulò ante victores, nec animi, neq; vires pares fuere. Prima igitur congreſſione funduntur. Deletis jam ſuorum copiis, ſupervenit rex Ageſilaus, qui reſtituto prælio, non difficulter, recenti & multis expeditionibus indurato milite, hoſtibus victoriam eripuit, ipſe tamen graviter ſauciatur. Quibus rebus cognitis, Athenienſes verentes, ne iterum Lacedæmoniis victoribus in priſtinam ſortem ſervitutis redigerentur, exercitum contrahunt, eumq; in auxilium Bœotiorum per Iphicratem, viginti quidem annos natum, ſed magnæ indolis juvenem, duci jubent. Hujus adoleſcentis ſupra ætatẽ virtus admirabilis fuit, nec unquã antè eum Athenienſes inter tot tantóſque duces, aut ſpei majoris, aut indolis maturioris imperatorem habuerunt, in quo non imperatoriæ tantùm, verumetiam oratoriæ artes fuere. Conon quoq; audito reditu Ageſilai, & ipſe ex Aſia ad populandos Lacedæmoniorum agros revertitur, atq; ita undiq; belli formidine circũſtrepente, clauſi Spartani ad ſummam deſperationem rediguntur. Sed Conon vaſtatis hoſtium terris, Athenas pergit: ubi magno civium gaudio exceptus, plus tamẽ triſtitiæ ipſe & ex incenſa & diruta à Lacedæmoniis patria, quàm lætitiæ ex recuperata poſt tãtum tẽporis, cepit. Itaq; quæ incenſa fuerant prædarum ſtipẽdio & exercitu Perſarum reſtituit: quæ diruta fuerant, reficit. Fatum illud Athenarum fuit, ut antè à Perſis crematæ manubiis eorum, & nunc à Lacedæmoniis dirutæ, ex ſpoliis Lacedæmoniorum reſtituerentur: verſa quoq; vice, nunc haberent ſocios, quos tunc hoſtes habuerunt: & hoſtes nunc paterentur, cum quibus juncti tunc arctiſſimis ſocietatis vinculis fuerant. Dum hæc aguntur, Artaxerxes rex Perſarum legatos in Græciam mittit, per quos jubet omnes ab armis diſcedere, qui aliter feciſſet, eum ſe pro hoſte habiturum:

Iphicrates imperatoris egregii exemplum.

Cononis in patriã reditus.

Patriam reficit Conon.

Epiphonema.

Civitatibus libertatem, ſuáque omnia reſtituit: quod non Græciæ laboribus aſſiduiſq; bellorum inter cives odiis conſulens, fecit: ſed ne occupato ſibi Ægyptio bello, quod propter auxilia, adverſus præfectos ſuos Lacedæmoniis miſſa ſuſceperat, exercitus ſui in Græcia detinerentur. Feſſi igitur tot bellis Græci, cupidè paruêre. Hic annus non eò tantum inſignis fuit, quod repente pax in tota Græcia facta eſt, ſed etiam eò quòd eodem tempore urbs Romana à Gallis capta eſt. Sed Lacedæmonii ſecuri, inſidianter abſentiam Arcadum ſpeculati, caſtellum eorum expugnant, occupatoque præſidium imponunt. Itaque armato inſtructóq; exercitu, Arcades adhibitis in auxilium Thebanis, amiſſa bello repetunt. In eo prælio Archidamus dux Lacedæmoniorum vulneratur: qui cum cædi ſuos jam, ut victos, videret, per præconem corpora interfectorum ad ſepulturam poſcit. Hoc eſt enim ſignum apud Græcos victoriæ traditæ. Qua confeſſione contenti Thebani, ſignum parcendi dedere. * Poſt paucis diebus, neutris quicquam hoſtile facientibus, cum quaſi conſenſu tacito, induciæ eſſent, Lacedæmoniis alia bella adverſus finitimos gerentibus, Thebani, (Epaminonda duce) occupandæ urbis eorum ſpem ceperunt. Igitur principio noctis, taciti Lacedæmona proficiſcuntur: non tamen aggredi incautos potuerunt. Quippe ſenex, & cætera imbellis ætas, cum adventum hoſtium præſenſiſſent, in ipſis portarum anguſtiis armati occurrunt: & adverſus quindecim millia militum, non amplius centum jam effœtæ ætatis viri, pugnæ ſe offerunt. Tantum animorum viribusq; patriæ & penatum conſpectus ſubminiſtrat, tantóq; præſentia, quàm recordatione ſui majores ſpiritus largiuntur. Nam ut viderunt intra quæ, & pro quibus ſtarent, aut moriendum cenſuerunt. Pauci igitur ſuſtinuere ſenes aciem, cui per ante diem univerſa juventus eſſe non potuit. In eo prælio duos duces hoſtiū occidere: cum interim Ageſilai adventus nuntiatur, Thebani receſſere, nec bellum diu dilatum. Siquidem Spartanorum

g Roma quo tempore à Gallis capta.

* Paucis deinde poſt diebus.

Spartanorum ſenum virtus.

Epiphonema.

* Tamq; præſentia quàm recordationes ſuorum majorum ſpiritus.

tanorum juventus, ſenum virtute & gloriâ incenſa teneri non potuit quin ex continenti acie decerneret, cùm victoria Thebanorum eſſet. Et Epaminondas dum non ducis tantùm, verumetiam fortiſſimi militis officio fungitur, graviter vulneratur. Quo audito his ex dolore metus, & illis ex gaudio ſtupor injicitur, atq; ita veluti ex placito conſenſu à prælio diſceditur. Poſt paucos deinde dies Epaminondas decedit, cum quo vires quoque reipub. ceciderunt. Nam ſicuti telo, ſi primam aciem perfregeris, reliquo ferro vim nocendi ſuſtuleris: ſic illo velut mucrone teli ablato duce Thebanorum, reipub. vires hebetatæ ſunt, ut non tam illum amiſiſſe, quàm cum illo interiiſſe omnes viderentur. Nam neque ante hunc ducem ullum memorabile bellum geſſere, nec poſtea virtutibus, ſed cladibus inſignes fuere, ut manifeſtum ſit, patriæ gloriam & natam, & extinctam cum eo fuiſſe. Fuit autem incertum, vir melior, an dux eſſet: nam & imperium non ſibi ſemper, ſed patriæ quæſivit: & pecuniâ adeó parcus fuit, ut ſumptus funeri defuerint. Gloriæ quóq; non cupidior quàm pecuniæ: quippe recuſanti omnia imperia ingeſta ſunt. Honoreſq; ita geſſit ut ornamentum non accipere, ſed dare ipſi dignitati videretur. Jam literarum ſtudium, jam philoſophiæ doctrina tanta, ut mirabile videretur, unde tam inſignis militiæ ſcientia homini inter literas nato. Neque ab hoc vitæ propoſito mortis ratio diſſenſit. Nam ut relatus in caſtra ſemianimis, vocem ſpiritumque collegit, id unum à circũſtantibus requiſivit: num cadenti ſibi ſcutum ademiſſet hoſtis? quod ut ſervatum audivit, allatum velut laborum, gloriæq; ſocium oſculatus eſt. Iterum quæſivit, utri viciſſent. ut audivit Thebanos benè habere ſe rem, dixit, atq; ita, velut gratulabundus patriæ, expiravit. Hujus morte etiam Athenienſium virtus intercidit: ſiquidem amiſſo, cui æmulari conſueverant in ſegnitiem, torporemq; reſoluti, non, ut olim in claſſem exercitusq;, ſed in dies feſtos, apparatuſq; ludorum reditus publicos effundunt, & cum * autoribus

Pugna apud Mantineam. Cic. lib. 5. epiſt.

Thebanam rempub. comparat amucronatæ haſtæ. Unus homo plùris quàm univerſa civitas. Prov.

Epaminondæ commendatio. Cic. Tuſc. 1

Simile eſt quod Livius de Philopœmene narrat.

Athenienſium virtus Epaminondæ morte enervata.

† Actoribus.

nobiliſſimis, poëtíſq; theatra celebrant, frequentius ſcenam quàm caſtra viſentes: verſificatores, oratoréſq; meliores, quam duces laudantes. Tunc vectigal publicum, quò ante milites & remiges alebantur, cum urbano populo dividi cœptum eſt. Quibus rebus effectum eſt, ut inter otia Græcorum, ſordidum & obſcurum antea, Macedonum nomen emergeret. Et Philippus obſes triennio Thebis habitus, Epaminondæ & Pelopidarum virtutibus eruditus, regnum Macedoniæ, Græciæ, & Aſiæ cervicibus, veluti jugum ſervitutis imponeret.

a Ab Alexandro fratre datus Græcis.

JUSTINI LIBER VII.

An. 300. ab Urbe condita.

Macedonia ante nomine Emathionis regis, cujus prima virtutis experimenta in illis locis extant, Emathia cognominata eſt. Hujus ſicuti incrementa modica, ita termini peranguſti fuere. Populus Pelaſgi & regio Bœotia dicebatur. Sed poſtea virtute regum, & gentis induſtriâ, ſubactis primò finitimis, mox populis, nationibúſq;, imperium uſq; ad extremos Orientis terminos prolatum eſt. In regione Pœoniæ, quæ nunc portio eſt Macedoniæ, regnaſſe fertur Telegonus, pater Aſtriopæi, cujus Trojano bello inter clariſſimos vindices urbis, nomen accepimus. Ex alio latere in Europa, Europus nomine regnum tenuit. Sed & a Caranus cum magna multitudine Græcorum, ſedes in Macedonia reſponſo oraculi juſſus quærere, cum in Emathiam veniſſet, urbem Edyſſam, non ſentientibus oppidanis, propter imbrium & nebulæ magnitudinem, gregẽ caprarum imbrem fugientium ſecutus, occupavit: revocatúſq; in memoriam oraculi, quo juſſus erat, ducibus capris imperium quærere, regni ſedem ſtatuit, religioséque poſteà obſervavit, quocunq; agmen moveret, ante ſigna eaſdem capras habere, cœptorum duces habiturus, quos regni habuerat autores. Urbem Edyſſam ob memoriam muneris Ægæam, populum Ægæades vocavit. Pulſo deinde Mida (nam is quoq; portionem Macedoniæ tenuit) aliiſ q; regibus pulſis, in locum omniũ ſolus

Tyroniale intelligit.

De regibus Macedonum. Herod. lib. 7.

a Caranus habet Euſebius.

Ridiculum Carani ſtratagema.

ſolus ſucceſſit, primuſq; adunatis gentibus variorū populorū, veluti unū corpus Macedoniæ fecit, recentiq; regno, valida incrementorū fundamēta conſtituit. Poſt hunc Perdicas regnavit, cujus vita illuſtris, & mortis poſtrema, veluti ex oraculo, præcepta memorabilia fuere. Siquidem ſenex moriens * Argæo filio monſtravit locum, quo condi vellet, ibíq; non ſua tantùm, ſed etiam ſuccedentium ſibi in regnum oſſa poni juſſit : præfatus, quoad ibi conditæ poſterorum reliquiæ forent, regnum in familia manſurum : credúntq; hac ſuperſtitione extinctam in Alexandro ſtirpem, quia locum ſepulturæ mutaverit. Argæus moderatè, & cum amore populi adminiſtrato regno, ſucceſſorem filium Philippum reliquit, qui immatura morte raptus, * Europum parvulum admodum inſtituit hæredem. Sed Macedonibus aſſidua certamina cum Thracibus & Illyriis fuêre, quorum armis, veluti quotidiano exercitio, indurati, gloriâ bellicæ laudis finitimos terrebant. Igitur Illyrii infantiam regis pupilli contemnentes, bello Macedonas aggrediuntur, qui prælio pulſi, rege ſuo in cunis prolato, & pugnæ ante aciem poſito, acrius certamen repetiverunt : tanquam ideo victi fuiſſent antea quòd bellantibus ſibi regis ſui auſpicia defuiſſent: futuri vel propterea victores, quòd ex ſuperſtitione animum vincendi ceperant: ſimul & miſeratio eos infantis tenebat, quem ſi victi forent, captivum de rege facturi videbantur: Conſerto itaq; prælio, magna cæde Illyrios fudere, oſtenderúntque hoſtibus ſuis, priore bello regem Macedonibus, non virtutem defuiſſe. Huic Amyntas ſuccedit, & propria virtute, & Alexandri filii egregia indole inſigniter clarus : cui Alexandro tanta omnium virtutum naturæ ornamenta extitere, ut etiam Olympio certamine vario ludorum genere victor contenderit: Cum interim Darius rex Perſarum, turpi à Scythiâ fugâ ſummotus, ne ubiq; deformis militiæ damnis haberetur, mittit cum parte copiarum Megabazum, ad ſubigendam Thraciam, cæteráq; ejus tractus regna:

Argæo. Perdicæ oraculum.

* Æropum lege Boſc.

Macedonibus bellica virtus unde.

Macedones præſenti in regis infantia, ad acrius prælium accenduntur.

Interjectum ut Euſebius habet, Alceta.

Inter Pentathlos. s. Plut.

De Darii fuga. Herod. lib. 4.

quæ

quibus pro ignobili momento erat acceſſura Macedonia. Qui brevi tempore executo regis imperio, legatis ad Amyntam regem Macedoniæ miſſis, obſides in pignus futuræ pacis ſibi dari poſtulabat. Sed legati benignè excepti, inter epulas ebrietate creſcente, rogant Amyntam, ut apparatui epularum adjiciat jus familiaritatis, adhibitis in convivium ſuum filiis & uxoribus & filiabus: id apud Perſas haberi pignus ac fœdus hoſpitii. Qui ut venerunt, petulāctius Perſis eas contrectantibus, filius Amyntæ Alexander rogat patrem reſpectu ætatis ac gravitatis ſuæ abire convivio, pollicitus ſe hoſpitum * tentaturum jocos. Quo digreſſo mulieres quoq; paulum è convivio evocat, cultius exornaturus, gratioréſq; reducturus. In quarum locum matronali exornatos habitu juvenes ſupponit, eóſq; petulantiam legatorum ferro, quod ſub veſte gerebant, compeſcere juber. Atq; ita interfectis omnibus, ignarus rei Megabazus cum legati non redirent, mittit eò cum exercitus partem Bubarem, ut in bellum facile & mediocre, dedignatus ipſe ire, ne dehoneſtaretur prælio tam fœdæ gentis. Sed Bubares ante bellum, amor filiæ Amyntæ captus, omiſſo bello, nuptias facit, depoſitíſque hoſtibus animis, in affinitatis jura ſuccedit. Poſt diſceſſum à Macedonia Bubaris, Amyntas rex decedit, cujus filio & ſucceſſori Alexandro cognatio Bubaris, non Darii tantùm temporibus pacem præſtitit, verumetiam Xerxem conciliavit, adeò ut cùm Græciam, veluti tempeſtas quædam, occupaſſet, inter Olympum Hæmúmq; montes totius regionis eum imperio donaverit. Sed nec virtute minus, quàm Perſarum liberalitate regnum ampliavit. Per ordinem deinde ſucceſſionis, regnum Macedoniæ ad Amyntam fratris ejus * Menelai filium pervenit. Hic quoq; inſignis induſtria, & omnibus imperatoriis virtutibus inſtructus fuit: qui ex Eurydice tres filios ſuſtulit, Alexandrum, Perdicam & Philippum, Alexandri Magni Macedonis patrem, & filiam Euryonem. Ex Cygæa autem Archelaum, * Archideum, Mene-

Alexandri factum in legatos Perſas.

* Malo, penſaturum, vel temperaturum.

Filiæ nomen erat Cygæa.

Xerxis in Alexandrum liberalitas.

* Archelai, Aſceptum.

* Arideum, legunt Euſeb. & Oroſ.

Menelaum, qui cum Illyriis, deinde cum Olynthiis gravia bella gessit. Insidiis autem Eurydices uxoris, quæ nuptias generi pacta, occidendum virum, regnúmque adultero tradendum susceperat, occupatus fuisset, ni filia pellicatum matris, & sceleris consilia prodidisset. Functus itaq; tot periculis, senex decessit, regno maximo ex filiis Alexandro tradito. Igitur Alexander inter prima initia regni, bellum ab Illyriis pacta mercede, & Philippo fratre dato obside, redemit. Interjecto quoque tempore per eundem obsidem cum Thebanis gratiam pacis reconciliat: quæ res Philippo maxima incrementa egregiæ indolis dedit. Siquidem triennio Thebes obses habitus, prima pueritiæ rudimenta, in urbe severitatis antiquæ, & in domo Epaminondæ, summi & Philosophi Imperatoris, deposuit. Nec multò post Alexander insidiis Eurydices matris appetitus occumbit, cui Amyntas in scelere deprehensæ, propter communes liberos, ignarus eisdem quandoque exitiosam fore, pepercerat. Frater quoque ejus Perdica pari insidiarum fraude decipitur. Indignum prorsus, libidinis causa liberos à matre vita privatos, quam scelerum suorum suppliciis liberorum contemplatio vindicaverat. Perdicæ hæc indignior cædes videbatur, quod ei apud matrem misericordiam, nec parvulus quidem filius, conciliaverat. Itaq; Philippus diu non se regem, sed tutorem pupilli egit. At ubi graviora bella imminebant, serúmque auxilium in expectatione infantis erat, compulsus à populo, regnum suscepit. Ut est ingressus imperium, magna de illo spes omnibus fuit, & propter vetera Macedoniæ fata, quæ cecinerant, uno ex Amyntæ filiis regnante florentissimum fore Macedoniæ statum: cui spei scelus matris hunc residuum fecerat. Principio regni cùm hinc cædes fratrum indignè peremptorum, inde hostium multitudo; hinc insidiarum metus, inde inopia continui belli & exhausti regni immaturam ætatem tyronis urgeret, belláque, veluti conspiratione quadam, ab opprimendam Macedoniam,

Eurydices facinus.

Philippus obses traditus Thebanis

Exemplum crudelitatis, & impietatis maternæ erga liberos. Epiphonema.

Philippi post adeptum imperium gesta.

am, multarum gentium ex diverſis locis uno tempore confluebant, quoniam omnibus par eſſe non poterat, diſpenſanda ratus, alia interpoſita pactione componit, alia redimit facillimis quibuſq; aggreſſis; quorum victoria & militum trepidos animos firmaret, & contemptum ſibi hoſtium demeret. Primùm illi cum Athenienſibus certamen fuit: quibus per inſidias victis metu belli gravioris, cùm interficere omnes poſſet, incolumes ſine pretio dimiſit. Poſt * hæc bello in Illyrios translato, multa millia hoſtium cædit. Urbem nobiliſſimam Lariſſam capit, hinc Theſſaliam, non prædæ cupiditate, ſed quod exercitui ſuo robur Theſſalorum equitum adjungere geſtiebat, nihil minus quàm bellum metuentem, improviſus expugnat: unumq; corpus equitum, pedeſtriumq; copiarum invicti exercitus fecit. Quibus rebus feliciter provenientibus, Olympiada * Neoptolemi regis Moloſſorum filiam, uxorem ducit, conciliatore nuptias fratre patruele, * altore virginis, * Aryba rege Moloſſorum, qui ſororem Olympiadis Troadam in matrimonium habebat, quæ cauſa illi exitii, malorumq; omnium fuit. Nam dum regni incrementa affinitate Philippi acquiſiturum ſe ſperat, proprio regno ab eodem privatus, in exilio conſenuit. His ita geſtis, Philippus jam non contentus ſummovere bella, ultrò etiam quietos laceſſit. Cùm Methonam urbem oppugnaret, in prætereuntem de muris ſagitta jacta, dextrum oculum regis effodit. Quo vulnere nec ſegnior in bellum, nec iracundior adverſus hoſtes factus eſt, adeò ut interjectis diebus, pacem deprecantibus dederit: nec moderatus tantùm, verumetiam mitis adverſum victos fuerit.

Primum bellum Philippi cum Athenienſibus.

* Hos

* Eutrocha habet Oroſius.

* Tutore

* Arymba.

Exemplum moderationis in Philippo.

JUSTINI LIBER VIII.

Græciæ civitates dum imperare ſingulæ cupiũt, imperium omnes perdiderunt. Quippe in mutuum exitium ſine modo ruentes, ab omnibus victæ periere. Quid ſingulæ amitterent, non niſi oppreſſæ ſenſerunt. Siqui-

Concordiâ parvæ res creſcunt, diſcordiâ magnæ dilabun-

Siquidem Philippus rex Macedoniæ, veluti è ſpecula quadam, libertati omnium inſidiatus dum contentiones civitatum alit auxilium inferioribus ferendo, victos pariter victoreſque ſubire regiam ſervitutem coëgit. Cauſa & origo hujus mali Thebani fuere. Qui cum rerũ potirentur, ſecundam fortunam imbecillo animo ferentes, victos armis Lacedæmonios & Phocenſes quaſi parva ſupplicia cædibus & rapinis luiſſent, apud commune Græciæ concilium ſuperbè accuſaverunt. Lacedæmoniis crimini datum, quòd arcem Thebanam induciarũ tempore occupaſſent. Phocenſibus, quod Bœotiam depopulati eſſent, prorſus quaſi poſt arma & bellum, locum legibus reliquiſſent. Cùm judicium arbitrio victorum exerceretur, tãtâ pecuniâ damnantur quantâ exſolvi non poſſet. Igitur Phocenſes quum agris, liberis, conjugibuſque privarentur, (deſperatis rebus) Philomelo quodam duce, velut deo iraſcentes, templum ipſum Apollinis Delphis occupavere. Inde auro, & pecunia divites, conducto mercenario milite, bellum Thebanis intulerunt. Factúmque Phocenſium, tametſi omnes execrarentur, propter ſacrilegium, plus tamen invidiæ Thebanis, à quibus ad hanc neceſſitatem compulſi fuerant, quam ipſis intulit. Itaq; auxilia his & ab Athenienſibus, & à Lacedæmoniis miſſa. Prima igitur congreſſione *Philomelus Thebanos caſtris exuit. Sequenti prælio primus inter confertiſſimos dimicans cecidit, & ſacrilegii pœnas impio ſanguine luit. In hujus locum dux *Oenomaus creatur. Adverſus quem Thebani Theſſaliq; non ex civibus ſuis, ne victoris potentiam ferre non poſſent, ſed Philippum Macedoniæ regem, ducem eligunt, & externæ dominationi, quam in ſuis timuerunt, ſpontè ſuccedunt. Igitur Philippus quaſi ſacrilegii non Thebanorum ultor eſſet, omnes milites Coronas laureas ſumere jubet, atq; ita veluti deo duce, in prælium pergit. Phocenſes inſignibus dei conſpectis, conſcientia delictorum territi, abjectis armis fugam capeſſunt, pœnáſq; violatæ religionis, cædibus ſuis pendunt.

Vide Diodorum in Philippo.

+ Philomenes.;
+ Onomarchus, quidam Oenomaus.

Stultum & imprudens Thebanorum conſilium in eligendo externo duce.

Philippi consilium de [illegible] eventis.

Impietas punita.

Athenienses Thermopylas occupant.

dum. Incredibile quantam ea res apud omnes nationes Philippo gloriam dedit. Illum vindicem ſacrilegii, illum ultorem religionum: quod orbis viribus expiari debuit, ſolum, qui piacula exigeret, extitiſſe dignum. Itaque diis proximus habetur, per quem deorum majeſtas vindicata ſit. Sed Athenienſes audito belli eventu, ne in Græciam Philippus tranſiret, anguſtias Thermopylarum pari ratione, ſicut anteà advenientibus Perſis, occupavere: ſed nequaquam ſimili aut virtute, aut cauſa. Siquidem tunc pro libertate Græciæ, nunc pro ſacrilegio publico; tunc à rapina hoſtium templa vindicaturi, nunc adverſus vindices templorum raptores defenſuri: aguntque ſe propugnatores ſceleris, cujus turpe erat alios vindices fuiſſe: immemores prorſus, quòd in dubiis rebus ſuis, illo Deo, etiam conſiliorum autore, uſi fuerant: quòd illo duce tot bella victores inierant, tot urbes auſpicatò condiderant, tantum imperium terra mariſq; quæſierant: quod nihil ſine majeſtate numinis ejus aut privatæ unquam, aut publicæ rei geſſerant. Tantum facinus admiſiſſe ingenia omni doctrina exculta, pulcherrimis legibus inſtitutiſq; formata, ut quid undè poſthac ſuccenſere jure barbaris poſſent, non haberent.

Epiphonema.

Perfidiæ & impietatis exemplum in Philippo.

Hæc egit an. 25. [illegible] di- [illegible] Oroſ.

Sed nec Philippus melioris fidei adverſus ſocios fuit: quippe veluti timens, ne ab hoſtibus ſacrilegii ſcelere vinceretur, civitates, quarum paulò antè dux fuerat, quæ ſub auſpiciis ejus militaverant, quæ gratulatæ illi ſibiq; victoriā nactæ fuerant, hoſtiliter occupatas diripuit. Conjuges liberóſq; omnium ſub corona vendidit, non deorum immortalium templis, non ædibus ſacris, non diis penatibus publicis privatiſq; ad quos paulò antè ingreſſus hoſpitaliter fuerat, pepercit, prorſus ut non tam ſacrilegii ultor extitiſſe, quàm ſacrilegiorum licentiam quæſiſſe videretur. Inde veluti rebus egregiè geſtis, in Cappadociam trajicit, ubi bello pari perfidia geſto, captiſq; per dolum & occiſis finitimis regibus, univerſam provinciam imperio Macedoniæ adjungit. Deinde ad abolendam invidiæ famam, quæ inſignis præter cæteros tunc temporis habebatur, per regna mittit, & opulentiſſimas civitates, & Phana ac templa, qui opinionē ſererent, regem Philippū magna pecunia locare, & muros per civitates & phana & templa facienda, & ut per præcones ſuſceptores ſollicitarentur. Quid cùm in Macedoniā veniſſet, variis dilationibus fruſtrati, vim regiæ majeſtatis timētes, taciti proficiſcebantur. Poſt hæc Olynthios aggreditur. Receperant enim per miſericordiam poſt cædem unius, duos fratres ejus, quos Philippus ex noverca genitos, veluti participes regni, interficere geſtiebat. Ob hanc igitur cauſam urbem antiquam & nobilem excindit, & fratres olim deſtinato ſupplicio tradit, prædáq; ingenti pariter & parricidii voto fruitur. Inde, quaſi omnia, quæ agitaſſet *animo, ei licerent, auraria in Theſſalia, argenti metalla in Thracia occupat. Et ne quod jus vel fas inviolatū prætermitteretur, piraticam quoq; exercere inſtituit. His itaq; geſtis, forte evenit, ut cum fratres duo reges Thraciæ, non contemplatione injuſtitiæ ejus, ſed invicem metuentes, ne alterius viribus accederet, diſceptationum ſuarum judicem eligerent. Sed Philippus more ingenii ſui, ad judicium, veluti ad bellum, inopinantibus fratribus, inſtructo exercitu ſupervenit, regno utrumque non judicis more, ſed fraude latronis ac ſcelere ſpoliavit. Dum hæc aguntur, legati Athenienſium petentes pacem ad eum venerunt. Quibus auditis, & ipſe legatos Athenas cum pacis conditionibus miſit, ibiq; ex commodo utrorumq; pax facta. Ex cæteris quoq; Græciæ civitatibus non pacis amore, ſed belli metu legationes venere. Siquidem crudeſcente ira, * Theſſali, Bœotiique orant, ut profeſſum adverſus Phocenſes ducem Græciæ exhibeat, tanto odio Phocenſium ardentes, ut obliti cladium ſuarum, perire ipſi, quàm non perdere eos optarent, expertamque Philippi crudelitatem pati quàm parcere hoſtibus ſuis mallent. Contrà Phocenſium legati adhibitis Lacedæmoniis, & Athenienſibus,

bellum

Veteratorum exemplum.

Bellum Olynthiacum.

* Omnino.

Philippi injuſtitia.

Etiam ad ea ſpoliator, Cherſoneſiis.

* Thebani.

Legati Phocenſium.

Epiphonema a rei magnitudine.

bellum deprecabantur: cujus ab eo dilationem ut jam emerant. Fœdum prorſus miſerandumq; ſpectaculum, Græciam etiam nunc & viribus, & dignitate orbis terrarum principem, regum certè gentiumque ſemper victricem, & multarum adhuc urbium dominam, alienis excubare ſedibus, aut rogantem bellum, aut deprecantem in alterius ope omnem ſpem poſuiſſe: orbis terrarum vindices euſque diſcordia ſua, civilibuſq; bellis redactos, ut adulentur ultro ſordidam paulò antè clientelæ ſuæ partem: & hoc potiſſimum facere Thebanos Lacedæmonióſque anteà inter ſe * imperii, nunc Græciæ imperantis æmulos. Philippus inter hæc, venditatione gloriæ ſuæ tantarum urbium faſtigium agitat, atque utros potius dignetur, æſtimat. Secretò igitur auditis utriuſq; legationibus, his veniam belli pollicetur, jureſurando adactis, reſponſum nemini prodituros: illis contrà venturum ſe, auxiliúmq; laturum. Utroſq; vetat parare bellum, aut metuere. Sic variato reſponſo, ſecuris omnibus, Thermopylarum anguſtias occupat. Tunc primum Phocenſes, ſe captos fraude Philippi animadvertentes, trepidi ad arma confugiunt. Sed neq; ſpatium erat inſtruendi belli, nec tempus ad contrahenda auxilia, & Philippus excidium minabatur, ni fieret deditio. Victi igitur neceſſitate, pacta ſalute, ſe dedunt. Sed pactio ejus fidei fuit, cujus antea fuerat deprecati belli promiſſio. Igitur cæduntur paſſim, rapiunturque: non liberi parentibus, non conjuges maritis, non Deorum ſimulacra templis ſuis relinquuntur. Unum tantùm miſeris ſolatium fuit, quòd cùm Philippus portione prædæ ſocios fraudaſſet, nihil rerum ſuarum apud inimicos viderunt. Reverſus in regnum, ut pecora paſtores nunc in hybernos, nunc in æſtivos ſaltus trajiciunt, ſic ille populos & urbes: ut illi vel replenda, vel derelinquenda quæq; loca videbantur, ad libidinem ſuam transfert. Miſeranda ubiq; facies, & excidio ſimilis erat. Non quidem pavor ille hoſtilis, nec diſcurſus per urbem militum erat, non tumultus

* Imperium agitantes.

Philippi fraus & perfidia.

Phocenſium calamitas.

multus armorum, non bonorum, aut hominum rapina: ſed tacitus mœror & luctus, verentibus ne ipſæ lacrymæ pro contumacia haberentur. Creſcit diſſimulatione ipſa dolor, hoc altiùs dimiſſus, quò minus profiteri licet. Nunc ſepulchra majorum, nunc veteres penates, nunc tecta in quibus geniti erant, in quibuſq; genuerant, conſiderabant: miſerantes nunc vicem ſuam, quòd in eam diem vixiſſent: nunc filiorum, quòd non poſt eam diem nati eſſent. Alios populos in finibus ipſis hoſtibus opponit, alios in extremis regni terminis ſtatuit, quoſdam bello captos in ſupplementis urbium dividit. Atque ita ex multis gentibus nationibuſque unum regnum populumque conſtituit. Compoſitis ordinatiſque Macedoniæ rebus, Dardanos, cæteróſque finitimos, fraude captos expugnat. Sed nec à proximis manus abſtinet. Siquidem Arymbam regem Epyri uxori ſuæ Olympiadi arctiſſima cognatione junctum, pellere regno ſtatuit: atque Alexandrum privignum ejus, uxoris Olympiadis fratrem, puerum honeſtæ pulchritudinis, in Macedoniam, nomine ſororis, accerſit, omníque ſtudio ſolicitatum, in ſpem regni, ſimulato amore, ad ſtupri conſuetudinem perpulit, majora in eo obſequia habiturus, ſive conſcientiæ pudore, ſive regni beneficio. Igitur cùm ad viginti annos perveniſſet, ereptum Arymbæ regnum puero admodum tradit, ſceleſtus in utroque. Nam nec in eo jus cognationis ſervavit, cui ademit regnum: & eum cui dedit, impudicum fecit antè, quàm regem.

[illegible]

[illegible]

Exemplum impietatis erga cognatos.

In utroq; dam- num per- petrati ſtupri, & [illegible].

JUSTINI LIBER IX.

IN Græciam Philippus cùm veniſſet, ſolicitatus paucarum civitatum direptione, & præda modicarum urbium, quantæ opes univerſarum eſſent, animo proſpiciens, bellum toti Græciæ inferre ſtatuit. Ad cujus eventum egregiè pertinere ratus, ſi ſibi* Bizantium, nobilem & maritimam urbem receptaculum terra marique copiis ſuis futurum, in ſuam poteſtatem redè-

** Conſtantinopolis deinde dicta. Oroſius. Bizantium à quo conditum.*

giſſet. Eandem claudentem ſibi portas obſidione cinxit. Hæc namque urbs condita primò à Pauſania rege Spartanorum, & per 7. annos poſſeſſa fuit: Deinde, variante victoria, nunc Lacedemoniorum, nunc Athenienſium juris habita eſt. Quæ incerta poſſeſſio effecit, ut nemine quaſi ſuam auxiliis juvante libertatem conſtantius tueretur. Igitur Philippus longa obſidionis mora exhauſtus, pecuniæ commercium de piratica mutuatur. Captis itaque centum ſeptuaginta navibus mercium, & diſtractis, anhelantem inopiam paululum recreavit. Deinde, ne unius urbis oppugnatione tantus exercitus teneretur, profectus cum fortiſſimis, multas Cherſonenſium urbes expugnat. Filium Alexandrum, decem & octo annos natum, ut ſub militia patris tyrocinii rudimenta deponeret, ad ſe accerſit. In Scythiam quoque prædandi cauſa profectus eſt, more negotiantium, impenſas belli alio bello refecturus. Erat eo tempore rex Scytharum * Matthæas, qui cùm bello Iſtrianorum premeretur, auxilium à Philippo per Appollinenſes petit, in ſucceſſione eum regni Scythiæ adoptaturus: cùm interim Iſtrianorum rex decedens & metu belli, & auxiliorum neceſſitate Scythas ſolvit. Itáque Matthæas remiſſis Macedonibus renuntiari Philippo jubet, neque auxilium ejus ſe petiſſe, neq; adoptionem mandaſſe. Nam neque vindicta Macedonum egere Scythas, quibus meliores forent: neque hæredem ſibi incolumi filio deeſſe. His auditis Philippus legatos ad Matthæam mittit, impenſæ obſidionis portionem petentes, ne inopia bellum deſerere cogatur. Quòd eò promptius eum facere debere, quòd miſſis à ſe in auxilium ejus militibus, ne ſumptum quidem viæ, non modò officii pretia dederit. Matthæas inclementiam cœli & terræ ſterilitatem cauſatus, quæ non patrimoniis ditet Scythas, ſed vix alimenta exhibeat, reſpondit: Nullas ſibi opes eſſe, quibus tantum regem expleat: & turpius putare, parvo defungi, quàm totum ab-

nuere:

Piraticam exercet Philippus.

Prima Alexandri militia.

* Atæas Oroſius legit.

Matthæas Scytharum rex.

Scythici belli cauſa & origo.

rueret: Scythas autem virtute animi, & duritia corporis non opibus cenſeri. Quibus deriſus Philippus, ſoluta obſidione Byzantii bella aggreditur, præmiſſis legatis, quò ſecuriores faceret, qui nuntient Matheæ, dum Byzantium obſidet, voviſſe ſtatuam Herculi: ad quam in oſtio Iſtri ponendam ſe venire, pacatum acceſſum ad religionem dei petens, amicus ipſe Scythis venturus. Ille, ſi voto fungi velit ſtatuam ſibi mitti jubet, non modò ut ponatur, verum etiam ut inviolata maneat, pollicetur, Exercitum autem fines ingredi, negat ſe paſſurum. Ac ſi invitis Scythis ſtatuam ponat, eo digreſſo, ſublaturum, verſurumq; æs ſtatuæ in aculeos ſagittarum. His utrinq; irritatis animis prælium committitur. Quum virtute, & * numero præſtarent Scythæ, aſtutia Philippi vincuntur. Viginti millia puerorum ac fœminarum capta, pecoris magna vis, auri argentique nihil. Ea primum fides inopiæ Scythicæ fuit. Viginti millia nobilium equarum ad genus faciendum in Macedoniam miſſa. Sed reverenti à Scythia, Triballi Philippo occurrunt: negant ſe tranſitum daturos, ni portionem accipiant prædæ. Hinc jurgium, & mox prælium: in quo ita in fœmore vulneratus eſt Philippus, ut per corpus ejus equus interficeretur. Cum omnes occiſum putarent, præda amiſſa eſt. Ita Scythica velut devota ſpolia penè luctuoſa Macedonibus fuere. Ubi verò ex vulnere primùm convaluit, diu diſſimulatum bellum Athenienſibus infert. Quorum cauſa Thebani ſe junxere, ne victis metuentes Athenienſibus, veluti vicinum incendium belli ad ſe tranſiret. Facta igitur inter duas paulò antè infeſtiſſimas civitates ſocietate, legationibus Græciam fatigant, communem hoſtem putant communibus viribus ſummovendum; Neque enim ceſſaturum Philippum, ſi proſperè prima ſucceſſerint, niſi omnem Græciam domuerit. Motæ quædam civitates Athenienſibus ſe jungunt: quaſdam autem ad Philippum belli metus traxit. Prælio commiſſo, cùm Athenienſes longè

Victoria.

* Animo. Scythæ per bella fœminis & uti malunt quoniam urinam curſu non impedito reddunt. Plin. lib. 8

Prælium cum Triballis.

Bellum Athenienſibus cum Philippo illatum de quo Diodorus.

majore militum numero præſtarent, aſſiduis bellis indurata virtute Macedonum vincuntur, non tamen immemores priſtinæ gloriæ cecidere. Quippe adverſis vulneribus omnes loca quæ tuenda à ducibus acceperant, morientes corporibus texerunt.

Philippi moderatio.

Hic dies univerſæ Græciæ & gloriam dominationis, & vetuſtiſſimam libertatem finiit. Hujus victoriæ callidè diſſimulata lætitia eſt. Deniq; non ſolita ſacra Philippus illa die fecit, non in convivio riſit, non ludos inter epulas adhibuit, non coronas aut unguenta ſumſit: & quantum in illo fuit, ita vicit, ut victorem nemo ſentiret. Sed nec regem ſe Græciæ, ſed ducem appellari juſſit. Atq; ita inter tacitam lætitiam, & dolorem hoſtium temperavit, ut neque apud ſuos exultaſſe, neque apud victos inſultaſſe videretur. Athenienſibus, quos paſſus infeſtiſſimos fuerat, & captivos gratis remiſit, & bello conſumptorum corpora ſepulturæ reddidit, reliquiáſque funerum, ut ad ſepulchra majorum deferrent, ultrò hortatus eſt. Super hæc Alexandrum filium cum amico Antipatro, qui pacem cum his, amicitiamque jungeret, Athenas miſit.

Hoc erat à mortuis quæſtum capere.

Thebanorum porrò non ſolum captivos, verumetiam interfectorum ſepulturam vendidit. Principes civitatis, alios ſecuri percuſſit, alios in exilium redegit, bonáq; omnium occupavit: * pulſos deinde per injuriam in patriam reſtituit.

** Pulſos à civibus in patriam reſtitutos, legit Oroſius.*

Ex horum numero 300 exules judices, rectoréſq; civitati dedit: Apud quos cum potentiſſimi quique rei ejus ipſius criminis poſtularentur, quòd per injuriam ſe in exilium egiſſent, hujus conſtantiæ fuerunt, ut omnes ſe autores faterentur, meliuſque cum republica actum cùm damnati eſſent, quàm cùm reſtituti contenderent.

Liberi dicti exemplum.

Epiphonema.

Mira prorſus audacia: de judicibus vitæ neciſq; ſuæ, quemadmodum poſſunt, ſententiam ferunt, contemnuntque abſolutionem, quam dare inimici poſſunt. Et quoniam rebus nequeunt ulciſci, verbis uſurpant libertatem.

Conventus Græcorum in Corintho.

Compoſitis in Græcia rebus, Philippus omnium civitatum legatos ad formandum rerum præſentium ſtatum, evocari Corinthum jubet. Ibi pacis legem univerſæ Græciæ pro meritis ſingularum civitatum ſtatuit, conſiliumque omnium veluti unum ſenatum ex omnibus elegit. Soli Lacedæmonii & legem, & regem contempſerunt, ſervitutem, non pacem rati, quæ non ipſis civitatibus conveniret, * ſed à victore ferretur. Auxilia deinde ſingularum civitatum deſcribuntur, ſive adjuvandus ea manu rex, oppugnante aliquo foret, ſeu duce illo bellum inferendum: Neq; enim dubium erat, imperium Perſarum his apparatibus peti. Summa auxiliorum ducenta millia peditum fuere, & equitum quindecim millia. Extra hanc ſummam & Macedoniæ exercitus erat, & confinis domitarum gentium barbaries. Initio veris tres duces in Aſiam Perſarum viris præmitti, Parmenionem, Amyntam, & Attalum cujus ſororem nuper, expulſa Alexandri matre Olympiade propter ſtupri ſuſpicionem, in matrimonium acceperat. Interea dum auxilia à Græcia coeunt, nuptias Cleopatræ filiæ, & Alexandri, quam regem Epiri fecerat, celebrat. Dies erat pro magnitudine duorum regum, & collocantis filiam, & uxorem ducentis, apparatibus inſignis. Sed nec ludorum magnificentia deerat: ad quorum ſpectaculum Philippus cùm ſine cuſtodibus, medius inter duos Alexandros, filium generumq; * concederet, Pauſanias nobilis ex Macedonibus, nemini ſuſpectus adoleſcens, occupatum anguſtiis Philippum in tranſitu obtruncat: diemque lætitiæ deſtinatum, fœdum luctu funeris facit. Hic Pauſanias primis pubertatis annis ſtuprum per injuriam paſſus ab Attalo fuerat: cujus indignitati hæc etiam fœditas acceſſerat. Nam perductum in convivio, ſolutumque mero Attalus, non ſuæ tantùm, verùm & convivarum libidini, velut ſcortum vile ſubjecerat, ludibriumq; omnium inter coæquales reddiderat. Hanc rem ægrè ferens Pauſanias, querelam Philippo ſæpè detulerat. Cùm variis fruſtrationibus non ſine riſu differretur, & honoratum inſuper ducatu ad-

† Quid ſi legas, pro †

Apparatus bellicus in Perſas.

Olympias ob ſtupri ſuſpicionem pulſa.

† Contenderet.

Philippus obtruncatur.

Philippus trucidatur à Pauſania ſatellite, ob Attali libidinem non punitam. Diodorus 3. paulo aliter narrat

Alexander cum matre ſuſpectus de parricidio.

verſarium cernere, iram in ipſum Philippum vertit, ultionémque, quam adverſario non poterat, ab iniquo judice exegit. Creditum eſt etiam immiſſum ab Olympiade matre Alexandri fuiſſe, nec ipſum Alexandrum ignarum paternæ cædis extitiſſe. Quippe non minus Olympiadem, repudium, & prælatam ſibi Cleopatram, quàm ſtuprum Pauſaniam doluiſſe. Alexandrum quoq; regni æmulum fratrem ex noverca ſuſceptum timuiſſe, eóq; actum, ut in convivio antea primum cum Attalo, mox cum ipſo patre jurgaret, adeò ut etiam ſtricto gladio eum Philippus conſectatus ſit, ægréq; à filii cæde amicorum precibus exoratus. Quamobrem Alexander ad avunculum ſe in Epirum cum matre, inde ad regem Illyriorum contulerat, vixque revocanti mitigatus eſt patri, precibuſq; cognatorum ægrè redire compulſus. Olympias quoq; fratrē ſuum Alexandrum, Epiri regem in bellū ſubornabat, perviciſſétq; ni filiæ nuptiis pater generum occupaſſet. His ſtimulis irarum * utrique Pauſaniam de impunitate ſtupri ſui querentem, ad tantum facinus impuliſſe creduntur. Olympia certè fugienti percuſſori, equos quoque præparato habuit. Ipſa deinde audita regis nece, cùm titulo officii ad exequias eadem nocte cucurriſſet, in cruce pendentis Pauſaniæ capiti, eadem nocte qua venit, coronam auream imponit: quod nemo alius audere, ni hæc, ſuperſtite Philippi filio, potuiſſet. Paucos deind poſt dies, refixum corpus interfectoris ſuper reliquia cremavit, & tumulum ei eodem fecit in loco, parentariq; eidem quotannis, incuſſa populo ſuperſtitione curavit. Poſt hæc Cleopatram, à qua pulſa Philipp matrimonio fuerat, in gremio ejus prius filia interfect finire vitam ſuſpendio coëgit: ſpectaculóq; pendenti ultione potita eſt, ad quam per parricidium feſtinaverat. Noviſſimè gladium illum, quo rex percuſſus e Apollini ſub nomine Myrtalis conſecravit. Hoc eni nomen antè Olympiadis parvulæ fuit. Quæ omni ita palàm facta ſunt, ut timuiſſe videtur, ne facin

Plut. in Alexandro.

* Utique

Olympiadis crudelitas.

ab ea commiſſum, non probaretur. Deceſſit Philippus 40. & 7. annorum, cùm annis 25. regnaſſet. Genuit ex Laryſſæa ſaltatrice filium Arideū, qui poſt Alexandrum regnavit. Habuit & multos alios filios ex variis matrimoniis, regio more, ſuſceptos, qui partim fato, partim ferro periere. Fuit rex armorum, quàm conviviorum apparatibus ſtudioſior, cui maximæ opes erant inſtrumenta bellorum; divitiarum quæſtu, quàm cuſtodia ſolertior. Itaq; inter quotidianas rapinas ſemper inops erat. Miſericordia in eo & perfidia pari jure dilectæ, nulla apud eum turpis ratio vincendi, blandus pariter, & in gratia offenſam ſimulare, inſidioſus alioquin: qui plura promitteret, quàm præſtaret: in ſeria & jocos artifex. Amicitias utilitate, non fide colebat. Gratiam fingere in odio, inſtruere inter concordantes odia, apud utrumque gratiam quærere, ſolennis illi conſuetudo. Inter hæc eloquentia, & inſignis oratio acuminis & ſolertiæ plena, ut nec ornatui facilitas nec facilitati inventionum deeſſet ornatus. Huic Alexander ſucceſſit, & virtute & vitiis patre major. Itaque vincendi ratio utriq; diverſæ: Hic aperta vi, ille artibus bella tractabat: Deceptis ille gaudere hoſtibus, hic palàm fuſis: Prudentior ille conſilio, hic animo magnificentior. Iram pater diſſimulare plerunque & vincere, hic ubi exarſiſſet, nec dilatio ultionis, nec modus erat. Vini nimis uterque avidus, ſed ebrietatis diverſa vitia. Patri mos erat & de convivio in hoſtem procurrere, manum conſerere, periculis ſe temerè offerre: Alexander non in hoſtem, ſed in ſuos ſæviebat. Quamobrem Philippum ſæpe vulneratum prælia remiſere: hic amicorum interfector convivio frequenter exceſſit. Regnare ille cum amicis nolebat, hic in amicos regna exercebat. Amari pater mallet, hic metui. Literarum cultus utrique ſimilis. Solertiæ pater majoris, hic fidei. Verbis atque oratione Philippus, hic rebus moderatior. Parcendi victis filio animus & promptior, & honeſtior: ille nec ſociis abſtinebat.

Quo tempore deceſſerit & quamdiu regnaverit Philippus.

Philippi mores & ingenium. Ejuſdem eloquentia.

Comparatio Philippi & Alexandri.

Frugalitati pater, luxuriæ filius magis deditus erat. Quibus artibus orbis imperii fundamenta pater *fecit, operis totius gloriam filius conſummavit.

*Jecit.

JUSTINI LIBER X.

ARtaxerxi regi Perſarum ex pellicibus 115. filii fuere, ſed tres tantùm juſto matrimonio ſuſcepti, Darius, Ariarates, & Ochus. Ex his Darium contra morem Perſarũ, apud quos rex non niſi morte mutatur, per indulgentiam pater regem vivus fecit, nihil ſibi ablatum exiſtimans, quod in filium contuliſſet, ſincerumq; gaudium ex procreatione capturum, ſi inſignia majeſtatis ſuæ vivus in filio conſpexiſſet. Sed Darius poſt nova paternæ pietatis exempla, interficiendi patris conſilium cepit. Sceleratus fuiſſet, ſi ſolus parricidium cogitaſſet: tantò ſceleratior, quòd in ſocietatem facinoris aſſumptos quinquaginta fratres fecit parricidas. Oſtenti prorſus genus, ubi in tanto populo non ſolum ſociari, verumetiam ſileri parricidium potuit, ut ex 50. liberis nemo inventus ſit, quem aut paterna majeſtas, aut veneratio ſenis, aut indulgentia patris, à tanta immanitate revocaret. Adeóne vile paternum nomen, apud tot numero filios fuit, ut quorũ præſidio tutus etiam adverſus hoſtes eſſe debuerat, eorum inſidiis circumventus, tutior ab hoſtibus, quàm à filiis fuerit? Cauſa parricidii ſceleratior ipſo parricidio fuit. Occiſo quippe Cyro fraterno bello, cujus mẽtio ſuprà habita eſt, Aſpaſiam pellicem ejus rex Artaxerxes in matrimonium receperat. Hanc patrem *cedere ſibi ſicuti regnum, Darius poſtulaverat: qui pro indulgentia ſua in liberos, primò facturum ſe dixerat: mox pœnitentia ductus, ut honeſtè negaret, quod temerè promiſerat. Solis eum ſacerdotio præfecit, quo perpetua illi ab omnibus viris pudicitia imperabatur. Hinc exacerbatus juvenis, in jurgia primò patris erupit, mox facta cum fratribus conjuratione, dum patri inſidias parat, deprehenſus cum ſociis, pœnas parricidii diis paternæ

majeſtatis

Quarum 360. habuit Plut. Agentis, Dinon annum 50.

Paternæ indulgentiæ exemplum.

Conſilio interficiendi patris Ochum agitaſſe per Atoſſam, ſcribit. Plut.

Epiphonema.

*excedere

Dianæ Ecbatanis, quam Anitim vocant Perſicam. Pl. ſcribit. Natus annos 94.

majeſtatis ultoribus, dedit. Conjuges quoq; omnium cum liberis, ne quod veſtigium tanti ſceleris extaret, interfectæ ſunt. Poſt hæc Artaxerxes morbo & dolore contracto, decedit, Rex quam pater felicior. Hæreditas regni Ocho tradita, qui timens parem conjurationem, regiam cognatorum cæde & ſtrage principum replet: nullâ, non ſanguinis, non ſexus, non ætatis miſericordiâ permotus: ſcilicet ne innocentior fratribus parricidis haberetur. Atq; ita veluti purificato regno, bellum Armeniis infert. In eo cum adverſus provocatorem hoſtium Codomanus quidam cum omnium favore proceſſiſſet, hoſte cæſo, victoriam ſuis pariter, & propè amiſſam gloriam reſtituit. Ob hæc decora idem Codomanus præficitur Armeniis. Interjecto deinde tempore poſt mortem Ochi regis ob memoriam priſtinæ virtutis rex à populo conſtituitur, Darii nomine, ne quid regiæ majeſtatis deeſſet honoratus, bellumq; cum Alexandro Magno, diu variante fortuna, magna virtute geſſit. Poſtremò victus ab Alexandro, & à cognatis occiſus, vitam pariter cum Perſarum regno finivit.

Qui cognominatus eſt Artaxerxes. Euſeb.

Codomanus ob ſingularem virtutem Perſarum rex electus & Darius dictus. Diodorus tradit aliter.

JUSTINI LIBER XI.

IN exercitu Philippi, ſicuti variæ gentes erant, ita eo occiſo diverſi motus animorum fuere. Alii quippe injuſta ſervitute oppreſſi, ad ſpem ſe libertatis erigebãt, alij tædio longinquæ militiæ, remiſſam ſibi expeditionem gaudebant: nonnulli facem nuptiis filiæ accenſam, rogo patris ſubditam dolebant. Amicos quoq; tam ſubita mutatione rerum, haud mediocris metus ceperat, reputantes nunc provocatam Aſiam, nunc Europam nondum perdomitam, nunc Illyrios, & Thracas, & Dardanos, cæteráſq; babaras gentes fidei dubiæ, & mentis infidæ. Qui omnes populi, ſi pariter deficiant, reſiſti nullo modo poſſe. His rebus, veluti medela quædam interventus Alexandri fuit: qui pro concione, ita vulgus omne conſolatus, hortatuſq; pro tempore eſt, ut & metum timentibus demeret, & in ſpem ſui omnes impel-

An. urb. condi 5 6

Tumultus poſt Philippi mortem in caſtris.

Alexandri ætas & indoles.

impelleret. Erat hic annos 20. natus: in qua ætate ita moderatè de ſe multa pollicitus eſt, ut appareret plura eum experimentis reſervare. Macedonibus immunitatem cunctarum rerum, præter militiæ vacationem dedit, quo facto tantum ſibi favorem omnium conciliavit, ut corpus hominis, non virtutem regis mutaſſe ſe dicerent.

Ultio paternæ cædis.

Prima illi cura paternarum exequiarum fuit: In quibus ante omnia, cædis conſcios ad tumulum patris occidi juſſit, ſoli Alexandro Lynciſtarum fratri pepercit, ſervans in eo auſpicium dignitatis ſuæ; nam regem eum primus ſalutaverat.

Caranus interficitur.

Æmulum quoq; imperii Caranum fratrem ex noverca ſuſceptum, interfici curavit. Inter initia multas gentes rebellãtes compeſcuit. Orientes nonnullas ſeditiones extinxit. Quibus rebus erectus, tacito gradu in Græciam contendit: ubi exemplo patris Corinthum *evocatus, civitatibus dux in locum ejus ſubſtituitur.

* Evocatis civit.

Inchoatum deindè à patre Perſicum bellum aggreditur, in cujus apparatu occupato, nunciatur, Athenienſes, Thebanos, & Lacedæmonios ab eo ad Perſas defeciſſe, autorémq; ejus defectionis magno auri pondere à Perſis corruptum, Demoſthenem oratorem extitiſſe, qui Macedonũ deletas omnes cum rege copias à Triballis affirmaverit, producto in concionem autore, qui in eo prælio, in quo rex ceciderat, ſe quoq; vulneratum diceret. Qua opinione mutatos omnium fermè civitatum animos eſſe, præſidia Macedonum obſideri.

Demoſthenes hujus defectionis autor.

Alexandri celeritas.

Quibus motibus occurſurus, tanta celeritate inſtructo, paratóq; exercitu Græciam oppreſſit, ut quem venire non ſenſerant, videre ſe vix crederent. In tranſitu hortatus Theſſalos fuerat, beneficiorúmq; Philippi patris, maternæque ſuæ cum his ab Æacidarum gẽte neceſſitudinis admonuerat. Cupidè hæc Theſſalis audientibus, exemplo patris dux univerſæ gentis creatus erat, & vectigalia omnia, reditúſq; ſuos ei tradiderant. Sed Athenienſes, ſicuti primi defecerunt, ita primi pœnitere cœperunt, contemptum hoſtis in admirationem convertentes, pueritiámque Alexandri ſpretam anteà ſupra virtutem veterum ducum extollentes. Miſſis itaq. legatis bellum deprecantur. Quibus auditis & graviter increpatis, Alexander bellum remiſit. Inde Thebas exercitum convertit, eadem indulgentiâ uſurus, ſi parem pœnitentiam inveniſſet. Sed Thebani armis, non precibus, nec deprecatione uſi ſunt. Itaq; victi graviſſima quæq; ſupplicia miſerrimæ captivitatis experti ſunt. Cùm in conſilio de excidio urbis deliberaretur, Phocenſes & Platæenſes, & Theſpienſes & Orchomenii, Alexandri ſocii, victoriæq; participes: excidium urbium ſuarum, crudelitatémq; Thebanorũ referebant, ſtudia in Perſas non præſentia tantum, verumetiam & vetera adverſus Græciæ libertatem increpantes. Quamobrem * odium eos omnium populorum eſſe, vel ex eo manifeſtari poſſe, quod jurejurando ſe omnes obſtrinxerint, ut victis Perſis Thebas diruerent. Adjiciunt & ſcelerum priorum fabulas, quibus omnes ſcenas repleverant, ut non præſenti tantùm perfidia, verùm & vetere infamia inviſi forent. Tunc Eleadas unus ex captivis data poteſtate dicendi, non à rege ſe defeciſſe, quem interfectum audierint, ſed à regis hæredibus: quicquid in eo ſit admiſſum, crudelitatis, non perfidiæ culpam eſſe, cujus tamen jam magna ſe ſupplicia pependiſſe. Deleta juventute, nunc ſenum fœminarúmq; ſicuti infirmum, ita innoxium reſtare vulgus, ipſúmq; ſtupris contumeliiſq; ita vexatum eſſe, ut nihil amarius unquam ſint paſſi: nec jam pro civibus ſe, qui tam pauci remãſerint, orare: ſed pro innoxio patriæ ſolo, & pro urbe, quæ non viros tantùm, verùmetiam deos genuerit. Privata etiam regem ſuperſtitione deprecatur, geniti apud ipſos Herculis, unde originem gens Æacidarum trahat: actâque Thebis à patre ejus Philippo pueritia, rogat, urbi parcat, quæ majores ejus partim apud ſe genitos, deos adoret, partim educatos ſummæ majeſtatis reges viderit. Sed potentior fuit ira, quàm preces. Itaq; urbs diruitur, agri inter victores dividuntur, captivi ſub corona venduntur, quorũ pretium

Demoſthenes Alexandrũ puerum vocabat.

Vincuntur Thebani ab Alexandro.

* Odio.] *Græcorũ in Thebanos odium.*

Eleadæ ad Alexandrum oratio.

Excidium Thebanorum.

30. M numero vendita.

præſidium non ex clementium commodo, ſed ex inimicorum odio extenditur. Miſeranda res Athenienſibus viſa: itaq; portas refugiis profugorum contra interdicta regis apparuêre. Quam rem ita graviter tulit Alexander, ut ſecunda legatione demum bellum deprecantibus ita demum remiſit, ut oratores & duces, quorum fiducia toties rebellent, ſibi dedãtur: paratiſq; Athenienſibus, ne cogantur ſubire bellum, eò res deducta eſt, ut retentis oratoribus, duces in exilium agerentur: qui ex continenti ad Darium profecti, non mediocre momentum Perſarum viribus acceſſere. Proficiſcens ad Perſicum bellum, omnes novercæ ſuæ cognatos, quos Philippus in excelſiorem dignitatis locum provehens, imperiis præfecerat, interfecit, ſed nec ſuis, qui apti regno videbantur, pepercit: ne qua materia ſeditionis, procul ſe agente, in Macedonia remaneret, & regis ſtipendiarios conſpectioris ingenii, ad commilitium ſecum trahit, ſeniores ad tutelam regni relinquit. Adunato deinde exercitu naves onerat: unde conſpecta Aſia incredibili ardore mentis accenſus, duodecim aras deorum in belli vota ſtatuit. Patrimonium omne ſuum, quod in Macedonia, Europaq; habebat, amicis dividit, ſibi Aſiam ſufficere præfatus. Priuſquam ulla navis littore excederet, hoſtias cædit, petens victoriam bello, quo toties à Perſis petitæ Græciæ ultor relictus ſit: quibus longa jam ſatis, & matura imperia contigiſſet, quorumq; tempus eſſet vices excipere melius acturos. Sed neque exercitus ejus alia quam regis animorum præſumptio fuit. Quippe obliti omnes conjugum, liberorumq; & longinquæ à domo militiæ, Perſicum aurum & totius Orientis opes, jam quaſi ſuam prædam ducebant: nec belli periculorum, ſed divitiarum meminerant. Cum delati in continentem eſſent, primus Alexander jaculum velut in hoſtilem terram jecit, armatuſque de navi tripudianti ſimilis proſiluit, atque ita hoſtias cædit, precatus, ne ſe regem illæ terræ invitæ accipiant: *ibi quoq; ad tumulos eorum, qui Trojano

bello

Pepercit tamen Pindari ſtirpi Plu.

Vide Apologum de canibus dedendis, & lupis, apud Plut.

Alexandri in cognatos crudelitas.

Jovi, Herculi, & Minervæ ſunt aræ ſacratæ in ripa Pyrami Q. Curtius

Hæc erat fecialium jure defungi, vid. Macrob.

* In Ilio quoque.

bello ceciderant, parentavit. Inde hoſtem petens, milites à populatione Aſiæ prohibuit, parcendum ſuis rebus præfatus, nec perdenda ea, quæ poſſeſſuri venerãt. In exercitu ejus fuere peditum 30. duo millia, equitũ quatuor millia quingenti, naves centum 82. Hac tam parva manu univerſum terrarum orbem utrum ſit admirabilius vicerit, an aggredi auſus fuerit, incertum eſt: cum ad tam periculoſum bellum exercitum legerit, non juvenes robuſtos, nec primo flore ætatis, ſed veteranos, pleroſque etiam emeritæ militiæ, qui cum patre patruiſque militaverant, elegit, ut non tam milites, quàm magiſtros militiæ electos putares. Ordines quoq; nemo niſi ſexagenarius duxit, ut ſi principia caſtrorum cerneres, ſenatum te alicujus priſcæ reipub: videre diceres. Itaq; nemo in prælio fugam, ſed victoriam cogitavit, nec in pedibus cuiquam ſpes, ſed in lacertis fuit. Contra rex Perſarum Darius, fiducia virium, nil aſtu agere affirmans, ſuis occulta conſilia victoriæ furtivæ non convenire, nec hoſtem à regni finibus arcere, ſed intimum regnum accipere: glorioſius ratus repellere bellum, quàm non admittere. Prima igitur congreſſio in campis Adraſtiis fuit. In acie Perſarum ſexcenta millia militum fuere, quæ non minus arte Alexandri, quàm virtute Macedonum ſuperata, terga verterant. Magna itaq; cædes Perſarum fuit. De exercitu Alexandri novem pedites, centum 20. equites cecidere, quos rex impensè ad cæterorum ſolatia humatos, ſtatuis equeſtribus donavit, cognatiſq; eorum immunitates dedit. Poſt victoriam major pars Aſiæ ad eum defecit. Geſſit & plura bella cum præfectis Darii, quos jam non tam armis quàm terrore nominis ſui vicit. Dum hæc aguntur interim indicio captivi ad eum defertur inſidias ei ab Alexandro Lyncistarum genero Antipatri, qui præpoſitus Macedoniæ erat, parari. Ob quam cauſam timens, ne quis interfecto eo in Macedonia motus oriretur, in vinculis eum habuit. Poſt hæc * Gordiin urbem petit, quæ poſita eſt inter Phrygiam majorem,

Exercitus & militum Alexandri deſcriptio.

Perſarum exercitus 10. *millia equitum, peditum* 100. *millia, ut refert Dio.*

12. *pedites Diodorus, equites* 150. *interfectos, Q. Curtius ſcribit.*

* Gordiũ

rem & minorem : cujus urbis potiundæ non tam pro
ter prædam cupido eum cepit, ſed quòd audiverat i
Gordii plauſtrum ea urbe in templo Jovis jugum plauſtri Gordii poſiti
cujus nexum ſi quis ſolviſſet, eum tota Aſia regnaturu
antiqua oracula cecíniſſe. Hujus rei cauſa & origo ill
fuit: Gordius cum in his regionibus bobus conducti
Digreſſio de Gordii hiſtoria. ararat, aves eum omnis generis circumvolare cœpe
runt: profectus ad conſulendos augures vicinæ urbi
obviam in porta habuit virginem eximiæ pulchritudi
nis: percunctatuſq; eam, quem potiſſimum augurem
conſuleret: illa audita cauſa conſulendi, gnara artis e
diſciplina parentum, regnum ei portendi, reſpondi
pollicetúrq; ſe & matrimonii, & ſpei ſociam. Tam pul
chra conditio, prima regni felicitas videbatur. Po
nuptias inter Phrygas orta ſeditio eſt. Conſulentibu
de fine diſcordiarum, oracula reſponderunt, regi di
cordiis opus eſſe. Iteratò quærentibus de perſona reg
jubentur eum regem obſervare, quem reverſi primum
in templum Jovis euntem plauſtro reperiſſent. Obvi
illis Gordius fuit, ſtatímq; eum regem conſalutant:
ille plauſtrum, quo vehenti regnum delatum fuerat, i
templo Jovis poſitum, majeſtati conſecravit regiæ. Po
hunc filius Mida regnavit, qui ab Orpheo ſacrorum ſo
Mida. lennibus initiatus, Phrygiam religionibus implevit,
quibus tutior omni vita, quàm armis fuit. Igitur Ale
Redit ad hiſtoriam. ander capta urbe, cùm in templum Jovis veniſſet, jug
plauſtri requiſivit: quo exhibito, cùm capita lorame
torum intra nodos abſcondita reperire non poſſet, vi
Gordius ille nodus abiit in proverbium. lentius oraculo uſus, gladio loramenta cædit: atq; i
reſolutis nexibus, latentia in nodis capita invenit. H
illi agenti nunciatur, Darium cum ingenti exercitu a
ventare. Itaq; timens anguſtias, magna celeritate Ta
Alexandri celeritas in occupandis Pylis de quibus Curtius. rum tranſcendit, in qua feſtinatione quingenta ſtadi
curſus fecit. Cùm Tarſum veniſſet, captus Cydni flu
minis amœnitate, per mediam urbem influentis, proj
ctis armis, plenus pulveris ac ſudoris, in præfrigidam
nudum undam ſe projecit. Tum repentè tantus nerv

eju

ejus occupavit rigor, ut interclusa voce non ſpes modo remedij, ſed nec dilatio periculi interveniret. Unus erat ex medicis, nomine Philippus, qui ſolus remedium polliceretur: ſed & ipſum Parmenionis pridie à Cappadocia miſſæ epiſtolæ ſuſpectum faciebant, qui gnarus infirmitatis Alexandri, ſcripſerat, à Philippo medico ut caveret: Nam corruptum illum à Dario ingenti pecunia eſſe. Tutius tamen eſt ratus, dubiæ ſe fidei medici credere, quàm indubitato morbo perire. Accepto igitur poculo, epiſtolas medico tradidit, atq; ita inter bibendum oculos in vultum legentis intendit. Ut ſecurum conſpexit, lætior factus eſt, ſanitatémq; quarta die recepit. Igitur Darius cum 300. millibus peditum, & cẽtum millibus equitum in aciem procedit. Movebat hæc multitudo hoſtium, reſpectu paucitatis ſuæ, Alexandrum, ſed interdum reputabat quãtas res cum iſta paucitate geſſiſſet, quantóſque populos fudiſſet. Itaq; cum ſpes metum vinceret, periculoſius differre bellum ratus ne deſperatio ſuis creſceret, circumvectos ſuos, ſingulas gentes diverſa oratione alloquitur. Illyrios & Thracas opum ac divitiarum oſtentatione, Græcos veterum bellorum memoriâ, æterniſque cum Perſis odii accendebat. Macedones autem nunc Europæ victæ admonet, nunc Aſiæ expetitæ, nec inventas illis toto orbe pares vires gloriatur. Cæterùm & laborum finem hunc, & gloriæ cumulum fore. Atque inter hæc identidem conſiſtere aciem jubet, ut hac mora conſueſcant oculis turbam hoſtium ſuſtinere. Nec Darii ſegnis opera in ordinanda acie fuit. Quippe omiſſis ducum officiis ipſe omnia circumire, ſingulos hortari, veteris gloriæ Perſarum, imperiique perpetuæ à diis immortalibus datæ poſſeſſionis admonere. Poſt hæc prælium ingentibus animis committitur. In eo uterque rex vulneratur: tamdiu certamen anceps fuit, quoad fugeret Darius. Exinde cædes Perſarum ſecuta eſt. Cæſa ſunt peditum unum & ſexaginta millia, equitum decem millia, capta quadraginta millia.

*Ignarus

Darii copia ad Iſſum.

Oratio Alexandri ad milites.

Alexandri dextrum femur leviter perſtrictum Ex Q. Curt.

Ex

Matri Darii nomen Syſigambis fuit.

Ex Macedonibus cecidere pedeſtres 130. equites 150.
In caſtris Perſarum multum auri, cæterarumq; opum
inventum. Inter captivos caſtrorum, mater, & ux
eademq; ſoror, & filiæ duæ Darii fuere. Ad quas vi-
ſendas hortandáſq; cùm Alexander veniſſet, conſpe-
ctis armatis invicem ſe complexæ, velut ſtatim mori-
turæ complorationem ediderunt. Provolutæ deind

† Mortē

genibus Alexandri, non * vitam, ſed ut Darii corp
ſepeliant, dilatione mortis deprecantur. Motus tan
mulierum pietate Alexander, & Darium vivere dix

Clementiæ et moderationis exemplum in Alexandro.

& timentibus mortis metum dimiſit, eáſque haberi &
ſalutari ut reginas, præcipit. Filias quoq; non ſord
dius dignitate patris ſperare matrimonium juſſit. Po
hæc opes Darii, divitiarúmq; apparatum contempla
tus, admiratione tantarum rerum capitur. Tunc pri
mùm luxurioſa convivia, & magnificentiam epular
ſectari, tunc * Marſinem captivam diligere, propt

† Barſinem.

formæ pulchritudinem, cœpit, à qua poſteà ſuſceptu
puerum Herculem vocavit. Memor tamen adhuc D
rium vivere, Parmenionem ad occupandam Perſica
claſſem, alióſq; amicos ad recipiendas Aſiæ civitat
miſit: quæ ſtatim, audita fama victoriæ ipſius, Dar

Eua civitas Hieroſolimitana & ſacris Alexander, & ſuis Ioſephus.

præfectis, cum auri magno pondere tradentibus ſe, i
poteſtatem victorum venerunt. Tunc in Syriam pr
ficiſcitur: ubi obvios cum inſulis multos reges Orie
tis habuit. Ex his promeritis ſingulorum alios in ſ
cietatem recepit, aliis regnum ademit, ſuffectis in lo
eorum novis regibus. Inſignis præter cæteros fu

Abdolominus.

* Abartominus, rex ab Alexandro Sidoniæ conſtitut
Quem Alexander, cum operam, ablocare ad put
exhauriendos, hortóſq; irrigandos ſolitus eſſet, mi

† *Eal-gentem.

rè vitam * exhibentem regem fecerat, ſpretis nobi
bus, ne generis id, non dantis, beneficium putar
Tyriorum civitas, cùm coronam auream magni p
deris per legatos in titulū gratulationis in Alexand
miſiſſet, gratè munere accepto Tyrum ſe ire velle
vota Herculi reddenda, dixit. Cùm legati rectius

cu

quam in Tyro vetere, & antiquiore templo facturum diceret, inde deprecantes ejus introitum, ita exarſit, ut urbi excidium minaretur: confeſtimq; exercitu inſulæ applicato, non minus animoſis Tyriis fiducia Carthaginenſium, bello excipitur. Augebat enim Tyriis animos Didonis exemplum, quæ Carthagine condita, tertiam partem orbis quæſiſſet, turpe ducentes ſi fœminis ſuis plus animi fuiſſet in imperio quærendo, quàm ſibi in tuenda libertate. Amota igitur imbelli ætate Carthaginem, & acceſſitis mox auxiliis, non magno poſt tempore per proditionem capiuntur. Inde Rhodum Alexander, Ægyptum, Ciliciamq; ſine certamine recepit. Ad Jovem deinde Hammonem pergit, conſulturus & de eventu futurorum, & de origine ſua. Namq; mater ejus Olympias confeſſa viro ſuo Philippo fuerat, Alexandrum non ex eo ſe, ſed ex ſerpente ingentis magnitudinis concepiſſe. Deniq; Philippus ultimo propè vitæ ſuæ tempore filium ſuum non eſſe palàm prædicaverat: qua ex cauſa Olympiada, velut ſtupri compertam, repudio dimiſerat. Igitur Alexander cupiens originem divinitatis acquirere, ſimul & matrem infamia liberare, per præmiſſos ſubornat Antiſtites, ut Hammonis filium ſalutant. Ille lætus dei adoptione, hoc ſe patre cenſeri jubet. Rogat deindè, an omnes interfectores patris ſui ſit ultus: reſpondent patrem ejus nec poſſe interfici, nec mori, regis Philippi peractam plenè ultionem eſſe. Tertiam interrogationem poſcenti, victoriam omnium bellorum, poſſeſſionemq; terrarum dari reſpondent. Comitibus quoque ſuis reſponſum, ut Alexandrum pro Deo, non pro rege colerent. Hinc illi aucta inſolentia, mirusq; animo increvit tumor, exempta comitate, quam & Græcorum literis, & Macedonum inſtitutis didicerat. Reverſus ab Hammone *Alexandriam condidit, & coloniam Macedonum caput eſſe Ægypti jubet. Darius cùm Babyloniam profugiſſet, per epiſtolas Alexandrum deprecatur, redimendarum ſibi captivarum poteſtatem faciat,

Erat hic extra urbem in ſola quam Palætyrō vocant. Sic Curt. lib. 4.

Septimo poſt mẽſe, quàm eſt cœpta oppugnari. Quint. Curt.

Alexander Jovis filius appellatur.

Nam Iliadem unà cum pugione, ſemper ſub pulvino habebat. Plut.

* Inter paludem & mare. Q. Curt.

inque eam rem magnam pecuniam pollicetur. Sed Alexander in pretium captivarum regnum omne, non pecuniam petit. Interjecto tempore aliæ epiſtolæ Darii Alexandro redduntur, quibus filiæ matrimonium & regni portio offertur. Sed Alexander ſua ſibi dari reſcripſit, juſſitque ſupplicem venire, & regni arbitria victori permittere. Tum ſpe pacis amiſſa, bellum Darius reparat 400. millibus peditum, & centum millibus equitũ obviam vadit Alexandro. In itinere nunciatur uxorem ejus ex colliſione objecti partus deceſſiſſe, ejuſq; mortem illacrymatam Alexandrum, exequiáſq; benignè proſecutum, idq; eum non amoris, ſed humanitatis cauſa feciſſe. Nam ſemel eam tantum Alexandro viſam eſſe, cùm matrem parvuláſq; filias ejus frequenter conſolaretur. Tunc Darius ſe ratus verè victum, cùm poſt tot prælia & beneficiis ab hoſte ſuperaretur, gratumq; ſibi eſſe, ſi vincere nequeat, quòd à tali potiſſimùm vinceretur: ſcribit itaq; & tertias epiſtolas, & gratias agit, quòd nihil in ſuos hoſtile fecerit. Offert deinde majorem partem regni uſq; ad flumen Euphratem, & alteram filiam uxorem, pro reliquis captivis triginta millia talentorum. Ad hoc Alexander gratiarum actionem ab hoſte ſupervacaneam eſſe reſpondit, nec à ſe quicquam factum in hoſtis adulationem, nec quòd in dubios belli exitus, aut in leges pacis ſibi lenocinia quæreret: ſed animi magnitudine, qua didicerit adverſus vires hoſtium, non adverſus calamitates contendere: polliceturq; ſe præſtaturum ea Dario, ſi ſecundus ſibi, non par haberi velit. Cæterùm neque mundum poſſe duobus ſolibus regi, neque orbem ſumma duo regna ſalvo ſtatu terrarum habere. Proinde aut deditionem eadem die, aut in poſteram aciem paret, & nec polliceatur ſibi aliam, quam ſit expertus victoriam. Poſtera die aciem producunt, cùm repente ante prælium confectum curis Alexandrũ ſomnus arripuit. Cum ad pugnam ſolus rex deeſſet, à Parmenione ægrè excitatus, quæren-

Alexandri humanitas.

Ob hoc enim quis non vellet caſe mori?

Alexandri magnanimitas.

Solibus duobus mundum regi non poſſe.

Alexandri ſomnus.

quæren

quærentibus ſomni cauſas omnibus inter pericula, cùm etiam in otio ſemper parcior fuerit, magno ſe metu liberatum ait, ſomnúmq; ſibi à repentina ſecuritate datum, quòd liceat cum omnibus Darii copiis confligere, veritum ſe longam belli moram, ſi Perſæ exercitum diviſiſſent. Ante prælium utraq; acies hoſtibus ſpectaculo fuit. Macedones multitudinem hominum, corporum magnitudinem, armorúmq; pulchritudinem mirabantur: Perſæ autem à tam paucis victa ſuorum tot millia ſtupebant. Sed nec duces circumire ſuos ſingulos ceſſabant. Darius vix denis armatis ſingulos hoſtes, ſi diviſio fieret, evenire dicebat. Alexander Macedonas monebat, ne multitudine hoſtium, ne corporis magnitudine, vel coloris novitate moverentur: tantùm meminiſſe jubet, cùm iiſdem ſe tertiò pugnare, nec meliores factos putarent fuga, cum in aciem ſecum tam triſtem memoriam cædium ſuarum, & tantum ſanguinis de duobus præliis fuſi ferrent: & quemadmodum Dario majorem turbam hominū eſſe, ſic virium ſibi. Hortatur ſpernant illam aciem auro & argento fulgentem, in qua plus prædæ quàm periculi ſit, cùm victoria non ornamentorum decore, ſed ferri virtute quæratur. Poſthæc prælium committitur. Macedones in ferrum cum contemptu toties à ſe victi hoſtis ruebant, contrà Perſæ mori quàm vinci præoptabant. Rarò etiam ullo prælio tantùm ſanguinis fuſum eſt. Darius cùm vinci ſuos videret, voluit mori & ipſe: ſed à proximis fugere cōpulſus eſt. Suadentibus deinde quibuſdam, ut pons Cydni fluminis ad iter hoſtium impediendum intercluderetur, non ita ſaluti ſuæ velle conſultum ait, ut tot millia ſociorum hoſtibus objiciat, debere & aliis fugæ viam patêre, quæ patuerit ſibi. Alexander autem periculoſiſſima quæque aggrediebatur: & ubi confertiſſimos hoſtes acerrimè pugnare conſpexiſſet, eò ſe ſemper ingerebat, * periculoſaq; ſua eſſe, non militum volebat. Hoc prælio Aſiæ imperium rapuit, quinto poſt acceptum regnum anno, cujus felicitas tanta fuit, ut

Alexandri ad ſuos oratio.

Alexandri virtus

** Periculiqua.*

34. Ut Oroſius: alii 40.

a Miſerabile ſpectaculum.

A Beſſo & Nabarzane, ut Q. Curt. ſcribit.

Sordidis gallidus.

Polyſtrato ei nomen fuit. Plut.

Mandata Darii jam morientis ad Alexandrum.

poſt hoc nemo rebellare etiam auſus ſit, patienterque Perſæ poſt imperium tot annorum, jugum ſervitutis acceperunt. Donatis refectiſq; militibus, 33 continuis diebus prædam cognoſcit. In urbe deinde clauſa 40. millia talentorum invenit. Expugnat & Perſepolim caput Perſici regni, urbem multis annis illuſtrem, refertámq; orbis terrarum ſpoliis, quæ interitu ejus primum apparuerunt. Inter hæc 800. admodum Græci occurrunt Alexandro, qui pœnam captivitatis truncata parte corporum tulerant, rogantes, ut ſicuti Græciam, ſe quoq; ab hoſtis crudelitate vindicaret. Data poteſtate redeundi, agros recipere maluerunt, ne non tam gaudium parentibus, quàm deteſtandum ſui conſpectum reportarent. Interea Darius in gratiam victoris à cognatis ſuis aureis compedibus, cateníſque in vico Parthorum Tanea vincitur. Credo ita diis immortalibus vindicantibus, ut in terra eorum, qui ſucceſſuri imperio erant, Perſarum regnum finiretur. Alexander quoque citato curſu poſtera die ſupervenit, ibique cognovit Darium clauſo vehiculo per noctem exportatum. Juſſo itaq; exercitu ſubſequi, cum 7. millibus equitum fugientem inſequitur: in itinere multa & periculoſa prælia fecit. Emenſus deinde multa millia paſſuum, cum nullum Darii indicium reperiſſet, reſpirandi equis data poteſtate, unus ex militibus, dum ad fontem proximum pergit, in vehiculo Darium multis quidẽ vulneribus confoſſum, ſed ſpirantẽ autem adhuc invenit: qui applicito captivo cum civem ex voce cognoviſſet, id ſaltem præſentis fortunæ ſolatium ſe habere dixit, quòd apud intellecturũ locuturus eſſet, nec in caſſum poſtremas voces emiſſurus. Perferri hæc Alexandro jubet, ſe nullis in eum meritorum officiis, maximorum illi debitorem mori, quòd in matre liberiſque ſuis regium ejus non hoſtilem animum expertus, feliciusque hoſtem, quam cognatos ſortitus ſit: quippe qui matri ac liberis ſuis ab eodem hoſte vitam datam, ſibi à cognatis ereptam, quibus & vitam & regna dederit. Quamobrem gratiam illi eam futuram, quam ipſe victor volet. Alexander referre ſe, quam ſolam moriens poteſt gratiam, precari ſuperûm & inferûm numina, & regales deos, ut illi terrarum omnium victori contingat imperium, pro ſe juſtam magis quàm gravem ſepulturæ veniam orare. Quod ad ultionem pertineat, jam non ſuam, ſed exempli, communémque omnium regum eſſe cauſam, quam negligere, illi & indecorum eſſe, & periculoſum: quippe cum in altero juſtitiæ ejus, in altero etiam utilitatis cauſa verſetur. In quam rem unicum pignus fidei regiæ dexteram ſe ferendam Alexandro dare. Poſthac porrecta manu expiravit. Quæ ubi Alexandro nunciata ſunt, viſo corpore defuncti, tam indignam illo faſtigio mortem lacrymis proſecutus eſt, corpúſq; regio more ſepeliri, & reliquias ejus majorum tumulis inferri juſſit.

Ea enim fidei ſacra eſt Plin. lib. 11.

JUSTINI LIBER XII.

ALexander in perſequendo Dario, amiſſos milites magnis funerum impenſis extulit, reliquis expeditionis ejus ſociis 15. millia talentorum diviſit. Equorum major pars æſtu amiſſa, inutiléſque etiam, qui ſuperfuerant, facti. Pecunia omnis 154. millia talentorum ex victoria nuper congeſta, eiq; Parmenio præficitur. Dum hæc aguntur epiſtolæ Antipatris à Macedonia redduntur, quibus bellum Agidis regis Spartanorum in Græcia Alexandri regis Epiri in Italia, bellum Zopyrionis præfectus ejus in Scythia continebatur. Quibus variè affectus plus tamen lætitiæ cognitis moribus duorum æmulorum regum, quàm doloris amiſſi cum Zopyrione exercitus ſuſcepit. Namq; poſt profectionem Alexandri, Græcia fermè omnis in occaſionem recuperandæ libertatis, ad arma concurrerat, autoritatem Lacedæmoniorum ſequuta, qui Philippi Alexandriſque pacem ſoli ſpreverant, & leges reſpuerant. Dux hujus belli Agis, rex Lacedæmoniorum fuerat, quem motum Antipater contractis militibus in

Motus de bella in Macedonia.

*Ceciderɩ Lacedæmoniorum. V. M. & CCCLX Macedonũ CCC. Curt. li. 6.

ipſo ortu oppreſſit, *magna tamen utrinq; cædes fuit. Agis rex cùm ſuos terga dãtes videret, dimiſſis ſatellitibus, ut Alexãdro ſi non felicitate par, virtute non inferior videretur, tantas ſtrages hoſtium edidit, ut agmina interdum fugaret. Ad extremum etſi à multitudine victus, gloria tamen omnes vicit. Porrò Alexander rex Epiri, in Italiam à Tarentinis, auxilia adverſus Brutios deprecantibus, ſolicitatus, ita cupidè profectus fuerat, ut in diviſione orbis terrarum, Alexandro Olympiadis ſororis ſuæ filio, Oriens, & ſibi Occidens ſorte contigiſſet: non minorem rerum materiam in Italia, Africa, Siciliáq;, quàm ille in Aſia, & in Perſis habiturus. Huc accedebant, ut ſicut Alexandro magno Delphica oracula inſidias in Macedonia, ita huic reſponſum Dodonæi Jovis urbem Pandoſiam, amnemque Acheruſium prædixerant. Quæ utraq; cum in Epiro eſſent, ignarus eadem & in Italia eſſe, ad declinanda fatorum pericula peregrinam militiã cupidiùs elegerat. Igitur cum in Italiam veniſſet, primum illi bellum cum *Appulis* fuit: quorum cognito urbis fato, brevi poſt tempore pacem & amicitiam cum rege eorum fecit. Erat namq; tunc temporis urbs Appulis Brunduſium, quam *Ætoli ſecuti*, fama rerum in Troja geſtarum clariſſimum ac nobiliſſimum ducem Diomedem, condiderant. Sed pulſi ab Appulis conſulentes oracula, reſponſum acceperant, locum quem repeperiſſent, perpetuò poſſeſſuros. Hac igitur ex cauſa, per legatos ſub belli comminatione, reſtitui ſibi ab Appulis urbem poſtulaverant. Sed ubi Appulis oraculum innotuit, interfectos legatos in urbe ſepeliunt perpetuò ibi ſedem habituros. Atque ita defuncti reſponſo, diu urbem poſſederunt. Quòd cùm factum cognoviſſet Alexander Epiri, antiquitatis fata veneratus, bello Appulorum abſtinuit. Geſſit & cùm Brutiis Lucaniſq; bella, multáſq; urbes cepit: cum & cum Metapontinis, ac Rutilis, & Romanis fœdus, amicitiámq; fecit. Sed Brutii, Lucaniſq; cùm auxilia à finitimis contraxiſſent.

unda- m con- ditum ab Ætolis,

ſenſere acrius bellum repetivere. Ibi rex juxta urbem Pandoſiam & flumen *Acheruſium, non priùs fatalis loci cognito nomine, quàm occideret, interficitur: Moriénſque non in patria fuiſſe ſibi periculoſam mortem, propter quam patriam fugerat, intellexerit. Corpus ejus Tyrii publicè redemptum, ſepulturæ tradiderunt. Dum hæc aguntur in Italia, Zopyrion quoq; præfectus Ponti ab Alexandro Magno relictus, * occiſum ſe ratus, ſi nihil ipſe geſſiſſet, adunato 30 milliū militū exercitu, Scythis bellum intulit. Cæſus cum omnibus copiis, pœnas temerè illati belli genti innoxiæ luit. Hæc cum nuntiata in Parthiam Alexandro eſſent, ſimulato mœrore, propter Alexandri cognationem, exercitui ſuo triduo luctum indixit. Omnibus deinde velut Darii morte, perpetrato bello, reditū in patriam expectantibus, conjuges & liberos ſuos animo jam quodammodo complectentibus, ad concionem exercitum vocat: Ibi nihil actum tot egregiis prœliis ait, ſi incolumis Orientalis barbaries relinquatur: Nec ſe corpus, ſed regnum Darii petiiſſe, perſequendóſq; eſſe eos qui á regno defecerint. Hac oratione, velut ex integro incitatis militum animis, Hyrcaniam Mardóſq; ſubegit. Ibi ei occurrit Thaleſtris, ſive Minothæa Amazonum regina, *cum 300 millibus mulierum 25 dierum inter infeſtiſſimas gentes itinere confecto, ex rege liberos quæſitura: cujus conſpectus adventúſque admirationi fuit, & propter inſolitum fœminis habitū, & propter expeditam concubitum. Ob hoc *30 diebus otio datis á rege, ut viſa eſt uterum impleſſe, diſceſſit. Poſt hæc Alexander habitum regum Perſarum, & diadema, inſolitum antea in regibus Macedonicis, velut in leges eorum quos vicerat, tranſiret, aſſumit. Quæ ne invidioſius & in ſe uno conſpicerentur, amicos quoque ſuos longam veſtem auream purpureámq; ſumere jubet, ut luxum quoque, ſicuti cultum imitaretur Perſarum. Inter pellicum regiarum greges electæ pulchritudinis, nobilitatiſque, noctium vices dividit. His rebus

* Acheronta. Livius 8. ab urbe cond.

* Otioſum.

Alexandri oratio ad milites qui in patriam profecturi erant.

* Fortè 300. mulieribus: ita enim in vetuſto codice legitur.

* XIII.

Convivi-orum ſolennitatem ludis interpolat.

Curt.li.6.

ingentes epularum apparatus adjicit, ne jejuna & deſtructa luxuria videretur. Convivium quoq; juxta regiam magnificentiam ludis exornat: immemor prorſus, tantas opes amitti his moribus, non quæri ſolere. Inter hæc indignatio omnium totis caſtris erat, illum à Philippo patre tantum degeneraviſſe, ut etiam patriæ nomen evitaret, moréſque Perſarum aſſumeret, quos propter tales mores vicerat. Sed ne ſolus vitiis eorum, quos armis ſubegerat, ſuccubuiſſe videretur, militibus quoque ſuis permiſit, ſi quarum captivarum conſuetudine tenerentur, ducere uxores: exiſtimans minorem in patriam reditus cupiditatem futuram, habentibus in caſtris imaginem quandam larium, ac domeſticæ ſedis, ſimul & laborem militiæ molliorem fore dulcedine uxorum. In ſupplementa quoque militum, minus exhauriri poſſe Macedoniam, ſi veteranis patribus tyrones ſuccederent, militaturi in vallo, in quo nati eſſent: conſtantioréſq; futuri, ſi non ſolum tyrocinia, verumetiam incunabula in ipſis caſtris poſuiſſent: quæ conſuetudo in ſucceſſores quoq; Alexandri manſit. Igitur & alimenta pueris ſtatuta, & inſtrumenta armorum, equorumq; juvenibus data, & patribus pro numero filiorum præmia ſtatuta. Si quorum patres occidiſſent, nihilominus pupilli ſtipendia patrum trahebant, quorum pueritia inter varias expeditiones militia erat. Itaq; à parvula ætate periculis laboribuſq; indurati, invicti exercitus fuere: neque caſtra aliter, quàm patriam, neq; pugnam aliud unquam, quam victoriam duxere. Hæc ſoboles nomen habuit Epigoni.

Andragoras à quo Perſarum reges originem duxerunt.

Alexandri crudelitas.

Parthis deinde domitis, profectus his ſtatuitur ex nobiliſſimis Perſarum Andragoras, unde poſteà originem Parthorum reges habuerunt. Interea Alexander non regio, ſed hoſtili odio ſævire in ſuos cœpit. Maximè indignabatur carpi ſermonibus ſuorum, patris Philippi, patriæque mores ſubvertiſſe. Propter quæ crimina, Parmenio quoq; ſenex, dignitate regi proximus, cum Philota filio de utroque prius quæſtionibus habitis, interficiuntur. Fremere itaq; omnes univerſis caſtris cœpere, innoxii ſenis, filiiq; caſum miſerantes, interdum ſe quoque non debere melius ſperare dicentes. Quæ cùm nuntiata Alexandro eſſent, verens, ne hæc opinio etiam in *Macedoniam* divulgaretur, & ne victoriæ gloria ſævitiæ maculâ offuſcaretur, ſimulat ſe ex amicis quoſdam in patriam victoriarum nuntios miſſurum. Hortatur milites ſuis ſcribere rariorem habituros occaſionem, propter militiam remotiorem. Datos faſces epiſtolarum ad ſe tacitè deferri jubet: ex quibus cognito de ſe ſingulorum judicio, in unam cohortem eos, qui de rege durius opinati fuerant, contribuit, aut conſumpturus eos, aut in ultimis terris in colonias diſtributurus. Inde Dracas, Euergetes, Parymas,* & Parpamenos, Hydaſpios, cæteróſq; populos, qui in radice Caucaſi morabantur, ſubegit. Interea unus ex amicis Darii Beſſus, vinctus perducitur, qui regem non ſolùm prodiderat, verumetiam interfecerat. Quem in ultionem perfidiæ, excruciandum fratri Darii tradidit, reputans non tam hoſtem ſuum fuiſſe Darium quàm amicum, à quo eſſet occiſus. Et ut his terris nomen relinqueret, urbem Alexandriam ſuper amnem Tanaim condidit, intra diem ſeptimum decimum muro sex millium paſſuum conſummato, tranſlatis eò trium civitatum populis, quas Cyrus condiderat. In Bactrianis quoq; Sogdianiſq; 12. urbes condidit, diſtributis his, quoſcunq; in exercitu ſeditioſos habebat. His ita geſtis, ſolenni die amicos in convivium vocat. Ubi orta inter ebrios rerum à Philippo geſtarum mentione, præferre ſe patri ipſe, rerumq; ſuarum magnitudinem extollere cœlo tenus cœpit, aſſentante majore convivarum parte. Itaq. cùm unus ex ſenibus Clytus, ductus fiducia amicitiæ regiæ, cujus palmam tenebat, memoriam Philippi tueretur, laudaréq; ejus res geſtas, adeò regem offendit, ut telo à ſatellite rapto, eundem in convivio trucidaverit. Qua cæde exultans, mortuo patrocinium Philippi, laudémq; paternæ militiæ objectabat.

*Paropamiſſadas.

Exathres nomen fratris fuit. Plutar.

De ſupplicii genere quo Beſſus affectus fuerit, variè autores ſcribunt.

Clytus ab Alexandro occiditur.

Impetuoſus
& immoderatus in
Alexandro animus.

bat. Poſtquám ſatiatus cæde animus quievit, & in locum iræ ſucceſſit exiſtimatio, modò perſonam occi modò cauſſam occidendi conſiderans, pigere eum fa cœpit, qui paternas laudes tam iracundè accepiſſet, quam nec convitia debuiſſet: amicúmq; ſenem, & innoxium, à ſe occiſum inter epulas & pocula, doleba. Eodem igitur in furore in pœnitentiam, quo pridem i iram verſus, mori voluit. Primum in fletus progreſſus, amplecti mortuũ, vulnera tractare, & quaſi audien confiteri dementiam: arreptum telum in ſe vertit per egiſſetq; facinus, ni amici interveniſſent. Manſit ha voluntas moriendi etiam ſequentibus diebus. Acceſſerat enim ad pœnitentiam, nutricis ſuæ, & ſororis Cly recordatio, cujus abſentis eum maximè pudebat, tan fœdam illi alimentorum ſuorum mercedem reddita, ut in cujus manibus pueritiam egerat, huic juvenis, & victor pro beneficiis funera remittere. Reputabat deinde quantum in exercitu ſuo, quantum apud gente devictas fabularum atq; invidiæ, quantum apud cæteros amicos metum, & odium ſui fecerit, quam amatu & triſte reddiderit convivium ſuum: non armatus i acie, quàm in convivio ſedens terribilior. Tunc Pa menio, & Philotas, tunc Amyntas conſobrinus, tun noverca fratréſq; interfecti, tunc Attalus, Eurilochus, Pauſanias, aliiq; Macedoniæ extincti principes occurrebant. Ob hæc illi quatriduo perſeverata inedia eſt, donec exercitus univerſi precibus exoratus eſt, precantis, ne ita mortem unius doleat, ut univerſo perdat, quos in ultimam deductos Barbariem, inter infeſtas & irritatas gentes bello deſtituat. Multum profuere & Caliſthenis philoſophi preces, condiſcipulatu apud Ariſtotelem familiaris illi, & tunc ab ipſo rege ad prodenda memoriæ acta ejus accitus. Revocato igitur ad bellum animo, Choraſmos & Dracas in deditionẽ accepit. Deinde quòd primò ex Perſico ſuperbi regiæ more diſtulerat, ut omnia pariter invidioſior eſſent non ſalutari, ſed adorari ſe jubet. Acerrimus inter recuſantes Caliſthenes fuit. Quæ res & illi, & mul-

Et Anaxarchi.
Plutarcho
autore.

tis

ris principibus Macedonũ exitio fuit: ſiquidẽ ſub ſpecie inſidiarum omnes interfecti. Retentus tamen eſt Macedonibus mos ſalutandi regis, exploſa adoratione. Poſt hæc Indiam petit, ut Oceano, ultimóq; Oriente finiret imperium. Cui gloriæ ut etiam exercitus ornamenta convenirent, phaleras equorum, & arma militum argento inducit, exercitúmq; ſuum, ab argenteis clypeis, Argyraſpidas appellavit. Cùm ad Niſam urbem veniſſet, oppidanis non repugnantibus, fiducia religionis Liberi patris, à quo condita urbs erat, parci juſſit: lætus non militiam tantùm, verum etiam veſtigia ſe Dei ſequutum. Tunc ad ſpectaculum ſacri montis duxit exercitum, naturalibus bonis, vite, hederáq; veſtiti non aliter, quàm ſi manu cultus, colentiúmq; induſtria exornatus eſſet. Sed exercitus ejus, ubi ad montem acceſſit, repentino mentis impetu, in ſacros Dei ululatus inſtinctus, cum ſtupore regis, ſine noxa diſcurrit, ut intelligeret, non tam oppidanis parcendo, quàm exercitui ſuo ſe conſuluiſſe. Inde montes Dædalos, regnáq; Cleophidis reginæ petit. Quæ, cùm ſe dediſſet, ejus concubitu redemptum regnum ab Alexandro recepit: illecebris conſecuta, quod armis non potuerat: filiúmq; ab eo genitum, Alexandrum nominavit: qui poſtea regno Indorum potitus eſt. Cleophis regina, propter proſtratam pudicitiam, ſcortum regium exinde appellata eſt ab Indis. Peragrata India, cùm ad ſaxum miræ magnitudinis & aſperitatis, in quod multi populi confugerant, perveniſſet, cognoſcit Herculem ab expugnatione ejuſdem ſaxi terræ motu prohibitum. Captus itaq; cupidine Herculis acta ſuperare, cum ſummo labore ac periculo potitus ſaxo, ejus omnes loci gentes in deditionem accipit. Unus ex regibus Indorũ fuit, Porus nomine, viribus corporis, & animi magnitudine pariter inſignis, qui bellũ jampridem, audita Alexandri opinione, in adventum ejus parabat. Commiſſo itaq; prælio, exercitum ſuum invadere Macedonas jubet, ſibi regem eorum privatum hoſtem

Niſa à Libero patre condita. Quem meron incolæ appellant. Cur. Lib 7 Bachantes

Cleophis concubitu ab Alexandro regnum obtinuit.

Statura eius fuit quatuor cubitorum & palmi. Autor. Plut.

ſtem depoſcit. Nec Alexander moram pugnæ fecit: ſed prima congreſſione vulnerato equo, cùm præcep in terram cecidiſſet, concurſu ſatellitum ſervatus eſt. Porus multis vulneribus obrutus capitur. Qui victum ſe adeò doluit, ut cùm veniam ab hoſte inveniſſet, neq vulnera curari paſſus ſit, ægréq; ſit ab eo obtentum, u vellet vivere. Quem Alexander ob honorem virtutis, incolumem in regnum remiſit. Duas igitur urbes condidit: unam Nicæam, alteram ex nomine equi *Bucephalam vocavit. Inde Adreſtas, *Stahenos, Paſſidas, Gangaridas, cæſis eorum exercitibus, expugnat. Cùm ad Euſites veniſſet, ubi eum cum 200. millibus hoſtium equitũ operiebatur, omnis exercitus non minus victoriarum numero quàm laboribus feſſus, lacrymis eum deprecatur, ut finem tandem belli faceret, aliquand patriæ, reditusq; meminiſſet: reſpiceret militum annos, quibus vix ætas ad reditum ſufficeret: oſtendere ali caniciem, alius vulnera, alius ætate cõſumpta corpora, alius cicatricibus exhauſta. Solos ſe eſſe qui duorum regum Philippi Alexandríq; continuam militiam pertulerint. Tandem orare, ut reliquias ſaltem ſuas paternis ſepulchris reddat, quorum non ſtudiis deficitur, ſe annis. Ac ſi non militibus vel ipſe ſibi parcat, ne fortunam ſuam nimis onerando fatiget. Motus his tam juſti precibus, velut in finem victoriæ, caſtra ſolito magnificentiora fieri juſſit, quorum molitionibus & hoſti terreretur, & poſteris admiratio ſui relinqueretur. Nullum opus milites lætius fecêre. Itaq; cæſis hoſtibus cum gratulatione in eadem reverterunt. Inde Alexander ad amnem Aceſinem pergit: per hunc ad Oceanum devehitur. Ibi Geſſonas, Aſibóſque, quos Hercules condidit, in deditionem accepit. Hinc ad Ambros & *Sy cambros navigat. Quæ gentes cum armatis 83. milli bus peditum, & 60. millibus equitum excipiunt. Cùm prælio victor eſſet, ad *urbem eorum exercitum ducit. Quam deſertam à defenſoribus cùm de muro, quem primus ceperat, animadvertiſſet, in urbis planiciem

ſine

* Bucephalon.

* Strathenos.

* Sabarcas.

Apud Mallos hanc pugnam factam. Plu. ſcribit, qui ſunt Indorum pugnaciſſimi.

* Urbe Oxidracarum fuit. Cur. libr. 9.

ſine ullo ſatellite deſiliit. Itaq; cùm eum hoſtes ſolum conſpexiſſent, clamore edito, undiq; concurrunt, ſi poſſint in uno capite urbis bella finire, & ultionem tot gentibus dare. Nec minus Alexander conſtanter reſti- it, & unus adverſus tot millia prœliatur. Incredibile ictu eſt, ut eum non multitudo hoſtium, non magna elorum vis, non tantus laceſſentium clamor terruerit, olus tot millia cæderet ac fugaret. Ubi verò ſe obrui ultitudine vidit, trunco ſe, qui prope murum ſtabat, pplicuit: cujus auxilio tutus, cum diu agmen ſuſtinu- iſſet, tandem cognito periculo, ejus amici ad eum deſi- liunt. Ex quibus multi cæſi: prœliumq; tandiu anceps uit, quoad omnis exercitus, muris dejectis, in auxilium eniret. In eo prœlio ſagitta ſub * mamma trajectus, um ſanguinis fluxu deficeret, genu poſito tandiu prœ- liatus eſt, donec eum à quo vulneratus fuerat, occide- et. Curatio vulneris gravior ipſo vulnere fuit. Itaq; x magna deſperatione tandem ſaluti redditus, Poly- erchonta cum exercitu Babyloniam mittit, ipſe cum ectiſſima manu naves cõſcẽdit, & Oceani litora per- grat. Cum veniſſet ad urbem Ambigeri regis, oppi- ani invictũ ferro audientes, ſagittas veneno armant: q; ita gemino mortis vulnere hoſtem à muris ſum- oventes, plurimos interficiunt. Cùm inter multos le- aliter vulneratus eſſet Ptolomæus, moriturusq; jam deretur, per quietem regi monſtrata in remedia ve- ni herba eſt: qua in potu accepta, ſtatim periculo eſt beratus, majorq; pars exercitus hoc remedio ſervata. pugnata deinde urbe, reverſus in naves, Oceano li- amenta dedit, proſperum in patriam reditum preca- s, ac veluti curru circa metam acto: poſitis imperii rminis, quà ſinus aut terrarũ ſolitudines prodire paſ- ſunt, aut mare navigabile fuit, ſecundo æſtu oſtio uminis Indi invehitur. Ibi in monumenta rerum à ſe ſtarum, urbem Barcen condidit, araſq; ſtatuit, relicto numero amicorum, litoralibus Indis præfecto. In- iter terreſtre facturus, cùm arida loca medii itineris

dice-

Sagitta ſub dex- trum [illegible] Q. Curt.

* Dextra

Sanguine à regi [illegible] Curt.

Barce conditur

dicerentur, puteos opportunis locis fieri præcepit. Quibus ingenti dulci aqua inventa, Babyloniam redit. Ibi multæ devictæ gentes, præfectos ſuos accuſaverunt, quos ſine reſpectu amicitiæ, Alexander in conſpectu legatorum necari juſſit. Poſt hæc Darii regis filiam Statyram in matrimonium recepit: ſed optimatibus Macedonum lectas ex omnibus gentibus nobiliſſima virgines tradidit, ut communi facto crimen regis levaretur. Tunc ad concionem exercitum vocat, & promittit ſe æs alienum omnium propria impenſa ſoluturum, ut prædam præmiáq; integrè domum ferant. Inſignis hæc munificentia non ſumma tantùm, verumetiam titulo muneris fuit, nec à debitoribus magis, quàm à creditoribus gratius accepta, quoniā utriſq; exactio pariter ac ſolutio difficilis erat, 23. millia talentorum in hos ſumptus expenſa. Dimiſſis *veteranis, exercitū cu junioribus ſupplet. Sed retenti, veteranorum diſceſſum ægrè ferentes, miſſionem & ipſi flagitabant, nec anno ſed ſtipendia ſua numerari jubebant: pariter in militia lectos, pariter ſacramento ſolvi æquum cenſentes: nec jam precibus, ſed convicio agebant, jubentes eum ſoli cum patre ſuo Hāmone finire bella, ut milites ſuos faſtidiat. Contrà, ille nunc caſtigare milites, nunc lenibus verbis monere, ne glorioſam militiam ſeditionibus infuſcarent. Ad poſtremum cùm nihil proficeret verbis, ad corripiendos ſeditionis autores, è tribunali in concionem armatam inermis ipſe deſiliit, & nemine prohibente XIII. correpta manu ſua ipſe ad ſupplicia duxit: tantam vel illis moriendi patientiam metu regis, vel huic exigendi ſupplicia conſtantiam, diſciplina militaris dabat. Inde ſeparatim auxilia Perſarum in concionem alloquitur. Laudat perpetuam illorum tum in ſe, tum in priſtinos reges fidem: ſua in illos beneficia memorat, ut nunquam quaſi victos, ſed veluti victoriæ ſocios habuerit. Deinde ſe in illorum, non illos in gentis ſuæ morem tranſiſſe, affinitatibus connubiorum victos victoribus commiſcuiſſe. Nunc quoq; ait cuſto

Suſis nuptiæ celebrantur. Plutarchus.

Novem millium ſeptingentorum, et ſeptuaginta talentorum ſummam Plutarch.

† Quorum erant triginta millia.

Alexandri cædes [illegible]

Oratio Alexandri ad Perſas milites.

dia

ſtam corporis ſui non Macedonibus tantum ſe, verum etiam illis crediturum. Atq; ita mille ex his juvenes n numerum ſatellitum legit: auxiliorum quoq; portionem armatam in diſciplinam Macedonum exercitui ſuo miſcet. Quam rem ægrè Macedones tulerunt, ctantes hoſtes ſuos in officium ſuum à rege ſubactos. Tunc univerſi flentes, regem adeunt, orant, ut ſuppliciis ſuis potius ſaturet ſe, quàm contumeliis. Qua odeſtia obtinuerunt, ut 11. millia militum veteranorum exauctoraret. Sed ex amicis dimiſſi ſenes Poliperhon, Clytus, Gorgias, Polydamas, Antigonus. Dimiſs his, Craterus præponitur, juſſus præeſſe Macedonius in Antipatri locum: Antipatrumq; cum ſupplemento tyronum, in locum ejus vocat: ſtipendia revertentibus, veluti militantibus, data. Cùm hæc aguntur, nus ex amicis ejus Epheſtion decedit, dotibus primò ormæ pueritiæq;, mox obſequiis regi percharus. Quem contra decus regium, Alexander diu luxit, tumultúmq; ei 12. millia talentûm fecit, eúmq; poſt mortem coli ut deum juſſit. Ac ultimis litoribus Oceani Babyloniam reverenti, nunciantur legationes Carhaginenſium, cæterarúmq; Africæ civitatum; ſed & Hiſpaniarum, Siciliæ, Galliæ, Sardiniæ, nonnullas quoque ex Italia ejus adventum Babyloniæ operiri. deò univerſum terrarum orbem, nominis ejus terror nvaſerat, ut cunctæ gẽtes, veluti deſtinato ſibi regi dularentur. Hac igitur ex cauſa Babyloniam feſtinanti, velut conventum terrarum orbis acturo, quidam x Magis prædixit, ne urbem introiret, teſtatus hunc ocum ei fatalem fore. Ob hoc omiſſa Babylonia, in yrſiam urbem trans Euphratem, deſertam olim, conceſſit. Ibi ab Anaxarcho philoſopho compulſus eſt, urſum Magorum prædicta contemnere ut falſa, ut in- & ſi fatis conſtent, ignota mortalibus, ac ſi nabeantur, immutabilia. Reverſus igitur Babyoniam multis diebus otio deditis, intermiſſum olim onvivium ſolenniter inſtituit, totuſque in lætitiam fuſus,

Per enim reſponſa Barbaris dabat.

Plut. decem millia habet

Epiphonema.

Mago, Pythagora mentem ſuit. Plut.

† Medius Fertur hoc venenum, gelidissimam aquam fuisse, ex Nonacria petra fudentem, Plin. Cujus Stygis hydor.

* Antipater insidiarum autor.

* Lincestam.

fusus, cùm diei noctem conjunxisset pervigilem, jam à
convivio * medicus Thessalus instaurata comessatio
ne, & ipsum & sodales ejus invitat. Accepto pocula
media potione repentè veluti telo Alexander confixu
ingemuit; elatusq; è convivio semianimis, tanto dolo
re cruciatus est, ut ferrum in remedia posceret, tactu
que hominum velut vulnera indolesceret. Amici ca
sam morbi, intemperiem ebrietatis disseminaverun
Re autem vera insidiæ fuerunt, quarum infamiam su
cessorum potentia oppressit. Autor insidiarum Ant
pater fuit, qui cùm charissimos amicos ejus interfecto
videret, Alexandrum generum suum * Lyncistaru
occisum, se magnis rebus in Græcia gestis, non ta
gratum apud regem, quàm invidiosum esse, à matr
quoq; ejus Olympiade variis se criminationibus vexa
tum. Huc accedebant ante paucos dies, supplicia i
præfectos devictarum nationum crudeliter habita. E
quibus rebus se quoque à Macedonia non ad societa
tem militiæ, sed ad pœnam evocatum arbitrabatu
Igitur ad occupandum regem, Cassandrum filium d
to veneno subornat, qui cum fratribus Philippo & Io
la ministrare regi solebat: cujus veneni tanta vis fui
ut non ære, non ferro, non testa contineretur, nec ali
ter ferri, nisi in ungula equi potuerit; præmonito fili
ne aliis quàm Thessalo, & fratribus crederet. Hac ig
tur ex causa, apud Thessalum paratum, repetitumq
convivium est. Philippus & Iollas prægustare pocu
regis soliti, in aqua frigida venenum habuerant, qua
prægustatam jam potioni supermiserunt. Quarto di
Alexander indubitatam mortem sentiens, agnosce
se fatum domus majorum suorum ait: Nam pleros
Æacidarum intra trigesimum annum defunctos. Tu
multuantes deinde milites, insidiis perire regem susp
cantes, ipse sedavit: eósq; omnes cùm prolatus [illegible]
tissimum urbis locum esset, ad conspectum suum a
sit, osculandámque dextram suam flentibus porrexi
Cùm lacrymarent omnes, ipse non sine lacrymis ta

Veneni vis.

Exemplum constantiæ.

rum, verumetiam ſine ullo triſtioris vultus argumento fuit, ut quoſdam impatientiùs dolentes conſolatus ſit: Quibuſdam mandata ad parentes eorum dedit: adeò ſicut in hoſtem, ita & in mortem invictus animus fuit. Dimiſſis militibus, amicos circumſtantes percontatur, videanturne ſimilem ſibi reperturi regem? Tacentibus cunctis, tunc ipſe, ut hoc neſciat, ita illud ſcire, vaticinarique ſe, ac pene oculis videre dixit, quantum ſit in hoc certamine ſanguinis fuſura Macedonia, quantiſque cædibus, quo cruore, mortuo ſibi parentatura. Ad poſtremum, corpus ſuum in Hammonis templo condi jubet. Cum deficere eum amici viderent, quærũt quem imperii faciat hæredem: Reſpondit *Digniſſimum*. Tanta illi magnitudo animi fuit, ut cùm Herculem filium, cum fratrem Arideum, & cùm Roxanem uxorem prægnantem relinqueret, oblitus neceſſitudinum, digniſſimum nuncuparet *hæredem*. Prorſus quaſi nefas eſſet viro forti alium quàm virũ fortem ſuccedere, aut tanti regni opes aliis, quàm probatis relinqui. Hac voce veluti bellicum inter amicos cecinisset, aut malum diſcordiæ miſiſſet, ita omnes in æmulationem conſurgunt, & ambitione vulgi tacitum favorem militum quærunt. Sexto die præcluſa voce, exemptum digito annulum Perdiccæ tradidit: quæ res gliſcentem amicorũ diſſenſionem ſedavit. Nam etſi non voce nuncupatus hæres, judicio tamen electus eſſe videbatur. Deceſſit Alexander, menſem unum, annos tres, & triginta natus, vir ſupra humanam potentiam magnitudine animi præditus. Qua nocte eum mater Olympias concepit, viſa per quietem eſt cum ingenti ſerpente volutari: nec Dei decepta ſomnio eſt. Nam profectò majus humana mortalitate opus utero tulit: quam cùm Æacidarum gens ab ultima ſæculorum memoria, & regnum patris, fratris, mariti, ac deinceps majorum omnium illuſtraverit: nullius tamen nomine, quàm filii, clarior fuit. Prodigia magnitudinis ejus in ipſo ortu nonnulla apparuerũt. Nam ea die qua natus eſt, duæ aquilæ tota die præ-

Quem hæ-
redem in-
ſtituerit
Alex.

Epiphone-
ma.

Alexan-
dri ætas
33. regna-
vit, an 12
menſibus
6.

petes supra culmen domus patris ejus sederunt, omen duplicis imperii Europæ, Asiæq; præferentes: eademq; die nuntium pater ejus duarum victoriarum accepit, alterius belli Illyrici, alterius certaminis Olympiaci, in quod quadrigarum currus miserat: quod omen universarum terrarum victorias infanti portendeba. Puer acerrimis literarum studiis eruditus fuit. Exacta pueritia per quinquennium sub Aristotele, doctore inclyto omnium Philosophorum, crevit. Accepto deinde imperio, regem se terrarum omnium, ac mundi appellari jussit: tantamq; fiduciam suis militibus fecit, ut ill præsente nullius hostis arma, nec inermes timuerin. Itaq; cum nullo hostium unquam congressus est, que non vicerit: nullam urbem obsedit, quam non expug naverit: nullam gentem adiit, quam non calcaveri. Victus deniq; est ad postremum non virtute hostili, se insidiis suorum, & fraude civili.

Aristoteles Alexandri præceptor.

JUSTINI LIBER XIII.

EXtincto in ipso ætatis ac victoriarum flore, Alex andro Magno, triste apud omnes, totamqu Babyloniam silentium fuit. Sed nec devictæ ge tes fidem nuntio habuere, quòd ut invictum rege sic immortalem eum crediderant: recordantes quotie præsenti morti ereptus esset, quàm sæpe ferro amiss repentè se non sospitem tantum suis, verumetiam v ctorem obtulisset. Ut verò mortis ejus fides adfui omnes barbaræ gentes paulò antè ab eo devictæ, no ut hostem eum, sed ut parentem luxerunt. Mater quo que Darii regis, quam amisso filio, à fastigio tantæ ma jestatis in captivitatem redactam, indulgentia victor in eam diem vitæ non pœnituerat, audita morte Ale andri mortem sibi ipsa conscivit: non quod hostem fil præferret, sed quòd pietatem filii in eo, quem hoste timuerat, experta esset. Contrà Macedones versa vic

Luctus propter Alexandrum.

Inedia mortuam quinto postea-quam ad-[illegible] [illegible]-set [illegible] [illegible] Curt. 10.

non ut civem, ac tantæ majeſtatis regem, verùm ut hoſtem amiſiſſent, gaudebant, ſeveritatem nimiam & aſſidua belli pericula execrantes. Huc accedebat, quòd principes regnum & imperia, vulgus militum theſauros & grande pondus auri, velut inopinatam prædam ſpectabant: illi ſucceſſionem regni, hi opum, ac divitiarum hæreditatem cogitantes. Erant enim in theſauris 300 millia talentum, & in annuo vectigali tributo 300. mille. Sed nec amici Alexandri fruſtra regnum expectabant. Nam ejus virtutis, erant, ac venerationis, ut ſingulos regis putares: quippe ea formæ pulchritudo, & proceritas corporis, & virium ac ſapientiæ magnitudo in omnibus fuit, ut qui eos ignoraret, non ex una gente, ſed ex toto terrarum orbe electos judicaret: neque enim unquam antea Macedoniæ, vel ulla gens alia tam clarorum virorum proventu floruit: quos primùm Philippus, mox Alexander tanta cura legerat, ut non tam ad ſocietatem belli, quàm in ſucceſſionem regni, electi viderentur. Quis igitur miretur, talibus miniſtris, orbem terrarum victum, cùm exercitus Macedonum à ſe, non ducibus, ſed regibus regeretur, qui nunquam ſibi reperiſſent, multóſque Macedonia pro uno Alexandro habuiſſet, niſi fortuna eos ex æmulatione virtutis in perniciem mutuam armaſſet? Cæterum occiſo Alexandro, non ut læti, ita & ſecuri fuere, omnibus in unum locum competentibus: nec minus milites inter ſe timebant, quorum & libertas ſolutior, & favor incertus erat. Inter ipſos verò æqualitas diſcordiam augebat, nemine tantum cæteros excedente, ut ei aliquis ſummitteretur. Armati itaque in regia coeunt ad formandum rerum præſentium ſtatum. Perdica cenſet Roxanis expectari partum, quæ exacto menſe octavo, matura jam ex Alexandro erat, & ſi puerum peperiſſet hunc dari ſucceſſionem patri. Meleager negat differenda in partus dubios conſilia, nec eſſe expectandum dum reges ſibi naſcerentur, cùm jam genitis uti liceret: ſeu ſi puer illis placeat, eſſe Pergami filiū

Nec mirum: tales enim plerumque ſunt cives quales principes auctoritate Cic.

Epiphonema.

Hercules Alexandri filius.

Alexandri, natum ex Arſine, nomine Herculem: ſe mallent, juvenem eſſe, eſſe in caſtris fratrem Alexandri Arideum comitem, & cunctis non ſuo tantum, verùm patris Philippi nomine acceptiſſimum. Cæterùm Roxanem eſſe originis Perſicæ, nec eſſe fas, ut Macedonibus ex ſanguine eorum, quorum regna deleverint, reges conſtituantur: quod nec ipſum Alexandrum voluiſſe dicit. Denique morientem nullam de eo mentionem feciſſe. Ptolomæus recuſat regem Arideum, non propter maternas modò ſordes, quòd ex Lariſſæo ſcorto naſceretur, ſed etiam propter invalitudinem majorem, quam * patiebatur, ne ille nomen regis, alius imperium teneret: & melius eſſe ex his legi, qui pro virtute regi ſuo proximi fuerint, qui provincias regant, quibus bella mandentur, quàm ſub perſona regis indignorum ſubjiciantur imperio. Vicit Perdicæ ſententia ex conſenſu univerſorum. Placuit itaque Roxanis expectari partum, & ſi puer natus fuiſſet, tutores Leonatum & Perdicam, Crateron & Antipatrum conſtituunt, confeſtimque in tutorum obſequia jurant. Cùm equites quoque idem feciſſent, pedites indignati nullas ſibi conſiliorum partes relictas, Arideum Alexandri fratrem regem appellant: ſatellitesque illi ex tribu ſua legunt, & nomine Philippi patris vocari jubent. Quæ cùm nunciata equitibus eſſent, legatos ad mitigandum eorum animos, duos ex proceribus Attalum & Meleagrum mittunt: qui potentiam ex vulgi adulatione quærentes, omiſſa legatione militibus conſentiunt. Statim & ſeditio crevit, ubi caput & conſilium habere cœpit. Tunc ad delendum equitatum cuncti armati in regiam irrumpunt: quo cognito equites trepidi ab urbe diſcedunt, caſtriſq; poſitis, & ipſi pedites terreri cœperunt. Sed nec procerum inter ſe odia ceſſabant. Attalus ad interficiendum Perdicam ducem alterius partis mittit: ad quem armatum, & ultrò provocantem, cùm accedere percuſſores auſi non fuiſſent, tanta conſtantia Perdicæ fuit, ut ultrò ad pedites veniret,

* Ætas pat.

[illegible] ac Perdicæ [illegible], &c.

Seditio inter equites. Perdicæ conſtantia

aitet,

niret, & in concionem evocatos edoceret, quod facinus olirentur, reſpicerent contra quos arma ſumpſiſſent: non illos Perſas, ſed Macedones, non hoſtes, ſed cives eſſe; pleróſque etiam cognatos eorum, certè & commilitones eorundem caſtrorum, & periculorum ſocios, edituros deinde egregium hoſtibus ſuis ſpectaculum, ut quorum armis victos ſe doleant, eorum mutuis cædibus gaudeant, parentaturóſque ſanguine ſuo manibus hoſtium à ſe interfectorum. Hæc cum pro ſingulari facundia ſua Perdica peroraſſet, adeò movit pedites, ut probato conſilio ejus, dux ob omnibus legeretur. Tum etiam equites in concordiam revocati, in Arideum regem conſenſerunt. Servata eſt portio regni Alexandri filio, ſi natus eſſet. Hoc agebant, poſito in medio corpore Alexandri, ut majeſtas ejus teſtis decretorum eſſet. His itaque compoſitis, Macedoniæ & Græciæ Antipater præponitur. Regiæ pecuniæ cuſtodia Cratero traditur. Caſtrorum exercitus, & rerum cura Meleagro, & Perdicæ aſſignatur: jubeturq; Aridæus corpus Alexandri in Hammonis templum deducere. Tunc Perdica infenſus ſeditionis autoribus repentè ignaro collega, luſtrationem caſtrorum propter mortem regis in poſterum edicit. Poſtquam armatum exercitum in campo conſtituit conſentientibus univerſis evocatos duntaxat de ſingulis manipulis ſeditioſos, ſupplicio tradi occultè jubet. Reverſus deinde inter principes provincias divida, ſimul ut removeret æmulos, & munus imperii beneficii ſui faceret. Primò Ptolemæo Ægyptus & Africæ, Arabiæq; pars ſorte venit, quem ex gregario milite Alexander virtutis cauſa, provexerat: cui ad tradendam provinciam Cleomenes, qui Alexandriam ædificaverat, datur. Confinem huic provinciæ Syriam Laomedon Mitylæneus, Ciliciam Philotas cum filio, Et Illyrios recipiunt. Mediæ majori Acropatos minori, Alceta frater Perdicæ præponuntur. Suſiana gens Syno, Phrygia major Antigono, Philippi filio aſſignatur. Lyciam Et Pamphyliam Learchus: Cariam Caſſander,

Aridæus communi conſenſu rex conſtituitur luſtrabantur milites cane diſſiſſa & ab utriq; projecta. Curt.

300 ſe & ſuos ſupplicio affecit. Curt.

Et Phœnicem.

Lydiam Menander ſortiuntur. Leonato minor Phrygia evenit, Thracia, & regiones Pontici maris Lyſimacho. Cappadocia cum Paphlagonia Eumeni datur. Summus Caſtrorum tribunatus Seleuco Antiochi fili ceſſit, Stipatoribus regiis, ſatellitibúſque, Caſſander filius Antipatri præficitur. In Bactriana ulteriore, & Indiæ regionibus, priores præfecti detenti. Sed res inter amnes duos, Hydaſpem & Indum, Traxilles habeba In colnoias in Indiis conditas, Phyton Agenoris fili mittitur. Parapomenos fines Caucaſi montis Axiarches accipit, Dracas & Argæos Statanor, Bactriano Amyntas ſortitur. Sogdianos Scythæus, Nicanor Parthos, Philippus Hyrcanos, Phrataphernes Armenio Neoptolemus Perſas, Peuceſtes Babylonios, Artho Pelaſgos, Archeſilaus Meſopotamiam adepti ſunt. Hæ diviſio, tùm veluti fatale munus ſingulis contigiſſet, ita magna incrementorum materia plurimis fuit. Siquidem non magna pòſt tempore, quaſi regna, no præfecturas diviſiſſent, ſic regis ex præfectis fac magnas opes non ſibi tantùm paraverunt, verùm & poſteris reliquerunt. Dum hæc in Oriente aguntur, i Græcia Athenienſes, & Ætoli bellum, quod jam viv Alexandro moverant, ſummis viribus inſtruebant.

Eua Helleſpontus adjuncta eſt.

Belli cauſa.

Cauſæ belli erant, quod reverſus ab India Alexander, epiſtolas in Græciam ſcripſerat, quibus omnium civitatum exules præter cædes damnatos, reſtituebantur. Quæ recitatæ, præſente universa Græcia, in mercatu Olympiaco, magnos motus fecerant, quòd plurimi non legibus pulſi patria, ſed per factionem principum fuerant verentibus iiſdem principibus, ne revocati potentiores in republica fierent. Palam igitur jam tunc multæ civitates libertatem bello vindicandam fremebant. Principes tamen omnium Athenienſes, & Ætoli fuere. Quod cùm nuntiatum eſſet Alexandro, mille naves longas ſociis * imperii præceperat, quibus i Occidente bellum gereret excurſuruſque cum valid manu fuerat ad Athenas delendas. Igitur Athenienſes, cum

* Imperari.

contracto 30. millium militum exercitu, & 100. nauibus, bellum cum Antipatro, cui Græcia ſorte evenerat gerunt: eúmq; detrectantem prælium, & Heracleæ urbis mœnibus tuentem ſe, obſidione cinxerunt. Eodem tempore, Demoſthenes Athenienſis orator, pulſus patria, ob crimen accepti ab Harpalo auri, qui crudelitatem Alexandri fugerat, quòd civitatem in ejuſdem Alexandri bellum impelleret, fortè Megaris exulabat: qui cùm miſſum ab Athenienſibus Hyperidem legatum cognovit, qui Pelopennenſes in ſocietatem armorum ſolicitaret, ſequutus eum Socyona, Argos & Corinthium, cæteráſq; civitates, eloquentia ſua, Athenienſibus junxit. Ob quod factum, miſſa ab Athenienſibus obviam navi, ab exillio revocatur. Interim in obſidione Antipatri, Leoſthenes, dux Athenienſium telo è muris in tranſeuntem jacto, occiditur. Quæ res tantum animorum Antipatro dedit, ut etiam vallum reſcindere auderet: auxilium deinde à Leonato petit per legatos: qui cùm venire nuntiaretur cum exercitu, obvii ei Athenienſes cum inſtructis copiis fuere, ibíq; equeſtri prælio, gravi vulnere ictus, extinguitur. Antipater, etſi auxilia ſua videret devicta, morte tamen Leonati lætatus eſt: quippe & æmulum ſublatum & vires ejus acceſiſſe ſibi gratulabatur. Statim igitur exercitu ejus recepto, cum par hoſtibus etiam prælio videretur ſolutus obſidione in Macedoniam conceſſit. Græcorum quoque copiæ, à finibus Græciæ hoſte pulſo, in urbes dilapſæ ſunt. Intereà perdica, bello innoxio Ariarathi, regi Cappadocum illato, prælióq; victor, nihil præmii, præter vulnera, & pericula retulit. Quippe hoſtes ab acie in urbem recepti, occiſis conjugibus, & liberis, domos quiſq; ſuas cum omnibus copiis incenderunt. Eodem congeſtis etiam opibus, ſemetipſos præcipitant, ut nihil hoſtis victor ſuarum rerũ, præter incendii ſpectacula, frueretur. Inde, ut viribus autoritatem regiam acquireret, ad nuptias Cleopatræ, ſororis Alexandri Magni, & alterius Alexandri quondam uxoris,

Bellum Athenienſium cum Antipatro.

Vallum eſt in obſidione Lamiarum. Plut. in Demoſt.

Leonatus ab Athenienſibus occiditur.

Exemplum vel ferabilis exitus.

Regis Epiri, qui in Italiam occubuerat.

non aſpernante Olympiade matre ejus intendit: ſed prius Antipatrum, ſub affinitatis obtentu capere cupiebat. Itaq; fingit ſe in matrimonium filiam ejus petere, quò facilius ab eo ſupplementum tyronum ex Macedonia obtineret. Quem dolum præſentiente Antipatro, dum duas eodem tempore uxores quærit, neutram obtinuit. Poſt hæc bellum inter Antigoonum & Perdicam oritur. Antigono Craterus & Antipater auxilium ferebant: qui facta cum Athenienſibus pace, Polyperchunta Græciæ & Macedoniæ præponunt. Perdica, alienatis rebus, Arideum & Alexandri magni filium in Cappadociam, quorum cura illi mandata fuerat, de ſumma belli in conſilium adhibet. Quibuſdam placebat bellum in Macedoniam transferri, ad ipſum fontem Et caput regni, ubi Et Olympias eſſet mater Alexandri non mediocre momentū partium, Et civium favor, propter Alexandri, Philippiq; nomina, ſed in rem viſum eſt ab Ægypto incipere, ne in Macedoniam profectis, Aſia à Ptolomæo occuparetur. Eumeni, præter provincias quas acceperat, Paphlagonia Et Caria Et Lycia, et Phrygia adjiciuntur. Ibi Craterum Et Antipatrum operiri jubetur. Adjutores ei dantur cum exercitibus ſuis frater Perdicæ Alcetas Et Neoptolemus. Clyto cura claſſis traditur; Cilicia Philotæ adempta Philoxeno datur: ipſe Perdica Ægyptum cum ingenti exercitu petit. Sic Macedonia, in duas partes diſcurrentibus ducibus in ſua viſcera armatur, ferrumq; ab hoſtili bello in civilem ſanguinem vertit, exemplo furentium manus ac membra ſua ipſa cæſura. Sed Ptolomæus in Ægypto ſolerti induſtria, magnas opes parabat. Quippe & Ægyptios inſigni moderatione in favorem ſui ſollicitaverat, & reges finitimos beneficiis, obſequiiſq; devinxerat; terminos quoque imperii, acquiſita Cyrene urbe, ampliaverat; factuſq; jam tantus erat, ut non tam timeret hoſtes, quàm timendus ipſe hoſtibus eſſet. Cyrene autem condita fuit ab Ariſtæo, cui nomen Battos propter linguæ obligationem fuit. Hujus pater Cyre-

Principum Alexandri [illegible] bello.

Ptolomæi Lagi opes & moderatio.

Cyrene à quo condita.

nus

*Thera

nus, rex* Theramenis inſulæ, cum ad oraculum Delphos, propter dedecus adoleſcentis filii nondum loquentis, deum deprecaturus veniſſet, reſponſum accepit, quo jubebatur filius ejus Battus Africam petere & urbem Cyrenen condere, uſum linguæ ibi accepturus. Cum reſponſum ludibrio ſimile videretur propter ſimilitudinem Theramenis inſulæ, ex qua coloni urbem condendam in Africam tam longinquæ regionis, proficiſci jubebantur, res omiſſa eſt, interjecto deinde tempore, velut contumaces, ex peſtilentia Deo parêre compelluntur: quorum tam inſignis paucitas fuit, ut vix unam navem complerent. Cum veniſſent in Africam, pulſis accolis, montem Cyram, & propter amœnitatem loci, & propter fontis ubertatem occupavere, ibi Battus dux eorum, linguæ nodis ſolutis loqui primùm cœpit: quæ res animos eorum ex promiſſis Dei jam parte percepta, in reliquam ſpem condendæ urbis accendit.

Cyrenes fabula.

Poſitis igitur caſtris, opinionem veteris fabulæ accipiunt, Cyrenem eximiæ pulchritudinis virginem, à Theſſaliæ monte Pelio ab Apolline captam, perlatamque in ejuſdem montis juga, cujus collem occupaverant, à Deo repletam, quatuor pueros peperiſſe: Nomium, Ariſteum, Eutocum, Agetim, miſſos à patre Hypſeo rege Theſſaliæ, qui perquirerent virginem, loci amœnitate captos in iiſdem terris cum virgine reſediſſe. Ex his pueris tres adultos in Theſſaliam reverſos, avita regna cepiſſe. Ariſteum in Arcadia latè regnaſſe, eumque primùm & apum, & mellis uſum, & lactis & coaguli hominibus tradidiſſe, ſolſtitialiſque ortus & ſyderum primum inveniſſe.

Ariſtei inventa.

Quibus auditis, Battus virginis nomine ex reſponſo agnito, urbem Cyrenen condidit. Igitur Ptolemæus hujus urbis auctis viribus, bellum in adventum Perdicæ parabat. Sed Perdicæ plus odium arrogantiæ, quàm vires hoſtium nocebant: quem exoſi etiam ſocii, ad Antipatrum gregatim confugiebant.

Neoptolemi perfidia.

Neoptolemus in auxilium Eumeni relictus, non ſolùm transfugere, verumetiam prodere partium exercitum voluit

Quam rem cùm præſenſiſſet Eumenes, cùm prodito decernere prælio neceſſe habuit: victuſq; Neoptolemus, ad Antipatrum & Polyperchonta profugit: hiſq perſuadit, ut continuatis * manſionibus, læto ex victoria & ſecuro fuga ſua, Eumeni ſuperveniant. Sed re Eumenem non latuit. Itaq; inſidiæ in inſidiatorem verſa & qui ſecurum aggreſſuros ſe putabant, ſecuris itinere, & pervigilia noctis fatigatis occurſum eſt. In eo præli Polyperchon occiditur. Neoptolemus quoq; cum Eumene congreſſus, diu mutuis vulneribus acceptis colluctatus eſt, & in ſumma victis, occumbit. Victor igitu duobus præliis continuis Eumenes, afflictas parte tranſlatione ſociorum, paululum ſuſtentavit. Ad poſtremum tamen Perdica occiſo, ab exercitu hoſtis cu Phythone, & Illyrio, & Alceta fratre Perdicæ rex appellatur: bellumq; adverſus eos Antigono decernitur.

* Quid ſi legatur tranſitionibus.

Perdiccas in Ægypto per ſeditionem occiditur.

JUSTINI LIBER XIV.

Bellum Antigoni regis Aſiæ primi adverſus Eumenem.

* Diſcedendi.

EUmenes ut Perdicam occiſum ſe ut hoſtē à Macedonibus judicatum, bellumq; Antigono decretum cognovit, ultro ea militibus ſuis indicavit, ne fama aut re in majus extolleret, aut militū animos rerum novitate, terreret: ſimul ut, an cōtra ſe animati eſſent, cognoſceret, ſumpturus conſiliū ex motu univerſorū. Conſtanter c tum præfatus eſt, ſi cui hæc terrori eſſent, habere eu * dicende poteſtatē. Qua voce adeò cunctos in ſtudium partium ſuarū induxit, ut ultro illū omnes hortarentur, reſciſſuróſq; ſe ferro decreta Macedonum affirmarent. Tunc exercitu in Ætoliā promoto, pecunias civitatibu imperat: recuſantes dare, hoſtiliter diripit. Inde Sardi profectus eſt ad cleopatram, ſororem Alexandri Magni ut ejus voce centuriones, principaléſq; confirmarentur, exiſtimaturus ibi majeſtatem regiam verti, und ſoror Alexandri ſtaret. Tanta veneratio magnitudini Alexandri erat, ut etiam per veſtigia mulierum favo ſacrati ejus nominis quæreretur. Cùm reverſus in caſtra eſſet, epiſtolæ, totis caſtris abjectæ inveniuntur:

Epiphonema.

quibu

quibus iis, qui Eumenes caput ad Antigonum detuliſſent, magna præmia definiebantur. Iis cognitis Eumenes vocatis ad concionem militibus, primò gratias agit, quòd nemo inventus ſit, qui ſpem cruenti præmii fidei ſacramento anteponeret; tamen deinde callidè ſubnectit, confictas à ſe has epiſtolas, ad experiendos ſuorum animos eſſe. Cæterùm ſalutem ſuam in omnium poteſtate eſſe, nec Antigonum, nec quenquam ducum ſic velle vincere, ut ille in ſe exemplum peſſimum ſtatuat. Hoc facto, & in præſenti labantium animos deterruit, & in futurum providet, ut ſi quid ſimile accidiſſet, non ſe ab hoſte corrumpi, ſed à duce tentari milites arbitrarentur. Omnes igitur operam ſuam certatim ad cuſtodiam ſalutis ejus offerunt. Interim Antigonus cum exercitu ſupervenit, caſtriſq; poſitis, poſtera die in aciem procedit. Nec Eumenes moram prælio fecit: qui victus in munitum quoddam caſtellum confugit, ubi cùm videret ſe fortunam obſidionis ſubiturum, majorem exercitus partem dimiſſit, ne aut conſenſu multitudinis hoſti traderetur, aut obſidio ipſa multitudine gravaretur. Legatos deinde ad Antipatrum, qui * ſolum par Antigoni viribus videbatur, ſupplices mittit: à quo cum auxilia Eumeni miſſa Antigonus didiciſſet, ab obſidione receſſit. Erat quidem ſolutus ad tempus metu mortis Eumenes. Sed nec ſalutis, dimiſſo exercitu, magna ſpes erat. Omnia igitur circumſpicienti optimum viſum eſt, ad Alexandri Magni Argyraſpidas invictum exercitum, & tot victoriarum præfulgentem gloria decurrere. Sed Argyraſpides poſt Alexandrum omnes duces faſtidiebant, ſordidam militiam ſub aliis, poſt tanti regis memoriam, exiſtimantes. Itaque Eumenes blandimentis agere, ſingulos ſuppliciter alloqui, nunc commilitones ſuos, nunc patronos appellans, periculorum, & operum Orientalium ſocios, nunc refugia ſalutis ſuæ, & unica præſidia commemorans, eos eſſe quorum virtute Oriens ſit domitus, ſolos qui militiam Liberi patris, qui Herculis monumenta ſuperaverint,

Exemplum prudentiæ in Eumene.

Caſtellum Novum appellat. Plut.

Eumenis ad Argyraſpides oratio.

taverint, per hos Alexandrum magnum factum, per hos distinctos honores, & immortalem gloriam conſecutum: orat ut non tam ducem ſe, quàm commilitonem recipiant, unúmque ex corpore ſuo eſſe velint. Receptus hac lege, paulatim imperium, primùm monendo ſingulos, mox quæ perperam facta erant, blandè corrigendo, uſurpat, nihil in caſtris ſine illo agi, nihil adminiſtrari ſine ſolertia ejus poterat. Ad poſtremum cùm Antigonum venire cum exercitu eſſet nuntiatũ, compellit eos in aciem deſcendere. Ibi dum ducis imperia contemnunt, hoſtium virtute ſuperantur. In eo prælio non gloriam tantùm tot bellorum, verumetiam cum conjugibus & liberis præmia longæ militiæ parta, perdiderunt. Sed et Eumenes, qui autor cladis erat, nec aliam ſpem ſalutis reliquam habebat, victos hortabatur: nam & virtute eos ſuperiores fuiſſe affirmabat. Quippe ab his quinque millia hoſtium cæſa & ſi in bello perſtent, ultro hoſtes pacem petituros. Damna ſe quibus putent victos, duo millia mulierum & paucos infantes & ſervitia eſſe, quæ melius vincendo poſſint reparare, quàm deſerendo victoriam. Porrò Argyraſpides neque fugam ſe tentaturos dicunt, poſt damna matrimoniorum, & poſt conjuges amiſſas, neque bellum geſturos contra liberos ſuos: ultroque eum conviciis agitant, quòd ſe poſt tot annos emeritorum ſtipendiorum, redeuntes domum cum præmiis tot bellorum, ab ipſa miſſione rurſus in novam militiam immenſáque bella revocaverit, & à laribus quodammodo ſuis, & ab ipſo limine patriæ abductos, inanibus promiſſis deceperit: nunc quoque amiſſis omnibus felicis militiæ quæſtibus ne victos quidem in miſera & inopi ſenecta quieſcere ſinat. Ignaris deinde ducibus, confeſtim ad Antigonum legatos mittunt, petentes ut ſua reddi jubeat. Is redditurum ſe pollicetur, ſi Eumenem ſibi tradant. Quibus cognitis, Eumenes cum paucis fugere tentavit: ſed retractus, deſperatis rebus cùm concurſus multitudinis factus eſſet, petiit ut poſtremum ſibi alloqui exercitum

Exemplum perfidiæ,

dicendi licentiam. Juſſus ab univerſis dicere facto ſilentio, laxatiſq; vinculis, prolatam ſicut erat catenatus, manum oſtendit: Cernitis milites inquit, habitum atq; ornamenta ducis veſtri quæ non hoſtium quiſquam impoſuit: nam hoc etiam ſolatio foret. Vos me ex victore victum, vos me ex imperatore captivum feciſtis: quater intra hunc annum in mea verba jurejurãdo obſtricti eſtis, & iſta mitto (*Neq; enim miſeros convicia decent*) unum oro: ſi propoſitorum Antigoni in meo capite ſumma conſiſtit, inter vos me velitis mori. Nam neque illius intereſt, quemadmodum, aut ubi cadam, & ego fugero ignominiâ mortis liberatus. Hoc ſi impetro, ſolvo vos jurejurando, quo toties vos ſacramento mihi devoviſtis. Aut ſi ipſos pudet roganti vim adhibere, ferrum huc date, & permittite, quod vos facturos pro imperatore juraſtis, imperatorem pro vobis ſine religione jurisjurandi facere. Cum non obtineret, preces in iram vertit, At vos, ait, devota capita reſpiciant dii perjuriorum vindices, taleſq; vobis exitus dent, quales vos ducibus veſtris dediſtis. Nempe vos iidem paulò antè, & Perdiccæ ſanguine eſtis aſperſi, & in Antipatrum eadem moliti. Ipſum denique Alexandrum, ſi fas fuiſſet eum mortali manu cadere, interempturi: quod maximum erat, ſeditionibus agitaſtis. Ultima nunc ego perfidorum victima, has vobis diras atque inferias dico, ut inopes extorreſque omne ævum in hoc caſtrenſi exilio agatis, devorentq; vos arma veſtra, quibus plures veſtros quàm hoſtium duces abſumpſiſtis. Plenus deinde iræ, cuſtodes ſuos præcedere ad Antigoni caſtra præcepit. Sequitur exercitus prodito imperatore ſuo, & ipſe captivus, triumphumque de ſeipſo ad victoris ſui caſtra ducit: omnia auſpicia regis Alexandri, & tot bellorum palmas, laureáſq; unà ſecum victori tradentes: & ne quid deeſſet pompæ, Elephanti quoque, & auxilia Orientalia ſubſequuntur. Tanto pulchriora hæc Antigono, quàm Alexandro tot victoriæ fuerunt: ut cùm ille Orientem vicerit, hic eos, à quibus Oriens victus,

Eumenis capti ad milites oratio.

Precatio Eumenis in ſuos milites.

Exemplum fortis & eminentis animi. Deleti ſunt Argyraſpides ad unum omnes ab Ibirtio. juſſu Antigoni. Plut. in Eumen.

Epiphonema.

victus ſuperaverit. Igitur Antigonus domitores illos orbis, exercitui ſuo dividit, redditis, quæ in victoria ceperat. Eumenem verò verecundia prioris amicitiæ in conſpectum ſuum venire prohibitum, aſſignari cuſtodibus præcepit. Interea Eurydice, uxor Aridei regis, ut Polyperchonta à Græcia redire in Macedoniam cognovit, & ab eo accerſitam Olympiada muliebri æmulatione perculſa, abutens valitudine viri, cujus officia ſibi vendicabat, ſcribit regis nomine Polyperchonti, Caſſandro exercitum tradat, in quem regni adminiſtrationem rex tranſtulerit. Eadem & in Aſiam Antigono per epiſtolas nuntiat: quo beneficio devinctus Caſſander, nihil non ex arbitrio muliebris audaciæ geſſit. Deinde profectus in Græciam multis civitatibus bellum infert: quarum excidio, veluti vincino incendio territi Spartani, urbem, quam ſemper armis, non muris defenderant, tum contra reſponſa fatorum & veterum majorum gloriam, armis diffiſi, murorum præſidio includunt. Tantùm eos degeneraviſſe à majoribus, ut cùm multis ſeculis murus urbis civium virtus fuerit, tunc cives ſalvos ſe fore non exiſtimaverint, niſi intra muros laterent. Dum hæc aguntur, Caſſandrum à Græcia turbatus Macedoniæ ſtatus domum revocavit. Namq; Olympias, mater Alexandri Magni regis, cùm ab Epiro in Macedoniam, proſequente Æacida rege Moloſſorum, veniret, prohiberique finibus ab Eurydice & Arydeo rege cœpiſſet, ſeu memoria mariti, ſeu magnitudine filii, & indignitate rei moti Macedones, ad Olympiada tranſire, cujus juſſu & Euridice, & rex occiditur, ſex annis poſt Alexandrum potitus regno. Sed nec Olympias diu regnavit. Nam cum principum paſſim cædes, muliebri magis quàm regio more feciſſet, favorem ſuum in odium vertit. Itaque audito Caſſandri adventu, diffiſa Macedonibus, cum nuru Roxane, & nepote Hercule, in * Pictuam urbem conceſſit, proficiſcenti Deidamiæ, Æacidæ regis filiæ, & Theſſalonice privigna, & ipſa clara Philippi patris no-

Spartanorum urbs ſine muro.

Epiphonema.

Olympiadis fuga.

* Aliàs Pidnam & ita legit Oroſ.

mine, multæq; aliæ principum matronæ, ſpecioſus magis quàm utilis grex fuere comites. Hæc cùm nuntiata Caſſandro eſſent, ſtatim citato curſu Pictuam venit, & urbem obſidione cinxit. Cùm fame, ferróque urgeretur, Olympias longæ obſidionis tædio, pacta ſalute, victori ſe tradidit. Sed cum Caſſander ad concionem vocato populo, ſciſcitatus quid de Olympiade fieri vellet, ſubornat parentes interfectorum, qui ſumpta lugubri veſte, crudelitatem mulieris accuſarent: à quibus accenſi Macedones, ſine reſpectu priſtinæ majeſtatis occidendam decernunt: immemores prorſus, quòd per filium ejus, virúmque, non ſolum vitam ipſi inter finitimos tutam habiſſent, verumetiam tantas opes imperiumq; orbis quæſiſſent. Sed Olympias, ubi obſtinatos venire ad ſe armatos vidit, veſte regali, duabus ancillis innixa, ultrò obviam procedit. Qua viſa, percuſſores attoniti fortuna majeſtatis prioris, & tot in eam memoriæ occurrentibus regum ſuorum nominibus, ſubſtiterunt, donec à Caſſandro miſſi ſunt, qui eam confoderent, non refugientem gladium, nec vulnera, aut muliebriter vociferantem: ſed virorũ more fortium, pro gloria veteris proſapiæ, mori ſuccumbenti, ut Alexandrum poſſes etiam moriente matre conſpicere. Inſuper expirans, capillis & veſte crura contexiſſe fertur, ne quid poſſet in corpore ejus indecorum videri. Poſt hæc Caſſander Theſſalonicem, regis Aridei filiam, uxorem ducit filium Alexandri cum matre, in arcem Amphipolitanam cuſtodiendos mittit.

Olympiadis morientis animi fortitudo.

Quos paulò poſt interfecit agente Hercule, cap. 14.

JUSTINI LIBER XV.

Novum principum [illegible] bellum.

PErdica, & fratre ejus Alceta, Eumene ac Polyperchonte, cæteriſq; ducibus diverſæ partis occiſis, finitum certamen inter ſucceſſores Alexandri Magni videbatur, cùm repentè inter ipſos victores nata diſcordia. Quippe poſtulantibus Ptolomæo, & Caſſandro, & Lyſimacho, ut pecunia in præda capta, provinciæq; dividerentur; Antigonus negavit ſe in ejus belli prædam

ſocios admiſſurum, in cujus periculum ſolus diſcende-
rat. Et ut honeſtum adverſus ſocios bellum ſuſcipere
videretur, divulgat ſe Olympiadis mortem, à Caſſan-
dro interfectæ, ulciſci velle, & Alexandri regis ſui fili
cum matre, obſidione Amphipolitana liberare. Hi
cognitis, Ptolomæus, & Caſſander, inita cum Lyſima-
cho & Seleuco ſocietate bellum terra, mariq; enix
inſtruebantur. Tenebat Ptolomæus Ægyptum cu
Africæ parte majore, & Cypro, & Phœnice. Caſſand
parebat Macedonia cum Græcia. Aſiam & parte
Orientis occupaverat Antigonus, cujus filius Demetri-
us prima belli congreſſione, à Ptolomæo, apud Cal
mam vincitur. In quo prælio major Ptolomæi modera-
tionis gloria, quàm ipſius victoria fuit. Siquidem &
amicos Demetrii non ſolum cum ſuis rebus dimiſit, ve
rumetiam addictis inſuper muneribus, honoravit, & ip-
ſius Demetrii privatum omne inſtrumentum, ac fami-
liam reddidit, adjecto honore verborum, non ſe prop
ter prædam, ſed propter dignitatem iniiſſe bellum: in-
dignatum quòd Antigonus devictis diverſæ factioni
ducibus, ſolus victoriæ communis præmia corripuiſſe
Dum hæc aguntur, Caſſander ab Appollonia rediens, in-
cidit in Abderitas, qui propter ranarum muriumque
multitudinem, relicto patriæ ſolo, ſedes quærebant.
veritus ne Macedoniam occuparent, facta pactione, i
ſocietatem eos recepit, agróſq; iis in ultimis Macedo
niæ finibus aſſignavit. Deinde, ne Hercules Alexand
filius, * & qui ferè annos quatuordecim exceſſerat, favo
paterni nominis in regnum Macedoniæ vocaretur, oc
cidi eum tacitè cum matre Arſine jubet, corporáq; e
rum terrâ obrui, ne cædes ſepultura proderetur: & qu
ſi parùm facinoris in ipſo primùm rege, mox in ma
ejus Olympiade, ac filio admiſiſſet, alterum quoq; fili
um cum matre Roxâne pari fraude interfecit, quaſi re
num Macedoniæ, quod affectabat, aliter conſequ
quàm ſcelere non poſſit. Interea Ptolomæus cum De
metrio navali prælio iteratò congreditur, & ami
cla

Exemplum moderatæ victoriæ.

Abderitæ propter ranarum & murium multitudinem ſedes mutare coacti. Plin. lib. 10. cap. 65.

* *Qui per eum Caſſander [illegible] Alexandri filium [illegible], ac matrem occidit.*

claſſe, hoſtiq; conceſſa victoria, in Ægyptum refugit. Demetrius filius Ptolomæi Leuticum, & fratrem Menelaum, amicóſq; ejus cum privati inſtrumenti miniſterio provocatus, pari antea munere Ægyptum remittit: & ut appareret eos non odii, ſed dignitatis gloria accenſos, donis, muneribúſque inter ipſa bella contendebant. Tanta honeſtius tunc bella gerebantur, quàm nunc amicitiæ coluntur. Hac victoria elatus Antigonus, regem ſe cum Demetrio filio appellari à populo jubet. Ptolomæus quoq; nec minoris apud ſuos autoritatis haberetur, rex ab exercitu cognominatur. Quibus auditis, Caſſander, & Lyſimachus, & ipſi regiam ſibi majeſtatem vendicaverunt, hujus honoris ornamentis tamdiu omnes abſtinuerunt, quamdiu filii regis ſui ſupereſſe potuerunt. Tanta in illis verecundia fuit, ut cùm opes regias haberent, regum tamen nominibus æquo animo caverunt, quoad Alexandro juſtus hæres fuit. Sed Ptolomæus & Caſſander, cæteriq; factionis duces, cum carpi ſe ſingulos ab Antigono viderent, dum privatum ſingulorum, non commune univerſorum bellum ducunt, nec auxilium ferre alter alteri volunt, quaſi victoria unus, non omnium foret, per epiſtolas ſe invicem confirmantes, tempus, locum coëundi condicunt, bellúmque communibus viribus inſtituunt. Cui cùm Caſſander intereſſe propter finitimum bellum non poſſet, Lyſimachum cum ingentibus copiis, in auxilium ſociis mittit. Erat hic Lyſimachus illuſtri quidem Macedoniæ loco natus, ſed virtutis experimentis omni nobilitate clarior, quæ tanta in illo fuit, ut animi magnitudine, philoſophia ipſa viriumq; gloria, omnes, per quos Oriens domitus eſt, vicerit. Quippe cum Alexander Magnus Calliſthenem philoſophum, propter ſalutationis Perſicæ interpellatum morem, inſidiarum, quæ ſibi paratæ fuerant, conſcium fuiſſe† ratus eſſet, cúmque truncatis crudeliter membris abſciſſiſq; auribus, ac naſo, labiiſq; deforme ac miſerandum ſpectaculum redidiſſet, inſuper cum cane in cavea

Lyſimachi laus.

Exemplum crudelitatis.

† Aliàs, iratus iuſſiſſet.

H clauſum,

Aliter Plutarchus mortem Caliſthenis ſcribit in Alexandro.

Fortiſſimus fortunatus Lyſimachus.

clauſum ad metum cæterorum circumferret: tunc Lyſimachus audire Caliſthenem, & præcepta ab eo recipere virtutis ſolitus, miſeratus tanti viri, non culpæ, ſed libertatis pœnas pendentis, venenum ei in remedium calamitatum dedit. Quod adeò ægrè Alexander tulit, ut eum objici ferociſſimo leoni juberet. Sed cùm ad conſpectum ejus concitus leo impetum feciſſet, manum manipulo involutam *Lyſimachus* in os leonis immerſit, arreptâque lingua feram exanimavit. Quod cùm nuntiatum regi eſſet, admiratio in ſatisfactionem ceſſit, chariorémque eum propter conſtantiam tantæ virtutis habuit. *Lyſimachus* quoque magno animo regis, veluti parentis, tulit contumeliam. Deniq; omni ex animo hujus facti memoria exturbata, poſtea in India inſectanti regi quoſdam palantes hoſtes cùm à ſatellitum turba, equi ſui celeritate, deſertus eſſet, ſolus ei, per immenſas arenarum moles, curſus comes fuit. Quod idem anteà Philippus, frater ejus cùm facere voluiſſet, inter manus regis expiraverat. Sed *Lyſimachum* deſiliens equo Alexander, haſtæ cuſpide ita in fronte vulneravit, ut ſanguis aliter claudi non poſſet, quàm diadema ſibi demptum rex, aligandi vulneris cauſa, capiti ejus imponeret. Quod auſpicium primum regalis majeſtatis *Lyſimacho* fuit. Et poſt mortem Alexandri cùm inter ſucceſſores Alexandri provinciæ dividerentur, ferociſſimæ gentes quaſi omnium fortiſſimo, aſſignatæ ſunt: adeo etiam conſenſu univerſorum palmam virtutis inter cæteros tulit. Priuſquam bellum inter Ptolomæum, ſociósq; ejus, adverſus Antigonum committeretur, repentè ex Aſia majore digreſſus Seleucus, novus Antigono hoſtis acceſſerat. Hujus quoq; & virtus clara, & origo admirabilis fuit. Siquidem mater ejus *Laodice*, cum nupta eſſet Antiocho, claro inter Philippi duces viro, viſa eſt ſibi per quietem ex concubitu Apollinis concepiſſe, gravidámque factam, munus concubitus, annulum à Deo accepiſſe, in cujus gemma, anchora ſculpta eſſet. Juſſaq; id do-

num

Thuanus, & Pauſanias intelligit.

Seleuci regis Syriæ origo.

num filio, quem peperiſſet, dare. Admirabilẽ fecit hunc viſum & annulus, qui poſtera die, ejuſdem ſcripturæ in lecto inventus eſt, & figura anchora, quæ in femore Seleuci nata, cũ ipſo parvulo fuit. Quamobrẽ *Laodice* annulũ Seleuco eunti cum Alexandro Magno ad Perſicam militiam, edocto de origine ſua, dedit. Ubi poſt mortem Alexandri, occupato regno orientis urbem cõdidit, ibiſque geminæ originis memoriam conſecravit. Nam & urbem ex Antiochi patris nomine, Antiochiam vocavit, & campos vicinos urbi, Apollini dicavit. Originis ejus argumentum etiam poſteris manſit. Siquidem filii, nepoteſq; ejus anchoram in femore, veluti notam generis naturalem habuere. Multa in Oriente poſt diviſionem inter ſocios regni Macedonici bella geſſit. Principio Babyloniam cepit: inde auctis ex victoria viribus Bactrianos expugnat. Tranſitũ deinde in Indiam fecit, quæ poſt mortem Alexandri, veluti à cervicibus jugo ſervitutis excuſſo præfectos ejus occiderat. Autor libertatis Sandrocottus fuerat. Siquidẽ occupato regno populum, quem ab externa dominatione vindicaverat, ipſe ſervitio premebat. Fuit hic quidem humili genere natus, ſed ad regni poteſtatem majeſtate numinis impulſus: quippe cũ procacitate ſua Alexandrum regem offendiſſet, interfici à rege juſſus, ſalutem pedum celeritate quæſierat. Ex qua fatigatione, cũm ſomno captus jaceret, leo ingentis formæ ad dormientem acceſſit, ſudoremque profluentem lingua ei deterſit, expergefactumq; blandè reliquit. Hoc prodigio primum ad ſpem regni impulſus, contractis latronibus, Indos ad novitatem regni ſolicitavit: molienti deinde bellum adverſus præfectos Alexandri, elephantus ferus infinitæ magnitudinis ultro ſe obtulit, & veluti domita manſuetudine eũ tergo excepit, duxiq; belli, & præliator inſignis fuit. Sic acquiſito regno Sandrocottus ea tempeſtate, qua Seleuchus futuræ magnitudinis fundamẽta jacebat, Indiã poſſidebat: cum quo facta pactione Seleucus, compoſitiſq; in oriente rebus, in bellum Antigoni deſcendit.

Anchora naturalis nota Antiochi & ejus nepotum.

Seleuci geſta.

Mirum de leone.

Elephantus ſponte ſe Sandrocotto offert

Adunatis igitur omnium ſociorum copiis, prælium committitur: in eo Antigonus occiditur, Demetrius filius ejus in fugam vertitur: ſed ſocii profligato hoſtili bello, denuo in ſemetipſos arma vertunt: & cùm de præda non conveniunt, iterum in duas factiones deducuntur. Seleucus Demetrio, Ptolomæus Lyſimacho jungitur: Caſſandro defuncto Philippus filius ſuccedit: ſic quaſi ex integro, nova Macedoniæ bella naſcuntur.

Quem ob-ſidebant LXIV.M. peditum [illegible] X.MD. elephan-ti [illegible] CCCC. currus CXX Plut. in vita Demetrii [illegible]

JUSTINI LIBER XVI.

POſt Caſſandri regis, filiiq; ejus Philippi continuas mortes, Theſſalonice regina, uxor Caſſandri, non magno poſt tempore, ab Antipatro filio, cùm vitam etiam per ubera materna deprecaretur, occiditur. Cauſa parricidii fuit, quòd poſt mortem mariti in diviſione inter fratres regni, propenſior fuiſſe Alexandro videbatur. Quod facinus eò gravius omnibus viſum eſt, quòd nullum maternæ fraudis veſtigium fuit. *Quanquam in Parricidio nulla ſatis juſta cauſa ad ſceleris patrocinium prætexi poteſt.* Ob hæc igitur Alexandri in ultionem maternæ necis, geſturus cum fratre bellum auxilium à Demetrio petit: nec Demetrius, ſpe invadendi Macedonici regni, moram fecit. Cujus adventum verens Lyſimachus, perſuadet genero ſuo Antipatro, ut malit cum fratre in gratiam reverti, quàm paternum hoſtem in Macedoniam admitti. Inchoatam igitur inter fratres reconciliationem cum præſenſiſſet Demetrius, per inſidias Alexandrum interficit: occupatóq; Macedoniæ regno, cædem apud exercitum excuſaturus, in concionem vocat. Ibi priorem ſe petitum ab Alexandro allegat, nec feciſſe, ſed *occupaſſe inſidias. Regem autem ſe Macedoniæ vel ætatis experimentis, vel cauſis juſtiorem eſſe. Patrem enim ſuum & Philippo regi, & Alexandro Magno ſocium in omnia militia fuiſſe. Liberorum deinde Alexandri miniſtrum, & ad perſequendos defectores *ducem extitiſſe. Contrà Antipatrum avum horum adoleſcentum, amariorem ſemper miniſtrum

Mater à filio neca-ta. Plut. in Demetrio.

Pyrrhum auxilio fuiſſe, Alexandro, ſcribit, Plut.

Uno quippe die ante verterat Alexan-drum. Plut.

a Vel præ-cupaſſe

ſtrum regni quam ipſos reges fuiſſe. Caſſandrum verò patrem extinctorem regiæ domus non feminis, non pueris pepercisse: nec ceſſaſſe, quoad omnem ſtirpem regiæ ſobolis deleret. Horum ſcelerum ultionem, quia nequiſſet ab ipſo Caſſandro exigere, ad liberos ejus tranſlatum. Quamobrem etiam Philippum, Alexandrumq; (ſi quis manium ſenſus eſt) non interfectores ſuos, ac ſtirpis ſuæ, ſed ultores eorum, Macedoniæ regnum tenere malle. Per hæc mitigato populo, rex Macedoniæ appellatur. Lyſimachus quoque, cùm bello † Doricetis regis Thracum premeretur, ne eodem tempore & adverſus Demetrium dimicare neceſſe haberet, tradita ei altera parte Macedoniæ, quæ Antipatro ejus genero obvenerat, pacem cum eo fecit. Igitur Demetrius totis Macedoniæ regni viribus inſtructus, cùm Aſiam occupare ſtatuiſſet, iteratò Ptolomæus, Seleucus, & Lyſimachus experti priore certamine, quantæ vires concordiæ eſſent, pacta ſocietate, * adjunctiſque exercitibus, bellum adverſus Demetrium transferunt in Europam. His comitem ſe, & belli ſocium jungit Pyrrhus rex Epiri, ſperans non difficilius Demetrium Macedoniam amittere poſſe, quàm acquiſiverat. Nec ſpes fruſtra fuit: Quippe exercitu ejus corrupto, ipſóq; in fugam acto, regnum Macedoniæ occupaverat. Dum hæc aguntur, Lyſimachus generum ſuum Antipatrum regnum Macedoniæ adeptum ſibi, ſoceri fraude, querentem interfecit: filiámq; ſuam Eurydicen querelarum ſociam, in cuſtodiam tradit: atq; ita univerſa Caſſandri domus Alexandro Magno, ſeu necis ipſius, ſeu ſtirpis extinctæ, pœnas partim cæde, partim ſupplicio luit. Demetrius quoq; à tot exercitibus circumventus, cùm poſſet honeſtè mori, turpiter ſe dedere Seleuco maluit. Finito bello, Ptolomæus cum magna rerum geſtarum gloria moritur. Is contra jus gentium, minimo natu ex filiis, ante infirmitatem, regnum tradiderat, ejuſque rei populo rationem reddiderat, cujus non minor favor accipiendo, quàm patris in tradendo

† Dromichetis le. Plut.

Regum conſpiratio de bello adverſus Demetrium communiter gerendo.

* Adunatique.

Fugit Caſſandriam.

De Demetrii morte, Plut. in ejus vita. Ptolomæus Lagi filius moritur.

regnum ſuerat. Inter cætera patris & filii mutuæ pietatis exempla, etiam ea res amorem parem populi juveni conciliaverat: quòd pater regno ei publicè tradito, privatim officium regi inter ſatellites fecerat, omnique regno pulchrius, Regis eſſe patrem dixerat. Se

Bellum Lyſimachi & Pyrrhi.

inter Lyſimachum, & Pyrrhum regem ſocios paul anteà adverſus Demetrium, *Aſſiduum inter pares diſcordia malum*, bellum moverat. Victor Lyſimachus, pulſo Pyrrho Macedoniam occupaverat. Inde Thraciæ, ac deinceps Heracleæ bellum intulerat: cujus urbis & initia & exitus mirabiles fuere.

Origo urbis Heracleæ. Oraculum

Quippe Bœotiis peſtilentia laborantibus, oraculum Delphis reſponderat coloniam in Ponti regione ſacram Herculi conderen Cùm propter metum longæ & periculoſæ navigationis, mortem in patriam omnibus præoptantibus, res omiſſa eſſet, bellum his Phocenſes intulerunt. Quorum cùm adverſa prælia paterentur, iteratò ad oraculum decurrunt. Reſponſum, Idem belli, quod peſtilentiæ, remedium fore. Igitur conſcripta colonorum manu, in Metapontum delati, urbem Herecleam condiderunt. Et quoniam fatorum auſpiciis in eas ſedes delati erant, brevi pòſt tempore magnas opes paravere.

Heracleenſium gloria.

Multa deinde hujus urbis adverſus finitimos bella, multa etiam domeſticæ diſſenſionis mala fuere. Inter cætera magnifica, vel præcipuè illud memorabile fuit: Cùm rerum potirentur Athenienſes, victiſq; Perſis, Græciæ & Aſi tributum in tutelam claſſis deſcripſiſſent, omnibus cupidè ad præſidium ſalutis ſuæ conferentibus, ſoli Heraclienſes ob amicitiam regum Perſicorum, collationem abnuerant.

Malachus Exemplū continentiæ Humanitas in hoſtes.

Miſſus itaque ab Athenienſibus Malachus cum exercitu ad extorquendum, quod negabatur, dum relictis in littore navibus, agros Heraclienſium populatur, claſſem cum majore parte exercitus naufragio repentinæ tempeſtatis amiſit. Itaq; cùm neq; mari poſſent, amiſſis navibus, neque terra auderent cum parva manu, inter tot ferociſſimas gentes reverti Heraclienſes honeſtiorem beneficii, quàm ultionis occaſionem rati, inſtructos commeatibus, auxiliiſque dimittunt, bene agrorum ſuorum * poſtulationem exiſtimantes, ſi quos hoſtes habuerant, amicos reddidiſſent. Paſſi ſunt inter plurima mala, etiam tyrannidem: ſiquidem cùm plebs etiam novas tabulas, & diviſionem agrorum divitum impotenter flagitarent, diù re in ſenatu tractata, cùm exitus rei non inveniretur, ad poſtremum adverſus plebem nimio otio laſcivientem, auxilia à Timotheo, Athenienſium duce, mox ab Epaminonda Thebanorum petivere. Utriſq; negantibus, ad Clearchum, quem ipſi in exilium egerant, decurrunt. Tanta calamitatum neceſſitas fuit, ut cui patriam interdixerant, eum ad tutelam patriæ vocarent. Sed Clearchus exilio facinoroſior redditus, & diſſenſionem populi occaſionem invadendæ tyrannidis exiſtimans, primò tacitè cum Mithridate, civium ſuorum hoſte, colloquitur, & inita ſocietate paciſcitur, ut revocatus in patriam, prodita ei urbe, præfectus ejus conſtitueretur. Poſteà autem inſidias, quas civibus paravarat, in ipſum Mithridatem verterat. Namq; cùm velut arbiter civilis diſcordiæ, de exilio reverſus eſſet, ſtatuto tempore, quo urbem Mithridati traderet, ipſum cum amicis ſuis cepit, captùmque accepta ingenti pecunia, demiſit. Atq; ut in illo ſubitum ſe ex ſocio fecit hoſtem, ſic ex defenſore ſenatoriæ cauſæ repentè patronus plebis evaſit: & adverſus autores potentiæ ſuæ à quibus revocatus in patriam, per quos in arce collocatus fuerat, non ſolùm plebem accendit, verumetiam nefandiſſima quæque tyrannicæ crudelitatis exercuit. Igitur populo ad concionem vocato, neq; ſe affuturum amplius graſſanti in populum ſenatui, * ait non interceſſurum, contra affuturum etiam plebi, ſi in priſtina ſævitia perſeveret, & ſi pares ſe crudelitati ſenatorum arbitrarentur, abiturum cum militibus ſuis, neque civilibus diſcordiis interfuturum. Sin verò diffidant viribus propiis, vindicem civium non defuturum. Proindè conſulant ſibi ipſis, jubeant abire, ſi malint, vel ſocium cauſæ popularis remanere. His

† Po[illegible] latio[illegible] inven[illegible] ſam exiſt.

Epiphonema.

Exemplum verſatilis, & fraudulenti animi Clearchus.

† Aliàs, ſi ait, interceſſurum etiamſi in Priſt.

verbis ſollicitata plebs ſummum ad eum imperium defert: & dum ſenatus potentiæ iraſcitur, in ſervitutem ſe tyrannicæ dominiationis cum conjugibus & liberis tradit. Igitur Clearchus LX ſenatores comprehenſos (nam cæteri in fugiam dilapſi erant) in vincula compingit. Lætari plebs quòd à duce * potiſſimum ſenatorum, ſenatus deleretur, verſaq; vice auxilium eorum in exitium converſum eſſet. Quibus dum mortem paſſim omnibus minatur, cariora eorum pretia facit: ſiquidem Clearcus magna pecunia (quaſi minis populi occultè eos ſubtracturus) accepta, ſpoliatos fortunis, vita quoque ſpoliavit. Cognito deindè, quòd bellum ſibi ab iis, qui profugerant, miſericordia in auxilium ſollicitatis civitatibus pararetur, ſervos eorum manumittit. Et ne quid in afflictis honeſtiſſimis domibus deeſſet, uxores eorum filiáſq; nubere ſervis ſuis, propoſita recuſantibus morte, compellit, ut eos ſibi fidiores, & dominis infeſtiores redderet. Sed matronis tam lugubres nuptiæ, * majores repentinis funeribus fuere. Itaq; multæ ſe ante nuptias, multæ in ipſis nuptiis, occiſis prius novis maritis, interficiunt, & ſe tam funeſtis calamitatibus, virtute ingenui pudoris, eripiunt. Prœmium deinde committitur: quo victus tyrannus captivos ſenatores in triumphi modum per ora civium trahit. Reverſus in urbem, alios vincit, torquet alios, alios occidit: nullus locus urbis à crudelitate tyranni vacat. Accedit ſævitiæ inſolentia, crudelitati arrogantia. Interdum enim & ſucceſſu continuæ felicitatis obliviſcitur ſe hominem: Interdum Jovis filium ſe dicit. Eunti per publicum, aurea aquila, velut argumentum generis, præferrebatur veſte purpurea, & cothurnis regum tragicorum, & aurea corona utebatur: filium quoque ſuum Ceraunon vocat, ut Deos non mendacio tantùm, verumetiam nominibus illudat. Hæc illum facere, duo nobiliſſimi juvenes Chion & Leonides indignantes, patriam liberaturi, in necem tyranni conſpirant. Erant hi diſcipuli Platonis Philoſophi, qui virtutem, ad quam quotidiè præceptis magiſtri

Clearchi Non ergo ſævitia, inſitè adimunt Comitum: ita fugiamus, ne pereat caſum.

* Potiſſimo.

* Graviores.

Heracleenſium matronarum clades.

Chionis & Leonidæ diſcipulorum.

magiſtri erudiebantur, patriæ exhibere cupientes, quinquaginta cognatos, veluti clientes, in inſidiis locant. Ipſi more jurgantium ad tyrannum, veluti ad regem, in arcem contendunt: qui jure familiaritatis admiſſi, dum alterum priorem dicentem intentus audit tyrannus, ab alterea occupatur Sed ipſi, ſociis tardius auxilium ferentibus, à ſatellitibus obruuntur. Quare factum eſt, ut tyrannus quidem occideretur, ſed patria non liberaretur. Nam frater Clearchi Satyrus eadem via tyrannidem invadit, multiſq; annis per gradus ſucceſſionis, Heraclienſes regnum tyrannorum fuere.

Platonis in tyrannum conſpiratio.

Clearchi cædes.

Satyrus.

JUSTINI LIBER XVII

PEr idem fermè tempus in Helleſponti & Cherſoneſi regionibus, terræmotus fuit maximus: tantum urbs Lyſimachia, ante duos, & viginti annos à Lyſimacho condita, everſa eſt. Quod portentum dira Lyſimacho, ſtirpique ejus, ac ruinam regni, cum clade vexatarum regionum portendebat. Nec oſtentis fides defuit: Nam brevi pòſt tempore, Agathoclem filium ſuum, quem in ſucceſſionem regni ordinaverat, per quem multa bella proſperè geſſerat, non ſolùm, patrium, verumetiam humanum ultra morem peroſus, miniſtra Arſyrice noverca, veneno interfecit. Hæc illi prima mali labes, hoc initium impendentis ruinæ fuit Nam parricidium principum ſequutæ cædes ſunt, luentium ſupplicia, quòd occiſum juvenem dolebant. Itaq, & hi, qui exercitibus præerant certatim ad Seleucum deficiebant, cumque pronum jam ex æmulatione gloriæ bellum Lyſimacho inferre compellunt. Ultimum hoc certamen commilitonum Alexandri fuit, & velut ad exemplum fortunæ par reſervatum. Lyſimachus quatuor & LXX. annos natus erat: Seleucus ſeptem & LXX. Sed in hac ætate utriq; animi juvenes erant, imperiiq; cupiditatem inſatiabilem gerebant. Quippe cùm orbem terrarum duo ſoli tenerent, anguſtiis ſibimet incluſi videbantur, vitæque finem non annorum ſpatio, ſed imperii terminis

Terræmotus.

Agathocles Lyſimachi filius veneno necatur.

Ultima pugna inter Alexandri principes.

metie-

Lyſimachus victus à Seleuco, occiditur.

metiebantur. In eo bello Lyſimachus amiſſis antea variis caſibus XV. liberis, non inſtrenuè moriens, poſtremus domus ſuæ ruinæ cumulus acceſſit. Lætus tantâ victoria Seleucus, & quod majus victoria putabat, ſolü ſe de cohorte Alexandri manſiſſe, victorémq; victorum extitiſſe, non humanum opus eſſe, ſed divinum munus gloriatur, ignarus prorſus, non multò pòſt fragilitatis humanæ ſeipſum exemplum futurum.

Seleuci mors.

Quippe poſt menſes admodum ſeptem à Ptolomæo, cujus ſororem Lyſimachus in matrimonium habuerat, per inſidias circumventus, occiditur: regnùmque Macedoniæ, quod Lyſimacho eripuerat, cum vita pariter amittit. Igitur Ptolomæus cùm & in gratiam memoriæ magni Ptolomæi patris, & in favorem ultionis Lyſimachi ambitioſus apud populares eſſet, primo Lyſimachi filios conciliare ſibi ſtatuit, nuptiáſque Arſinoes ſororis ſuæ matris eorum petit: puerorum adoptione promiſſa, ut cùm in locum eorum ſucceſſiſſet, nihil illi moliri, vel verecundia matris, vel appellatione patris auderent. Fratris quoq; regis Ægypti concordiam per epiſtolas deprecatur, profeſſus deponere ſe offenſam erepti paterni regni, neq; amplius à fratre quæſiturum, quod honeſtius à paterno hoſte perceperit.

Ptolomæi ſolertia.

Omniq; arte adulatur Eumeni, & Antigono Demetrii filiis, Antiocho filio Seleuci, cum quibus bellum habiturus erat, ne tertius ſibi hoſtis accederet.

Pyrrhi adverſus Ro. expeditio.

** Venditabat*

Sed nec Pyrrhus rex Epiri omiſſus, ingens momentum futurum, utri parti ſocius acceſſiſſet, qui & ipſe ſpoliare ſingulos cupiens, omnibus ſe partibus* vendicabat. Itaq; Tarentinis adverſus Romanos laturus auxilium, ab Antigono naves ad exercitum deportandum mutuò petit: ab Antiocho pecuniam, qui opibus quàm militibus inſtructior erat: à Ptolomæo Macedonum militum auxilia.

Anno ab urbe condita CCCC. LXIV.

Sed Ptolomæus, cui nulla dilationis ex infirmitate virium venia eſſet, quinq; millia peditum, equitum IV. millia, elephantos quinquaginta, non amplius, quàm in biennii uſum dedit. Ob hæc Pyrrhus, filia Ptolomæi in matrimonium accepta, vindicem eum regni reliquit. Sed quoniam ad Epiri mentionem ventum eſt, de origine regni ejus pauca narranda ſunt. Moloſſorum primum in ea regione regnum fuit: poſt Pyrrhus Achillis filius, amiſſo per abſentiam Trojanis temporibus paterno regno, in his locis conſedit, qui Pyrrhidæ primò, poſteà Epirotæ dicti ſunt. Sed Pyrrhus cùm in templum Dodonæi Jovis ad conſulendum veniſſet, ibi Anaſam nepotem Herculis rapuit, ex cujus matrimonio acto liberos ſuſtulit. Ex his nonnullas virgines nuptum finitimis regibus tradidit, opéſq; affinitatum auxilio magnas paravit: atq; ita Heleno filio Priami regis, ob induſtriam ſingularem vaticinandi, regnum Chaonum, & Andromachen Hectoris, quam & ipſe matrimonio ſuo diviſione Trojanæ prædæ acceperat, uxorem reddidit: brevíſq; pòſt tempore, Delphis inſidiis Oreſtis, filij Agamemnonis, inter altaria Dei interiit. Succeſſor huic Pilades filius fuit. Per ordinem deinde regnum ad* Arymbam deſcendit; cui, quoniam pupillus & unicus ex gente nobili ſupereſſet, intentiore omnium cura ſervandi ejus, educandíque, publicè tutores conſtituuntur. Athenas quoq; erudiendi gratiâ, miſſus, quanto doctior majoribus, tantò & gratior populo fuit. Primus itaq; & leges, & ſenatum, annuóſq; magiſtratus, & reipub formam compoſuit: & ut à Pyrrho ſedes, ſic vita cultior populo ab Arymba ſtatuta. Hujus filius Neoptolemus fuit: ex quo nata eſt Olympias, Mater Alexandri Magni, & Alexander, qui poſt eum regnũ Epiri tenuit, & in Italia bello geſto, in Brutiis interiit. Poſt ejus mortem, frater Æacides regno ſucceſſit, qui aſſiduis adverſus Macedones bellorum certaminibus populum fatigando, offenſã civitum contraxit, ac propterea in exilium actus, Pyrrhum filium bimum, admodum parvulum in regno reliquit: qui & ipſe cùm à populo propter odium patris, ad necem quæreretur, furtim ſubtractus in Illyrios defertur, traditúſq; eſt Beroæ, Glauciæ regis uxori, nutriendus, quæ & ipſa generis Æacidarum erat. Ibi eum ſeu

Oreſtes.

Epirotici regni origo.

Pyrrhi ſucceſſores Proditione Macharei ſacerdotis Euſeb.

* Arimbam.

Olympias Neoptolemus filia.

Glaucium, regem Illyriorum Plut. appellat.

Ad genua devolutum, puerum, nam vestem regis apprehendiſſe, ſcribit Plu.

ſeu infantilibus blandimentis inductus rex, adverſum Caſſandrum Macedoniæ regem qui eum belli comminatione depoſcebat, diu protexit, addito in auxilium etiam adoptionis officio. Quibus rebus moti Epirotæ, odio in miſericordiam verſo, annorum 11. eum in regnum revocaverunt, datis tutoribus, qui regnum uſque ad adultam ejus ætatem tuerentur. Adoleſcens deinde multa bella geſſit: tantiſque rerum ſucceſſus haberi cœptus eſt, ut Tarentinos ſolus adverſus Romanos tueri poſſe videretur.

JUSTINI LIBER XVIII.

IGitur Pyrrhus rex Epiri, cùm iterata Tarentinorum legatione, additis Samnitum & Lucanorum precibus, & ipſius auxilio adverſus Romanos indigentibus, fatigaretur, non tam ſupplicum precibus, quàm ſpe invadendi Italiæ imperii inductus, venturum ſe cum exercitu pollicetur. In quam rem inclinatum ſemel animum, præcipitem agere cœperant exempla majorum: ne aut inferior patruo ſuo Alexandro videretur, quo defenſore iidem Tarentini adverſos Brutios uſi fuerãt: aut minores animos Magno Alexandro habuiſſe, qui tam longa à domo militia Orientem ſubegit. Igitur relicto cuſtode regni filio Ptolomæo, annos 15. nato, exercitum in portu Tarentino exponit, duobus parvulis filiis, Alexandro & Heleno, in ſolatia longinquæ ſecum expeditionis adductis. Cujus audito adventu, Conſul Romanus Valerius Levinus feſtinans, ut prius cum eo congrederetur, quàm auxilia ſociorum convenirent, exercitum in aciem deducit: Nec rex tametſi numero militum inferior eſſet, certamini moram fecit. Sed Romanos vincentes jam, inuſitata antea elephantorum forma ſtupere primò, mox cedere prælio coëgit, victorèſq; jam nova Macedonum monſtra repentè vicerunt. Nec hoſtibus incruenta victoria fuit: Nam & ipſe Pyrrhus graviter vulneratus eſt, & magna pars militum ejus cæſa, majorémq; gloriam ejus victoriæ,

Pyrrhi in Italiam adventus.

Samnitū. & Lucanorum, Plut.

Nam elephantos Italia primum vidit, Pyrrhi bello, Plin. l 8. cap. 6.

XIII.

quam

quàm lætitiam habuit. Hujus pugnæ eventum multæ civitates ſecutæ, Pyrrho ſe tradunt. Inter cæteros etiam Locri, prodito præſidio Romano, ad Pyrrhum deficiunt. Ex ea præda Pyrrhus 200. captivos milites Romanos gratis remiſit, ut cognita virtute ejus, Romani cognoſcerent etiam liberalitatem. Interjectis deinde diebus, cùm ſociorum exercitus ſuperveniſſet, iteratò prælium cum Romanis facit, in quo par fortuna priori bello fuit. Intereà Mago, dux Carthaginienſium, in auxilium Romanorum, cum 120. navibus miſſus, ſenatum adiit, ægrè tuliſſe Carthaginienſes affirmans, quòd bellum in Italia à peregrino rege paterentur. Ob quam cauſam miſſum ſe, ut quoniam externo hoſte oppugnarentur, externis auxiliis juvarentur. Gratiæ à ſenatu Carthaginienſibus actæ, auxiliáque remiſſa. Sed Mago Punico ingenio, poſt paucos dies tacitus, quaſi pacificator Carthaginienſium, Pyrrhum adiit, ſpeculaturus conſilia ejus de Sicilia, quò eum accerſiri fama erat. Nam Romanis eadem cauſa mittendi auxilii Carthaginienſibus fuerat, ut Romano bello, ne in Siciliam Pyrrhus tranſire poſſet, in Italia detineretur. Dum hæc aguntur, legatus à ſenatu Romano Fabritius Lucinus miſſus, pacem cum Pyrrho compoſuit; Ad quam confirmendam, Cyneas Romam cum ingentibus à Pyrrho donis miſſus, neminem, cujus domus muneribus pateret, invenit. Huic continentiæ Romanorum ſimile exemplum iiſdem fermè temporibus fuit. Nam miſſa à ſenatu in Ægyptum legatione, cùm ingentia ſibi à Ptolomæo rege miſſa munera ſpreviſſent, interjectis diebus ad cœnam invitatis, aureæ coronæ miſſæ ſunt, quas illi honoris cauſa receptas, poſtera die ſtatuis regis impoſuerant. Igitur Cyneas cùm turbatam cum Romanis pacem ab Appio Claudio renuntiaſſet, interrogatus à Pyrrho, Qualis Roma eſſet, reſpondit, *Regum urbem ſibi viſam.* Poſt hæc legati Siculorum ſuperveniunt, tradentes Pyrrho totius inſulæ imperium, quæ aſſiduis Carthaginienſium bellis vexabatur.

M fortuna [illegible] Epirotis Pyrr.

Auxilia Carthaginienſium.

Punica fides & ingenium.

Tam virorum quam mulierum uſui apta. Valer. Maximus batur. Itaque relicto Locris Alexandro filio, firmatiſque civitatibus valido præſidio, in Siciliam exercitum trajecit. Et quoniam ad Carthaginienſium mentionem ventum eſt, de origine eorum pauca dicenda ſunt, repetitis Tyriorum paulò altius rebus, quorum caſus etiam dolendi fuerunt. Tyriorum gens condita à Phœnicibus fuit, qui terræmotu vexati, relicto patriæ ſolo, Aſſyrium ſtagnum primò, mox mari proximum littus incoluerunt, condita ibi urbe, quam a piſcium ubertate, Sidona appellaverunt. Nam piſcem Phœnices Sidon vocant. Poſt multos deinde annos à rege Aſcaloniorum expugnati, navibus appulſi, Tyron urbem ante annum Trojanæ cladis condiderunt: ibi Perſarum bellis diu varièq; fatigati, victores quidem fuere: ſed attritis viribus à ſervis ſuis multitudine abundantibus, indigna ſupplicia perpeſſi ſunt: qui conſpiratione facta, omnem liberum populum cum dominis interficiunt, atq; ita potiti urbe lares dominorum occupant, Remp. invadunt, conjuges ducunt, & quod ipſi non erant, liberos procreant. Unus ex tot millibus ſervorum fuit, qui miti ingenio, ſenis domini, parvuliq; filii ejus fortuna moveretur: dominoſq; non truci feritate trucidavit, ſed pia miſericordia, ac humanitate reſpexit. Itaq; cùm velut occiſos alienaſſet, ſerviſq; de ſtatu Reipub. deliberantibus placuiſſet regem ex ſuo corpore creari, eumq; potiſſimùm quaſi acceptiſſimum diis, qui ſolem orientem primus vidiſſet: rem ad Stratonem (hoc enim nomen ei erat) dominum occultè latentem detulit. Ab eo informatus, cùm medio noctis omnes in unum campum proceſſiſſent, cæteris in Orientem ſpectantibus ſolus Occidentis regionem intuebatur. Id primum aliis videri furor, in Occidēte ſolis ortum quærere. Ubi verò dies adventare cœpit, editiſſimiſque culminibus urbis Oriens ſplendore & ſpectantibus aliis ut ipſum ſolem aſpicerent, hic primus omnibus fulgorem ſolis in ſummo faſtigio civitatis oſtendit. Non ſervilis ingenii ratio viſa: requirentibuſque autorem,

Qui de ſenex, & cæcus in ſenatum delatus erat Cicer. in 1. Ant.

Pyrrho traditur Sicilia.

Carthaginienſium origo.

Sidon unde dicta.

Tyrus quando condita.

Conſpiratio ſervorum in Tyro, in dominos ſuos.

Exemplū crudelitatis ſervorum in dominos.

Stratonis ſolertia.

de domino confitetur. Tunc intellectum eſt, quantum ingenua ſervilibus ingenia præſtarent, *Malitiaq; ſervos, non ſapientia vincere.* Igitur venia ſeni filioque data eſt, & velut numine quodam reſervatos arbitrantes, regem Stratonem creaverant. Poſt cujus mortem regnum ad filium, ac deinde ad nepotes tranſit. Celebre hoc ſervorum facinus, metuendúmque exemplum toto orbe terrarum fuit. Itaque Alexander magnus cùm interjecto tempore in Oriente bellum gereret, velut ultor publicæ ſecuritatis, expugnata eorum urbe, omnes qui prælio ſuperfuerant, ob memoriam veteris cædis, crucibus affixit: genus tantum Stratonis inviolatum ſervavit, regnúmque ſtirpi ejus reſtituit: ingenuis & innoxiis incolis inſulæ attributis, ut extirpato ſervili germine, genus urbis ex integro conderetur. Hoc igitur modo Tyrii Alexandri auſpiciis conditi, *Parſimonia & labore quærendi* citò convaluere. Ante cladem dominorum, cum & opibus & multitudine abundarent, miſſa in Africam juventute, Uticam condidere: cum interim rex Tyro decedit, filio Pigmalione, & Eliſſa filia, inſignis formæ virgine hæredibus inſtitutis. Sed populus Pigmalioni admodum puero regnum tradidit. Eliſſa quoque Sychæo avunculo ſuo, ſacerdoti Herculis, qui honos ſecundus à rege erat, nupſit. Huic magnæ, ſed diſſimulatæ opes erant, aurúmq; metu regis non tectis, ſed terræ crediderat: quam rem etſi homines ignorabant, fama tamen loquebatur. Qua incenſus Pigmalion, oblitus juris humani, avunculum ſuum, eundémq; generum ſuum, ſine reſpectu pietatis occidit. Eliſſa diu fratrem propter ſcelus averſata, ad poſtremum diſſimulato odio, mitigatóq; interim vultu, fugam tacitè molitur: aſſumptiſq; quibuſdam principibus in ſocietatem, quibus par odium in regem eſſe, eandémq; fugiendi cupiditatem arbitrabatur. Tunc fratrẽ dolo aggreditur, fingit ſe ad eum migrare velle, ne amplius ei mariti domus, cupidæ oblivionis gravẽ luctus imaginẽ renovaret, nève ultra a-

Strato rex creatur.

Alexander crudelitatis ſervilis ultor Tyrorum ergo.

Utica conditur.

Eliſſa, quæ & Dido.

Ille Sychæum Impius ante aras, atq; auri cæcus amore, Clam ferro incautum ſuperat, Virg. 1. Æn.

Viſus omnia auget dolorem. Cic.

Didonis aſtus de fuga.

admonitio oculis ejus occurrat. Non invitus Pygmalion verba ſororis audivit, exiſtimans cum ea & aurum Sychæi ad ſe venturum. Sed Eliſſa miniſtros migrationis à rege miſſos, navibus cum opibus ſuis prima veſpera imponit, provectáq; in altum, compellit eos onera arenæ pro pecunia involucribus involuta, in mare dejicere. Tunc deflens ipſa lugubriq; voce * Sicharbam exorat, ut libens opes ſuas recipiat, quas relinquerat, habeátq; inferias, quas habuerat cauſam mortis. Tunc ipſos miniſtros aggreditur: ſibi quidem ait optatam olim mortem, ſed illis acerbos cruciatus, & dira ſupplicia immInere, qui * Sicharbæ opes, quarum ſpe parricidium rex fecerit, avaritiæ tyranni ſubtraxerunt. Hoc metu omnibus injecto, comites fugæ accepit. Junguntur & ſenatorum in ea nocte præparata agmina, atque ita ſacris Herculis, cujus ſacerdos * Sicharbas fuerat, repetitas exilio ſedes quærunt. Primus illis appulſus terræ, Cyprus inſula fuit: ubi ſacerdos Jovis, cum conjuge & liberis, dei monitu comitem ſe Eliſſæ, ſociúmq; fortunæ offert, pactus ſibi poſteríſque perpetuum honorem ſacerdotii. Conditio pro manifeſto omine accepta. Mos erat Cypriis, virgines ante nuptias ſtatutis diebus dotalem pecuniam quæſituras, in quæſtum ad littus maris mittere, pro reliqua pudicitia libamenta Veneri ſoluturas. Harum Igitur ex numero 80. admodum virgines rapi, & navibus imponi Eliſſa jubet, ut & juventus matrimonia, & urbs ſobolem habere poſſit. Dum hæc aguntur, Pygmalion cognita ſororis fuga, cùm impio bello fugientem perſequi pararet, ægrè precibus matris & deorum minis victus, quievit: cui cum inſpirati vates caverent, non impunè laturum, ſi incrementa urbis toto orbe auſpicatiſſimæ interpellaſſet, & hoc modo ſpatium reſpirandi fugientibus datum. Itaq; Eliſſa delata in Africæ ſinum, incolas loci ejus, adventu peregrinorum, mutarúmque rerum commercio gaudentes, in amicitiam ſolicitat: deinde empto loco, qui corio bovis tegi poſſit, in quo feſſos longa navigatio-

* Sichæū

* Sichæi.

* Sichæus

Cypriorum mos in proſtituendis virginibus.

Didonis in Africam adventus.

nes

ne ſocios, quoad proficiſcerentur, reficere poſſet, corium in tenuiſſimas partes ſecari jubet, atque ita majus loco ſpatium, quam petierat, occupat, unde poſtea ei loco Byrſæ nomen fuit. Confluentibus deinde vicinis locorum, qui ſpe lucri multa hoſpitibus venalia inferebãt: ſedéſq; ibi ſtatuentibus, ex frequentia hominũ, veluti inſtar civitatis infectum eſt. Uticenſium quoq; legati, dona ut conſanguineis attulerunt: hortatíque ſunt, ut urbem conderent, ubi ſedes ſortiti eſſent. Sed & Afros detinendi advenas amor cepit. Itaq; conſentientibus omnibus, Carthago conditur, ſtatuto annuo vectigali pro ſolo vrbis. In primis fundamentis caput bubalum inventum eſt: quod auſpicium quidem fructuoſæ terræ, ſed laborioſæ, perpetuóq; ſervæ urbis fuit: propter quod in alium locum urbs tranſlata. Ibi quoq; caput equi repertum, bellicoſum potentémque populũ futurũ ſignificans, urbi auſpicatam ſedem dedit. Tunc ad opinionem novæ urbis concurrentibus gentibus, brevi & populus, & civitas magna facta eſt. Cum ſucceſſu rerum florentes Carthaginis opes eſſent, rex Mauritanorum Hiarbas decem Pœnorum principibus ad ſe accerſitis, Eliſſæ nuptias ſub belli denuntiatione petit: quod legati reginæ referre metuentes, Punico cum ea ingenio egerunt, nunciantes, regem aliquem poſcere, qui cultiores mores, victúſq; eum, Afróſq; perdoceat: ſed quenquam invenire non poſſe, qui ad Barbaros & ferarum more viventes, tranſire à conſanguineis velit. Tunc à regina caſtigati, ſi pro ſalute patriæ aſperiorem vitam recuſarent, cui etiam ipſa vita, ſi res exigat, debeatur: regis mandata apperuere, dicentes quæ præcipiat aliis, ipſi facienda eſſe, ſi velit urbi conſultũ eſſe. Hoc dolo capta diu * Sicharbæ viri nomine, cũ multis lacrymis & lamẽtatione flebili invocato, ad poſtremũ iturum ſe quò ſua & urbis fata vocarent, reſpondit. In hoc trium menſiũ ſumpto ſpatio pyra in ultima parte urbis extructa, velut placitura viri manes, inferiáſq; ante nuptias miſſura, multas hoſtias cædit, &

Mercatiq; ſolum de nomine Byrſam, Taurinis quantum poſſent circumdare tergo. Virg.

Carthago conditur.

Bovis & equi caput auſpicium Carthaginis

Getulorum regem Virgilius facit Hiarbam.

* Sichæi.

Didonis mors.

I sumpto

De origine quorundam ritibus, quam condiderunt, inter varios auctores, vide Rolob & Appianum.

ſumpto gladio pyram conſcendit. Atque ita ad populum reſpiciens, ituram ſe ad virum, ſicut præceperant, dixit, vitámq; gladio finivit. Quamdiu Carthago invicta fuit, pro Dea culta eſt. Condita eſt urbs hæc 72. annis ante, quàm Roma, cujus virtus ſicut bello clara fuit, ita domi ſtatus variis diſcordiarũ caſibus agitatus eſt. Cùm inter cætera mala etiam peſte laborarent, cruenta ſacrorum religione, & ſcelere pro remedio uſi ſunt. Quippe homines, ut victimas immolabant; & impuberes (quæ ætas etiam hoſtium miſerecordiam provocat) aris admovebant, pacem deorum ſanguine eorum expoſcentes, pro quorum vita dii rogari maximè ſolent. Itaque adverſis tanto ſcelere numinibus cùm in Sicilia diu infeliciter dimicaſſent, tranſlato in Sardiniam bello, amiſſa majore exercitus parte, gravi prælio victi ſunt. Propter quod ducem ſuum * Machæum, cujus auſpicii & Siciliæ partem domuerant, & adverſus Afros magnas res geſſerant, cum parte exercitus, quæ ſuperfuerat, exulare juſſerunt. Quam rem ægrè ferentes milites, legatos Carthaginem mittunt, qui reditum primò, veniámque infelicis militiæ petant: denuncient, quòd ſi precibus nequeant, armis ſe conſequuturos. Cum preces & minæ legatorum ſpretæ eſſent, interjectis diebus conſcenſis navibus armati ad urbem veniunt. Ibi deos, hominéſq; teſtati, non ſe expugnatum, ſed recuperatum patriam venire, oſtenſurósq; civibus ſuis, non virtutem ſibi priore bello, ſed fortunam defuiſſe. Prohibitis commeatibus obſeſſáq; urbe, in ſummam deſperationem Carthaginienſes adduxerunt. Interea Cartalo Machæi ducis exulis filius, cum præter caſtra patris à Tyro, quò decimam Herculis ferre, ex præda Sicilienſi quam pater ejus ceperat, à Carthaginienſibus miſſus fuerat, reverteretur, acceſſitúſq; à * patria eſſet, publicæ ſe prius religionis officia executurum, quàm privatæ pietatis reſpondit. Quam rem etſi ægrè ferret pater, non tamen vim afferre religioni auſus eſt. Interjectis deĩde diebus Cartalo petito

† Averſis.

† Malcũ Oroſius habet. Malcus, Carthaginienſium imperator exulat.

Carthaginienſes à ſuis oppugnantur militibus

† Patre.

expetita à populo, cúm reverſus ad patrem eſſet, ornatuſq; purpura, & inſulis ſacerdotii, õnium ſe oculis ingereret, tum in ſecretum pater abducto, ait, Auſus ne es nefandiſſimum caput, iſta purpurea & auro ornatus, in conſpectum tot miſerorum civium venire & mœſta ac lugentia caſtra confluentibus quietæ felicitatis inſignibus velut exultabundus intrare? Nuſquamne te aliis jactare potuiſti? Nullus locus aptior, quam ſordes patris, & exilii infelicis ærumnæ fuerunt? Quid quòd paulo antè vocatus, non dico patrem, ducem certè civium tuorum ſuperbè ſpreviſti? Et quid porrò tu in purpura iſta coroniſq; aliud, quàm victoriarum mearum titulos geris? Quoniã igitur tu in patre nihil niſi exulis nomen agnoſcis: ego quoque imperatorem mé magis, quàm patrem indicabo, ſtatuámq; in te exemplum ne quis poſthac in felicibus miſeriis patris illudat. Atq; ita cum ornatu ſuo, in altiſſimam crucem in conſpectu urbis affigi juſſit. Poſt paucos deinde dies Carthaginem capit, evocatóq; populo ad concionem exilii injuriã queritur, belli neceſſitatem excuſat, contemptumq; victoriarum ſuarum. Punitis autoribus miſerorum ſuorum civium injurioſi exilii omnibus ſe veniam dare dicit. Atq; ita decem ſenatoribus interfectis, urbem legibus ſuis reddidit. Nec multo pòſt tempore affectati regni accuſatus, duplicis & in filio & in patria parricidii pœnas dedit. Huic Mago imperator ſucceſſit, cujus induſtria, & opes Carthaginienſium, & imperii fines, & bellicæ gloriæ laudes creverunt.

Exemplum crudelitatis paternæ erga filiũ.

Cartalo filius à patre Machæo cruci affigitur.

Acta ſunt hæc tempore Cyri regis Perſ.

JUSTINI LIBER XIX.

Mago Carthaginienſium imperator, cùm primus omnium ordinata diſciplina militari imperium Pœnorum condidiſſet, viréſque civitatis non minus bellandi arte, quàm virtute firmaſſet defungitur relictis duobus filiis Aſdrubale & Amilcare: qui per veſtigia paternæ virtutis decurrentes, ſicuti generi, ita & magnitudini patris ſucceſſerunt. Iis ducibus

Seipſum à Mago interficerat, ob rem malè geſtam contra Syracuſanos.

ob quam rem in crucem ſublatum eſt corpus mortui à Carthag. Plut. in vita Timoleontis.

* Cui cognomentum fuit Barchâ.

Sardiniæ bellum illatum: adverſus Afros quoque, vectigal pro ſolo urbis multorum annorum repetentes, dimicatum: ſed Afrorum ſicut cauſa juſtior, ita & fortuna ſuperior fuit, bellúmque cum his ſolutione pecuniæ non armis finitum. In Sardinia quoque Aſdrubal graviter vulneratus, imperio *Amilcari fratri tradito interiit, cujus mortem, tum luctus civitatis, tum & dictaturæ undecim, & triũphi quatuor inſignem fecere: hoſtibus quoque crevere animi, veluti cùm duce Pœnorum vires concidiſſent. Itaque Siciliæ populis propter aſſiduas Carthaginienſium injurias, ad Leonidam fratrem ejus Spartanorum concurrentibus, grave bellum natum: in quo & diu & varia victoria præliatum fuit. Dum hæc aguntur, legati à Dario Perſarum rege Carthaginem veniunt, afferentes edictum, quo Pœni humanas hoſtias immolare, & caninâ carne veſci prohibebantur: mortuorum corpora cremare potius, quàm terra obruere à rege jubebantur: petentes ſimul auxilia adverſus Græcos quibus illaturus bellum Darius erat. Sed Carthaginienſes auxilia negantes, propter aſſidua finitimorum bella, cæteris ne per omnia contumaces viderentur, cupidè paruêre. Interea Amilcar bello Sicilienſi interficitur, relictis tribus filiis Amilcone, Hannone, Giſgone, Aſdrubali quoque par numerus filiorum fuit: Annibal, & Aſdrubal, & Sappho. Per hos res Carthaginienſium ea tempeſtate regebatur. Itaque & Mauris bellũ illatum, & adverſus Numidas pugnatum, & Afri ſtipendium urbis conditæ Carthaginienſibus remittere. Dein cùm familia tanta imperatorum gravis liberæ civitati eſſet, omniáque agerent, ſimul & judicarent, centum ex numero ſenatorũ judices deliguntur, qui reverſis à bello ducibus rationem rerum geſtarum exigerent: ut hoc metu ita in bello imperia *cogitarent, ut domi juſtitiam, legéſque reſpicerent: In Sicilia in locum Amilcaris, imperator Amilco ſuccedit: qui cùm navali terreſtríque bello ſecunda prælio feciſſet, repentè peſtilentis ſyderis vi exercitum

Bellum Sicilienſe Darii edictum.

Mirer quid venerit in mentem Juſtino, cur Annibalem filium Aſdrubalis dicat, cùm ſecus habeant omnes hiſtoriæ.

* Agitarent.

ercitum

ercitū amiſit: Quæ res cùm nuntiata Carthagini eſſet, œſta civitas fuit. Omnia ululatibus, non ſecus ac ſi ipſa urbs capta eſſet, perſonabant: clauſæ privatæ domus, clauſa deorum templa, intermiſſa omnia ſacra, omnia privata officia damnata, cunctæ deinde ad portum congregantur, egredientéſque paucos è navibus, qui cladi ſuperfuerant, de ſuis percontantur. Ut verò dubiâ anteà ſpe, & ſuſpenſo metu, incerta orbitatis expectatione caſus ſuorum miſeris illuxit, tunc toto littore plangentium gemitus, tunc infelicium matrum ululatus, & querelæ flebiles audiebantur. Inter hæc procedit inops è navi ſua imperator Amilco, ſordidâ, ſervilíque tunicâ diſcinctus: ad cujus conſpectum plangentium agmina junguntur. Ipſe quoque manus ad cœlum tendens, nunc ſortem ſuam, nunc publicam fortunam deflet, nunc deos accuſat, qui tanta belli decora, & tot ornamenta victoriarū, quæ ipſi dederant, abſtulerint: qui captis tot urbibus, totiéſque hoſtibus terreſtri navalíq; prælio victis, exercitum victorem non bello, ſed peſte deleverint: deferre ſe tamen civibus ſuis non modica ſolatia, quòd malis eorum hoſtes gaudere, non gloriari poſſent. Quippe neque eos qui mortui ſunt, à ſe occiſos: neque eos, qui reverſi ſunt, à ſe fugatos poſſint dicere. Prædam, quàm relictis, à ſe caſtris abſtulerint, non eſſe talem, quam, velut ſpolium victi hoſtis, oſtentent: ſed quam poſſeſſione vacua, fortuitâ dominorū mortibus, ſicuti caduca occupaverint. Quòd ad hoſtes pertinet, victores ſe receſſiſſe: quòd ad peſtem pertinet, victos, nihil tamē ſe gravius ferre, quàm quòd inter fortiſſimos viros mori non potuerit: ſervatúſq; ſit, non ad vitæ jucunditatem, ſed ad ludibrium calamitatis, quanquā ubi miſeras copiarum reliquias Carthaginem reduxerit, ſe quoq; ſequuturum commilitones ſuos: oſtenſurúmq; patriæ, non ideo ſe in eam diem vixiſſe, quoniam velit vivere: ſed nē hos quibus nefanda lues pepercerat, intra hoſtium exercitus relictos morte ſua proderet. Tali vociferatione per

Amilcar Amilco ſuccedit.

Deſcriptio Publici luctus.

Exemplum miſerè affectæ urbis.

Amilconis imperatoris Carthaginienſium querela.

Miſerabilis Amilconis exitus.

urbem ingressus, ut ad limina domus suæ venit, prose
quutam multitudinem, velut postremo alloquio dimi
sit, obseratisque foribus, ac nemine ad sese, ne filiisqui
dem admissis, mortem sibi conscivit.

JUSTINI LIBER XX.

Dionysii famosa gesta.

DIonysius ex Sicilia pulsis Carthaginiensibus, o
cupatoq; totius insulæ imperio, grave otiũ reg
suo periculosámque desidiam tanti exercitus ratus, c
pias in Italiam trajecit, simul ut militũ vires contin
labore acuerentur, & regni fines proferrentur. Prim
illi militia adversus Græcos, qui proxima Italici mari
littora tenebant, fuit: quibus devictis, finitimos quoq
aggreditur, omnésque Græci nominis Italiam possi
dentes hostes sibi destinat: quæ gentes non partem,
sed universam fermè Italiam ea tempestate occupave
rant. Denique multæ urbes adhuc post tantam vetu
statem, vestigia Græci moris ostentant. Namq; Tusco
rum populi qui oram inferi maris possident, à Lydi
venerunt: & Venetos, quos incolas superi maris vide
mus, capta & expugnata Troja, Antenore duce, misit
Adria quoq; Illyrico mari proxima, quæ & Adriatic
mari nomen dedit. Græca urbs est & Harpos, quam Di

De origine Venetorũ, vide Livium Dec. I. 1. statim in initio.

omedes, excisa Ilio, naufragio in ea loca delatus, con
didit. Sed & Pisæ in Liguribus Græcos autores habe
& in Tuscia, Tarquini à Thessalis & Spinambris: Per
usini quoque originem ab Achæis ducunt. Quid Cer
urbem dicam? Quid Latinos populos, qui ab Ænea
conditi videntur? Item Falisci, Iapygii, Nolani, Abel
lani, nonne Calcidensium coloni sunt? Quid tractu
omnes Campaniæ? Quid Brutii, Sabanique? Qui
Samnites? Quid Tarentini, quos Lacedæmonia pro
fectos, Spuriósque vocatos accepimus? Thurinorum

Thurinorum origo.

urbem condidisse Philocteten ferunt, ibique adhuc
monumentum ejus visitur: & Herculis sagittæ in A
pollinis templo, quæ fatum Trojæ fuere. Metaponti
quoque in templo Minervæ ferramenta, quibus Epeus,

quo conditi ſunt, equum Trojanum fabricavit, oſtentant; propter quod omnis illa pars Italiæ major Græcia appellatur. Sed principio originum Metapontini cum Sybaritanis & Crotonienſibus pellere cæteros Græcos Italia ſtatuerunt. Cum primum urbem Syrim cepiſſent, in expugnatione ejus quinquaginta juvenes amplexos Minervæ ſimulachrum, ſacerdotémque deæ velatum ornamentis inter ipſa altaria trucidaverunt. Ob hoc cum peſte & ſeditionibus vexarentur, priores Crotonienſes Delphicum oraculum adierunt. Reſponſum his eſt, finem mali fore, ſi violatum Minervæ numen, & interfectorum manes placaſſent. Itaque cum ſtatuas juvenibus juſtæ magnitudinis, & inprimis Minervæ fabricare cœpiſſent, Metapontini cognito oraculo deorum, occupandam & manium pacem, & deæ rati, juvenibus modica & lapidea ſimulacra ponunt, & deam panificiis placant. Atque ita peſtis utrobique ſedata eſt, cùm alteri magnificentia, alteri velocitate certaſſent. Recuperata ſanitate, non diu Crotonienſes quievere. Itaque indignantes, in oppugnatione Syris auxilium contra ſe à Locrenſibus latum, bellum his intulerunt. Quo metu territi Locrẽſes, ad Spartanos decurrunt, auxilium ſupplices deprecantur. Illi longinquâ militiâ gravati, auxilium à Caſtore & Polluce petere eos jubent. Neq; legati ſociæ urbis reſponſum ſpreverunt: profectique in proximum templum, facto ſacrificio, auxilium deorum implorant. Litatis hoſtiis, obtentóq; ut rebantur, quod petebant, haud ſecus læti, quàm ſi deos ipſos ſecum advecturi eſſent, pulvinaria iis in navi componunt, fauſtiſq; profectionibus, ſolatia ſuis pro auxiliis deportãt. Iis cognitis Crotonienſes & ipſi legatos ad oraculum Delphos mittunt, victoriæ facultatem, belliq; proſperos eventus deprecantes: Reſponſum, prius votis hoſtes, quam armis vincendos. Cùm voviſſent Apollini decimas prædæ, Locrenſes & voto hoſtium, & reſponſo Dei cognito, nonas voverunt: tacitámq; eam rem habuere, ne votis

Epeus Trojani equi faber

Exemplum crudelitatis & impietatis.

Oraculum

Bellum Crotonienſium Locrenſibus.

Oraculum. Vota Crotonienſium & Locrenſium.

Deſperatio enim, magnum ad honeſtè moriendum incitamentum eſt. Curt. Victoria Locrenſium de Crotoniatis. Vide Cic. lib. 2. de Orat. & Livium 1. ab urbe condita. Pythagoræ Peregrinatio.

vincerentur. Itaq; cùm in aciem proceſſiſſent & Crotonienſium centum viginti millia armatorum conſtitiſſent, Locrenſes paucitatem ſuam circumſpicient (nam ſola quindecim millia militum habebant) omi ſpe victoriæ, in deſtinatã mortem conſpirant, tantuſq; ardor ex deſperatione ſingulos cepit, ut victores ſe pu tarent ſi non inulti morerentur. Sed dum mori honeſ quærunt felicius vicerunt. Nec alia cauſa victoriæ quàm quòd deſperaverunt. Pugnantibus Locris, aquila ab acie nunquam receſſit eóſq; tamdiu circumvol vit, quoad vincerent. In cornibus quoque duo juvene diverſo à cæteris armorum habitu, eximia magnitudine, & albis equis, & coccineis paludamentis, pugnare viſi ſunt, nec ultrà apparuerunt, quàm pugnatum eſt. Hanc admirationem auxit incredibilis famæ velocitas. Nam eadem die, qua in Italia pugnatum eſt, & Corintho, & Athenis, & Lacedæmone nunciata eſt victoria. Poſt hæc, Crotonienſibus nulla virtutis exercitatio, nulla armorum cura fuit. Oderant enim quæ infeliciter ſumpſerant, mutaſſentq; vitam luxuria, ni Pythagoras philoſophus fuiſſet. Hic Sami Demarato locuplete negotiatore patronatus magniſq; ſapientiæ incrementis formatus, Ægyptum primò mox Babyloniam ad perdiſcendos ſyderum motus, originémq mundi ſpectandã profectus, ſummã ſcientiã conſecutus erat. Inde regreſſus, Cretã ad Lacedæmona ad cognoſcẽdas Minois & Lychurgi inclytas, ea tempeſtate leges, contenderat. Quibus omnibus inſtructus, Crotonam venit, populúmque in luxuriam lapſum autoritate ſua ad uſum frugalitatis revocavit. Laudabat quotidie virtutem, & vitia luxuriæ cõtemnebat, caſuſq; civitatũ hac peſte perditarum enumerabat, tantumq; ſtudiũ ad frugalitatem multitudinis provocavit, ut aliquos ex his luxuriatos in optimam frugem converſos fuiſſe incredibile videretur. Matronarum quoq; ſeparatam à viris doctrinam, & puerorum à parentibus frequenter habuit. Docebat nunc has pudicitiã & obſequia in viros,

Pythagoræ doctrina apud Crotonienſes. Luxuriatis, id eſt luxuria corruptis.

nunc illos modeſtiam, & literarum ſtudium. Inter hæc velut *genitricem virtutum frugalitatem* omnibus ingerebat, conſecutuſq; aſſiduitate diſputationum erat, ut matronæ auratas veſtes, cæteráq; dignitatis ſuæ ornamenta, velut inſtrumenta luxuriæ, deponerent, eáque omnia delata in Junonis ædem ipſi deæ conſecrarent, præferens, *vera ornamenta matronarum pudicitiam, non veſtes eſſe*. In juventutem quoq; quantum profligatum ſit, victi fœminarum contumaces animi manifeſtãt. Sed 300. ex juvenibus cùm ſodalitii jure ſacramento quodam nexi, ſeparatam à civibus cæteris vitam exercerent, quaſi cœtum clandeſtinæ conjurationis haberẽt, civitatem in ſe converterũt, quæ eos, cùm in unam domum conveniſſent, cremare voluit. In quo tumultu 60 fermè homines periere, cæteri in exilium profecti. Pythagoras autem, cùm annos 20. Crotonæ egiſſet, Metapontum migravit, ibiq; deceſſit: cujus tanta admiratio fuit, ut ex domo ejus templum facerent, eumq; pro Deo colerẽt. Igitur Dionyſius tyrannus, quem ſuprà à Sicilia exercitum in Italiam trajeciſſe, bellumq; Græcis intuliſſe memoravimus, expugnatis Locris, Crotonienſes, vix vires longo otio ex prioris belli clade reſumentes, aggreditur. Qui fortius cum paucis tanto exercitui ejus, quàm anteà cum tot millibus Locrenſium paucitati reſtiterũt. Tantum virtutis paupertas adverſus inſolentes divitias habet, tantóque inſperata interdum ſperata victoria certior eſt. Sed Dionyſium gerentem bellum, legati Gallorum, qui paucos ante menſes Romam incenderunt, ſocietatẽ, amicitiámq; petentes adeunt, gẽtémq; ſuam inter hoſtes ejus poſitã eſſe, magnóque uſui ei futurũ vel in acie bellanti, vel de tergo intentis in præliũ in hoſtibus, affirmant. Grata legatio Dyonyſio fuit. Ita pacta ſocietate, & auxiliis Gallorum auctus, bellum velut ex integro reſtaurat. Iis autem Gallis cauſa in Italiam veniendi, ſedéſq; novas quærendi, inteſtina diſcordia, & aſſiduæ domi diſſenſiones fuere: quarum tædio, cùm in Italiam veniſſent, ſedibus

Frugalitas virtutum genitrix.

Vel inedia, vel interfectus à Syracuſanis, dum agrũ fabaceum circuit. Laert.

Epiphonema egregium Gallos Senones intelligit. Galli cur Italiam invaſerint.

In Italiã CC. *ante annos migraverunt Celtæ, quã eſſet urbs incenſa l 5 Strab. ab urbe.*

Tuſcos

Venit ad magnam familiam & ſo-lio regni* per manus tradita. Lect. lib. 2. [illegible] annum LX. Prob.

Tuſcos expulerunt, & Mediolanum, Comum, Brixiam, Veronam, Burgomum, Tridentum, Vicentiam, condiderunt. Tuſci quoque, duce Rheto, avitis ſedibus amiſſis, Alpes occupavere, & nomine ducis gentem Rhetiorum condiderunt. Sed Dionyſium in Siciliam adventus Carthaginienſium revocavit: qui recuperato exercitu bellum, quod lue deſeruerant, auctis viribus, repetebant. Dux belli Hanno Carthaginienſis erat, cujus inimicus Suniator potentiſſimus ea tempeſtate Pœnorum, cum odio ejus, Græcis literis Dionyſio adventum exercitus, & ſegnitiem ducis familiariter prænunciaſſet, comprehenſis epiſtolis proditionis damnatur: facto ſenatuſconſulto, ne quis poſteà Carthaginienſis, aut literis Græcis, aut Græco ſermoni ſtuderet, ne aut loqui cum hoſte, aut ſcribere ſine interprete poſſet. Nec multò pòſt Dionyſius, quem pauld antè non Sicilia, non Italia capiebat, aſſiduis belli certaminibus victus, fractúſque, ad poſtremum inſidiis ſuorum interficitur.

JUSTINI LIBER XXI.

Dionyſius junior.

Extincto in Sicilia Dionyſio tyranno, in locum ejus milites maximum natu ex filiis, ejus nomine Dionyſium ſuffecere: & maturam ætatem ejus ſecuti, & quod firmius futurum eſſet regnum, ſi penes unum remanſiſſet, quàm ſi portionibus inter plures filios divideretur, arbitrabantur. Sed Dionyſius inter initia regni avunculos fratrum ſuorum, velut æmulos imperii ſui hortatoréſq; puerorum & deviſionem regni tollere geſtiebat. Quare pauliſper diſſimulatũ animum prius ad favorem populariũ conciliendum intendit, excuſatius facturus, quod ſtatuerat, ſi probatus antè omnibus foret. Igitur nexorum tria millia è carcere dimittit, tributa populo per triennium remittit, & quibuſcunq; deliniamentis poteſt, animos omnium ſollicitat. Tunc ad deſtinatum facinus converſus, non* cognatos tantùm fratrum, ſed etiam ipſos fratres interfecit: ut quibus conſortium regni debebat, ne* ſpiritus quidē conſortii relin-

Dionyſii popularis largitio.

Qui in temporaria ſervitute detinebantur.

Impietatis exemplum.

† ſpes.

Dionyſii ſævitia.

Dedecore filii, multum patris pœnas rependit. Valer. Max.

relinqueretur, tyrannidē in ſuos prius quàm in externos auſpicatus. Sublatis deinde æmulis, in ſegnitiem lapſus, ſaginam corporis ex nimia luxuria oculorumq; valetudinem contraxit, adeò ut non ſolem, non pulverem, non denique ſplendorem ferre lucis ipſius poſſet. Propter quæ dum contemni ſe putat, ſævitia graſſatur, nec, ut pater, carcerem nexis, ſed cædibus civitatem replet: ob quæ non contemptior omnibus, quàm inviſior fuit. Itaq; cùm bellum adverſus eum Syracuſani decreviſſent, diu dubitavit, an imperium deponeret, an bello reſiſteret: ſed à militibus prædam, urbiſq; direptionem ſperantibus, deſcēdere in prælium cogitur. Victus, cùm iteratò non felicius fortunam tentaſſet, legatos ad Syracuſanos mittit, ſpondens ſe depoſiturū tyrannidem, ſi mitterent ad eum cum quibus de pace conveniret. In quam rem miſſos primores, in carcere retinet: atq; ita incautis omnibus, nec quicquā hoſtile metuētibus, exercitū ad delendam civitatem mittit. Fit igitur in ipſa urbe anceps præliū: in quo oppidanis multitudine ſuperantibus, Dionyſius pellitur: qui cùm obſidionē arcis timeret, cum omni regio apparatu in Italiam profugit tacitus. Exul à Locrenſibus ſociis acceptus, velut jure regnaret, arcem occupat, ſolitamq; ſibi ſævitiam exercet. Conjuges principum ad ſtuprum rapi jubebat, virgines ante nuptias abducebat, ſtupratáſq; *procis reddebat. Locupletiſſimos quóſq; aut civitate pellebat, aut occidi imperabat, bonáq; eorū invadebat. Deinde cùm rapinæ occaſio deeſſet, univerſam civitatē callido commento circumvenit. Cum Rhegynorum tyranni Leophronis bello Locrenſes premerentur, voverūt, ſi victores forent, ut die feſto Veneris virgines ſuas proſtituerent. Quo voto intermiſſo, cùm adverſa bella cum Lucanis gererent, in concionē eos Dionyſius vocat: hortatur, ut uxores filiáſq; ſuas in tēplū Veneris, quàm poſſint ornatiſſimas mittant: ex quibus ſorte centū ductæ, voto publico fungantur, religioniſq; gratia, uno ſtēt in lupanari mēſe, omnibus antè juratis viris, ne quis ullā

Dionyſii fuga ex Syracuſis.

Tyranni ſcelera.

† ſponſis

Vide quibus votis dæmones, pro diis culti, delectati fuerint.

attacontaminet. Quæ res ne virginibus, voto civitatem ſolventibus fraudi eſſet, decretum facerent, ne qua virg nuberet, priuſquam illæ maritis traderentur. Probato conſilio, quo & ſuperſtitioni, & pudicitiæ virginũ conſulebatur, certatim omnes feminæ impenſius exornatæ in templum Veneris conveniunt: quas omnes Dionyſius immiſſis militibus ſpoliat, ornamentáq; matronarum in prædam ſuam vertit. Quarundam viros ditiores interfecit, quaſdam ad prodendas virorum pecunias torquent. Cùm his artibus per annos ſex regnaſſet, conſpiratione Locrorũ civitate pulſus, in Siciliam redit. Ibi Syracuſas ſecuris omnibus, poſt longam intercapedinem pacis, per * conditionem recepit. Dum hæc in Sicilia geruntur, interim in Africa princeps Carthaginienſium Hanno opes ſuas, quibus reipub. ſuperabat vires, ad occupandam dominationem intendit, regnúmq; invadere, interfecto ſenatu, conatus eſt. Cui ſceleri ſolennem nuptiarum diem filiæ ſuæ legit, ut religione votorum nefanda committeret, & nefanda commenta facilius tegerentur. Itaq; plebi epulas in publicis porticibus, ſenatui in domo ſua parat, ut poculis veneno infectis, ſecretiùs ſenatũ, & ſine arbitris interficeret, urbémq; remp. facilius invaderet. Qua re magiſtratibus per miniſtros prodita, ſcelus declinatum, non vindicatum eſt, ne in viro tam potenti plus negotii faceret res cognita quàm cogitata. Contenti itaq; cohibuiſſe decreto, modum nuptiarum ſumptibus ſtatuunt, idque obſervari non ab uno, ſed ab univerſis jubent, ne perſona deſignata, ſed vitia correpta eſſe viderentur. Hoc conſilio præventus, iterum ſervitia concitat, ſtatutáq; rurſus cædium die, cùm denuò ſe proditum videret, timens judicium, munitum quoddam caſtellum cum viginti millibus ſervorum armatis occupat. Ibi dum Afros, regémq; Mauritanorum concitat, capitur, virgiſq; cæſus, effoſſis oculis, & manibus, cruribúſque fractis, velut à ſingulis membris pœnæ exigerentur, in conſpectu populi occiditur, corpus verberibus lacerum

Dionyſii crudelitas.

Dionyſius rurſus Syracuſis potitur.

* Proditionem.

Hannonis impium, & nefandum ſcelus.

in cruce figitur. Filii quoq; cognatique omnes, etiam innoxii ſupplicio traduntur, ne quiſquam aut ad imitandum facinus, aut ad mortem ulciſcendam ex tam nefaria domo ſupereſſet. Intereà Dionyſius Syracuſis receptus, cùm gravior crudeliórq; indies civitati eſſet, iterata conſpiratione obſidetur. Tunc depoſito imperio arcem Syracuſanis cum exercitu tradidit, receptóque privato inſtrumento, Corinthum in exilium proficiſcitur: Ibi humillima quæq; tutiſſima exiſtimans, in ſordidiſſimum vitæ genus deſcendit: non contentus in publico vagari, ſed potare: nec conſpici in popinis, lupanaribuſque, ſed totis diebus deſidere, cum perditiſſimo quoq; de minimis rebus deceptare, pannoſuſque & ſquallidus incedere: riſū libétius præbere quàm captare, in macello præſtare, quæ emere nō poterat *oculis devorare*: apud ædiles adverſus leones jurgari, omniaque ita facere, ut contemnendus magis, quam metuendus videretur. Noviſſimè ſe ludimagiſtrū profeſſus, pueros in trivio docebat, ut aut à timentibus ſemper in publico videretur, aut á non timentibus facilius contemneretur. Nam licet * tyrannicis vitiis ſemper abundaret, tamen ſimulatio hæc vitiorum non naturæ erat: magiſq; hæc arte, quàm amiſſo regali pudore faciebat, expertus quàm inviſa tyrannorū forent jam ſine opibus nomina. Laborabat itaque invidiam præteritorum contemptu præſentium demere, néq; honeſta, ſed tuta conſilia circumſpiciebat. Inter has tamen diſſimulationum artes, ter inſimulatus eſt affectatæ tyrannidis: nec aliter, quàm dum contemnitur, liberatus eſt. Inter hæc Carthaginienſes tanto ſucceſſu rerum Alexandri magni exterriti, verentes ne Perſico regno & Africam vellet adjungere, mittunt ad ſpeculandos ejus animos Amilcarem, cognomento Rhodanum, virum ſolertia facundiáq; præter cæteros inſignem. Augebant enim metum & Tyrus urbs, autor originis ſuæ, capta, & Alexandria æmula Carthaginis, in terminis Africæ & Ægypti condita & felicitas regis, apud quem

Hanno, virgis cæſus, cruci affligitur.

Mirum varietatis fortunæ exemplum Tyrannis nulla perpetua.

Ludum Corinthi aperuit Dionyſius Cic. lib. 9. Epiſt.

** Tyranni vitiis ſemper abundant.*

Et verſ. Oroſ.

Amilcari Rhodani dolus.

nec cupiditas, nec fortuna ullo modo terminabantur. Igitur Amilcar Parmeniorem aditu regis obtento, profugiſſe ſe ad regem expulſum patria fingit, militémque ſe expeditionis offert. Atque ita conſiliis ej exploratis, in tabellis ligneis, deſuper cera vacua inducta, civibus ſuis omnia perſcribebat. Sed Carthaginienſes poſt mortem regis reverſum in patriam, quaſi urbem regi vindicaſſet, non ingrato tantùm, verùm etiam & crudeli animo necaverunt.

Ingratitudinis exemplum.

JUSTINI LIBER XXII.

Agathoclis natales & mores.

Deſcriptio

Geſta.

AGathocles Siciliæ tyrannus, qui magnitudini prioris Dyoniſii ſucceſſit, ad regni majeſtatem ex humili & ſordido genere pervenit. Quippe in Sicilia patre figulo natus, non honeſtiorem pueritiam quàm principia originis habuit. Siquidem forma, & corporis pulchritudine egregius, diu vitam ſtupri patientia exhibuit. Annos deinde pubertatis egreſſus, libidinem à viris ad fœminas tranſtulit. Poſt hæc apud utrumq; ſexum famoſus, vitam latrociniis mutavit. Interjecto tempore cùm Syracuſas conceſſiſſet, accituſq; in civitatem inter incolas eſſet, diu ſine fide fuit: quoniam nec in fortunis quod amitteret, nec in verecundia quod inquinaret, habere videbatur. In ſumma gregariam militiam ſortitus, non minus tunc ſeditioſa, quam anteà turpi vita in omne facinus promptiſſimus erat. Nam & manu ſtrenuus & in concionibus perfacundus habebatur. Brevì itaque centurio, ac deinceps tribunus militum factus eſt. Primo bello adverſus Ætneos magna experimenta ſui Syracuſanis dedit. Sequenti Campanorum tantam de ſe ſpem omnibus fecit, ut in locum demortui ducis Damaſconis ſufficeretur. Cujus uxorem adulterio cognitam, poſt mortem viri in matrimonium recepit. Nec contentus quod ex inope repentè dives factus eſſet, piraticam adverſus patriam exercuit. Saluti ei fuit, quòd ſocii capti tortiſque de illo negaverunt. Bis occupare imperium Syracuſarum voluit, bis in exilium actus eſt. A Murgantinis apud quos exulabat, odio Syracuſanorum, primò prætor, mox dux creatur. In eo bello & urbem Leontinorum capit, & urbem Syracuſas obſidere cœpit: ad cujus auxilium Amilcar dux Pœnorum imploratus, depoſitis hoſtilibus odiis, præſidia militum mittit. Ita uno & eodem tempore Syracuſæ & ab hoſte civili amore defenſæ, & a cive hoſtili odio impugnatæ ſunt. Sed Agathocles cùm videret fortius defendi urbem, quàm oppugnari, precibus per internuncium Amilcarem exorat, ut inter ſe & Syracuſanos pacis arbitria ſuſcipiat, peculiaria in ipſum officia ſua repromittens. Qua ſpe impletus Amilcar, ſocietatem cum eo metu potentiæ ejus jungit, ut quantum virium Agathocli adverſus Syracuſanos dediſſet, tantum ipſe ad incrementa domeſticæ potentiæ recuperaret. Igitur non pax tantùm Agathocli conciliatur, verumetiam prætor Syracuſis conſtituitur. Tunc Amilcari expoſitis ignibus cereis, tactiſq; in obſequia Pœnorum jurat. Deinde acceptis ab eo quinq; millibus Afrorum, potentiſſimos quoſque ex principibus interfecit, atq; ita veluti reip. ſtatum formaturus, populum in theatrum ad concionem vocari jubet, contracto in gymnaſio ſenatu, quaſi quædam prius ordinaturus: ſic compoſitis rebus immiſſis militibus populū obſidet, ſenatū trucidat: cujus peracta cæde, ex plebe locupletiſſimos quoſq; interficit. His ita geſtis militē legit, exercitumq; conſcribit: quo inſtructus finitimas civitates nihil hoſtile metuentes, ex improviſo aggreditur. Pœnorum quoque ſocios permittente Amilcare fœde injuriis vexat: propter quod querelas Carthaginienſi ſocii non tam Agathocle, quàm de Amilcare detulerunt: hunc ut dominum & tyrannum, illum ut proditorem arguentes: à quo infeſtiſſimo hoſti fortunæ ſociorum, interpoſita pactione, donatæ ſint: cui ab initio Syracuſæ in pignus ſocietatis ſint traditæ: urbs ſemper Pœnis infeſta, & de imperio Siciliæ Carthaginis æmula: nunc inſuper civitates ſociorum

Agathocles Syracuſas obſidet.

Prætor Syracuſis conſtituitur.

Cædes ab Agathocle parata.

eidem pacis titulo traditæ ſint. *Denunciare igitur ſe*
hæc brevi ad ipſos redundatura, ac propediem ſenſu-
ros quantum mali non Siciliæ magis quam ipſi Afri-
cæ attulerint. His querelis ſenatus in Amilcarem ac-
cenditur. Sed quoniam in imperio eſſet, tacita de e
ſuffragia tulerunt, & ſententias prius quã recitaren
tur, in urnam conjectas obſignari juſſerunt, donec al-
ter Amilcar Giſgonis filius, à Sicilia reverteretur. Se
hæc callida commenta Pœnorum, & ſententias inau
ditas, mors Amilcaris prævenit, liberatuſq; eſt fati mu
nere, quem ſui * per injuriã cives inauditam damna
verant. Quæ res Agathocli adverſus Pœnos occaſion
movendi belli dedit. Prima igitur illi cum Amilcar
Giſgonis filio, prælii cõgreſſio fuit: à quo victus, majo
mole reparaturus bellum, Syracuſas conceſſit. Sed ſe-
cundi certaminis eadem fortuna, quæ & prioris fui
Cùm igitur victores Pœni Syracuſas obſidione cinxiſ-
ſent, Agathocléſq; ſe nec viribus parem, neq; ad obſi-
dionem ferendam inſtructum videret, ſuper hæc à ſo-
ciis crudelitate ejus offenſis, deſertus eſſet, ſtatuit bel-
lum in Africam transferre: mira prorſus audacia, ut
quibus in ſolo urbis ſuæ par non erat, eorum urbi bel-
lum inferret: & qui ſua tueri non poterat, impugnare
aliena, victuſq; victoribus inſultaret. Hujus cõſilii non
minus admirabile ſilentium, quàm commentum fuit,
populo hoc ſolùm profeſſus, inveniſſe ſe victoriæ viam
Animos illi tantum in brevem obſidionis patientiam
firmarẽt, vel ſi cui ſtatus præſentis fortunæ diſpliceret,
dare ſe ei diſcedendi liberam poteſtatem. Cùm mille
ſexcenti diſceſſiſſent, cæteros ad obſidionis neceſſitatẽ
frumento & ſtipendio inſtruit: quinquaginta tantùm
ſecum talenta ad præſentẽ uſum aufert, cætera ex ho-
ſte melius quàm ex ſociis paraturus. Omnes deinde
ſervos militaris ætatis libertate donatos, ſacramento
adegit, eóſq; & majorem partem fermè militum navi-
bus imponit, ratus ex æquata utriuſq; ordinis cõditio
ne mutuã inter eos virtutis æmulationẽ futurã: cæteros

Amilcaris obitus.

*Propter.

Bellum Agathoclis cum Carthaginiensibus.

Agathoclis audacia qui victus vello viribus Carthaginiensibus bellum infert

Agathocles oppressus ex Sicilia in Africam bellum transfert.

omnes ad tutelam patriæ relinquit. Septimo igitur imperii anno comitibus duobus adultis filiis, Archagatho & Heraclide, nullo militum ſciente quò veheretur, curſum in Africam dirigit. Cum omnes aut in Italiam prædatum ſe, aut in Sardiniam ituros crederent, tum primo expoſito in Africæ littore exercitu, conſilium ſuum omnibus aperit. Quo in loco Syracuſæ poſitæ ſint, oſtendit; quibus aliud nullũ auxilium ſupereſſet quàm ut hoſtibus faciant, quæ ipſi paterentur. Quippe aliter domi, aliter foris bella tractari. Domi ea ſola auxilia eſſe quæ patriæ vires ſubminiſtrent: foris hoſtem etiam ſuis viribus vinci, deficientibus ſociis, & odio diuturni imperii externa auxilia circumſpicientibus. Huc accedere, quòd urbes, caſtellaq; Africæ non muris cincta, non in montibus poſita ſint, ſed in planis campis, ſine ullis munimentis jaceant: quas omnes metu excidii facilè ad belli ſocietatem perduci poſſe. Majus igitur Carthaginienſibus ex ipſa Africa, quàm ex Sicilia exarſurum bellum, coituraque auxilia omnium adverſus unam urbem, nomine quàm opibus ampliorem & quas non attulerit vires, inde ſumpturum. Nec in repentino Pœnorum metu, modicum momentum victoriæ fore, qui tanta audacia hoſtiũ perculſi trepidaturi ſint. Acceſſura villarum incendia, caſtellorum urbiumq; contumacium direptionem, tum ipſius Carthaginis obſidionem. Quibus omnibus non ſibi tantum in alios, ſed in aliis in ſe ſentient patêre bella. His non ſolum Pœnos vinci, ſed & Siciliam liberari poſſe. Nec enim moraturos in ejus obſidione hoſtes, cum ſua urgeantur. Nuſquã igitur alibi facilius bellũ, ſed nec prædã uberiorem invenire poſſe. Nam capta Carthagine omnem Africam Siciliamq; præmium victorum fore. Gloriam certè tam honeſtæ militiæ, tantam in omne ævum futuram, ut determinari nullo tempore oblivionis poſſit: dicatur eos ſolos mortaliũ eſſe, qui bella, quæ domi ferre non poterãt, ad hoſtes tranſtulerit, ultróq; victores inſecuti ſint, & obſeſſores urbis ſuæ obſederint.

Hortatoria Agathoclis ad milites oratio.

Propoſitio à periculo.

Ratio.

A facili & opportuno.

A honeſto.

Gloria.

✝ *Forte legendum erat ut determinari nullo tempore oblivione poſſe.*

Portentū Solis defectus.

derint. Omnibus igitur forti ac læto animo bellū ine-
undum, quo nullum aliud possit aut præmium victori-
bus uberius, aut victis monumentū illustrius dari. Hi
quidem adhortationibus animi militum erigebant
Sed terrebat eos portenti visio, quòd navigantibus
sol defecerat. Cujus rei rationem non minore cura re
quàm belli reddebat, affirmans si prius quàm profici-

Prodigiū interpretatum.

cerentur factum esset, credi adversū profecturos pro-
digium esse: nunc quia egressis acciderit, illis ad quo
eatur, portendere. Porrò defectus naturalium syderu
semper præsentem rerum statum mutare, certumque

*Idem fecit Alex. Magnus. * Adempto.*

esse florentibus Carthaginensium opibus, adversisque
rebus suis commutationem significari. Sic consolati
militibus, universas naves consentiente exercitu inc-
di jubet, ut ōnes scirent auxilio fugæ * ablato aut vin-
cendum, aut moriendum esse. Deinde cùm omnia, quæ-

Duo tantùm amissi è illis Agathoclis.

cunque ingrederentur prosternerent, villas castellaq;
incenderent, obvius his fuit cum 30. millibus Pœno-
rum Hanno dux, & prælio commisso, duo de Siculis, tria
millia de Pœnis cum ipso duce cecidere. Hac victoria
& Siculorum animi eriguntur, & Pœnorum frangūtur.

Ora. Egregia Agathoclis de Carthaginensibus vastatio.

Agathocles victis hostibus, urbes castellaq; expugnat,
prædas ingentes agit, hostium multa millia trucidat.
Castra deinde in quinto lapide à Carthagine statuit,
ut damna charissimarū rerum, vastitatémque agro-
rum, & incendia villarum, de muris ipsius urbis specu-
larentur. Interea ingens tota Africa deleti Pœnorum
exercitus fama, occupatarúmque urbium divulgatur.
Stupor itaq; omnes & admiratio incessit, unde tanto
imperio tam subitum bellum præsertim ab hoste jā vi-
cto. Admiratio deinde paulatim in cōtemptum Pœno-

*Afrorum ad Agathoclem defectio. * Extruxere.*

rum vertitur. Nec multò pòst non Africa tantum, ve-
rùmetiam urbes nobilissimæ novitatem sequutæ ad A-
gathoclem defecere, frumentóq; & stipendio victorem
* adjuvere. His Pœnorum malis etiam deletus in Sicilia
cum imperatore exercitus, velut quidam ærumnarum
cumulus accessit. Nam post profectionem à Sicilia A-

gathoclis, in obſidione Syracuſarum Pœni ſegniores redditi, ab * Antandro fratre regis Agathoclis occiſione cæſi nuntiabantur. Itaque cùm domi, foriſq; eadem fortuna Carthaginienſium eſſet, jam non tributariæ tantùm ab his urbes, verumetiam ſocii reges deficiebant, *amicitiarum jura non fide, ſed ſucceſſu ponderantes.* Erat inter cæteros rex Cyrenarum Ophellas, qui ſpe improba, regnū totius Africæ amplexus, ſocietatem cum Agathocle per legatos junxerat, pactúſq; cum eo fuerat, ut Siciliæ illi, ſed Africæ imperium, victis Carthaginienſibus, cederet. Itaq; cùm ad belli ſocietatem cum ingenti exercitu ipſe veniſſet Agathocles blando alloquio, & humili adulatione, cùm ſæpius ſimul cœnaſſet, quia filius ejus ab Ophella adoptatus eſſet, incautum eum interfecit: occupatóque exercitu ejus, iteratò Carthaginenſes omnibus viribus bellum * ſtruentes, magno utriuſq; exercitus ſanguine, gravi prælio ſuperat. Hoc certaminis diſcrimine tanta deſperatio illata Pœnis eſt, ut niſi in exercitu Agathoclis orta ſeditio eſſet, tranſiturus ad eum Bomilcar, dux Pœnorum cum exercitu fuerit. Ob quam noxiam in medio foro à Pœnis patibulo ſuffixus eſt, ut idē locus monumentum ſuppliciorum ejus eſſet, qui ornamentum antè fuerat honorum. Sed Bomilcar magno animo crudelitatem civium tulit, adeò ut de ſumma cruce, veluti de tribunali in Pœnorū ſcelere concionaretur, objectans illis nunc Hannonem falſa affectati regni invidia circumventum, nunc Giſgonis innocentis exilium, nunc in Amilcarē patruū ſuum tacita ſuffragia, quòd Agathoclem ſocium illis facere, quàm hoſtē maluerit. Hæc cùm in maxima populi concione vociferatus eſſet, expiravit. Intereà Agathocles profligatis in Africa rebus, tradito Archagatho filio exercitu, in Siciliā recurrit: nihil actū i Africa exiſtimans, ſi amplius Syracuſæ obſiderentur. Nam poſt occiſum Amilcarem, Giſgonis filium, novis eo à Pœnis miſſus exercitus fuerat. Statim igitur, primo adventu ejus, omnes Siciliæ urbes

* Andronem, ap. Pel. Oroſ.

Ophellas, per dolum cæditur

* Giſces. *Carthaginienſium, novus clades, Bomilcar cruci affixus,*

Agathocles in Siciliam reverſus, ſerius inſula imperium occupat

urbes

urbis auditis rebus, quas in Africa juſſerat, certatim ſe ei tradunt: atque ita pulſis è Sicilia Pœnis, totius inſulæ imperium occupavit. In Africam deinde reverſus, ſeditione militum excipitur. Nam ſtipendiorum ſolutio in adventum patris dilata à filio fuerat. Igitur ad concionem vocatos, blandis verbis permulſit, ſtipendia illis non à ſe flagitanda eſſe, ſed ab hoſte quærenda, communem victoriam, communem prædam futuram. Paululùm modò attenderent, dum belli reliquiæ peragantur, cùm ſciant Carthaginem captam ſpes omnium expleturam. Sedato militari tumultu interjectis diebus, ad caſtra hoſtium exercitum ducit: ibi inconſultius prælium committendo, majorem partem exercitus perdidit. Cùm itaq; in caſtra fugiſſet, verſámq; in ſe invidiam temerè commiſſi belli videret, priſtinamque offenſam non dependi ſtipendii metueret, concubia nocte ſolus à caſtris cum Archagatho filio profugit. Quod ubi milites cognovere, haud ſecus quàm ſi ab hoſte capti eſſent, trepidavere: Bis ſe à rege ſuo in mediis hoſtibus, relictos eſſe, proclamantes, ſalutémque ſuam deſertam ab eo eſſe, quorum ne ſepulturâ quidem relinquenda fuerat. Cùm perſequi regem vellent, à Numidis accepti, in caſtra revertuntur: comprehenſo tamen Archagatho, qui à patre noctis errore diſceſſerat: Agathocles autẽ navibus, quibus fuerat à Sicilia regreſſus, cum cuſtodibus earundem Syracuſas defertur. Exemplum flagitii ſingulare, Rex exercitus ſui deſertor, filiorúmque pater proditor. Interim in Africa poſt fugam regis, milites pactione cum hoſtibus facta, interfectis Agathoclis filiis, Carthaginenſibus ſe tradidere. Archagathus cùm occideretur ab Archeſilao amico *Antipatri, rogavit eum quidnam liberis ejus facturum Agathoclem putet, per quem ipſe liberis careat? Tunc reſpondit, ſatis habere ſe, quòd ſuperſtites eos eſſe Agathoclis liberis ſciat. Poſt hæc Pœni ad perſequendas belli reliquias, duces in Siciliam miſerunt, cũ quibus Agathocles pacem æquis conditionibus fecit.

Agathocles à Pœnis vincitur.

Agathoclis fuga.

Perditiſſimus & perfidiæ exemplum.

* Antea patris.

Archagathi Agathoclis filii mors.

JUSTINI LIBER XXIII.

AGathocles rex Siciliæ, pacificatus cum Carthaginienſibus, partem civitatum ſe fiducia virium diſſidentium, armis ſubegit. Deinde quaſi anguſtis inſulæ terminis clauderetur, cujus imperii partem primis incrementis ne ſperaverat quidem in Italiam tranſcendit, exemplum Dionyſii ſecutus, qui multas civitates Italiæ ſubegerat. Primi igitur hoſtes illi, Brutii fuere, qui & fortiſſimi & opulentiſſimi videbantur, ſimul & ad injurias vicinorum prompti. Nam multas civitates Græci nominis Italia expulerant: autores quoque ſuos Lucanos bello vicerant, & pacem cum his æquis legibus fecerant. Tanta feritas animorum erat, ut nec origini ſuæ parcerent. Namque Lucani iiſdem legibus liberos ſuos, quibus & Spartani, inſtituere ſoliti erant. Quippe ab initio pubertatis, in ſylvis inter paſtores habebantur, ſine miniſterio ſervili, ſine veſte, quam induerent, vel cui incubarent: ut à primis annis duritiæ, parſimoniæq; ſine ullo uſu urbis, aſſueſcerent. Cibus his præda venatica, potus mellis, & lactis, & fontium liquor erat: ſic ad labores bellicos indurabantur. Horum igitur ex numero quinquaginta primò ex agris finitimorum prædari ſoliti, confluente deinde multitudine, ſolicitati præda cùm plures facti eſſent, infeſtas regiones reddebant. Itaque fatigatus querelis ſociorum Dionyſius Siciliæ tyrannus, ſecentos Afros ad compeſcendos eos miſerat, quorum caſtellum proditum ſibi per Brutiam mulierem expugnarunt, ibique civitatem, concurrentibus ad opinionem novæ urbis paſtoribus, ſtatuerunt: Brutióſque ſe ex nomine mulieris vocaverunt. Primum illis cum Lucanis originis ſuæ autoribus, bellũ fuit. Qua victoriâ erecti, cum pacem æquo jure feciſſent, cæteros finitimos armis ſubigerunt, tantáſq; opes brevi conſecuti ſunt, ut pernicioſi etiam regibus haberentur. Deniq; Alexander rex Epiri, cum in auxiliũ Græcarũ civitatũ cum magno

Bellum in Italia ab Agathocle geſtum.

Epiphonema.

Lucanorum & Spartanorum mos in educandis liberis.

Brutii unde dicti.

exercitu in Italiã venisset, cum omnibus copiis ab hi
deletus est. Quare feritas eorum successu felicitatis in-
censa, diu terribilis finitimis fuit, ad postremum imple
ratus Agathocles, spe ampliandi regni, à Sicilia in Ita-
liam trajecit. Principio adventus opinione ejus concu
legatos ad eum, societatem amicitiámq; petentes mi

Agathoclis fraus.

serunt. Quos Agathocles ad cœnam invitatos, ne exer-
citum trajici viderent, in posterum statuta his die, con-
scẽsis navibus frustratus est: sed fraudis haud lætus e-

Gravis morbus

ventus fuit. Siquidem reverti cum in Siciliam interje-
ctis paucis diebus, vis morbi coëgit: quo toto corpore
comprehensus, per omnes nervos articulósq; humor

Bellum inter filium & nepotem Agathoclis.

pestifero grassante, velut intestino singulorum mem-
brorum bello impugnabatur. Ex qua desperatione bel-
lum inter filium nepotémq; ortum, ejus regnum ja
quasi mortui vendicantibus, occiso filio, regnum nep
occupavit. Igitur Agathocles, cùm morbi cura, & æ-

Theogena, Agathoclis uxor.

gritudo graviores essent, & inter se alterum alteriu
malo cresceret, desperatis rebus, uxorem suam Theo-

Discessus miserabilis descriptio.

genam genitósq; ex se duos parvulos, cum omni pecu-
nia, & familia, regalíq; instrumento, quo præter illum
nemo regnum ditior fuit, navibus impositos Ægyptum
unde uxorem acceperat, remittit, timens ne prædones

Matrimonium Theogenæ probæ & maritum amantis conjugis exemplum.

regni sui hostem paterentur. Quanquam uxor diu, n
ab ægro divelleretur, deprecata est, ne discessus su
adjungi nepotis parricidio posset, & tam cruentè ha
deseruisse virum, quam ille impugnasse avum videre-
tur: *Nubendo se non prosperè tantum, sed omnis fort*
iniisse societatem: Nec invitam periculo spiritus su

Patris filiorum erga parentes & parentum erga liberos.

empturam, ut extremos viri spiritus exciperet & exe-
quiarum officium, in quod profectu se, nemo sit succes-
surus, obsequio debitæ pietatis impleret. Discedentes
parvuli flebili ululatu amplexi patrem tenebant. Ex a-
tera parte uxor maritum non amplius visura * oscul
fatigabat. Nec minis senis lacrymæ miserabiles erant.

*** Oculis Agathoclis turpis**

Flebant ii morientem patrem, ille exules liberos. H
discessu suo solitudinem patris senis, ægri, ille in spe

regn

regni ſuſceptos relinqui in egeſtate lugebat. Inter hæc regia omnis aſſiſtentium fletibus tam crudelis diſſidii impleta, reſonabat. Tandem lacrymis finem neceſſitas profectionis impoſuit, & mors regis proficiſcentes filios ſecuta eſt. Dum hæc aguntur, Carthaginenſes, cognitis quæ in Sicilia agebantur, occaſionem totius inſulæ occupandæ natam ſibi exiſtimantes, magnis viribus eò trajiciunt, multáſque civitates ſubigunt. Eo tempore & Pyrrhus adverſus Romanos bellum gerebat, qui imploratus à Siculis in auxilium, ſicuti dictũ eſt, cùm Syracuſas veniſſet, multáſq; civitates ſubegiſſet, rex Siciliæ, ſicut Epiri appellabatur. Quarum rerum felicitate lætatus, Heleno filio Siciliæ, velut avitum (nam ſusceptus ex filia Agathoclis regis erat) Alexandro autem Italiæ regnum deſtinat. Poſt hæc multa ſecunda prælia cum Carthaginenſibus facit. Interjecto deinde tempore, legati ab Italicis ſociis venere, nuntiantes Romanis reſiſti non poſſe, deditionémque futuram, niſi ſubveniat. Anxius tam ambiguo periculo, incertuſq; quid ageret, vel quibus primùm ſubveniret, in utrumq; pronus conſultabat. Quippe inſtantibus hinc Carthaginenſibus inde Romanis, periculoſum videbatur, exercitum in Italiam non trajicere, periculoſius à Sicilia deducere; ne aut illi non lata ope, aut hi deſerti amitterentur. In hoc æſtu periculorum tutiſſimus portus conſiliorum viſus eſt: omnibus viribus * decernere in Sicilia, & profligatis Carthaginenſibus, victorum exercitum * tranſponere in Italiā. Itaq; conſerto prælio, cùm ſuperior fuiſſet, quoniam tamē à Sicilia abiret, pro victo fugere viſus eſt: ac propterea ſocii ab eo defecerunt: & imperium Siciliæ tam citò amiſit, quàm facilè quæſierat. Sed nec in Italia meliore felicitate uſus, in Epirum revertitur. Admirabilis utriſque rei caſus in exemplum fuit. Nam ſicut antè ſecunda fortuna, rebus ſupra vota fluentibus, Italiæ Siciliæque imperium & tot de Romanis victorias attraxerat: ita nunc adverſa, velut in oſtentationem

Revertitur ad Pyrrhi hiſtoriam

A Tarentinis & Samnitibus Plut.

* Decertare.

* Tranſmittere.

Partim ad Carthaginienſes, partim ad Mamertinos. Plut. Cum M. Curio.

tationem fragilitatis humanæ, deſtruens quæ cumulaverat, Sicilienſi ruinæ naufragium maris, & fœdam adverſus Romanos pugnam, turpemq; ab Italia diſceſſum adjecit. Poſt profectionem à Sicilia Pyrrhi magiſtratus Hiero creatur, cujus tanta moderatio fuit, ut conſentiente omnium civitatum favore, dux adverſus Carthaginienſes primum, mox rex createtur. Hujus futuræ majeſtatis ipſa infantilis educatio, quaſi prænuntia fuit. Quippe genitus erat patre Hieroclyto, nobili viro, cujus origo à Gelo, antiquo Siciliæ tyranno, manabat: ſed maternum illi genus ſordidum, atq; admodum pudibundum fuit. Nam ex ancilla natus, ac propterea à patre, velut dehoneſtamentum generis expoſitus fuerat. Sed parvulum, & humanæ opis indigentem, apes, congeſto circa jacentem melle, multis diebus aluere. Ob quam rem reſponſo aruſpicum admonitus pater, qui regnum infanti portendi canebant, parvulum recolligit, omniſq; ſtudio ad ſpem majeſtatis, quæ promittebatur, inſtituit. Eidem in ludo inter coæquales diſcenti, lupus tabulam, in turba puerorum repente conſpectus, eripuit: Adoleſcenti quoq; prima bella ineunti, aquila in clypeo, noctua in haſta conſedit. Quod oſtentum & in conſilio cautum, & manu promtum, regemq; futurum ſignificabat. Deniq; adverſus provocatores ſæpe pugnavit, ſemperq; victoriam reportavit. A Pyrrho rege multis militaribus donis donatus eſt. Pulchritudo ei corporis inſignis, vires quoq; in homine admirabiles fuere. In alloquio blandus, in negocio juſtus, in imperio moderatus erat, prorſus ut nihil ei regium deeſſe videretur, præter regnum.

Hieronis natales.

Hiero ab apibus melle educatus.

Prodigia in Hierone. Ob id Pallas delectatur noctua, ut Plutarc. in Demoſt.

Boni principis officia

JUSTINI LIBER XXIV.

Græcorum bel.

Cum hæc in Sicilia geruntur, interim in Græcia diſſidentibus inter ſe bello Ptolomæo, Ceraunico, & Antiocho, & Antigono regibus, omnes ferme Græciæ civitates, ducibus Spartanis, velut occaſione data, ad ſpem libertatis erectæ, miſſis invicem legatis, per quos in Societatis fœdera alligarentur, in bellum prorumpunt: & ne cum Antigono, ſub cujus [a] bello erant, bellum cepiſſe viderentur, ſocios ejus Ætolos aggrediuntur, cauſam belli prætendentes, quòd conſenſu Græciæ ſacratum Apollini Cyrræum campum per vim occupaſſent. Huic bello ducem eligunt Aran, qui adunato exercitu, urbes, frugesq; in his campis poſita, depopulatur: quæ auferri non poterant, incendit. Quod cùm è montibus conſpicati Ætolorum paſtores eſſent, congregati admodum quingenti, ſparſos hoſtes, ignorantes quanta manus eſſet, quorum conſpectum illis metus & incendiorum fumus abſtulerat, conſectantur, trucidatisq; admodum novem millibus, prædones in fugã verterunt. Reparantibus deinde Spartanis bellũ, auxilium multæ civitates negaverunt, exiſtimantes dominationem eos Græciæ, non libertatem quærere. Intereà inter reges bellum finitur. Nam Ptolomæus pulſo Antigono cùm regnum totius Macedoniæ occupaſſet, pacem cum Antiocho facit, affinitatémque cum Pyrrho, data ei in matrimonium filia ſua, jungit. Exinde externo metu depoſito, impium & facinoroſum animum ad domeſtica ſcelera convertit, inſidiáſque Arſinoë ſorori ſuæ inſtruit: quibus & filios ejus vitã, & ipſam Caſſandriæ urbis poſſeſſione privaret. Primus ei dolus fuit, ſimulato amore ſororis matrimonium petere. Aliter enim ad ſororis filios, quorum regnum occupaverat, quàm cõcordiæ fraude pervenire non poterat. Sed nota ſcelerata Ptolomæi voluntas ſorori erat. Itaq; non credenti, mandat velle ſe cum filiis ejus regni conſortium jungere: cum quibus non ideo ſe armis contendiſſe, quoniã eripere his regnum, ſed quòd id facere ſui muneris vellet. In hoc mitteret arbitrium jusjurandi: quo præſente apud deos patrios, quibus vellet obſecrationibus ſe obligaret. Incerta Arſinoë quid ageret: ſi mitteret, decipi perjurio: ſi non mitteret, provocare rabiẽ fraternæ crudelitatis timebat. Itaque plus liberis, quàm ſibi timẽs, quos matrimonio ſuo protecturam

a Imperio.

Campus id eſt Phocidis. Plin. lib. 3.

Ptolomæus Κεραυνὸς Macedoniæ rex

Arſinoë Ptolomæi ſoror.

Dolus & ſcelus in ſororem Arſinoën

Ptolomæi perjurium

Solebant enim ſacrificantes apprehendere aras. Unde & Varro dicit, antiquitus anſas dictas. Vide Macrob.

protecturam ſe arbitrabatur, mittit ex amicis ſuis Dionem, quo perducto in ſanctiſſimū Jovis templum veterrimæ Macedonum religionis, Ptolomæus ſumptis in manus altaribus, cōtingens ipſa ſimulacra, & pulvinaria deorū, inauditis, ultimiſq; execrationibus adjurat, ſe ſyncera fide matrimonium ſororis petere: nuncupaturumq; ſe eam reginam, neq; in contumeliam ejus ſe aliam uxorem, aliôſve, quàm filios ejus liberos habiturum. Arſinoë poſtquàm & ſpe impleta eſt, & metu ſoluta, ipſa cum fratre colloquitur: cujus vultus & blandientes oculi, cùm fidem non minorem, quàm jusjurandum promitterent, reclamante Ptolomæo filio fraudem ſubeſſe in Matrimonium fratris conceſſit. Nuptiæ magno apparatu, lætitiâq; omnium celebrantur. Ad concionem quoque vocato exercitu, capiti ſororis diadema imponit, reginámq; eam appellat. Quo nomine in lætitiam effuſa Arſinoë, quia quòd morte Lyſimachi prioris mariti miſerat, recipiſſet ultro: virum in urbem ſuam Caſſandriam invitat, cujus urbis cupiditate fraus ſtruebatur. Prægreſſa igitur virum, diem feſtum urbi in adventum ejus indicit, domos, templa, cæteraq; omnia exornari jubet, aras ubiq; hoſtiáſq; diſponi, filios quoq; ſuos, Lyſimachū ſedecim annos natum, Philippum triennio minorem, utrumque forma inſignem, coronatos occurrere jubet. Quos Ptolomæus ad celandum fraudem, cupidè & ultra modū veræ affectionis amplexus, oſculis diu fatigat. Ubi ad portam ventum eſt, occupari arcem jubet, pueros interfici. Qui cùm ad matrem cōfugiſſent, in gremio ejus, inter ipſa oſcula trucidātur. Proclamante Arſinoë, quòd tantum nefas aut nubendo, aut poſt nuptias contraxiſſet, pro filiis ſe ſæpe percuſſoribus obtulit. Frequenter corpore ſuo puerorum corpora amplexata, protexit, vulneráq; excipere quæ liberis *intendebantur, voluit. Ad poſtremum ſpoliata etiam funeribus filiorum, ſciſſa veſte, & crinibus ſparſis, cum duobus ſervulis ex urbe protracta, Samothraciā in exilium abiit, eò miſerior, quòd mori cum filiis ei non licuit,

Nuptiæ Ptolomæi fratris cum ſorore Arſinoë.

Exemplum crudelitatis & parricidii in Ptolomæo.

* Intentabantur.

licuit. Sed nec Ptolomæo inulta ſcelera fuerũt. Quippe diis immortalibus tot perjuriis, & tam cruenta parricidia vindicãtibus, brevi poſt à Gallis ſpoliatus regno, captuſq; vitam ferro, ut meruerat, amiſit. Namque Galli abundanti multitudine, cùm eos non caperent terræ, quæ genuerant, trecenta millia hominum ad ſedes novas quærendas, velut peregrinatum miſerunt. Ex his portio in Italia conſedit, quæ & urbem Romã captam incendit, & portio Illyricos ſinus, ducibus, avibus (nam augurandi ſtudio Galli præter cæteros valent) per ſtrages Barbarorum penetravit, & in Pannonia conſedit: gens aſpera, audax, bellicoſa, quæ prima poſt Herculem, cui res virtutis admirationem & immortalitatis fidem dedit, Alpium invicta juga, & frigore intractabilia loca tranſcendit: ibi domitis Pannoniis per multos annos cum finitimis varia bella geſſerunt. Hortante deinde ſucceſſu, diviſis agminibus, alii Græciam, alii Macedoniam, omnia ferro proterentes, petivere: Tantuſq; terror Gallici nominis erat, ut etiam reges non laceſſiti, ultrò pacem ingenti pecunia mercarentur: Solus rex Macedoniæ Ptolomæus, adventum Gallorum intrepidus audivit: iiſq; cum paucis & incompoſitis, quaſi bella non difficilius, quàm ſcelera patrarentur, parricidiorum furiis agitatus, occurrit. Dardanorũ quoq; legationem, viginta millia armatorum in auxilium offerentem, ſprevit: additã inſuper contumeliã, actũ de Macedonia dicens, ſi cùm totum Orientem ſoli domuerint, nunc in vindictã civium Dardanis egeant. Milites ſe habere filios eorum, qui ſub Alexandro rege ſtipendia toto orbe terrarũ victores fecerint. Quæ ubi Dardano regi nunciata ſunt, inclytũ illud Macedoniæ regnum brevi immaturi juvenes temeritate caſurum dixit. Igitur Galli, duce Belgio, ad tentandos Macedonum animos, legatos ad Ptolomæum mittunt, offerentes pacẽ, ſi emere velit, ſed Ptolomæus inter ſuos, belli metu pacem Gallos petere gloriatus eſt: nec minus ferociter ſe legatis quàm inter amicos jactavit: aliter

Galli Italiam invadunt.

Romam incendunt.

Gallorum deſcriptio.

Gallici nominis terror.

Ptolomæi temeritas

ſe pacem daturum negando, niſi principes ſuos obſides dederint, & arma tradiderint: non enim fidem ſe niſi inermibus habiturū. Renunciata legatione, riſere Galli, undiq; acclamantes, brevi ſenſurum, ſibi an illi conſulentes, pacem obtulerint. Interjectis diebus, prælium conſeritur: victi Macedones cæduntur: Ptolomæus multis vulneribus ſaucius capitur, caput ejus amputatur, & lanceâ fixum tota acie, ad terrorem hoſtium, circumfertur. Paucos ex Macedonibus fuga ſervavit, cæteri aut capti, aut occiſi. Hæc cùm nuntiata per omnem Macedoniam eſſent, portæ urbium clauduntur, luctu omnia replentur, nunc orbitatem amiſſorum filiorum dolebant, nunc excidia urbium metuebant, nunc Alexandri, Philippiſq; regum ſuorū nomina, ſicuti numina, in auxilium vocabāt, ſub illis ſe non ſolùm tutos, verū etiam victores orbis terrarum extitiſſe: ut tuerentur patriam ſuam, quam gloria rerum geſtarum cœlo proximam redidiſſent, ut opem afflictis ferrent, quos furor & temeritas Ptolomæi regis perdiderat, orabant. Deſperantibus omnibus, non votis agendum, Soſthenes unus de Macedonum principibus ratus contracta juventute, & Gallos exultantes victoria compeſcuit, & Macedoniam ab hoſtili depopulatione defendit. Ob quæ virtutis beneficia, multis nobilibus regnum Macedoniæ affectantibus, ignobilis ipſe præponitur, & cùm rex ab exercitu appellatus eſſet, ipſe non in regis, ſed in ducis nomen jurare milites coegit. Intereà Brennus, quo duce portio Gallorum in Græciam ſe effuderat, auditâ victoriâ ſuorum, qui Belgio duce Macedones vicerant, indignatus partā victoria *optimam prædam, & Orientis ſpoliis onuſtā, tam facilè relictam eſſe, adunatis 150. millibus peditum, & 15. millibus equitum, in Macedoniam irrumpit. Cùm agros villaſq; popularentur, occurrit ei cum inſtructo exercitu Macedonū Soſthenes: ſed pauci à pluribus, trepidi à valentibus facilè vincuntur. Itaq; cùm victi ſe Macedones intra muros urbem condidiſſent, victor Brennus, nemine prohibente,

hibente,

Macedones à Gallis caſi.

Ptolomæi interitus.

Macedonum trepidatio.

Soſthenes virtus & modeſtia.

Brennus Gallorum dux.

* Opimam

Vincuntur Macedones à Gallis. Compilator delubrorum Brennus.

hiberna, totius Macedoniæ agros deprædatur. Inde quaſi ſpolia ſorderent, animum ad deorum immortalium templa convertit, ſcurriliter jocatus locupletes deos largiri hominibus oportere. Statim igitur Delphos iter vertit, prædam religionis aurum, offenſæ deorum immortalium præferens: quos nullis opibus egere, ut qui eas largiri hominibus ſoleant affirmabat. Templũ autem Apollinis Delphis poſitũ eſt in monte Parnaſo, in rupe undiq; impendente: ibi civitatem frequentia hominum fecit. Qui ad affirmationẽ majeſtatis undiq; concurrentes, in eo ſaxo conſedere: atq; ita templum civitatẽmq; non muri, ſed præcipitia, nec manufacta, ſed naturalia præſidia defendunt, prorſus ut incertum ſit, utrum munimentum loci, an majeſtas dei plus hic admirationis habeat. Media ſaxi rupes in formam theatri receſſit. Quamobrem &, hominum clamor & ſiquando accidit tubarum ſonus, perſonantibus inter rupibus multiplex audiri, ampliórq; quàm editur, reſonare ſolet. Quæ res majorem majeſtatis terrorem ignaris rei, & admiratione ſtupentibus plerunq; affert. In hoc rupis anfractu, media fermè montis altitudine, planicies exigua eſt, atq; in ea profundum terræ foramen, quod in oracula patet. Ex quo frigidus ſpiritus in quodam velut vento in ſublime expulſus mentes vatum in vecordiam vertit, impletáſq; deo, reſponſa conſulentibus dare cogit. Multa igitur ibi & opulenta regum populorumque viſuntur munera, quæque magnificentia ſui reddentium vota gratam voluntatem, & deorum reſponſa manifeſtant. Igitur Brennus cum in conſpectu haberet templum, diu deliberavit, an confeſtim rem aggrederetur, an verò feſſis via militibus noctis ſpatium ad reſumendas vires daret. Euridanus & Theſſalonus duces, qui ſe ad prædæ ſocietatem junxerant, amputari moras jubent, dum imparati hoſtes, & recens adventus ſui terrori eſſet: interjecta nocte, & animos hoſtibus forſitan & auxilia acceſſura, & vias, quæ tunc pateant, obſtructũ iri. Sed Gallorum

Impietatis exemplum.

Deſcriptio ſitus templi Delphici Apollinis.

Civitatem Delphicam oraculis refert Diodorus Philip.

Delphicum antrum.

Conſultatio de invadendo.

Euridanus Theſſalonus Gallorum duces.

Brenni & Delphorum copia. Alii quatuor millia

Pugna inter Gallos & Delphos

rum vulgus ex longa inopia, ubi primum vino cæteriſque commeatibus referta rura invenit, non minus abundantia, quàm victoria lætũ, per agros ſe ſparſerat, deſertiſque ſignis ad occupanda omnia pro victoribus vagabantur. Quæ res dilationem Delphis dedit. Prima namque opinione adventus Gallorum prohibiti Agreſtes Græcis oraculis feruntur meſſes, vinaq; villis efferre. Cujus rei ſalutare præceptum non prius intellectum eſt quàm vini, cæterarúmq; copiarum abundantia velut mora Gallis objecta, auxilia finitimorum cõvenere. Prius itaq; urbem ſuam Delphi, aucti viribus ſociorum permunivere, quàm Galli vino, velut prædæ incubantes, ad ſigna revocarentur. Habebat Brennus lecta ex omni exercitu peditum ſexaginta quinq; millia, Delphorum ſociorúmq; non niſi * quatuordecim millia millitum erant, quorum contemptu Brennus ad acuendos ſuorũ animos prædæ ubertatem omnibus oſtendebat, ſtatuáſq; cum quadrigis, quarum ingens copia procul viſebatur, ſolido auro fuſas eſſe: pluſque in põdere, quàm in ſpecie habere prædæ affirmabat. Hac aſſeveratione vel animadverſione incitati Galli, ſimul & heſterno mero ſaucii, ſine reſpectu periculorum in bellum ruebant. Contrà Delphi plus in Deo, quàm in viribus ſpem ponentes, cum contemptu hoſtium reſiſtebant, ſcandentéſq; Gallos è ſummo montis vertice, partim ſaxis, partim armis obruebant. In hoc partium certamine, repentè univerſorum templorum antiſtites, ſimul & ipſi vates, ſparſis crinibus, cum inſignibus atq; inſulis pavidi vecordéſve, in primã pugnantium aciem procurrunt, adveniſſe Deum clamant, eumq; ſe vidiſſe diſilientem in templum per culminis aperta faſtigia. Dum omnes opem dei ſuppliciter implorant, juvenem ſupra humanum modum inſignis pulchritudinis, comitéſque ei duas armatas virgines ex propinquis duabus Dianæ Minervæq; ædibus occurriſſe: nec oculis tantùm hæc ſe perſpexiſſe, ſed audiſſe etiam ſtridorem arcus, ac ſtrepitum armorum. Proinde nec cunctari dijs antesignanis hostem cædere, & victoriæ deorum socios se assurgere, summis obsecrationibus monebant. Quibus vocibus incensi, omnes certatim in prælium prosiliunt. Præsentiam dei & ipsi statim sensere. Nam & terræmotu portio montis abrupta, Gallorum stravit exercitum, & confertissimi cunei non sine vulneribus hostium dissipati ruebant. Insecuta deinde tempestas est, quæ grandine & fulgure saucios ex vulneribus absumpsit. Dux ipse Brennus cùm dolorem vulnerũ ferre non posset, pugione vitam finivit. Alter ex ducibus, punitis belli autoribus, cum decẽ millibus sauciorum citato agmine à Græcia excedit. Sed nec fortuna fugientibus commodior fuit. Siquidem pavidis nulla sub tectis acta nox, nullus sine labore & periculo dies: assidui imbres & gelu nix concreta, & fames, & lassitudo, & super hæc *maximum pervigiliæ malum*, miseras infelicis belli reliquias obterebant. Gentes quoque, nationesq; per quas iter habebant, palantes, velut prædam, sectabantur. Quo pacto evenit, ut nemo ex tanto exercitu, qui paulo antè fiducia virium etiam deos contemnebat, velut ad memoriam tantæ cladis superesset.

Vincuntur Galli à Delphis ducibus dijs.

Brennus mortem consciisse.

Clades Gallorum in Græcia.

JUSTINI LIBER XXV.

Inter duos reges, Antigonum & Antiochum, statuta pace, cùm in Macedoniam Antigonus reverteretur, novus eidem repentè hostis exortus est. Quippe Galli, qui à Brenno duce, cùm in Græciam proficiscerentur, ad terminos gentis tuendos relicti fuerant, ne soli desides viderentur, peditum * quindecim millia, equitum tria millia armaverant, fugatisq; Getarum, Triballorumq; copiis Macedoniæ imminentes, legatos ad regem miserunt, qui pacem ei venalem offerrent, simul & regis castra specularentur. Quos Antigonus pro regali munificentia ingenti apparatu epularum ad cœnam invitavit. Sed Galli expositum grande auri argentique pondus admirantes, atque prædæ ubertate sollicitati, infestiores, quàm venerant, revertuntur.

Quibus

Tertia Gallorum in Macedoniam irruptio.

* Duodecim.

Auri omnium avidissima gens Gallorum Livio teste.

Quibus & elephantes ad terrorem, velut inusitatas Barbaris formas, rex ostendi jusserat, naves onustas copiis demonstrari: ignarus, quod quibus ostentatione virium metum se injicere existimabat, eorum animos ad opimam prædam sollicitabat. Itaq; legati ad suos reversi, omnia in majus extollentes, opes pariter & negligentiam regis ostendunt, referta auro & argento castra esse, & neque vallo fossave munita: & quasi satis munimenti in divitiis haberent, ita eos omnia officia militaria intermisisse: prorsus quasi ferri auxilio non indigerent, quoniam abundarent auro. Hac relatione avidæ gentis animi satis ad prædam incitabantur. Accedebat tum exemplum Belgii, qui non magno ante tempore Macedonum exercitum cum rege trucidaverat. Itaq; consentientibus omnibus, nocte castra regis aggrediuntur, qui præsentiens tantam tempestatem, signum pridie dederat, ut omnibus rebus ablatis in proximam sylvam tacite occultarentur. Neq; aliter servata castra quàm quod deserta sunt. Siquidē Galli ubi omnia vacantia, nec sine defensoribus modò, verumetiam sine custodibus vident, non fugam hostium, sed dolum arbitrantes, diu intrare portas timuerunt. Ad postremum integris & intactis munimentis, scrutantes potius quàm diripientes, castra occupaverunt. Tunc ablatis quæ invenerant, ad litus convertuntur. Ibi dum naves incautius diripiunt, à remigibus & ab exercitus parte, quæ eò cum conjugibus & liberis confugerant, nihil tale metuentes, trucidantur: tantaque cædes Gallorum fuit, ut Antigoni pacem hujus victoriæ opinio, non à Gallis tantùm, verumetiam à finitimorum feritate præstiterit. Quanquàm Gallorum ea tempestate tantæ fœcunditatis juventus fuit, ut Asiam omnem velut examine aliquo implerent. Deniq; neq; reges Orientis sine mercenario Gallorum exercitu ulla bella gesserint, neq; pulsi regno ad alios quàm ad Gallos confugerint. Tantus terror Gallici nominis, sive armorum invicta felicitas erat, ut aliter neq; ma-

Galli Antigoni castra invadunt.

Gallica fœcunditas.

jestatem

ieſtatem ſuam tutam, neq; amiſſam recuperare ſe poſſe ine Gallica virtute arbitrarentur. Itaque in auxilium à Bithyniæ rege invocati, regnum cum eo partâ victoriâ diviſerunt, eámq; regionem Gallogræciam cognominaverunt. Dum hæc in Aſia geruntur, interim in Sicilia Pyrrhus à Pœnis navali prælio victus, ab Antigono Macedoniæ rege ſupplementum militum per legatos petit: denuntians ni mittat, redire ſe in regnum neceſſe haberet incrementa rerum, quæ de Romanis voluerit, de ipſo quæſiturum. Quod ubi negatum legati retulerunt, diſſimulatis cauſis, repentinam fingit profectionem. Socios interim parare bellum jubet, & rcis Tarentinæ cuſtodiã Heleno filio, & amico Miloni tradit. Reverſus in Epirum ſtatim fines Macedoniæ invadit, cui Antigonus cum exercitu occurrit, victuſq; prælio in fugam vertitur. Atq; ita Pyrrhus Macedoniam, in deditionem accepit, & veluti damna amiſſæ Siciliæ, Italiæq; acquiſito Macedoniæ regno penſaſſet, relictum Tarenti filium & amicum accerſit. Antigonus autem cum paucis equitibus fugæ comitibus, repentè fortunæ ornamentis deſtitutus, amiſſi regni ſpeculaturus eventus, Theſſalonicam ſe recepit, ut inde cum cõductu Gallorum mercenaria manu bellum repararet. Rurſus à Ptolomæo Pyrrhi filio funditus victus, cum ſeptem comitibus fugiens, non recuperandi regni ſpẽ, ſed ſalutis latebras, ac fugæ ſalitudines captat. Igitur Pyrrhus in tanto faſtigio regni collocatus, jam nec eo, ad quod votis perveniendum fuerat, contentus, Greciæ Aſiæq; regna meditatur, neque illi major ex imperio, quàm ex bello voluptas erat: nec quiſquam Pyrrhum, quà tuliſſet impetum, ſuſtinere valuit. Sed ut ad devĩcẽda regna ĩvictus, habebatur, ita devictis acquiſitiſq; celeriter carebat: tanto melius ſtudebat acquirere iperia, quàm retinere. Itaq; cùm copias Cherſõeſo trãſpoſuiſſet, legationibus Athenienſium, & Achivorum, Meſſeniorumq; excipitur. Sed & Græci omnes admiratione nominis ejus, ſimul & rerum advorſus Romanos,

Miſſi Galli & Græci Gallogræci appellantur, Livius 8. quartæ Decadis.

Dum Sicilia recederet, & in Italiam properaret, Plu.

Exercitus Pyrrhi. VIIII M. peditum, & D. equitum. Epit.

Pyrrhi varius ſucceſſus.

Collatus ob id eſt ab Antigono, luſori teſſeris qui & cum multa & feliciter faciat, his tamen neſciat uti. Plutar.

Pyrrhi bellum adverſus Lacedæmonios. Exemplū mulieris fortitudinis & pietatis erga patriam.

** exagesimo.

*Patri eſt deviſſe,

Duci Ariſtato Arati regis filio. Plut.

Aſtemias illu tegu la occiſum Argis Plut.ſcri- bit.

*Cõtrà: Dubus equidem Annibal primas in omni genere virtutis Pyrrho Plut.

Pyrrhi laus.

nos, Pœnóſq; geſtarum gloria attoniti, adventum eju expectabant. Primum illi bellum adverſus Spartan fuit, ubi majore mulierum, quàm virorū virtute exó pitur. Tunc Ptolomæum filium, & exercitus parte robuſtiſſimam amiſit. Quippe oppugnanti urbem, a tutelam patriæ tanta multitudo fœminarum cōcurri ut nō fortius victus, quàm verecundius recederet. Po rò Ptolomæum filium ejus adeo ſtrenuū, & manu fo tem fuiſſe tradunt, ut urbē Corcyram ſolus cum *ſe aginta ceperit. Idem prælio navili triremem ex ſc pha cum ſeptem inſiluerit, captámq; tenuit. In oppu natione quoq; Spartanorum uſque in mediam urbe cum equo procurrerit, ibique concurſu multitudin interfectus ſit. Cujus corpus ut relatum, * patre dixiſſe Pyrrhum ferunt. Aliquanto tardius eum, quà timuerit ipſe, vel temeritas ejus meruit, occiſum eſſe. Repulſus à Spartanis Pyrrhus argos petit: ibi du Antigonum in urbe clauſum expugnare *cogitat, inte confertiſſimos violentiſſimè dimicans, ſaxo de mu jactato occiditur. Caput ejus Antigono refertur, q victoria mitius uſus, filiū ejus Helenum cum Epirot ſibi deditum, in regnum dimiſit, eique inſepulti patri oſſa in patriam referenda tradidit. Satis conſtans inter omnes autores fama eſt, nullum nec ejus, nec ſuperioris ætatis regem comparandum Pyrrho fuiſſe, raróq; non inter reges tantùm, verumetiam inte illuſtres viros, aut vitæ ſanctioris, aut juſtitiæ probatioris viſum fuiſſe. Scientiam certè rei militaris in illo viro tantam fuiſſe, ut cum Lyſimacho, Demetrio, Antigono, tantis regibus bella geſſerit, invictus ſemper extiterit. Illyriorum quoque, Siculorum, Romanorumque & Carthaginenſium bellis nunquam inferior, plerunque etiam victor extiterit: qui patria certè ſuam anguſtam, ignobilèmque fama rerum geſtarum, & claritate nominis ſui toto orbe illuſtre reddiderit.

JUSTINI LIBER XXIV.

POſt mortem Pyrrhi non in Macedonia tantum, verumetiam in Aſia, Græciáque magni bellorum motus fuere. Nam & Peloponnenſii per proditionē Antigono traditi, & variante hominum partim dolore, partim gaudio, prout ſingulæ civitates, aut auxilium de Pyrrho ſperaverant, aut metus ſuſtinuerunt: ita aut cum Antigono ſocietatem jungebant, aut mutuis inter ſe odiis in bellum ruebant. Inter hunc turbatarum provinciarum motum, Epirorum quoq; urbs ab Ariſtotimo principe per tyrannidem occupatur: à quo cūm multi ex primoribus occiſi, plures in exiliū acti eſſent, Ætolis per legatos poſtulantibus, ut cōjuges liberóſq; exulum redderet, primò negavit: poſteà quaſi pœniteret, proficiſcendi ad ſuos omnibus matronis poteſtatem dedit, diémq; profectionis ſtatuit. Illæ quaſi ī perpetuū cum viris exulaturæ, pretioſiſſima quæq; auferentes, cūm ad portā quaſi uno agmine profecturæ conveniſſent, omnibus rebus expoliatæ, in carcere recluduntur, obceſis prius in gremio matrum parvulis liberis, virginibúſq; ad ſtuprum direptis. Hanc tam ſævam dominationem ſtupētibus ōnibus, princeps earum Helematus ſenex, & liberis orbus, ut qui nec ætatis, nec pignorum reſpectum timeret, convocatos domi fidiſſimos amicorum, in vindictam patriæ hortatur. Cunctantibus privato periculo publicum finire, & deliberandi ſpatium poſtulantibus accerſitis ſervis jubet obſerari fores tyrannóq; nuntiari mitteret, qui conjuratos apud ſe cōprehenderet, objectans ſingulis, ſe, quia liberandæ patriæ autor eſſe non poſſit, deſertæ ultorem futurū. Tūc illi ancipiti periculo circumvēti, honeſtiorem viam eligentes, conjurant in tyranni necem: atq; ita Ariſtotimus quinto poſteà quam tyrannidem occupaverat, menſe opprimitur. Interea Antigonus cūm multiplici bello & Ptolomæi regis, & Spartanorum premeretur, novúſq; illi hoſtis Gallogræciæ exercitus affluxiſſet, in

Varii Græcorum motus.

Ariſtotimi tyranni crudel. facinora.

Helemati amor ergà patriam & prudēs in opprimendo tyranno conſilium.

Ariſtotimus occiditur.

ſpeciem caſtrorum parva manu adverſus cæteros relicta, adverſus Gallos totis viribus proficiſcitur. Quibus cognitis, Galli cùm & ipſi ſe prælio pararent, in auſpicia pugnæ hoſtias cædunt: quarum extis, cùm magna cædes, interitúſq; omnium prædiceretur, non in timorem, ſed in furorem verſi, ſperantéſq; deorum minas expiari cæde ſuorum poſſe, conjuges & liberos ſuos trucidant, auſpicia belli à parricidio incipientes. Tanta rabies feros animos invaſerat, ut non parcerent ætati, cui etiam hoſtes pepercissent, bellúmq; internecinum & natalitium cum liberis, liberorúmq; matribus gererent, pro quibus bella ſuſcipi ſolent. Itaq; quaſi ſcelere vitam, victoriámq; redemiſſent, ſicut erant ex recenti cæde, in prælium non meliore evẽtu, quàm omine proficiſcuntur. Siquidem pugnantes, prius parricidiorum furiæ, quàm hoſtes circumvenere: obſervantibúſq; ante oculos manibus interemptorum, omnes occiſione cæſi. Tanta ſtrages fuit, ut dii pariter cum hoſtibus conſenſiſſe in excidium parricidarum viderentur. Poſt hujus pugnæ eventum, Ptolomæus, & Spartani, victorem hoſtium exercitum declinantes, in tutiora ſe recipiunt. Antigonus quoque ubi eorum diſceſſum videt, recenti adhuc ex priori victoria militum ardore, bellum Athenienſibus infert. In quo cùm occupatus eſſet, interim Alexander rex Epiri ulciſci mortem patris Pyrrhi cupiens, fines Macedoniæ depopulatur. Adverſus quem cùm reverſus à Græcia Antigonus eſſet, tranſitione militum deſtitutus, regnum Macedoniæ cum exercitu amittit. Hujus filius Demetrius puer admodum, abſente patre, reparato exercitu, non ſolùm amiſſam Macedoniam recepit, verumetiam Epiri regno Alexandrũ ſpoliat. Tanta vel mobilitas militũ, vel fortunæ varietas erat, ut viciſſim reges, nunc exules, nunc reges viderentur. Igitur Alexander cùm exul ad Arcadas confugiſſet, non minore Epirotarum deſiderio, quàm ſociorum auxilio in regnum reſtituitur. Per idem tempus rex Cyrenarum * Agis decedit: qui ante infirmitatem, Beronicen

Gallorum crudelitas in conjuges & liberos.

Epiphonema.

Gallogræcorum cædes.

Ptolomæus Euergetes Ægypti rex.

[illegible]

Fortunæ volubilitas.

Epiphonema.

Agas Cyrenarum rex.

* Agas.

Beronicen unicam filiam, ad finienda cum Ptolomæo fratre certamina, filio ejus deſponderat. Sed poſt mortem Antigoni regis, mater virginis Arſinoë, ut invita ſe contractum matrimoniũ ſolveret, miſit qui ad nuptias virginis, regnúmq; Cyrenarum Demetrium fratrem regis Antigoni à Macedonia accerſerent: qui & ipſe ex filia Ptolomæi procreatus erat. Sed nec Demetrius moram fecit. Itaque cùm ſecundante vento celeriter Cyrenas advolaſſet, fiducia pulchritudinis, qua nimis placere ſocrui cœperat, ſtatim à principio ſuperbus regiæ familiæ, militibuſq; impotens erat, ſtudiúmque placendi à virgine in matrem contulerat. Quæ res ſuſpecta, primò virgini, deinde popularibus militibuſque inviſa fuit. Itaq; verſis omnium animis in Ptolomæi filium, inſidiæ Demetrio comparãtur: †qui cum in lectum ſocrus conceſſiſſet, percuſſores immittuntur. Sed Arſinoë audita voce filiæ, ad fores ſtantis & præcipientis, ut matri parcerent, adulterum pauliſper corpore ſuo protexit. Quo interfecto, Beronice & ſtuprũ matris, ſalva pietate, ulta eſt, & in matrimonio ſortiendo judicium patris ſequuta.

Demetrius propter adulteriũ necatur.

† Cui.

JUSTINI LIBER XXVII.

Antiochus Theos

MOrtuo Syriæ rege Antiocho, cùm in locum ejus filius Seleucus ſucceſſiſſet, hortante matre Laodice, quæ ꝓhibere debuerat auſpicia regni à parricidio cepit. Quippe Beronicen novercam ſuam, ſororẽ Ptolomæi regis Ægypti cum parvulo fratre ex ea ſuſcepto interficit. Quo facinore perpetrato, & infamiæ maculam ſubiit, & Ptolomæi bello ſe implicuit. Porrò Beronice cùm ad ſe interficiendam miſſos didiciſſet, paternæ Daphnæ ſe claudit. Ubi cum obſideri eam, cum parvulo filio, nunciatum civitatibus Aſiæ eſſet, recordatione paternæ majorúmq; dignitatis ejus, & caſum tam indignæ fortunæ miſerantes, auxilia ei omnes miſêre. Frater quoque Ptolomæus periculo ſororis excitus, relicto regno, cum omnibus viribus advolat.

Seleuci Callinici, regis Syriæ parricidium

Beronice occiditur.

Sed Beronice ante adventum auxiliorum, cum vi expugnari non poſſet, dolo circumventa, trucidatur. Indigna res omnibus viſa. Itaque cùm univerſæ civitates, quæ defecerant, ingentem claſſem comparaſſent, repentè exemplo crudelitatis exterritæ ſimul & ĩ ultionem, ejus, quam defenſuri erant, Ptolomæo ſe tradunt; qui niſi in Ægyptum domeſtica ſeditione revocatus eſſet, totum regnum Seleuci occupaſſet. Tantum illi vel odium parricidale ſcelus, vel huic favorem indignè ĩteremptæ mors ſororis attulerat. Poſt diſceſſum Ptolomæi Seleucus cùm adverſus civitates, quæ defecerant, ingentem claſſem comparaſſet, repentè, veluti diis ipſis parricidium vindicantibus, orta tempeſtate claſſem naufragio amittit: nec quicquam illi ex tanto apparatu, præter nudum corpus, & ſpiritum, & paucos naufragii comites reſiduos fortuna fecit. Miſera quidem res, ſed optanda Seleuco fuit. Siquidem civitates, quæ odio ejus ad Ptolomæum* defecerant, velut diis arbitris, ſatisfactum ſibi eſſet, repentina animorum mutatione in naufragii miſericordiam verſæ, imperio ſe ejus reſtituunt. Lætus igitur malis ſuis, & damnis ditior redditus, velut par viribus, bellum Ptolomæo infert: ſed quaſi ad ludibrium tantùm fortunæ natus eſſet, nec propter aliud opes regni recepiſſet, quam ut amitteret, victus prælio, nō multo quàm poſt naufragium comitatior, trepidus in Antiochiam confugit. Inde ad Antiochum fratrem literas fecit, quibus auxilium ejus implorat, oblata ei Aſia, inter fines Tauri montis, in præmium latæ opis. Antiochus autem cùm eſſet annos 14. natus, ſupra ætatem regni avidus, occaſionem non tam pio animo, quàm offerebatur, arripuit. Sed latronis more, totum fratri eripere cupiens, puer ſceleratam, virilémq; ſumit audaciam. Unde Hierax eſt cognominatus, quia non hominis, ſed accipitris ritu, in alienis eripiendis vitam ſectaretur. Interea Ptolomæus cum audiſſet regem Antiochum in auxilium Seleuco venire, nec cum duobus uno tempore dimicaret,

Epiphonema.

Seleuci naufragium.

* Transierant.

Damnis ditior factus Seleucus à Ptolomæo vincitur.

Antiochus Hierax.

caret, in annos 10. cum Seleuco pacem facit. Sed pax ab hoſte data, iterpellatur à fratre qui conducto Gallorum mercenario exercitu, pro auxilio bellum, pro fratre hoſtem ſe imploratus exhibuit. In eo prælio virtute Gallorum victor quidem Antiochus fuit: ſed Galli arbitrantes Seleucum in prælio cecidiſſe, in ipſum Antiochum arma vertunt, liberius depopulaturi Aſiam, ſi omnem ſtirpem regiam extinxiſſent. Quod ubi ſenſit Antiochus, velut à prædonibus, auro ſe redimit, ſocietatémque cum mercenariis ſuis jungit. Intereà rex Bythiniæ Eumenes, ſparſis conſumptiſque fratribus, bello inteſtinæ diſcordiæ, quaſi vagantem Aſiæ poſſeſſionem invaſurus victorem Antiochum, Gallóſque aggreditur: nec difficilè ſocios adhuc ex ſuperiore congreſſione integer ipſe viribus ſuperat. Ea namque tēpeſtate omnia bella in exitium Aſiæ gerebantur: uti quiſq; fortior fuiſſet, Aſiam, velut prædam, occupabat, Seleuchus & Antiochus fratres bellum propter Aſiam gerebant. Ptolomæus rex Ægypti, ſub ſpecie ſororiæ ultionis, Aſiæ inhiabat. Hinc Bythinius Eumenes, inde Galli († humilior ſemper mercenaria manus) Aſiam depopulabātur, cùm intereà nemo defenſor Aſiæ inter tot prædones inveniebatur. Victo Antiocho, cùm Eumenes majorem partem Aſiæ occupaſſet, ne tunc quidem fratres, perdito imperio, propter quod bellum gerebant, concordare potuerunt: ſed omiſſo externo hoſte, in mutuum exitium bellum reparant. In eo Antiochus denuò victus multorum dierum fuga fatigatus, tandem ad ſocerum ſuum Artamenem regem Cappadociæ, provehitur: à quo cū primùm benignè ſuſceptus eſſet, interjectis diebus, cognito quòd ſibi inſidiæ pararentur, ſalutē fuga quæſivit. Igitur cùm profugo nuſquam locus tutus eſſet, ad Ptolomæum hoſtem, cujus fidem tutiorem quàm fratris exiſtimabat, decurrit: memor, vel quæ facturus fratri eſſet, vel quæ meruiſſet à fratre. Sed Ptolomæus non tam amicus ei deditus, quàm hoſtis factus, ſervari eum arctiſſimâ cuſtodiâ jubet.

Bellum impium

Eumenes Aſiam invadit

†(Sēper mercenaria manus

Antiochus iterū vincitur.

Fratrem metuens ad hoſtem confugit.

bet. Hinc quoq; Antiochus opera cujuſdam meretricis adjutus, quam familiariùs agnoverat, deceptis cuſtodibus elabitur, fugiénſq; à latronibus interficitur. Seleucus quoq; iiſdem ferme diebus amiſſo regno, equo præcipitatus, finitur: ſic fratres quaſi germanis caſibus, exules ambo, poſt regna, ſcelerum ſuorũ pœnas luerunt.

Antiochi & Seleuci fratrum mors.

JUSTINI LIBER XXVIII.

OLympias Pyrrhi Epirotæ regis filia, miſſo marito, eodémq; germano fratre Alexandro, cùm tutelam filiorum ex eo ſuſceptorum Pyrrhi & Ptolomæi, regniſq; adminiſtrationẽ ipſa recepiſſet, ab Ætolis partem Acarnaniæ, quam in portionem belli * mater pupillorum acceperat, eripere volentibus, ad regem Macedoniæ Demetrium decurrit: eíque habenti uxorem, Antiochi regis Syriæ ſororem, filiam ſuam * Phythiam in matrimonium tradidit: ut auxilium, quod miſericordiã non poterat, jure cognationis obtineret. Fiunt igitur nuptiæ, quibus & novi matrimonii gratia acquiritur, & veteris offenſa cõtrahitur. Nam prior uxor velut matrimonio pulſa, ſponte ſua ad fratrem Antiochum diſcedit, eúmq; in mariti bellum impellit. Acarnanes quoq; diffiſi Epirotis, adverſus Ætolos auxiliũ Romanorum implorantes, obtinuerunt à Romano ſenatu, ut legati mitterentur, qui denuntiarent Ætolis, præſidia ab urbibus Acarnaniæ deducerent: paterenturq; eſſe liberos, qui ſoli quondam adverſus Trojanos, auctores originis ſuæ auxilia Græcis non miſerunt. Sed Ætoli legationem Romanorum ſuperbè audierunt, Pœnos illis & Gallos, à quibus tot bellis vexati, toties occiſione ſint cæſi exprobrantes, dicentéſque; Prius illis Portas adverſus Carthaginenſes aperiendas, quas clauſerit metus Punici belli, quam in Græciã arma transferenda. Meminiſſe deinde jubent, quibus minentur: adverſus Gallos urbem ſuam eos tueri non potuiſſe, captámque non ferro defendiſſe, ſed auro redemiſſe. Quam gentem ſe aliquando majori manu Græciam ingreſſam,

** Pater.*
Cauſa belli inter Demetriũ Macedoniæ, & Antiochum Syriæ reges.
** Pytheam.*

Superba Ætolorũ reſponſio.

ingreſſam, nõ ſolùm nullis externis viribus, ſed ne domeſticis quidem tectis adjutos, univerſam deleſſe, ſedémq; ſepulchris eorũ præbuiſſe, quam illi viribus, imperioq; ſuo propoſuerant. Contrà Italiam, trepidis ex recenti urbis ſuæ incendio Romanis, univerſam fermè à Gallis occupatam. Prius igitur, illis Gallos Italia pellendos, quàm minentur Ætolis: priuſq; ſua defendenda quàm aliena defendi appetenda. Quos autem homines Romanos eſſe? nempe paſtores qui latrocinio juſtis dominis ademptum ſolum teneant: qui uxores cùm propter originis dehoneſtamenta nec invenirent, vi publica rapuerint: qui deniq; urbem ſuam parricidio condiderint, murorumq; fundamenta fraterno ſanguine aſperſerint: Ætolos autem principes Græciæ ſemper fuiſſe, & ſicut dignitate, ita & virtute cæteris præſtitiſſe, ſolos deniq; eſſe, qui Macedonas imperio terrarum florentes ſemper contempſerint, qui Philippum regem non timuerint, qui Alexandri Magni poſt Perſas Indóſq; dictos, cùm omnes nomen ejus horrerent, edicta ſpreverint. Monere igitur ſe Romanos, cõtenti ſint fortuna præſenti, nec provocẽt arma quibus & Gallos cæſos, & Macedonas contemptos videant. Sic dimiſſa legatione Romanorum, ne fortiùs loquuti quàm feciſſe viderentur, fines Epiri regni Acarnaniæ depopulantur. Jam Olympias filiis regna tradiderat, & in locum Pyrrhi fratris defuncti, Ptolomæus ſucceſſerat: qui cùm hoſtibus inſtructo exercitu obvius proceſſiſſet, infirmitate correptus, in itinere decedit. Olympias quoq; non magno poſt tempore, gemino funerum vulnere afflicta *ægrum ſpiritum trahens, non diu filiis ſupervixit. Cùm ex gente regia ſola Nereis virgo cũ Laodomia ſorore ſupereſſent. Nereis nubis Geloni Siciliæ regis filio. Laodomia autem cùm in aram Dianæ confugiſſet, concurſu populi interficitur. Quod facinus dii immortales aſſiduis cladibus gentis, & propè, interitu totius populi vindicaverunt. Nam ſterilitatem, famémque paſſi, & inteſtina diſcordia vexati, externis ad

poſtremum

Sabinas intelligit. lib. 1. ab urb. cond.

Fraterno primi maduerunt ſanguine muri Lucanus.

Pyrrhi uxor cùm duobus filiis Pyrrho & Ptolemæo moritur.

† ægrè.

Nereis & Laodomia Pyrrhi filia.

Milonis Laodamiæ percussoris furor.

postremum bellis penè consumpti sunt: Millóq; Laodamiæ percussor in furorem versus, nunc ferro, nunc saxo, in summa, dentibus, laceratis visceribus, 12. die interiit. His in Epiro gestis interim in Macedonia Demetrius rex, relicto filio Philippo, parvulo admodum, decedit. Cui Antigonus tutor datus, accepta in Matrimonium matre pupilli, regem se constituere laborat. Interjecto deinde tempore, cùm seditione minaci Macedonum clausus in regia teneretur, in publicum sine satellitibus procedit, projectoq; in vulgus diademate ac purpura, dare hæc eos alteri jubet, qui aut ĩperare illis sciat, aut cui parêre ipsi sciant: se adhuc invidiosum illud regnum, non voluptatibus, sed laboribus ac periculis sentire: commemorat deinde beneficia sua ut defectionem sociorum vĩdicaverit, ut Dardanos Thessalósq; exultantes morte Demetrii regis compescuerit, ut denique dignitatem Macedonum non solùm defenderit, verumetiam auxerit. Quorum si illos pœniteat deponere imperium, & reddere illis munus suum, ipsi regem quærant, cui imperent. Cum populus pudore motus, recipere eũ regnum juberet, tamdiu recusavit, donec seditionis autores supplicio traderentur. Post hæc bellum Spartanis infert, qui soli Philippi Alexandrique bellis, & imperium Macedonum, & omnibus metuenda arma contempserunt. Inter duas nobilissimas gentes bellum summis utrinq; viribus fuit. Cùm hi pro vetere Macedonum gloria, illi non solùm pro illibata libertate, sed etiam pro salute certarent. Victi Lacedæmonii, non ipsi tantùm sed etiam conjuges, liberíque magno animo fortunam tulere. Nemo quippe in acie saluti pepercit, nulla omissam conjugem flevit, filiorum mortem senes laudabant, patribus in acie cæsis filii gratulabantur: suam vicem omnes dolebant, quòd non ipsi pro patriæ libertate * decidissent. Parentes omnes domibus socios excipiebant, vulneratos curabant, * lapsos reficiebant. Inter hæc nullus in urbe strepitus, nulla trepidatio: magis omnes publi-

Antigonus, Philippi, admodum parvuli tutor.

Regium diadema propter seditionem abjicit.

Spartanis bellum infert.

Spartanorum in adversis constantia.

* Cecidissent

* Videtur legẽdum laxos aut laxatos.

cam

caſũ, quàm privatam fortunam lugebant. Inter hæc
Cleomenes rex poſt multas hoſtium cædes, toto cor-
pare, ſuo pariter & hoſtium cruore madens, ſuperve-
nit:ingreſſuſq; urbem, non humi conſedit, non cibum
ut potum popoſcit, non deniq; armorum onus depo-
uit: ſed acclivis parieti, cùm quatuor millia ſola ex
pugna ſuper fuiſſe conſpexiſſet, hortatur, ut ſe ad meli-
ora reipublicæ tempora reſervarent. Tum cum conjuge
& liberis Ægyptum ad Ptolomæum proficiſcitur:
quo honorificè ſuſceptus, diu in ſumma dignitate re[illegible]
vixit. Poſtremò poſt Ptolomæi mortem, à filio ej[illegible]
cum omni familia interficitur. Antigonus autem, cæ[illegible]
occiſione Spartanis, fortunam tantæ urbis miſeratus, à
direptione milites prohibuit, veniámq; his, qui ſuper-
fuerant, dedit, præfatus bellum ſe cum Cleomene, non
cum Spartanis habuiſſe: cujus fuga omnis ira ejus fi-
nita ſit, nec minori ſibi gloriæ fore, ſi ab eo ſervata La-
cedæmonia ſit, quàm ſi capta * proderetur. Parcere
igitur ſe ſolo urbis ac tectis, quoniam homines quibus
parceret, non ſuperfuiſſent. Nec multò pòſt ipſe dece-
dit, regnúmq; Philippo annos 14. nato tradidit.

I[illegible] Cleome-nes. Plut. in vitis.

[illegible]derata Antigoni victoria.

† Perderetur.

Ejuſdem mors.

JUSTINI LIBER XXIX.

EIſdem fermè temporibus propè univerſi orbis im-
peria, nova regum ſucceſſione mutata ſunt. Nam
in Macedonia Philippus, mortuo Antigono tutore,
eodémq; vitrico, quatuordecim annorum, regnum
ſuſcepit, & in Aſia interfecto Seleuco, impubes ad-
huc rex Antiochus conſtitutus eſt. Cappadociæ reg-
num quoque Ariarathi, puero admodùm, pater ipſe
tradiderat: Ægyptum patre ac matre interfectis, oc-
cupaverat Ptolomæus, cui ex facinoris crimine, cog-
nomentum Philopater, ex contrario fuit. Sed Spartani
in locum Cleomenes ſuffecerũt Lycurgum. Et ne qua
temporibus mutatio deeſſet, apud Carthaginem ætate
adhuc immatura, dux Annibal conſtituitur, non penu-
ria ſeniorum, ſed odio Romanorum, quo imbutum
cum

Philopater per ironiam dictus.

Annibal Carthaginienſium dux.

cum à pueritia ſciebant: Fatale non tam Romanis, quàm ipſæ Africæ malũ. His regibus pueris, licet nulli ſenioris ætatis rectores erant, tamẽ in ſuorum quibuſque majorum veſtigia intentis magna indoles virtutis emicuit. Solus Ptolomæus ſceleſtus ſicut in occupando regno, ita & ſegnis in adminiſtrando fuit. Philippum Dardani, cæteriq; finitimi populi, quibus velut immortale odium cum Macedonum regibus erat, contemptu ætatis aſſiduæ laceſſebant: Cõtrà ille ſummotis hoſtibus, non contentus ſua defendiſſe, etiam Ætolis bellum inferre geſtiebat.

D[illegible] ad Philippum oratio.

* populi

Levinus conſul de his tumultibus triumphavit. Flor.

Quæ agitantem illum Demetrius rex Illyriorum, nuper à * Paulo Rom. conſule victus, ſupplicibus precibus aggreditur, injuriam Romanorum querens, qui non contenti Italiæ terminis, imperium ſpe improba totius orbis amplexi, bellum cum omnibus regibus gerãt: ſic illos Siciliæ, ſic Sardiniæ, Hiſpaniæque, ſic deinde totius Africæ imperiũ affectantes, bellũ cum Pœnis & Annibale ſuſcepiſſe: ſibi quoq; non aliã ob cauſam, quàm quod Italiæ finitimus videbatur, bellum illatum: quaſi nefas eſſet, aliquem regem juxta imperii eorum terminos eſſe: ſed & ipſi cavendum eſſe exẽplum, cujus quantò proprius nobiliuſq; ſit regnum, tantò ſit Romanos acriores hoſtes habiturus. Super hoc cedere ſe illo regno quod Romani occupaverint profitetur, gratias habiturus, ſi in poſſeſſionem imperii ſui ſocium potius, quàm hoſtem videret. Hujuſmodi oratione impulit Philippum, ut omiſſis Ætolis, bellum Romanis inferret, minus negotii exiſtimantem, quòd jam victos ab Annibale apud Traſimenum lacum audierat.

Philippus Ro. bellũ infert. Duce Flaminio

Rationes pacis à Philippo cum Ætolis factæ.

Itaq; ne multis bellis eodem tempore gravaretur, pacẽ cum Ætolis fecit, nõ quaſi aliò bellũ tranſlaturus, ſed ut Græciæ quieti conſulturus, quã nũquã in majori periculo fuiſſe affirmabat. Siquidẽ cõſurgentibus ab occidente novis Pœnorum & Romanorum imperiis, quibus una hæc à Græcia & Aſia ſit mora, dum inter ſe bello diſcrimen imperii faciũt, cæterùm ſtatim victoribus tranſitum in Orientem fore.

Videre ſe itaq; ait conſurgentem in Italia nubem illam trucis & cruenti belli: videre tonantem ac fulminantem ab Occaſu procellam: quam in quaſcunq; terrarū partes victoriæ tempeſtas detulerit, magno cruoris imbre omnia fœdaturam. Frequenter Græciam īgentes motus paſſam, nunc Perſarum, nunc Gallorum, nunc Macedonum bellis: ſed omnia illa ludum fuiſſe exiſtimaturos, ſi ea quæ nunc in Italia concurrat manus, extra terrā illam ſe effuderit. Cernere quam cruenta & ſanguinaria inter ſe bella utriq; populi & viribus copiarū, & ducum artibus gerant: quæ rabies ſolo finiri partis alterius īteritu, ſine ruina finitimorū non poſſit. Feroces igitur animos victorum minus quidem Macedoniæ, quàm Græciæ timendos, quia & remotior, & in vindictam ſui robuſtior ſit: ſcire tamen ſe eos qui tātis viribus concurrant, non contentos hoc fine victoriæ fore, metuendumq; ſibi quoq; certamen eorū, qui ſuperiores extiterint. Hoc prætextu finito cum Ætolis bello, nihil aliud quàm Pœnorum Romanorumq; bella recipiens, ſingulorum vires perpendebat. Sed nec Romani, quibus Pœni & Annibal in cervicibus erat, ſoluti metu Macedonico videbantur: nam terrebat eos & vetus Macedonum virtus, & devicti Orientis gloria, & Philippus ſtudio Alexandri æmulationis incenſus, quem promptum ad bella, induſtriumque cognoverant. Igitur Philippus cùm iterato prælio victos à Pœnis Romanos didiciſſet, apertè hoſtē ſe his profeſſus, naves quibus in Italiam exercitum trajiceret, fabricare cœpit. Legatum deinde ad Annabilem jungendæ ſocietatis gratia cum epiſtolis mittit: qui comprehenſus, & ad ſenatum productus, incolumis dimiſſus eſt, non in honorem regis, ſed ne dubius adhuc, indubitatus hoſtis redderetur. Poſteà verò cùm Romanis nuntiatum eſſet, in Italiam Philippum copias trajecturum, Levinum prætorem cum inſtructis navibus ad prohibendū tranſitum mittunt. Qui cum in Græciam veniſſet, promiſſis multis impulit Ætolos bellum adverſus Philippum ſuſcipere.

Tertium] *id fulmen Annibalis fuit. Flor.*

Apud Threbiam Conſ. Sempronio. Xenophanem legationis hujus principem fuiſſe ſcribit Livi. Dec. 3. lib. 3.

+ Perductus.

M. Valerius Levinus cū navibus 52. apud Tarentum expectavit adventum Philippi.

Philippus quoque; Ætolus in Romanorum bella ſolici-
tat: Interea & Dardani Macedoniæ fines vaſtare cœ-
perunt: abductiſq; 20. millibus captivorum, Philipp
à Romano bello ad tuendum regnum revocaverun
Dum hæc aguntur: Lævinus prætor, initia cum Atta
rege ſocietate Græciam populatur. Quibus cladib
perculſæ civitates, auxilium petentes, Philippum le
tionibus fatigant, nec non & Illyriorum reges la
ejus hærentes, aſſiduis precibus promiſſa exigeba
Super hæc vaſtati Macedones ultionem flagitaba
Quibus tot tantiſq; obſeſſus rebus, cui rei primò o
curreret, ambigebat: omnibus tamen propediem au
lia ſe miſſurum pollicetur, non quia facere poſſet, qu
promittebat: ſed ut ſpe impletos, in ſocietatis jure re-
neret. Prima tamen illi expeditio adverſus Dardan
fuit: qui abſentiam ejus aucupantes, majori belli mol
Macedoniæ imminebant. Cum Romanis quoq; pace
fecit, contentus interim bellum Macedonicum diſtuli
ſe: Philopœmeni Achæorum duci, quem Romanos ſ
ciorumq; animos ſolicitare didicerat, inſidias præte
dit. Quibus ille cognitis, vitatiſque, diſcedere ab e
Achæos autoritate ſua coegit.

Rege Pergamorum Flo.

P. Sempronio in provincia proconſule. Liv. l. 9 Dec. 3.

JUSTINI LIBER XXX.

Philippo in Macedonia magnis rebus intento, Pt
lomæi in Ægypto diverſi mores erant. Nam re-
no parricidio obtento, & ad necem utriuſq; parenti
cæde etiã fratris adjũcta, veluti rebus feliciter geſti
luxuriæ ſeſe tradiderat, regiſq; mores omnis ſequu
regio erat. Itaq; non amici tantùm præfectiq; verum
etiam omnis exercitus depoſitis militiæ ſtudiis, otio
deſidia corrupti marcebant. Quibus rebus cogniti
Antiochus rex Syriæ, veteri inter ſe regnorum o
ſtimulante, repentino bello multas urbes ejus opp
ſit, ipſamque Ægyptum aggreditur. Trepidat ig
Ptolomæus, & per legatiões quouſq; vires paret ro
morari Antiochum. Magno deinde in Græcia exerci

Quales in Repub. principes ſunt, tales reliqui ſolent eſſe cives Plato.

conduct

conducto ſecundum prælium facit: ſpoliaſſetq; regno Antiochum, ſi fortunam virtute juviſſet. Contentus recuperatione urbium, quas amiſerat, factâq; pace, avidè materiam quietis arripuit revolutuſque in luxuriam, occiſa Euridice uxore, eadẽmq; ſorore ſua, Agathocleæ meretricis illecebris capitur. Atq; ita omni magnitudine, nominis, ac majeſtatis oblitus, noctes in ſtupris, dies in conviviis conſumit. Adduntur *Inſtrumenta luxuriæ, tympana & tripudia:* nec jam ſpectator rex, ſed magiſter nequitiæ, nervorum oblectamẽta modulatur. Hæc primò labentis regiæ tacita peſtis, & occulta mala fuere. Deinde creſcẽte licentia, jam nec parietibus regiæ domus contineri meretricis audacia poteſt: quam proterviorẽ, ſociata cum Agathocle fratre ambitioſæ pulchritudinis ſcorto, quotidiana regis ſtupra faciebant. Accedebat & mater Evãthe, quæ geminæ ſobolis illecebris devinctum regem tenebat. Itaq; non contentæ rege, jam etiam regnum poſſident, jam in publico viſuntur, jam ſalutantur, jam comitantur, Agathocles regis lateri junctus, civitatẽ regebat: tribunatus, præfecturas, & ducatus mulieres ordinabant: nec quiſquã in regno ſuo minus quàm ipſe rex poterat. Cum interim relicto quinquenni ex Euridice ſorore filio, moritur: ſed mors ejus, dum pecuniam regiam mulieres rapiunt, & imperium, inita cum perditiſſimis ſocietate, occupare conantur, diu occultata fuit. Re tamen cognita, concurſu multitudinis Agathocles occiditur, & mulieres, in ultionem Eurydices, patibilis ſuffiguntur. Morte regis, ſupplicio meretricũ, velut expiatâ regni infamiâ legatos Alexandrini ad Romanis miſerunt, orantes, ut tutelã pupilli ſuſciperent, tuerenturq; regnum Ægypti, quod jam Philippum & Antiochum, facta inter ſe pactione diviſiſſe dicebant. Grata legatio Romanis fuit, cauſam belli quærentibus adverſus Philippum, qui inſidiatus eis temporibus Punici belli fuerat. Huc accedebat, quod Pœnis & Annibale ſuperato, nullius magis arma metuebant, reputantibus quan-

tum

Corrupti & intemperantis principis exemplum Ptolemæus

Luxuria Ptolemæi.

Ptolemæi mors.

Agathocles cum Evanthe matre patibulis ſuffiguntur.

Legati Alexandrinorum ad Romanos.

tum motum Pyrrhus parva manu Macedonum in Ita
lia feciſſet, quantáſq; res Macedones in Oriente ge-
ſiſſent. Mittuntur igitur legati, qui Antiocho & Philip-
po, ut à regno Ægypti abſtineant, nuntiēt. Mittitur &
M. Lepidus in Ægyptum: qui tutorio nomine regn
pupilli adminiſtret. Dum hæc aguntur, interim lega
Attali regis Pergami, & Rhodiorū injurias Philipp
regis querentes, Romam venerunt: Qua res omnem
cunctationem Macedonici belli ſenatui exemit. Stati
prætextu ferēdi auxilii ſociis, bellum adverſus Philip-
pum decernitur, legionéſq; cum conſule in Macedoni-
am m[illegible]tur. Nec multo pòſt tempore, tota Græcia
fiduci[illegible]omanorum adverſus Philippum, ſpe priſtin
libertatis erecta, bellum ei intulit: atq; ita cùm rex un-
diq; urgeretur, pacem petere compellitur. Deinde cùm
expoſitæ conditiones pacis à Romanis eſſent, repetere
ſua & Attalus, & Rhodii, & Achæi, & Ætoli cœpere.
Contrà Philippus adduci ſe poſſe, ut Romanis pareat,
concedebat. Cæterum indignum eſſe, Græcos à Phi-
lippo & Alexandro majoribus ſuis victos, & ſub jugum
Macedonici imperii ſubactos, velut victores leges paci
ſibi dicere, quibus prius ſit ratio ſervitutis reddenda,
quàm libertas vendicanda. Ad poſtremum tamen eo
petente, induciæ duorum menſium ſunt datæ, ut pa
quæ in Macedonia non conveniebat, Romæ à Senatu
peteretur. Eodem anno inter inſulas Theramenem &
Theraſiam medio utriuſq; ripæ & maris ſpatio, terræ
motus fuit. In quo cum admiratione navigantium, re-
pentè ex profundo cum calidis aquis inſula emerſit. In
Aſia verò eodem die motus terræ Rhodum multáſq
alias civitates gravi ruinarum mole concuſſit: quaſ
dam ſolidas abſorbuit. Quo prodigio territis omnibus,
vates cecinere, Oriens Romanorum imperium, vetu
Græcorum ac Macedonum voraturum. Interim à ſena-
tu repudiata pace, Philippus in ſocietatem belli Na
bin tyrannum ſolicitat. Atq; ita cùm in aciem exerci
tum inſtructis è diverſo hoſtibus, produxiſſet, hortar

ſuo

Occaſio Ro. gerēdi belli cum Philippo.

Nunc vulgò Pergamuma dicitur.

Bellum Macedonicum de quo Livius.

Conſul fuit P. Sulpitius.

Vide Livium in fine lib. 2 belli Maced.

Terræ motus.

Eodem quoque tempore refert Livius [illegible] in prætorio [illegible].

Alii legunt [illegible] in tyrannum Lacedæmoniorum. Plu.

ſuos confirmat, referendo Perſas, Bactros, Indóſque, & omnem Aſiam Orientis, finem à Macedonibus perdomitam, tantóque fortius hoc bellum quàm illa ſuſtinendum, quantò ſit libertas imperio carior. Sed & Flamininus Romanorum Conſul, relatione rerum recentiſſimè geſtarum, ſuos ſtimulabat in prælium, oſtendendo, hinc Carthaginem cum Sicilia, indè Italiam & Hiſpaniam Romana virtute perdomitas: nec Annibalem Alexandro quidem Magno poſt ponendum, quo Italia pulſo, Africam ipſam tertiam partem mundi ſuperaverint. Sed nec Macedonas veteri fama, ſed præſentibus viribus * exiſtimandos: quia non cum Alexandro Magno quem invictum audiverant, nec cum exercitu ejus, qui totum Orientem devicerat, bellum gerant: ſed cum Philippo puero immaturæ ætatis, qui regni terminos adverſus finitimos ægrè defendat: & cum his Macedonibus, qui non * ita pridem prædæ Dardanis fuerunt. Illos majorum decora, Romanos ſua ſuorúmque militum commemorare. Non enim alio exercitu Annibalem & Pœnos, & totum fermè Occidentem, ſed his ipſis, quos in acie habebat, militibus ſubactos. His adhortationibus utrinque cõcitati milites, prælio concurrunt, alteri Orientis, alteri Occidentis imperio gloriantes, ferentéſque in bellum alii majorum ſuorum antiquam & obſoletam gloriam, alii virentem recentibus experimentis virtutis florem. Sed Macedonas Romana fortuna vicit. Fractus itaq; bello Philippus, pace à Flaminio Conſule petita, nomen quidem regium retinuit: ſed omnibus * Thraciæ urbibus, velut regni membris extra terminos antiquæ poſſeſſionis amiſſis, ſolam Macedoniam retinuit. Offenſi tamen Ætoli, quòd non ex arbitrio eorum, Macedonia quoque adempta regi & data ſibi in præmium belli eſſet, legatos ad Antiochum * mittunt, qui eum adulatione magnitudinis, in Romana bella, ſpe ſocietatis univerſæ Græciæ impellerent.

Pugnatum eſt ad Cynocephalas in Theſſalia

Flaminini ad milites oratio

* [illegible]dos.

* Alii, hau ut pridē fuerunt.

* Græciæ

Ad Apolloniam nocturno prælio.

Flores *Ætolorum* duci Thoas impulit *Antiochum* Flor.

JUSTINI LIBER XXXI.

Cauſa Syriaci belli à Rom. & Antiochum.

Mortuo Ptolomæo, Philopatre rege Ægypti, contemptáq; parvuli filii ejus ætate, qui in ſpem etiam regni relictus, præda domeſticis erat. Antiochus rex Syriæ occupare Ægyptum ſtatuit. Itaq; Phœnice cæteráſque Syriæ quidē, ſed juris Ægypti civitates cum evaſiſſet, legatos ad eum ſenatus mittit, qui denuntiarēt ei, abſtineret à regno pupilli, poſtremis patris precibus fidei ſuæ traditi. Quibus ſpretis, interjecto tempore alia legatio intervenit, quæ omiſſa pupilli perſona, civitates jure bellis factas populi Romani in integrum reſtitui jubebat. Abnuenti bellum denuntiatur: quod ille facile ſuſceptum, infeliciter geſſit. Eodem tempore & Nabis tyrannus multas Græciæ civitates occupaverat. Igitur ſenatus, ne eodem tempore duplici bello Romanæ vires detinerentur, ſcripſit Flaminio, ſi ei videatur, ſicuti Macedoniam à Philippo, ita Græciam à Nabide liberaret. Ob quam cauſam imperiū ei prorogatum eſt. Terribile quippe Antiochi bellum Annibalis nomen faciebat, quem æmuli ejus occultis mandatis, cum Antiocho iniſſe ſocietatem apud Romanos criminabantur; negantes eum æquo animo ſub legibus vivere aſſuetum, imperio, & immoderata licentia militiæ, ſempérque tædio quietis urbanæ novas belli cauſas circumſpicere: quæ, etſi falſa nuntiata fuiſſent, apud timentes tamen pro veris habebantur. Denique ſenatus metu perculſus, ad ſpeculandos actus Annibalis, legatum in Africam Serviliū mittit, eique tacitis mandatis præcepit, ut ſi poſſet, eum per æmulos ejus interficeret, metúque inviſi nominis tandem populum Romanum liberaret. Sed res Annibalem non diu latuit, virum ad proſpicienda cavendáq; pericula peritum, nec minus in ſecundis adverſa, quam in adverſis ſecunda cogitantem. Igitur cum toto die in oculis principum, legatíque Romani in foro Carthaginenſium obſervatus in ſupremum fuiſſet, appropinquante

Bellum. Rom. cum Nabide Lacedæmonio.

Annibalis nomen terribile.

Romani per Servilium legatū Annibali inſidias parant.

Annibalis prudentia.

nante veſpere, equum conſcendit, & rus urbanum, quod propè littus maris habebat, ignaris ſervis, juſſiſque ad portam divertentem opperiri, contendit. Habebat ibi naves cum remigibus occultò ſinu littoris abſcōditas. Erat etiam grandis pecunia in eo agro præparata, ut cùm res exegiſſet, nec facultas fugam, nec inopia moraretur. Lecta igitur ſervorū juventute, quorum copiam Italicorum captivorum numerus augebat, navem conſcendit, curſúmque ad Antiochum dirigit. Poſtera die civitas principem ſuum, ac tunc temporis conſulem, in foro expectabat. Quem ut profectum nūtiatum eſt, non aliter, quàm ſi urbs capta eſſet, omnes trepidavere, exitioſámque ſibi fugam ejus ōinati ſūt. Legatus vero Romanus quaſi bellum jam illatum Italiæ ab Annibale eſſet, tacitus Romam revertitur, trepidúmque nuntium refert. Interī Flamminius In Græcia junctâ quibuſdam civitatibus ſocietate. Nabidem tyrannum duobus continuis prælijs ſubegit, & graviter fractum velut exanguem in règno reliquit. Sed libertate Græciæ reſtituta, redactis ab urbibus præſidiis, cum Romanus exercitus in Italiam reportatus eſſet, velut vacua rurſus poſſeſſione ſolicitatus, multas civitates repentino bello invaſit. Quibus rebus exterriti Achæi nè vicinum malum etiam ad ſe ſerperet, bellum adverſus Nabidem decernunt, ducémque prætorem ſuum Philopœmenem, inſignis induſtriæ virum, conſtituunt: cujus in eo bello tāta virtus enituit, ut opinione omnium compararetur Flamminio Romano imperatori. Eodem tempore Annibal cùm ad Antiochum perveniſſet, velut deorum munus excipitur: tantúſque ejus adventu ardor animis regis acceſſit, ut non tam de bello, quàm de præmiis victoriæ cogitaret. Sed Annibal, cui nota Romana virtus erat, negabat opprimi Romanos, niſi in Italia poſſe. Ad hoc ſibi centum naves, & decem millia peditum, & mille equites poſcebat: promittens hac manu non minus bellum, quàm geſſerit, Italiæ reſtauraturum: & in Aſiam rege ſedēti,

Ex Africa
ad Antiochum
fugit

Prætorem
habet Liv.
Dec. 4. l. 3.

Idem L. de hoc bello, Dec. 4. lib. 4.

talis, animis acceſſit.

aut victoriam de Romanis, aut æquas pacis conditio-
nem laturum. Quippè & Hiſpanis bello flagranti-
bus ducem tantùm deeſſe: & Italiam notiorem ſibi
nunc, quàm pridem fuiſſe: ſed nec Carthaginem qui-
eturam, ſociámq; * ei ſine mora præbituram. Cùm re-
gi conſilia placuiſſent, mittitur Carthaginem unus e
comitibus Annibalis qui in bellum cupidos hortetu
Annibalémq; cum copiis affuturum nuntiet: nihil d
cat partibus, niſi animos Carthaginenſium deeſſe: A
ſiam & vires belli, & ſumptum præbituram. Hæc cu
relata Carthaginem eſſent, nuntius ipſe ab inimici
Annibalis comprehenditur: & perductus in ſenatum,
cum interrogaretur, ad quem miſſus eſſet, Punico in-
genio reſpondit, ſe ad univerſum ſenatum miſſum: Ne
enim hoc opus ſingulorum, ſed univerſorum eſſe. Dum
multis diebus deliberant, an eum Romam ad purgãd
publicam cõſcientiam mittant, tacitus cõſcenſa nave
ad Annibalem revertitur: quo cognito, Carthagin-
enſes ſtatim Romam legatum deferunt. Romani quoq;
ad Antiochum legatos miſêre, qui ſub ſpecie legatio-
nis, & regis apparatum ſpecularentur, & Annibalem
aut Romanis mitigarent, aut aſſiduo colloquio ſuſpe-
ctum inviſúmq; regi facerent. Itaq; legati cùm Ephe
conveniſſent ad Antiochum, mandata ei ſenatus tra-
dunt. Dum reſpõſum expectant, õnibus diebus aſſi
dui cum Annibale fuerunt: dicentes, Timidè eum à pa-
tria receſſiſſe, cùm pacé Romani non tam cum repub-
lica, quàm cum eo factam ſumma fide cuſtodiant: ne
bella cum Romanorum magis odio, quàm patriæ amo-
re geſſiſſe, cui ab optimo quoq; etiam ſpiritus ipſe de-
beatur. Has enim publicas inter populos, non privat
ĩter duces bellandi cauſas eſſe, ĩde res geſtas ejus lau-
dare, quorum ſermone lætus, ſæpius cupidiuſq; cu
legatis colloquitur, ignarus quòd pro fãiliaritate Ro-
mana odium ſibi apud regem crearet. Quippe Antio-
chus tam aſſiduo colloquio reconciliatã cum Romani
gratiam exiſtimans: nihil ad eum ſicut ſolebat referre

exper

a Ariſto Tyrius fuit qui [illegible] tur Carthaginem Hannibal intelligit, qui inimicus, [illegible] [illegible] Rin. in Annibal.

Legati fuere P. Sulpitius & P. Julius Legatorum Romanorum aſſiduitas, expertémq; totius conſilii, velut hoſtē proditorémq; ſuum, odiſſe cœpit. Quæ res tantum apparatum belli, ceſſante imperatoria arte, corrupit. Senatus mandata derant, ut contentus terminis Aſiæ eſſet, ne ipſis īgrediendi Aſiam neceſſitatem imponeret. Quibus ſpretis, non accipiendum bellum ſtatuiſſe, ſed inferendū dicitur. Quum frequenter de bello conſilium habuiſſet, remoto Annibale, tandem eū vocari juſſiſſe, non ut ex ſententia ejus aliquid ageret, ſed ne per omnia eum ſprevisse videretur: omnibúſque perrogatis, poſtremum interrogaſſe. Quo illo animadverſo, intelligere ſe profeſſus eſt, non quia egeat conſilio, ſed ad ſupplendum numerum ſententiarum ſe vocatum, tamen & odio Romanorum & amore regis, apud quem ſolū tutum ſibi exilium relictum ſit, ſe viam gerendi belli ediſſerturū. Veniam deinde libertatis deprecatus eſt: nihil ſe aut conſiliorum, aut cœptorum præſentiū probare ait: nec ſedem belli, Græciam ſibi placere, cùm Italia uberior materia ſit. Quippe Romanos vinci non niſi armis ſuis poſſe, nec Italiam aliter, quàm Italicis viribus ſubigi: ſiquidem diverſū cæteris mortalibus eſſe illud & bellorum genus & hominum. Aliis bellis plurimum momenti habere, priorem aliquam cepiſſe occaſionem loci, temporisque, agros diripuiſſe, urbes aliquas expugnaſſe: cū Romano ſeu occupaveris prior alia, ſeu viceris, tū etiam cum victo & jacente luctandum eſt. Quamobrē ſi quis eos in Italia laceſſerit, ſuis eos opibus, ſuis viribus, ſuis armis poſſe *vincere ſicut ipſe fecerit. Sin verò quis illis Italia, velut fonte virium, ceſſerit: *proinde falli ac ſi quis amnes non ab ipſius fontiū primordiis derivare, ſed concretis jam aquarū molibus avertere vel exſiccare velit. Hoc & ſecretò ſe cenſuiſſe, ultróque miniſterium conſilii ſui obtuliſſe: & nunc præſentibus amicis ideò repetiſſe, ut ſcirent omnes rationem cum Romanis gerendi belli, eóſq; foris invictos, domi fragiles eſſe. Prius namque eos urbe quàm imperio, prius Italia quàm provinciis exui poſſe: Quippe & à Gallis

Conſilium Annibalis de bello Romanis inferendo.

Ratio belli gerendi cum Rom.

† Vinci.

† Proinde

Annibalis de Rom. judicium.

captos, & à ſe propè deletos eſſe: neq; ſe unquam vi
ctum prius, quàm terris eorum ceſſerit. Reverſo Car
thaginem, ſtatim cum loco fortunam belli mutatam
Huic ſententiæ obtrectatores amici regis erant: no
utilitatem rei cogitantes, ſed verentes nè probato co
ſilio ejus, primum apud regem locum gratiæ occupar
At Antiocho non tam conſilium, quàm autor diſplice
cat, nè gloria victoriæ Annibalis, non ſua eſſet. Omn
igitur variis aſſentationum adulationibus corrump
bantur: nihil conſilio vel ratione agebatur. Rex ip
per hyemem in luxuriã lapſus, novis quotidiè nupti
deditus erat. Contra Attilius Romanus conſul, qui a
hoc bellum miſſus erat, copias, arma, cæteraq; bell
neceſſaria, ſummâ induſtriâ parabat, civitates ſoci
confirmabat, dubias illiciebat: nec alius exitus bell
quàm apparatus utriuſq; partis fuit. Itaq; prima bell
congreſſione, cum ſedentes ſuos rex cerneret, non la
borantibus auxiliũ tulit, ſed fugientibus ſe ducẽ præ
buit, caſtraq; ditia victoribus reliquit. Deinde cùm in
Aſiã præda Romanis occupatis fugiendo perveniſſe
pœnitere neglecti conſilii cœpit, revocatoq; in amici
tiam Annibale, omnia ex ſententia ejus agere velle b
cit. Interim nuntiatur ei Livium * Nevium Roman
ducem cum octoginta roſtratis navibus in bellum n
vale, à ſenatu miſſum adventare: quæ res illi reſt
dæ fortunæ ſpẽ dedit. Itaq; priuſquam ſociæ civita
ad hoſtes deficerent, decernere navali prælio ſtatu
ſperans cladẽ in Græcia acceptã, novâ poſſe victo
aboleri. Annibali igitur tradita claſſe prælium com
titur, ſed nec Aſiani milites Romanis, neq; naves co
roſtratis navibus fuere: minor tamen cladis ducis
lentia fuit. Romam nondum opinio victoriæ vene
& idcircò in conſulibus creandis ſuſpẽſa civitas era
Sed adverſus Annibalem ducem quia melior qu
Africani frater crearetur, cùm vincere Pœnos op
Scipionum ſit. Creatur igitur Conſul Publius Sc
pi, eique datur † legatus frater Africanus ut int

lige

Antiochi negligentia in bello adverſus Ro. parando.

Attilii Rom. Cos. diligentia.

De hac infelici Antiochi pugna ſcribit Solinus c. 45.

* Menenium.

Antiochus navali bello vincitur à C. Livio Rom. claſſis præfecto.

† Lucius

ligeret Antiochus, non majorem fiduciam ſe in Annibale victo, quàm Romanos in victore Scipione habere. Trajicientibus in Aſiam Scipionibus exercitum, jam utrobiq; profligatum bellum nuntiatum eſt, victumq; Antiochum terreſtri, Annibalem navi bello invenerunt. Primo igitur adventu eorum legatos pacem petentes ad eos Antiochus mittit, peculiare donum Africano ferentes ipſius filium, quem rex parvo navigio trajicientem ceperat. Sed Africanus privata beneficia à rebus publicis ſegregata dixit, aliáq; eſſe patris officia, alia patriæ jura, quæ non liberis tantum, verum etiam vitæ ipſi præponantur: proinde gratum ſe munus accipere: privatóque impendio munificētiæ regis reſponſurum. Quod ad bellū pacémque pertineat, nihil neque gratiæ dari, neq; de jure patriæ *decidi poſſe reſpondit. Nam neque de redimendo filio unquam tractavit, nec ſenatum de eo agere permiſit: ſed ut dignum majeſtate ejus erat, armis ſe recepturum filium dixerat. Poſt hæc legis pacis dicuntur, ut Aſia Romanis cederet, contentus Syriæ regno eſſet, naves univerſas, captivos, & transfugas traderet, ſumtúmque omnem belli Romānis reſtitueret. Quæ cùm nūtiata Antiocho eſſent, nondum ita victum ſe eſſe reſpondit, ut ſpoliari ſe regno pateretur, bellíque ob irritamenta, non pacis blandimenta eſſe. Igitur dum ab utroque bellum parātur, & ingreſſi Aſiā Romani Ilion veniſſent, mutua gratulatio Ilienſium ac Romanorum fuit: Ilienſibus Æneam, cæteróſq; duces à ſe profectos, Romanis ſe ab his procreatos referentibus. Tantáque lætitia omnium fuit, quanta eſſe poſt longū tempus inter parentes & liberos ſolet. Juvabat Ilienſes, nepotes ſuos, Occidente & Africa domita, Aſiam ut avitum regnum vendicare, optabilem Trojæ ruinam fuiſſe dicentes, ut tam feliciter renaſceretur. Contra Romanos, avitos lares, & incunabula majorum, templáque ac deorum ſimulacra, inexplebile deſiderium videndi tenebat. Profectis ab Ilio Romanis, Eumenes rex cum auxiliis

Ægrotabat tum, [illegible] Liu. Plut.

Scipionis magnanimitas.

Fortitudinis exemplum Scipio.

Sunt & alia conditiones apud. Plu. non paucò duriores.

Romanorum & Ilienſium gratulatio.

[illegible] per Rhodios [illegible] ut infrà lib. 38.

Æmilii virtus

* Alii [illegible] validius.

Romanis occurrit: nec multò pòſt prælium eſt cum Antiocho commiſſum. Cum in dexteriore cornu pulſa legio Romana, majore dedecore, quam periculo ad caſtra fugeret, M. Æmilius * tribunus militum ad tutelam caſtrorũ relictus, armare ſe milites ſuos, & extra vallum progredi jubet, ſtrictiſq; gladiis fugientibus minari, morituros dicens, niſi in prælium revertantur, ĩfeſtioráq; ſua quam hoſtium caſtra inventuros. Attonita tanto periculo legio, comitantibus cõmilitonibus, qui fugere eos prohibuerant, in prælium revertitur, magnaq; cæde edita, initium victoriæ fuit. Cæſa hoſtium quinquaginta millia, capta II. millia. Antiocho pacem petenti, nihil ad ſuperiores conditiones additum, Africano prædicante, *Neque Romanis, ſi vincantur, animos minui: Neq; ſi vincant, ſecundis rebus inſoleſcere.* Captas civitates inter ſocios diviſere, muneris Romani aptiorem * Aſiàm, quàm poſſeſſiones * voluntarias judicantes. Quippe victoriæ gloriam Romano nomini vendicandam, opum luxuriam ſociis relinquendam.

Antiochus vincitur à Scipione.

* Gloria

* Videtur legendum voluptarias, aut voluptuarias.

JUSTINI LIBER XXXII.

AEtoli qui Antiochum in bella Romana impulerant, victo eodem, ſoli adverſus Romanos & viribus impares, & õni auxilio deſtituti, remanſerãt. Nec multò pòſt victi libertatem, quàm illibatam adverſus dominationem Athenienſium & Spartanorum, inter tot Græcæ civitates ſoli retinuerant, amiſerunt. Quæ conditio tantò illis amarior, quantò ſerior fuit, reputantibus tempora illa, quibus tantis Perſarum opibus domeſticis viribus reſtiterant: quibus Gallorum violentiam, Aſiæ, Italiæq; terribilem Delphico bello fregerant. Quæ ſola glorioſa recordatio majus deſiderium libertatis augebat. Dum hæc aguntur, medio tempore inter Meſſenios & Achæos de principatu primò contentio, mox bellum ortum eſt. In eo nobilis Achæorum Philopœmenes imperator capitur: non quia pugnando vitæ parceret, ſed dum ſuos trãſitu foſſæ equo præcipitatus

Ætoli vincuntur à Romanis. Livius. Dec. 4. l. 8.

Quo Galli proſtrati ſunt, ſuprà lib. 24. De hac pugna. Plut. in Philopœmene.

cipitatum à multitudine hostium oppressus est. Quem jacentem Messenii seu metu virtutis, vel verecundia dignitatis, interficere ausi non fuerant. Itaque, velut in illo omne bellum confecissent, captivam universam civitatem, in modum triumphi circumduxerunt, effuso obviam populo, ac si suus, non hostium imperator adveniret: nec victorem Achæi avidiùs vidissent, quàm victum hostes viderunt. Igitur eundem in theatrum duci jusserunt, ut omnes contuerentur, quem potuisse capi incredibile singulis videbatur. Deinde in carcerẽ deducto, verecundia magnitudinis ejus, venenũ ei dederunt: quod ille lætus, ac si vicisset, accepit, quæsito prius an* Licorias præfectus Achæorum, quem secundum à se esse scientia rei militaris sciebat, incolumis effugisset. Quem in ut accepit evasisse, nõ in totum dicẽs consultum malè Achæis, expiravit. Nec multò pòst, reparato bello, Messenii vincuntur, pœnásque interfecti Philopœmenis pependerunt. Interea in Syria rex Antiochus cùm gravi tributo pacis à Romanis premeretur, & victus oneratusq; esset, seu inopia pecuniæ compulsus, seu avaritia sollicitatus, qua sperabat se sub specie tributariæ necessitatis excusatiùs sacrilegia commissurum, adhibito exercitu, nocte templum* Dindymæi Iovis aggreditur. Qua re prodita concursu incolarum, cum omni militia interficitur. Romæ cùm multæ Græciæ civitates quæstum de ĩjuriis Philippi regis Macedonum venissent, & disceptatio in senatu inter Demetrium Philippi filium, quem pater ad satisfaciendũ senatui miserat, & legatos civitatum esset: turba querelarum confusus adolescens, repentè obticuit. Tunc senatus verecundiâ ejus motus, qua privatim etiam ãteà, cùm obses Romæ esset, chârus õnibus fuerat, causam illi donavit: atq; ita modestiâ suâ Demetrius veniam patri, non jure defensionis, sed à patrocinio pudoris obtinuit, quod ipsi decreto senatus significatum est, ut appareret non tam absolutum Regem, quàm donatum filio patrem. Quæ res Demetrio non gratiam legationis,

Philopœmenis præclari imperatoris exemplum.

Virtutis reverentia.

* Lycortam legit Plut.

Nam quicunque autores fuerant occidendi Philopœmenis, ipsi sibi ultro mortem consciverunt Plut.

* Dodonæi.

Legatorum de Philippo querela.

Demetrii pudor.

Quæ res Demetrio patris odium conflavit.

Pulcherrimæ utriuſq; orationes extant apud Livium.

nis, ſed odium obtrectationis comparavit. Nam
fratrem Perſeum æmulatio illi invidiam contrax
apud patrē nota abſolutionis cauſa offenſa fuit,
nante Philippo, plus momenti apud ſenatum perſ
filii, quàm autoritatem patris, ac dignitatem regiæ
jeſtatis habuiſſe. Igitur Perſeus perſpecta patris æ
tudine, quotidie abſentem Demetrium apud eum cri
nari, & primò inviſum, poſt etiā ſuſpectū reddere,
amicitiam Romanorum, nunc proditionem ei pa
objectare. Ad poſtremū inſidias ſibi ab eo paratas
fingit, ad cujus rei probationem immittit indices, te
ſubornat, & facinus quod objicit, * confirmat. Qui
rebus, patre compulſo ad parricidium, funeſtam om
regiam fecit. Occiſo Demetrio ſublatóq; æmulo
negligentior tantùm Perſeus in patriam, verumetia
& contumacior erat: nec hæredem regni, ſed rege
ſe gerebat. His rebus offenſus Philippus, impatientiùs
indies mortem Demetrii dolebat, tunc & inſidiis ſe cir-
cumventum ſuſpicari, teſtes indiceſq; torquere. Atq;
ita cognita fraude, non minus ſceleri Perſei, quàm in-
noxia Demetrii morte cruciabatur: peregiſſétq; ultio-
nem niſi morte præventus eſſet. Nam brevi poſt tem-
pore morbo ex ægritudine animi contracto, deceſſit,
relicto magno belli apparatu adverſus Romanos, qu
poſteà Perſeus uſus eſt. Nam & Gallos Scordiſc
ad belli ſocietatem perpulerat: feceſſétque Roman
grave bellum, niſi deceſſiſſet. Namque Galli bell
adverſus Delphos infeliciter geſto, in quo majo
vim numinis, quem hoſtium ſenſerant, amiſſo Bren
duce, pars in Aſiam, pars in Thraciā extorres fugera
Inde per eadem veſtigia qua venerāt antiquam patri-
am repetivere. Ex his pars quædam in confluente Da-
nubii & Sai cōſedit, Scordiſcóſque ſe appellari voluit.
Tectoſagi autem cùm in antiquam patriam Tholoſa
veniſſent, cōprehenſiq; peſtifera lue eſſent, non pri
ſanitatē recuperavere, quā aruſpicū reſponſis moniti
aurum argentumq; bellis ſacrilegiiſq; quæſitum in To
loſenſe

* Ad a[illegible]tit.

Demetrii interitus

Impietatis erga fratrem & patrem exemplū Perſeus.

Philippi apparatus belli in Romanos.

Sacrilegium.

losensem lacum mergerent. Quod omne magno post tempore Cæpio Romanus consul abstulit. Fuere auri pondo centum decem millia, argenti pondo quinquies decies centum millia. Quod sacrilegium causa excidii †Cæpioni, exercitusq; ejus postea fuit. Romanos quoq; Cymbrici belli tumultus, velut ultor sacræ pecuniæ, insequutus est. Ex gente Tectosagorū non mediocris populus prædæ dulcedine Illyricum petivit, spoliatisq; Istris in Pannonia consedit. Istriorum gentem fama est originem à Colchis ducere, missis ab Aceta rege ad Argonautas, raptorémque filiæ persequendos: qui ut à Ponto intraverunt Istrum, alveo Sai fluminis penitus invecti, vestigia Argonautarum insequentes, naves suas humeris per juga montiū usque ad littus Adriatici maris transtulerunt. Cognito quod Argonautæ idem propter longitudinem navis priores fecissent, quos ut advectos Colchi non reperiunt, sive metu regis, sive tedio longæ navigationis, juxta Aquileam consedere. Istriiq; ex vocabulo amnis, quo à mari concesserant appellati. Daci quoq; soboles Getarum sunt, qui cum Olore rege adversus Bastarnas malè pugnassent, ob ultionem segnitiæ capturi somnum, capita loco pedum ponere jussu regis cogebantur, ministeriaq; uxoribus, quæ ipsis anteà fieri solebant, facere. Neq; hæc antè mutata sunt, quàm ignominiam bello acceptam virtute delerent. Igitur Perseus, cùm imperio Philippi patris successisset, omnes has gentes adversus Romanos ad societatem belli solicitabat. Interim inter Prusiam regem, ad quem Annibal post pacem Antiocho à Romanis datam, profugerat, & Eumenem bellū ortum est, quod Prusias Annibalis fiducia rupto fœdere, prior intulit. Namq; Annibal, cùm ab Antiocho Romani inter cæteras conditionis pacem deditionem ejus deposcerent, admonitus à rege, in fugam versus, Cretam defertur: ubi cum diu quietam vitam egisset, invidiosumq; se propter nimias opes videret, amphoras plumbo repletas in tēplo Dianæ, quasi fortunæ suæ

Aurum Tholosanum.

† Servilio

Istrianorum origo.

Dacorum militum ignominia.

† Bithyniæ.

Annibalis astutia.

Prusias [illegible] *runt. Plu.*

Annibalis commento in naves serpentibus victoria.

Mortuus est Annibal 70. ætatis suæ anno

Bellum Ro. cum Perseo Macedoniæ rege.

fidelia depoſuit: atque ita nihil de illo ſolicita civitate, quoniam velut pignus opes ejus tenebat, ad Pruſiam contendit, auro ſuo in ſtatuis, quas ſecum portabat, infuſo, ne conſpectæ opes vitæ ſuæ nocerent. Deinde cùm Pruſias terreſtri bello ab Eumene victus eſſet, prælium in mare tranſtuliſſet, Annibal novo commento autor victoriæ fuit. Nam omne ſerpentinum genus in fictiles lagenas conjici juſſit, medióq; prælio in naves hoſtium mittit. Id primùm Ponticis ridiculum viſum, fictilibus dimicare, qui ferro nequeant. Sed ubi ſerpẽtibus repleri naves cœpêre, ancipiti periculo circumvẽti, hoſti victoriam ceſſêre. Quæ ubi Romæ nunciata ſunt, miſſi à ſenatu ſunt legati, qui utrunque regem in pacem cogerent, Annibalémq; depoſcerent. Sed Annibal re cognita ſumpto veneno, legationem morte prævenit. Inſignis hic annus trium toto orbe maximorum imperatorum fuit mortibus, Annibalis, Philopœmenis, & Scipionis Africani. Ex quibus conſtat Annibalem, nec cùm Italiâ, cum Romano tonantem imperio contremuit, nec cùm reverſus Carthaginem ſummum imperium tenuit, aut cubantem cœnaſſe, aut plus ſextario vini indulſiſſe, pudicitiámq; eum tantam inter tot captivas habuiſſe, ut in Africa natũ quis negaret. Moderationis certè ejus fuit, ut cùm diverſarum gentium exercitum rexerit, neq; inſidiis ſuorum militum ſit petitus unquam, neq; fraude proditus, cùm utrúq; hoſtes ſæpe tentaſſent.

JUSTINI LIBER XXXIII.

† Accepêrunt. [illegible] *habuiſſe. Plu. ſcribit.*

MInore quidem rerum motu Romani Macedonicum, quàm Punicum bellum geſſerunt: ſed tanto clarius, quanto nobilitate Macedones Pœnos anteceſſerunt. Nam cum gloria Orientis domiti, tum auxiliis omnium regum juvabantur. Itaq; Romani & legiones plures numero conſcripſerunt, & auxilia à Maſiniſſa rege Numidarum, cæteriſq; ſociis omnibus †acciverunt: & Eumeni regi Bithyniæ denuntiatum, ut bellum am ſummis viribus juvaret, Perſeo præter Macedoni-um exercitũ invictæ opinionis, decennii belli ſumptus patre paratus in theſauris, & in horreis erat: quibus rebus inflatus, & oblitus fortunæ paternæ, veterem A-lexandri gloriam conſiderare ſuos jubebat. Prima con-greſſio equitum fuit, qua victor Perſeus ſuſpenſam ó-mium expectationem in favorem ſui traxit: miſit tamē legatos ad conſulem, qui pacem peterent, quàm patri ſuo Romani etiam victo dediſſent, impenſas belli lege victi ſuſcepturus. Sed conſul Sulpitius nō minus gra-ves, quàm victo leges dixit. Dum hæc aguntur, metu tam periculoſi belli, Romani Æmilium Paulum Cōſu-lem creant, eiq; extra ordinem, Macedonicum bellum decernunt, qui cùm ad exercitum veniſſet, non mag-nam morā pugnæ fecit. Pridie quàm conſereretur bel-lum, luna nocte defecit: triſte id oſtentum Perſeo om-nibus præſagientibus, finémq; Macedonici regni por-tendi vaticinantibus. In ea pugna M. Cato Catonis oratoris filius dum inter conſertiſſimos hoſtes inſigni-ter dimicat, equo delapſus, pedeſtre prælium aggredi-tur. Nam cadentem manipulus hoſtium cum horrido clamore, velut jacentē obtruncaturus circūſteterat: at ille citius corpore collecto, magnas ſtrages edidit. Quem ad unum opprimendum undecunq; hoſtes con-volarent, dum procerum quendam petit gladius ei è manu elapſus, in mediam cohortem hoſtium decidit: ad quem recuperandum umbone ſe protegens, inſpe-ctante utroq; exercitu, inter mucrones ſe hoſtium im-merſit, recollectóq; gladio, multis vulēribus exceptis, ad ſocios cum clamore omniū revertitur. Hujus auda-ciam ceteri imitati, victoriam peperere. Perſeus rex fuga cum decem millibus talentūm Samothraciam de-fertur: quem Cneus Octavius ad perſequendum miſ-ſus à conſule cum duobus filiis Alexandro & Philippo, cepit, captúmq; ad Conſulem duxit. Macedonia à Ca-rano qui primus in ea regnavit, uſque ad Perſeū tri-ginta reges habuit. Quorum ſub regno fuit quidem

Cæſa ſunt duo millia & 500 ex Romanis duce P. Licinio [illegible] amiſſa.

Pugna Æmilii & Perſei ad Eſona & Lycum amnes.

M. Cato exemplū militaris fortitudinis, & mirabilis audaciæ.

Aſylo ſe tutans.

Boſch XL. habet.

annis nongentis & viginti tribus: ſed rerum nõ ni centum nonaginta duobus annis potita. Ita cùm i ditionem Romanorum ceſſiſſet, magiſtratibus per ſin gulas civitates conſtitutis, libera facta eſt: legéſque, quibus adhuc utitur, à paulo accepit. Ætolorum uni verſarum urbium ſenatus, cum conjugibus & liberis qui dubia fide fuerant, Romam miſſus, ibíq; ne in pa tria aliquid novaret, diu detentus, ægréq; per mul annos legationibus civitatẽ ſenatu fatigato, in patri am quiſq; ſuam remiſſus eſt.

Ætolorum Senatus Romam miſſus

JUSTINI LIBER XXXIV.

Achæici belli origo

POenis ac Macedonibus ſubactis, Ætolorumque vi ribus principum captivitate debilitatis, ſoli adhu ex Græcia univerſa Achæi nimis potentes nunc temporis Romanis videbantur, non propter ſingularum civitatum nimias opes, ſed propter conſpirationẽ univerſarũ. Namque Achæi licet per civitates, veluti pe membra diviſa ſint, unum tamen corpus & unum imperium habent, ſingularúmque urbium pericula mutui *periculis propulſant.

** Viribus*

Legati Ro. ad Achæos.

Quærentibus igitur Romanis cauſas belli, tempeſtivè fortuna querelas Spartanorũ obtulit, quorum agros Achæi propter mutuum odium populabantur. Spartanis à ſenatu reſponſũ eſt, legat ſe ad inſpiciendas res ſociorum, & ad injuriam demendam in Græciam miſſuros, ſed legatis occultè mandata ſunt, ut corpus Achæorum diſſolverent, ſingulaſq urbes proprii juris facerent, quo faciliùs ad obſequ cogerentur, & ſi quæ urbes contumaces eſſent, frang rentur. Igitur legati omnium civitatum principib evocatis Corinthum, decretum ſenatus recitant: q conſilii habeant, aperiunt. Expedire omnibus dicu ſingulæ civitates leges ſuas & jura ſua habeãt. Q ubi omnibus innotuit, velut in furorem verſi, unive peregrinum populum trucidant: legatos quoque ip Romanorum violaſſent, niſi audito tumultu, trep fugiſſent. Hæc ubi Romæ nunciata ſunt, ſtatĩ ſena

Corinthus dubium, an & manu, vel certè oratione legatos Romanos violavit Flor.

Mum

Mummio conſuli bellum Achaicum decernit: qui exemplò exercitu deportato & ōnibus ſtrenuè proviſis pugnandi copiam hoſtibus fecit. Sed Achæi, veluti nihil negotii Romano bello ſuſcepiſſent, ita apud eos neglecta omnia & ſoluta fuere. Itaq; prædam, non prælium cogitantes, & vehicula ad ſpolia hoſtium reportanda duxerunt: & conjuges liberóſque ſuos ad ſpectanda certamina in montibus poſuerunt. Sed prælio commiſſo ante oculos ſuorum cæſi, lugubre his ſpectaculum ſui & gravem luctus memoriam reliquerunt. Conjuges quoq; & liberi eorum de ſpectatoribus captivi facti, præda* hoſtium fuere: Urbs ipſa Corinthus diruitur, populus omnis ſub corona venditur, ut hoc exemplo cæteris civitatibus metus novarum rerum iponeretur. Dum hæc aguntur, rex Syriæ Antiochus Ptolomæo, majoris ſororis ſuæ filio, regi Ægypti bellum infert, ſegni admodum, & quotidianâ luxuriâ ita marcido, ut non ſolùm regiæ majeſtatis officia intermitteret, verumetiam ſenſu hominis nimia* ſagina careret. Pulſus igitur regno, ad fratrem minorem Ptolomæum Alexandriam confugit, participatóque cum eo regno, Romam legatos ad ſenatum mittūt, auxilia petunt, fidem ſocietatis implorant. Movere ſenatum preces fratrū. Mittitur igitur legatus P. Popilius ad Antiochum, qui abſtinere eum Ægypto, aut ſi jā inceſſiſſet, excedere juberet: Cùm in Ægypto eum inveniſſet, oſculúmq; ei rex obtuliſſet (nam coluerat inter cæteros P. Popilium Antiochus, cùm Romæ obſes eſſet) tunc Popilius faceſſere interim privatam amicitiam jubet, cùm mandata patriæ intercedant, prolatóq; ſenatus decreto, & tradito, cùm cunctari regem videret, conſultationémque ad amicos referre: ibi Popilius virgâ, quam in manu gerebat, amplo circulo incluſum, ut amicos caperet, conſulere jubet: nec prius inde exire, quam reſponſum ſenatui daret, aut pacem aut bellum cum Romanis habiturum. Adeóque hæc auſteritas animum regis fregit, ut pariturum ſe ſenatui

reſpon-

Achæorū inconſulta temeritas

Sub Iſthmi faucibus prælium commiſſum erat.

†hoſte *Corinthus diruitur.*

†Segniti *Alexandria tum conſidebat Antiochus.* *Cic. in 8. Ant.*

Exemplū prudentiæ & conſtantis viri Popilii.

Demetrius obſes è Roma aufugit.

reſponderet. Reverſus in regnum Antiochus, decedi relicto parvulo admodum filio, cui cùm tutores dari à populo eſſent, patruus ejus Demetrius, qui obſes Rō erat, cognita morte Antiochi fratris, ſenatum adiit, obſidemq; ſe vivo fratre veniſſe, quo mortuo cujus obſe ſit ſe ignorare. Dimitti igitur ſe ad regnum petendu æquum eſſe, quod ſicuti jure gentium majori fratri ceſſerit: ita nunc ſibi, qui pupillum ætate antecedat, deberi. Cùm ſe nō dimitti animadverteret à ſenatu tacito judicio tutius apud pupillam, quàm apud eum regnum futurum arbitrante, ſpecie venandi ab urbe profectus, * Hoſtiam tacitus, cum fugæ comitibus nave conſcendit. Delatus in Syriam ſecundo favore omniu excipitur, regnumq; ei occiſo pupillo, à tutoribus traditur. Eodem tempore fermè Pruſias rex Bithyniæ, conſilium cepit interficiendi Nicomediis filii, dum conſulere ſtudet minoribus filiis, quos ex noverca ejus ſuſceperat, & Romæ habebat. Sed res adoleſcenti ab his, qui facinus ſuſceperant, proditur: hortatiſque ſunt, u crudelitate patris provocatus, occupet īſidias, & in autorem retorqueat ſcelus, nec difficilis perſuaſio fuit. Igitur cùm accitus in patris regnũ veniſſet, ſtatim rex appellatur. Pruſias regno ſpoliatus à filio privatuſq; redditur, etiam à ſervis deſeritur: cùm in latebris ageret, non minori ſcelere, quàm filium occidi juſſerat, à filio interficitur.

Hoſtiam Tyberinam intelligit.

Pruſias à filio necatur.

JUSTINI LIBER XXXV.

Demetrius occupato Syriæ regno, novitatis ſuæ odium periculoſū ratus, ampliare fines regni ſtatuit etiam opes augere finitimorum bellis. Itaq; Ariarath regi Cappadociæ propter faſtiditas ſororis nuptias infeſtus, fratrem ejus Holofernem, per injuriam regno pulſum ſupplicem recepit: datúmq; ſibi honeſtum belli titulum gratulatus, cum reſtituere in regnum ſtatuit. Sed Holofernes ingrato animo inita cum Antiochēſibus pactione, offenſus tunc à Demetrio, pellere * ipſu

Holofernes exemplum ſummæ ingratitudinis.

regno, à quo reſtituebatur, conſilium accepit. Quo cognito, Demetrius quidem vitæ ejus, ne Ariarathes metu fraterni belli liberaretur, pepercit; ipſum autem comprehenſum, vinctum Seleuciæ cuſtodiri jubet. Nec Antiochenſes indicio territi, à defectione deſtiterunt. Itaque adjuvantibus & Ptolomæo rege Ægypti, & Attalo rege Aſiæ, & Ariarathe rege Cappadociæ, bello à Demetrio laceſſitis ſubornant Prompalum quendam ſortis extremæ juvenem, qui Syriæ, velut paternum regnum armis repeteret: & ne quid contumeliæ deeſſet, nomen ei Alexandri inditur, genitusq; ab Antiocho rege dicitur. Tantum odium Demetrii apud omnes erat, ut æmulo ejus non vires ejus tantùm, verum etiam generis nobilitas conſenſu omnium tribueretur. Igitur Alexander admirabili varietate rerum, priſtinarum ſordium oblitus, totius fermè Orientis viribus ſuccinctus, bellum Demetrio infert, victumque vitâ pariter ac regno ſpoliat: quanquam Demetrio nec animus in propulſando bello defuit. Nam & primo prælio hoſtem fugavit, & regibus bellum reſtituentibus multa millia cecidit in acie. Ad poſtremum tamen invicto animo inter confertiſſimos hoſtes fortiſſimè dimicans, cecidit. Initio belli Demetrius duos filios apud hoſpitem ſuum Gnidium, cum magno auri pondere demandaverat, ut & à belli periculis eximerentur, & ſi ita ſors tuliſſet ultioni paternæ ſervarentur. Ex his major Demetrius annos pubertatis egreſſus, auditâ Alexandri luxuriâ, quem inſperatæ opes, & alienæ felicitatis ornamenta, velut captivum inter ſcortorum greges deſidem in regia tenebant, auxiliantibus Cretenſibus ſecurum, ac nihil hoſtile metuentem, aggreditur. Antiochenſes quoq; veterem patris offenſam novis meritis correcturi, ſe ei tradunt: ſed & milites paterno favore in juvenem accenſi, priorem ſacramenti religionem novi regis ſuperbiæ præferentes, ſigna ad Demetrium tranſferunt, atque ita Alexander non minore impetu fortunæ deſertus, quàm elatus, primo prælio victus interficitur:

Prompalus infimæ ſortis homo Syriæ regnum occupat.

Epiphanes [illegible].

Demetrius Soter vincitur & interficitur.

Prompalus Alexander dictus vitâ & regno ſpoliatur.

N

tur: deditq; pœnas & Demetrio, quem occiderat, & Antiocho, cujus mentitus originem fuerat.

JUSTINI LIBER XXXVI.

Recuperato paterno regno, Demetrius & ipſe reru ſucceſſu corruptus, vitiis adoleſcentiæ in ſegnitiem labitur: tantúmque contemptum apud omnes inertiæ, quantum odium ex ſuperbia pater habuerat, contraxit. Itaque cùm ab imperio ejus paſſim civitates deficerent, ad abolendam ſegnitiæ maculam, bellum Parthis inferre ſtatuit: cujus adventum non inviti Orientis propter Arſacidæ regis Parthorum crudelitatem, & quod veteri Macedonum imperio, novi populi aſſueti, ſuperbiam indignè ferebant. Itaq; cum & Perſarum, & Elimæorum Bactrianorúmq; auxiliis juvaretur, multis prœliis Parthos fuit. Ad poſtremum tamen pacis ſimulatione deceptus, capitur, traductúſque per ora civitatum, populis qui deſciverant, in ludibrium favoris oſtenditur. Miſſus deinde in Hyrcaniam, benignè & juxta cultum priſtinæ fortunæ habetur. Dum hæc aguntur, interim in Syria Tripho, qui ſectatorem Antiocho Demetrii privigno ſubſtitui à populo laboraverat, occiſo pupillo regnum Syriæ invadit. Quo diu potitus, tandem adoleſcente favore recentis imperii, ab Antiocho puero admodum, Demetrii fratre, qui in Aſia educabatur, bello vincitur, rurſúſque regnum Syriæ ad ſobolem Demetrii revertitur. Igitur Antiochus memor quod etiam pater propter ſuperbiam inviſus, & frater propter ſegnitiem contemptus fuiſſet, ne in eadem vitia incideret, accepta in matrimonium Cleopatra, uxore fratris, civitates quæ initio fraterni imperii defecerant ſummâ induſtriâ perſequitur: domitáſq; rurſus regni terminis adjecit. Judæos quoq; qui in Macedonico imperio ſub Demetrio patre armis ſe in libertatem vendicaverant, ſubigit. Quorum vires tantæ fuere, ut poſt hunc nullum Macedonum regem tulerint, domeſticiſq; imperiis uſi, Syriam magnis bellis

Demetrius Parthis bellum infert.

A Parthis vincitur & capitur

Judæi ab Antiocho ſubacti.

infeſtaverint. Fuit namque Judæis origo Damaſcena, quæ Syriæ nobiliſſima civitas eſt: unde & à Syriis regibus genus ex regina Semiramide fuit. Nomē urbi à Damaſco rege inditum: in cujus honorem Syrii ſepulchrum Arathis uxoris ejus pro tēplo coluere, deamq; exinde ſanctiſſimæ religionis habent. Poſt Damaſcum Abraham, Moſes, Iſraël, reges fuere. Sed Iſraëlem felix decem filiorum proventus majoribus ſuis clariorē fecit. Itaque populum in decem regna diviſum filiis tradidit, omneſq; ex nominis Judæ qui poſt diviſionem deceſſerat, Judæos appellavit: colique ejus memoriā ab omnibus juſſit. Ejus portio omnibus acceſſerat, minimuſq; inter fratres ætate Ioſeph fuit: cujus excellens ingenium veriti fratres, clàm interceptum peregrinis mercatoribus vendiderūt. A quibus deportatus in Ægyptum, cùm magicas ibi artes ſolerti ingenio percepiſſet, brevi ipſi * regi percharus fuit. Nam & prodigiorum ſagaciſſimus erat, & ſomniorū primus intelligentiam condidit: nihilq; divini juris humanique ei incognitum videbatur: adeo ut etiam ſterilitatem agrorum ante multos annos providerit: periiſſetq; ōnis Ægyptus fame, niſi monitu ejus, rex edicto ſervari per multos annos fruges juſſiſſet: tantaq; experimenta ejus fuerunt, ut non ab homine, ſed à deo reſponſa dari viderentur. Filius ejus Moſes fuit, quem etiam præter paternæ ſcientiæ hæreditatē, formæ pulchritudo cōmendabat. Sed cùm ſcabiem Ægyptii, & pruriginem paterentur, reſponſo moniti, eum cum ægris, ne peſtis ad plures ſerperet, terminis Ægypti pellūt. Dux igitur exulum factus, ſacra Ægyptiorum furto abſtulit: quæ repetentes armis Ægyptii, domum redire tempeſtatibus compulſi ſunt. Itaq; Moſes Damaſcena patria antiqua repetita montem † Synæum occupat, in quo ſeptem dierū jejunio per deſerta Arabiæ, cum populo ſuo fatigatus, cùm tandem † veniſſet, ſeptimum diem more gentis, *Sabbatum* appellatum, *in omne ævum jejunio* ſacravit, quoniam ille dies famē illis errorēque finierat.

Judæorum origo, cujus veritatem ex ſacris literis, unde hinc petes. Judæi à Juda [illegible] [illegible] juſſu fratribus In Geneſi ſcriptum eſt, quod plus omnibus fratribus diligeretur à patre Iſraële; Pharaoni.

Joſeph Iſraëlis filius [illegible].

† Synam.

† Fi iſſet, malim.

Sabbatum unde religioſum Judæis.

Et quoniam metu contagionis pulsos se ab Ægypto meminerant, ne eadem causa invisi apud incolas forēt, caverunt, ne cum peregrinis communicarent: quod ex causa factum, paulatim in disciplinam religionemque convertit. Post Mosem etiam ejus filius Aruas sacerdos sacris Ægyptiis mox rex creatur; semperque exinde hic mos apud Judæos fuit, ut eosdem & reges, & sacerdotes haberent: quorum justitia, religione permixta, incredibile quantū coaluere. Opes genti ex vectigalibus opobalsami crevere, quod in his tantum regionibus gignitur. Est namque vallis, quæ continuis montibus, velut muro quodam cincta, ad instar hortorum clauditur: spatium loci ducenta millia jugera, nomine Jericho dicitur. In ea valle sylva est ubertate, & amœnitate insignis. Siquidem palmeto & opobalsamo distinguitur. Arbores opobalsami formam similem *piceis arboribus habent, nisi quod sunt humiles magis, & in vinearum morem excoluntur. Hæ certo tempore anni balsamum sudant: sed non minor loci ejus apricitatis, quam ubertatis admiratio est. Quippe cùm toto orbe regionis ejus ardentissimus sol sit, ibi tepida aëris naturalis quædam ac perpetua opacitas inest. In ea regione lacus est, qui propter & magnitudinē & aquæ immobilitatem, mortuum mare dicitur. Nam neq; ventis movetur, resistente turbinibus bitumine, quo aqua omnis stagnatur: neque navigationis patiens est, quoniam omnia vita carentia in profundum merguntur: nec materiam ullam sustinet nisi quæ alumine *illinatur. Primus Xerxes rex Persarum Judæos domuit: posteà cum ipsis Persis in dicionem Alexandri Magni venēre, diuque in potestate Macedonici īperii fuēre. A Demetrio cùm descivissent, amicitia Romanorum petita, primi omnium ex Orientalibus libertatem receperunt, facile tunc Romanis de alieno largientibus. Per eadem tempora, quibus in Syria regni mutatio inter novos reges alternabatur, in Asia rex Attalus florentissimum, & ab Eumene patruo acceptū regnum

Judæorū [illegible]

Opobalsamum [illegible]

* Opobalsami

Opobalsami descriptio.

Mare mortuum

* Illutatur

Attalus [illegible]

regnum cædibus amicorum & cognatorum ſuppliciis fœdabat, nunc matrem anum, nunc Beronicen ſponſam maleficiis eorum necatas confingens. Poſt hanc ſceleſtam violentiæ rabiem, ſqualidam veſtem ſumit, barbam, capillumq; in modum reorum ſummittit, non in publicum prodire, non populo ſe oſtendere, non domi lætiora convivia inire, aut aliquod ſignum ſani hominis habere, prorſus ut pœnas pendere manibus interfectorum videretur. Omiſſa deinde regni adminiſtratione, hortos fodiebat, gramina ſeminabat, & noxia innoxiis permiſcebat, eaq; omnia veneni ſucco infecta velut peculiare munus amicis mittebat. Ab hoc ſtudio ærariæ artis fabricæ ſe tradidit, cerisq; fingendis, & ære fundendo, procudendóq; oblectabatur. Matri deinde ſepulchrũ facere inſtituit: cui operi intentus, morbum ex ſolis ardore contraxit, & ſeptima die deceſſit: hujus teſtamento hæres populus Rom. tunc inſtituitur. Sed erat ex Eumene Ariſtonicus, non juſto matrimonio, ſed ex pellice Epheſia citharistæ cujuſdam filia genitus, qui poſt mortem Attali velut paternum regnũ invaſit Aſiam. Cùm multa ſecunda prælia adverſus civitates, quæ metu Romanorum ſe tradere ei nolebant, feciſſet, juſtuſq; rex jam videretur, Aſia Licinio Craſſo Conſuli decernitur: qui intentior Attalicæ prædæ, quàm bello, cùm extremo anni tempore inordinata acie prælium conſeruiſſet, victus pœnas inconſultæ avaritiæ ſanguine dedit. In hujus locum miſſus Perpenna Conſul prima congreſſione Ariſtonicum ſuperatum in poteſtatem ſuam redegit, Attalicáſq; gazas, hæreditarias populi Romani navibus impoſitas, Romam deportavit. Quod ægre ferens ſucceſſor ejus Marcus Aquilius Conſul ad eripiendum Ariſtonicum Perpennæ, veluti ſui potius triumphi munus eſſe deberet feſtinata velocitate contendit. Sed contentionem Conſulum mors Perpennæ diremit. Sic Aſia facta Romanorum, cum opibus ſuis vitia quoq; Romam tranſmiſit.

Attali ſtudium.

Populus Romanus hæres Attali.

Mindum Samum, & Colophonem intelligit Flor.

Prætorem Licinium Flo. appellat.

Anno 625 Urbis cond. Plin. lib. 33 cap. 3.

JUSTINI LIBER XXXVII.

Maſſilienſium apud Rom. gratia.

Capto Ariſtonico, Maſſilienſes pro Phocenſibus conditoribus ſuis, quorum urbem ſenatus & omne nomen, quòd & tunc, & anteà Antiochi bello infeſta contra populum Romanum arma tulerant, deleri juſſerat, legatos Romam miſere, deprecantes, veniámque his à ſenatu obtinuere. Poſt hæc regibus, qui adverſus Ariſtonicum auxilium tulerant, præmia perſoluta: Mithridati Pontico Syria minor, filiis Ariarathis regis Cappadociæ, qui eodem bello ceciderat, Lycaonia & Cilicia datæ, fideliórq; populus Rom. in ſocii filios, quàm mater in liberos fuit. Quippe hinc parvulo auctum regnum, inde vita adempta. Namq; Laodice ex numero ſex filiorũ, quos virilis ſexus ex Ariarathe rege ſuſceperat, timens ne diuturna regni adminiſtratione adultis quibuſdam poriretur, quinque parricidali veneno necavit; unum parvulum ſceleri matris cognatorum cuſtodia eripuit, qui poſt necem Laodices (nam propter crudelitatem eam populus extinxerat) ſolus regno potitus eſt. Mithridates quoque repentina morte interceptus filium, qui & ipſe Mithridates dictus eſt, reliquit. Cujus ea poſteà magnitudo fuit, ut non ſui tantum temporis, verumetiam ſuperioris ætatis omnes reges majeſtate ſuperaverit, belláq; cum Romanis per 46. annos variâ victoriâ geſſerit. Quem ſummi imperatores Scylla, Lucullus, cæteriſque, in ſumma Cneus Pompeius ita vicerunt, ut major clariorque reſurgeret in reſtaurando prælio, damniſq; ſuis terribilior redderetur. Denique ad poſtremum non vi hoſtili victus, ſed voluntaria morte in avito regno ſenex hærede filio deceſſit.

Summa Laodices erga filios impietas.

Prodigia in Mithridatis ortu. Mithridatis in pueritia ſervata & ſtudia.

Hujus futuram magnitudinem etiam cœleſtia oſtenta prædixerant. Nam & quo genitus eſt anno, & eo quo regnare primum cœpit, ſtella cometes per utrumq; tempus ſeptuaginta diebus ita luxit, ut cœlum omne conflagrare videretur. Nam & magnitudine ſui quartam partem cœli occupaverat.

&

& fulgore ſui ſolis nitorem vicerat: & cùm oriretur occumberétque, quatuor ſpatium horarum conſumebat. Puer tutorum inſidias paſſus eſt, cum fero equo impoſitum, equitare jaculariq; cogebant: qui conatus cùm eos fefelliſſent, ſupra ætatem regente equum Mithridate, veneno eum appetivere. Quod metuens, antidota ſæpius bibit, & ita ſe adverſus inſidias exquiſitioribus remediis ſtagnavit, ut nè volens quidem ſenex veneno mori potuerit. Timens deinde nè inimici, quod veneno non potuerant, ferro peragerent, venandi ſtudium finxit: qua propter quatuor annos neq; urbis neq; ruris tecto uſus eſt: ſed per ſylvas vagatus eſt, & diverſis montium regionibus pernoctabat, ignaris omnibus quibus eſſet locis: aſſuetus, feras curſu aut* fugere aut perſequi, cum quibuſdam etiam viribus cōgredi. Quibus rebus & inſidias vitavit, & corpus ad omnem virtutis patientiam duravit. Ad regni deinde adminiſtrationem cum acceſſiſſet, ſtatim non de regendo, ſed de augendo regno cogitavit. Itaq; Scythas invictos anteà, qui Zopyrona, Alexandri magni ducem, cum triginta millibus armatorum deleverant, qui Cyrum Perſarum regem cum ducentis millibus armatorum trucidaverant, qui Philippum Macedonum regem fugaverant, ingenti felicitate perdomuit. Actus igitur viribus Pontum quoque, ac deinceps Cappadociam occupavit. Aſiam cùm quibuſdam amicis tacitus à regno profectus, nemine ſciente, pervagatus eſt, omniúmq; urbium ſitus ac regiones cognovit. Inde Bithyniam tranſcendit, & quaſi jam dominus Aſiæ, opportuna quoq; victoriæ ſuæ *metatus eſt. Poſthac in regnum, cùm jam periiſſe crederetur, reverſus eſt, invento parvulo filio, quem per abſentiam ejus Laodice ſoror uxórq; enixa fuerat: ſed inter gratulationem poſt longam peregrinationem adventus ſui, & filii geniti, veneno periclitatus eſt. Siquidem Laodice ſoror cùm periiſſe eum crederet, in concubitus amicorum projecta, quaſi admiſſum facinus majore ſcelere tegere poſſet, venenum advenienti paravit

In ſummam ſenectutem beneficio antidoti evaſit cujus Plin. meminit, lib. 23.

* *Fugare.*

Aperto etiam capite fuiſſe perpetuo, Cic. ſcribit id quod valetudinis plurimum intereſt

Scythæ vincuntur à Mithridate.

* Meditatus

Laodices ſcelus.

Malum conſilium conſultori peſſimum.

putavit. Quod cum ex ancilla Mithridates cognoviſſet, facinus in auctores vindicavit. Hyeme deinde imminente non in convivio, ſed in campo: non in vacationibus, ſed in exercitationibus, nec inter ſodales, ſed inter æquales, aut equo, aut viribus contendebat. Exercitum quoque ſuum ad parem laboris patientiam quotidiana exercitatione durabat. atque ita invictus ipſe inexpugnabilem exercitum fecerat. Initâ deinde cum Nicomede ſocietate, Paphlagoniam invadit, victamque cum ſocio dividit. Quam cùm teneri à regibus ſenatui nuntiatum eſſet, legatos ad utrumque miſit, qui gentem reſtitui in priſtinum ſtatum juberent. Mithridates cùm ſe parem jam magnitudini Romanorum crederet, ſuperbo reſponſo, hæreditarium patri ſuo regnum obveniſſe, reſpondit: mirari ſe, quæ ei controverſia relata non fuerit, ſibi referant. Nec territus minis Gallatiam quoque occupat. Nicomedes quoniam ſe tueri jure non poterat, juſto regi redditurum reſpondit. Atque ita filium ſuum mutato nomine, Philomenem Paphlagonum regum nomine appellat, & quaſi ſtirpi regiæ reddidiſſet regnum falſo nomine tenet. Sic ludibrio habiti legati, Romam revertuntur.

Nicomedis fraus.

JUSTINI LIBER XXXVIII.

Mithri-datis cre-bra parricidia.

Mithridates parricidia à nece uxoris auſpicatus ſororis alterius Laodicæ filios, cujus virum Ariarathem regem Cappadociæ per Gordium inſidiis occiderat, tollendos ſtatuit: nihil actum morte patris exiſtimans, ſi adoleſcentes paternū regnum cujus ille cupiditate flagrabat occupaſſent. Igitur dum in his occupationibus verſatur, interī Nicomedes rex Bythyniæ, vacuam morte regis Cappadociam invadit. Quod cùm nuntiatum Mithridati fuiſſet, per ſimulationem pietatis auxilia ſorori ad pellendū Cappadocia Nicomedem mittit. Sed etiam Laodice per pactionem ſe Nicomedi in matrimonium tradiderat. Quod ægrè ferens Mithridates præſidia Nicomedis Cappadocia expellit,

Nicomedes Cappadociam invadit.

regnumque

Cappadociamq; ſororis filio reſtituit. Egregium prorſus factum, niſi ſubſequuta fraus eſſet. Siquidem interjectis diebus ſimulat ſe Gordium, quo miniſtro uſus in Ariarathe interficiendo fuerat, reſtituere in patriam velle, ſperans ſi obſiſteret adoleſcens, cauſas belli futuras: aut ſi permitteret, per eundem filium tolli poſſe per quem interfecerat patrem. Quod ubi Ariarathes junior moliri cognovit, indignè ferens interfectorem patris per avunculum potiſſimè ab exilio revocari, ingentem exercitum contrahit. Igitur cum in aciem eduxiſſet Mithridates peditum octoginta millia, equitum decem millia, currus falcatos *CD*. nec Ariarathi auxiliantibus finitimis regibus, minores copiæ eſſent, incertum belli timens conſilia ad inſidias transfert: ſollicitatóq; juvene ad colloquium, cum ferrum occultatum inter faſcias gereret, ſcrutatori ab Ariarathe regio more miſſo, curioſius imum ventrem pertractanti, ait: Caveret, ne aliud telum inveniret, quàm quæreret. Atq; ita riſu protectis inſidiis, ſevocatum ab amicis, velut in ſecretum ſermonem, ſpectante utroq; exercitu interficit: regnumq; Cappadociæ octo annorum filio impoſito Ariarathis nomine, additóq; ei rectore Gordio tradit. Sed Cappadoces crudelitate ac libidine præfectorum vexati, à Mithridate deficiunt: fratrémque regis & ipſum Ariarathem nomine, ab Aſia, ubi educabatur, revocant: cum quo Mithridates prælium renovat, victumq; Cappadociæ regno expellit. Nec multo pòſt ex ægritudine adoleſcens collecta infirmitate decedit. Poſt hujus mortem Nicomedes timens, ne Mithridates acceſſione Cappadociæ, etiam Bithyniam finitimam invaderet, ſubornat puerum eximiæ pulchritudinis, quaſi Ariarathes tres, non duos filios genuiſſet, qui à ſenatu Romano paternum regnum peteret. Uxorem quoq; Laodicen Romam mittit ad teſtimonium trium ex Ariarathe ſuſceptorum filiorum: quod ubi Mithridates cognovit, & ipſe pari impudentia Gordium Romam mittit, qui ſenatui aſſereret, puerum cui Cappadociæ

regnum

Mithridatis fraus.

Ariarathes Mithridatis dolo obtruncatur.

Contentio regum de Cappadociæ regno.

regnum tradiderat, ex eo Ariarathe genitum, qui be
lo Aristonici auxilia Romanis ferens, cecidisset. S
senatus studia regum intelligens, aliena regna fal
nominibus dare noluit, & Mithridati Cappadocia
& Nicomedi ad solatium ejus Paphlagoniam adem
ac ne contumelia regnû foret ademptum illis quod
liis daretur, uterq; populus libertate donatus est. S
Cappadoces munus libertatis abnuentes, negant v
vere gentem sine rege posse. Atq; ita rex illis à sena
Ariobarzanes constituitur. Erat eo tempore Tigra
rex Armeniæ, obses à Parthis ante non multum te
pus datus, olim ad iisdem in regnum paternum rem
sus. Hunc Mithridates ac societatem ad Romani bell
quod olim meditabatur, pellicere cupiebat. Nihil ig
tur de offensa Romanorum sentientem, per Gordi
impellit, ut Ariobarzani segni admodum bellum in
ferat: & ne quis dolus subesse videretur, filiam sua
Cleopatram ei in matrimonium tradidit. Primò erg
adventu Tygranis, Arioberzanes sublatis rebus sui
Romam contendit: atq; ita per Tigranem rursus, Cap
padocia juris esse Mithridatis cœpit. Eodem tempor
mortuo Nicomede, etiam filius ejus, & ipse Nicome
des regno à Mithridate pellitur: qui cùm supplex Ro
mam venisset, decernitur in senatu, ut uterq; in regnu
suum restituatur: in quod tamen missi Aquilius Ma
lius, & Malthinius legati. His cognitis Mithridates so
cietatem cum Tigrane bellum adversus Romanos ge
sturus jungit, pactiq; inter se sunt, ut urbes agriq; Mi
thridati, homines verò & quæcunq; auferre possent,
Tigrani cederent. Post hæc Mithridates intelligens
quantū bellum susciraret, legatos ad * Cymbros, alios
ad Gallogræcos, & Sarmatas, Bastarnasq; auxiliū pe
ditum mittit. Nam omnes has gentes, cùm Romanorū
meditaretur bellum, variis beneficiorum munerib
jam antè illexerat. Ab Scythia quoq; exercitum veni
re jubet, omnemq; Orientem adversus Romanos ar-
mat. Non igitur magno labore Aquilium, & Malthi-
nium

Ariobarzanes Cappadocia rex à senatu Ro. constituitur.

Romam aufugit.

* Cimmerios.

Mithridatis prima victoria de Ro.

um Asiano exercitu instructos vicit: quibus simul um Nicomede pulsis, ingenti favore civitatum excipitur. Multum ibi auri argentique, studio veterum reum, magnumque belli apparatum invenit: quibus structus, debita civitatibus publica & privata remitit, & vacationem quinquennio concedit. Tunc ad cōionem milites vocat, eosq; variis exhortationibus ad omana bella, sive Asiana incitat. Quam orationem gnam duxi, cujus exemplum brevitati hujus operis ererem, quam obliquā Pompeius Trogus exposuit: oniam in Livio & Salustio reprehendit, quòd cōcines directas pro sua oratione operi suo inserendo hioriæ modum excesserint. Optandum sibi fuisse, ait, t de eo liceret consulere, bellumne sit cum Romanis n pax habenda: quin verò sit insistendū impugnanibus, nec eos quidem dubitare, qui spe victoriæ carent. Quippe adversus latrones, si nequeant pro salute, ro ultione tamen sua omnes ferrum stringere. Cæteum quia non id agitur, an liceat quiescere, non tantum animo hostiliter, sed etiam prælio congressis conulendum, qua ratione ac spe cœpta bella sustineant; esse utem sibi victoriæ fiduciam, si sit illis animus: Romaosq; vinci posse, cognitum non sibi magis quàm ipsis ilitibus, qui & in Bithynia Aquilium, & Malthinium n Cappadocia fuderint. Ac si quidem aliena magis exmpla, quàm sua experimenta moveant, audire se à yrro rege Epiri, non amplius quàm quinq; millibus acedonum instructo, fusos tribus præliis Romanos. udire Annibalem sedecim annos Italiæ victorem inæsisse: & quin ipsam caperet urbem, non Romanorū lli vires obstitisse, sed domesticæ æmulationis atq; inidiæ studium. Audire populos Transalpinæ Galliæ taliam ingressos, maximis eam, plurimisq; urbibus ossidere: & latius aliquanto solū finium, quam in Asia, uæ dicatur imbellis, eosdem Gallos occupasse: nec ictam solum dici Romam à Gallis, sed etiam captam a ut unius illis montis tantum cacumen relinqueretur,

In Livio & Salustio quod reprehendat Trogus.

Mithridatis oratio ad milites generis deliberativi.

Propositio à necessitate.

A facilitate.

Ab exemplis.

Exemplorum congeries.

nec bello hostem, sed pretio temporum Gallorum a
etiam nomen, quod semper Romanos terruit, in partem
virium suarum ipse habeat. Nam hos qui Asiam inc
lunt, Gallos, ab illis qui Italiã occupaverant, sed
tantum distare: originem quidem ac virtutem, genus
pugnæ idem habere, tantóq; his sagaciora esse inge
quam illis, quanto longiori ac difficiliori spatio p
Illyricum Thraciámque prodierunt, penè operos
* Finibus
transitis illorum * sedibus, quàm ubi consedere poss
sis. Jam ipsam Italiam audire se nunquam, ut Ro
Ab o-
portuno.
condita sit, satis illi pacatam, sed assiduè per omnes a
nos pro libertate alios, contrà quosdam etiam pro v
imperii, bellis continuis perseverasse: quod à mult
civitatibus Italiæ deletos Romanorũ exercitus ferr
à quibusdam novo contumeliæ more sub jugũ miss
Samnites
intellige,
à quibus
Ro. sunt
sub ju-
gum miss.
sub lib. 9.
ab Urb.
con.
Anno
DCLXII
Simul ci-
vilis bel-
la, & Mi-
thridati-
ca cœpe-
rit. Oros.
Epilogus
hujus ar-
gumenti
ac ne veteribus immoremur exemplis, hoc ipso tem
pore universam Italiam bello Marsico consurrexisse
non jam libertatem, sed consortium imperii civitati
poscentem: nec gravius vicino Italiæ bello quàm do
mesticis principum factionibus urbem premi multóq
periculosius accessisse Italico civile bellum: simul &
Germania Cymbros, immensam illam ferorum atq
immitium populorum more procellæ illuviem, inu
dasse Italiam. Quorum tametsi singula bella sustine
Romani possent, universis tamen obruuntur, ut ne va
caturos quidem bello suo putent. Utendum igitur oc
casione, & rapienda incrementa virium, ne si illis occu-
patis quieverint, mox adversus vacuos, & quietos ma
jus negotium habeant. Non enĩ quæritur an capien
sint arma, sed utrum sua potius occasione, an illorum
Nam bellum equidem jam tunc secum ab illis geri cœp
tum, cùm sibi pupillo majorem Phrygiam ademerin
Ab hum-
sio.
quàm patri suo præmium dati adversus Aristonicu
auxilii concesserant, gentémque quam & proavo su
Mithridati Seleucus * Callimacus in dotem dedisse
* Calli-
machus
Quid cùm Paphlagonia se decedere jusserunt, non al
terum illud genus belli fuisse? quæ non vi, non arm

sc

ſed adoptione teſtamenti & regnum domeſticorum interitu, hæreditatē patri ſuo obveniſſe, cùm inter hanc decretorum amaritudinem parendo, non tamen eos mitigaverit, qui in acerbius ſe indies gerant, non obtinuiſſe. Quod enim à ſe non præbitum illis obſequium? non Phrygiam Paphlagoniamq; dimiſſas? non Cappadocia filium eductum, quam jure gentiū victor occupaverat? Raptam tamen ſibi eſſe victoriam ejus ab illis quorum nihil eſt, niſi bello quæſitum: non regem Bithyniæ Chreſton, in quē ſenatus arma decreverat, à ſe in gratiam illorum occiſum, tamen nihilominùs imputari ſibi, ſi qua Gordius aut Tigranes faciat: libertatem etiam in contumeliam ſui à ſenatu ultrò delatam Cappadociæ, quam reliquis gentibus abſtulerint; deindè populos Cappadocum pro libertate abnuentes, Gordium regem orantem ideo, tanquam amicus ſuus eſſet, non obtinuiſſe. Nicomedem præcepto illorum bellum ſibi intuliſſe, quia inultus iret Mithridates ab ipſis ventum obviā, & nunc eam ſecum belli cauſam illis fore: quòd non impunè ſe Nicomedi laceſſendū ſaltatricis filio præbuerit. Quippe non delicta regum illos, ſed vires ac majeſtatem inſequi, neq; in ſe uno, ſed in aliis quoq; omnibus hac ſemper arte graſſatos.

Confert ſua in Romanos merita cum illorum in ſe injuriis

Vocat in invidiam Romanos.

Sic & avum ſuum Pharnacem per cognationem arbitria ſuccedaneum regi Pergameno Eumeni datum; ſic rurſus Eumenem, cujus claſſibus primùm in Aſiā fuere tranſvecti, cujus exercitu magis quàm ſuo, & magnum Antiochum, & Gallos in Aſia, & mox in Macedonia regem Perſen domuerant, & ipſum pro hoſte habitum eique interdictum Italia, & quod cum ipſo deforme ſibi putaverant, cum filio ejus Ariſtonico bellum geſſiſſe. Nullius apud eos majora quàm Maſiniſſæ regis Numidarum haberi merita. Huic imputarī victum Annibalem, huic captū Syphacem, huic Carthaginem deletam, huic inter duos illos Africanos tertium ſervatorem urbis referri: tamen cū hujus nepote bellum modò in Africa geſtum adeo inexpiabile, ut ne

victum quidem memoriis patriis demeret, quàm ca
rum ac triumphi ſpectaculum experiretur. Hanc ill
Collatio ſua & Ro. originum. omnibus regibus legem odiorum dixiſſe, ſcilicet q
ipſi tales reges habuerint, quorum etiam nomini
erubeſcant, aut paſtores Aboriginum, aut aruſp
Sabinorum, aut exules Corinthiorum, aut ſervos v
naſq; Tuſcorum, aut quod honoratiſſimum nomen f
inter hos Superbos, atq; ut ipſi ferunt, conditores ſu
lupæ uberibus alitos, ſic omnem illum populum lup
Romani ex lacte lupino etiam mores hauſerunt. rum animos habere, inexplebiles ſanguinis atq; impe
rii, divitiarumq; avidos ac jejunos. Se autem ſeu n
bilitate illis comparetur, clariorem illa colluvie co
venarum eſſe, qui paternos majores ſuos à Cyro, Da
óq; conditoribus Perſici regni, maternos à magno A
lexandro, ac Nicanore Seleuco conditoribus imp
A ſuorū virtute. Macedonici referat: ſeu populis eorum conferat ſu
earum ſe gentium eſſe, quæ non modò Romano imp
rio ſint pares, ſed Macedonico quoq; obſtiterint. Nu
lam ſubjectarū ſibi gentium expertam peregrina im
peria, nullis unquam niſi domeſticis regibus paruiſ
Cappadociam velint, an Paphlagoniam recenſere, ru
ſus Pontum ad Bythiniam, itémq; Armeniam maj
minorémque: quarum gentium nullam neq; Alexa
der ille, qui totam pacavit Aſiam, nec quiſq; ſucceſſ
rum ejus, aut poſterorum attigiſſet. Scythiam d
** Omnino.* * unquam ante ſe reges non pacare, ſed tantum intr
re auſos Darium & Philippum, ægrè inde fugam ſi
expediſſe, unde ipſe magnam partem adverſus Ro
A ſua perſona. nos virium haberet, multóq; ſe timidius ac diffident
bella Pontica ingreſſum, cùm ipſe rudis ac tyro eſſ
Scythiæ præter arma, virtutémq; animi locorum qu
ſolitudinibus, vel frigoribus inſtructæ, per quæ den
tiaretur ingens militiæ labor ac periculum. In
ab loco. quas difficultates ne ſpes quidem præmii foret, ex h
ſte vago, nec tantùm pecuniæ ſed etiam ſedis in
Nunc ſe diverſam belli conditionem ingredi. Nam
que cœlo Aſiæ eſſe temperantius aliud, nec ſolo f

tili

tilius, nec urbium multitudine amœnius, magnamque temporis partem, ut non militiam, sed ut festum diem acturos, bello dubium facili magis an uberi, si modò aut proximas regni Attalici opes, aut veteres Lydiæ, Ioniæque adierint, quas non expugnatum eant, sed possessum, tantumque se expectet avida Asia, ut etiam vocibus vocet: adeò illis odium Romanorum incussit rapacitas Proconsulum, exactio publicanorum, calūnia litium. Sequantur se modò fortiter, & colligant, quid se duce possit efficere tantus exercitus, quem sine cujusquam militum auxilio, suamet unius operâ viderint Cappadociam cæso rege cepisse, qui solus mortálium Pontum omnem Scythiámque pacavit, quam nemo antè transire tutò, atq; adire potuerit. Namq; justitiæ atq; liberalitatis suæ ne ipsos milites, qui experiātur, testes effugeret: & illa īdicia habere, quòd solus regum omnium non paterna solùm, verumetiam externa regna hæreditatibus propter munificentiam acquisita possideat Colchos, Paphlagoniam, Bosphorū. Sic excitatis militibus, post annos viginti tres sumpti regni in Romana bella descendit.

Al. militi seu præmiis.

Epiphonema. [illegible]

Bellum Mithridatis in Rom.

* Tunc in Ægypto mortuo rege Ptolomæo, ei qui Cyrenis regnabat Ptolomæo per legatos regnum, & uxor Cleopatra regina soror ipsius defertur. Lætus igitur hoc solo Ptolomæus quòd sine certamine fraternum regnum recepisset, in quod subornari a matre & Cleopatra, & favore principum, fratris filium cognoverat. Cæterùm infestus omnibus, statim ubi Alexandriam ingressus est, fautores pueri trucidari jussit. Ipsum quoq; die nuptiarum, quibus matrem ejus in matrimonium recipiebat, inter apparatus epularum, & solemnia religionum, in cōplexu matris interficit. Atque ita torum sororis, cæde filii ejus cruentus ascendit. Post quod non mitior in populares, qui eum in regnum vocaverunt, fuit. Siquidem peregrinis militibus licentia cædis data, omnia sanguine quotidie manabant, ipsá quoq; sorore, filia ejus virgine per vim stuprata & in matrimonium ascita,

** Atque tunc.*

Crudelitatis & impietatis Ptolomæi Physco Cyrenæorū regis.

repudiat. Quibus rebus territus populus, in diverſ
labitur, patriámque metu mortis exul relinquit. Sol
igitur in tanta urbe cum ſuis relictus Ptolomæus, cùm
regem ſe non hominum, ſed vacuarum ædium vide
edicto peregrinos ſollicitat. Quibus confluentibus ob
vius legatis Romanorum Scipioni Africano, & Spuri
Mummio & L. Metello, qui ad inſpicienda ſociorum
regna veniebant, procedit. Sed quam cruentus civibu
ſuis, tam ridiculus Romanis fuit. Erat enim & vul-
tu deformis, & ſtatura brevis, & ſagina ventris nō ho-
mini, ſed belluæ ſimilis. Quam fœditatem nimia ſubti-
litas, & perlucida veſtis augebat, prorſus quaſi aſtu in-
ſpicienda præberentur, quæ omni ſtudio occultanda
pudibundo viro erant. Poſt diſceſſum deinde legato-
rum, quorum Africanus dum aſpicit urbem, ſpectacu-
lo Alexandrinis fuit. Ptolomæus jam etiam populo pe-
regrino inviſus, cum filio, quem ex ſorore ſuſceperat,
& conjuge matris pellice, metu inſidiarum tacitu
in exilium proficiſcitur, contractóque mercenario exer-
citu bellum ſorori pariter ac patriæ infert. Accerſitum
maximum deinde à Cyrenis filium, ne eum Alexan-
drini contra ſe regem crearent, interficit. Tunc popu-
lus ſtatuas & imagines ejus detraxit. Quod factum
ſtudio ſororis exiſtimans, filium, quē ex ea ſuſceperat,
interficit, corpuſq; in membra diviſum, & in ciſta in-
poſitū, matri die natali ejus inter epulas offerri cura
Quæ res non reginæ tantùm, verum etiam univerſ
civitati acerba, & luctuoſa fuit: tantúmque mœrore
feſtiviſſimo convivio intulit, ut regia omnis repentin
luctu incenderetur. Verſo igitur ſtudio principum a
epulis in exequias, membra lacerata populo oſtendū
& quid ſperare de rege ſuo debeant filii cæde demon
ſtrant. Finito luctu orbitatis, Cleopatra cùm urgeri
ſe fraterno bello videret, auxilium à Demetrio peti
Syriæ rege per legatos ejus, cujus ipſius varii & me
morabiles caſus fuere. Namq; Demetrius, ut ſupra di
ctum eſt, cùm bellum Parthis intuliſſet, & multis con

greſſionibu

Re. legati ad Ptolomæum.

Ptolomæi turpis corporis habitus.

Immanis in liberos crudelitas.

Digreſſio de Deme- trio a Parthis capto.

greſſionibus victor fuiſſet, repentè circumventus inſidiis, amiſſo exercitu capitur. Cui Arſacides Parthorum rex magno & regio animo miſſum in * Bythiniam, non cultum tantùm regium præſtitit, ſed & filiam in matrimonium dedit, regnúmque Syriæ, quod per abſentiam ejus Trypho occupaverat, reſtituturum promittit. Poſt hujus mortem deſperato reditu, non ferens captivitatem Demetrius, privatam, etſi opulentam vitam pertæſus tacitus in regnum fugam meditatur. Hortator illi ac comes Calimander amicus erat, qui poſt captivitatem ejus à Syria per Arabiæ deſerta, ducibus pecuniâ comparatis, Parthico habitu Babyloniam pervenerat. Sed fugientem Phrahartes, qui Arſacidæ ſucceſſerat, equitum celeritate, per compendioſos tramites occupatum retrahit. Ut eſt deductus ad regem, Calimandro quidem non tantum venia, verumetiam præmium fidei datum: Demetrium autem & graviter caſtigatum ad conjugem in Hyrcaniā remittit, & arctioribus * cuſtodibus obſervari jubet. Interjecto deinde tempore cùm fidem illi etiam ſuſcepti liberi facerent, eodem amico comite repetita fuga eſt: ſed pari infelicitate prope fines regni ſui deprehenditur, ac denuò perductus ad regem, ut inviſus à conſpectu ſummovetur. Tunc quoque uxori & liberis donatus, in Hyrcaniā pœnalem civitatem ſibi donatam remittitur, taliſq; aureis ad exprobrationē puerilis levitatis donatur. Sed hanc tam Parthorū mitem in Demetrium clementiam non miſericordia gẽtis, nec reſpectus cognationis faciebat, ſed quòd Syriæ regnum affectabant, uſuri Demetrio adverſus Antiochum fratrem, prout res, vel tempus, vel fortuna belli exegiſſet. His auditis Antiochus occupandum bellum ratus, exercitum, quem multis finitimorum bellis īduraverat, adverſus Parthos ducit. Sed luxuriæ non minor apparatus, quam militiæ fuit. Quippe * VIII millia armatorum ſecuta ſunt trecenta lixarum ex quibus coquorum, piſtorum, ſcenicorúmq; major numerus fuit. Argenti certè aurique tantum, ut etiam

* Hyrcaniam.

Clementia erga captivum in barbaro homine.

* cuſtodiis.

Phrahatis conſilium.

Antiochi Sydetis in Parthos bellum.

* *Forte, & longe quinta multo armatorum.*

* CCC *millia lixarum.*

O

gregarii

Luxus in Antiochi exercitu.

Antiochi ſucceſſus.

gregarii milites caligas auro fingerent, proculcarentque materiam, cujus amore populi ferro dimicant. Culinarum quoque argentea instrumenta fuere, prorſus quaſi ad epulas, non ad bella pergerent. Advenienti Antiocho multi Orientales reges occurrêre, tradentes ſe, regnaq; ſua cum execratione ſuperbiæ Parthicæ. Nec mora congreſſioni fuit. Antiochus tribus prælis victor Babyloniam cùm occupaſſet, magnus haberi cœpit. Itaq; omnibus ad eum deficientibus populis, nihil Parthis relictum præter patrios fines fuit. Tunc Phrahartes Demetrium in Syriam ad occupandum regnum cum Parthico præſidio mittit, ut eò pacto Antiochus ad ſua tuenda à Parthis revocaretur. Interim quoniam viribus non poterat, inſidiis Antiocum ubiq; tentabat. Propter multitudinem hominum omnem exercitum ſuum Antiochus per civitates in hyberna diviſerat, quæ res exitii cauſa fuit. Nam cum gravari ſe copiarum præbitione & injuriis militum, civitates viderent, ad Parthos deficiunt, & die ſtatuta omnes apud ſe diviſum exercitum per inſidias, nè invicē ferre auxilia poſſent aggrediuntur. Quæ cùm nunciata Antiocho eſſent, auxilium proximis laturus, cum ea manu quæ ſecum hyemabat, progreditur. In itinere obvium regem Parthorum habuit, adverſus quē fortiùs, quàm exercitus ejus dimicavit. Ad poſtremum tamen cùm virtute hoſtes vincerent, metu ſuorum deſertus, occiditur: cui Phrahartes exequias regio more fecit, filiámq; Demetrii, quam ſecum Antiochus adduxerat, captus amore virginis, uxorem duxit. Pœnitere deinde dimiſſi Demetrii cœpit: ad quem retrahendum dum turmas equitum feſtinanter miſiſſet, Demetrium hoc ipſum metuentem jam in regno miſſi invenerunt, fruſtráque omnia conati, ad regem ſuum reverſi ſunt.

Antiochus de- ſertus à ſuis inter- ficitur.

JUSTINI LIBER XXXIX.

Demetrius rurſus Syriæ regi

ANtiocho in Parthia cum exercitu deleto, frater ejus Demetrius obſidione Parthorum liberatus, ac reſtitutus in regnum, cùm omnis Syria in luctu propter amiſſum exercitum eſſet, quaſi Parthica ipſius ac fratris bella, quibus alter occiſus erat proſperè geſſiſſet ita Ægypto bellum inferre ſtatuit, regnum Ægypti Cleopatra ſocru prætium auxilii adverſus fratrem ſuũ pollicente. Sed dum aliena affectat, ut aſſolet fieri, propria per defectionem Syriæ amiſit.

Novum.

Syriæ à Demetrio defectio

Siquidem Antiochenſes primi, duce Tryphone, execrantes ſuperbiam regis, quæ converſatione Parthicæ crudelitatis intolerabilis facta erat, mox Apamenii cæteræque civitates exemplum ſequutæ, per abſcentiam regis à Demetrio defecere.

Redit ad ſuperiorem hiſtoriam de Ptolomæo Phyſcone.

Ptolomæus verò rex Ægypti, bello ab eodem petitus cùm cognoviſſet Cleopatram ſororem ſuam opibus Ægypti navibus impoſitis, ad filiam & Demetrium generum in Syriam profugiſſe, immittit juvenem quendam Ægyptum, Protarchi negociatoris filium, qui regnum Syriæ armis peteret & cõpoſita fabula, quaſi per adoptionem Antiochi regis receptus in familiam regiam eſſet, nec Syriis quemlibet regem aſpernantibus, ne Demetrii paterentur ſuperbiam nomen juveni Alexander imponitur, auxiliaq; ab Ægypto ingentia mittuntur.

Zabinna Protarchi filius, Alexander appellatus Syriæ rex conſtituitur.

Intereà corpus Antiochi interfecti à rege Parthorum in loculo argenteo ad ſepulturam in Syriã remiſſum pervenit; quod cum ingenti ſtudio civitatum & regis Alexandri, ad firmandam fabulæ fidem excipitur. Quæ res illi magnum favorem popularium conciliavit, omnibus non fictas in eo, ſed veras lachrymas exiſtimantibus. Demetrius autem victus ab Alexandro, cùm undique circumſtantibus malis premeretur, ad poſtremum etiam ab uxore filiiſq; deſeritur.

Demetrius interficitur.

Relictus igitur cum paucis ſervulis, cùm Tyrum religione templi ſe defenſurus petiſſet, navi egrediens præfecti juſſu interficitur.

Exemplum mulieris ambitioſæ.

Alter ex filiis Seleucus, quoniam ſine matris autoritate diadema ſumpſiſſet, ab eadem interficitur. Alter cui propter naſi magnitudinem cognomen Grypho fuit, rex à matre hactenus conſtituitur, ut nomen reges penes filium, vis autẽ omnis imperii penes matrem eſſe. Sed Alexander occupato Syriæ regno, tumens ex ſucceſſu rerum, ſpernere jam etiam ipſum Ptolomæum, à quo fuerat in regnum ſubornatus, ſuperbâ inſolentia cœpit. Itaque Ptolomæus reconciliata ſororis gratia deſtruere Alexandri regnum, quod odio Demetrii viribus ſuis acquiſierat, ſummis opibus inſtituit. Mittit ergo in Græciam Grypho auxilia, & filiam Gryphynam Grypho nupturam, ut populos in auxilium nepotis, non ſocietate tantum belli, verum etiam affinitate ſua ſolicitaret. Nec res fruſtrà fuit. Nam cùm omnes Gryphũ inſtructum Ægyptiis viribus viderent, paulatim ab Alexandro deficere cœpere. Fit deinde inter eos prælium, quo victus Alexander, Antiochiam profugit: ibi inops pecuniæ, cùm ſtipendia militibus deeſſent, in templo Jovis ſolidum ex auro victoriæ ſignum tolli jubet, facetis jocis ſacrilegium circumſcribens. Nam victoriam commodatam ſibi à Jove eſſe dicebat. Interjectis deinde diebus, cum ipſius Jove aureum ſimulacrum infiniti ponderis tacitè evelli juſſiſſet, deprehenſúſque in ſacrilegio, concurſu multitudinis in fugam eſſet verſus, magna vi tempeſtatis oppreſſus ac deſertus à latronibus cæditur, perductúſq; ad Gryphũ interficitur. Gryphus porro recuperato patrio regno, externiſq; periculis liberatus, inſidiis matris appetitur. Quæ cùm cupiditate dominationis prodito marito Demetrio & altero filio interfecto hujus quoque victoria inferiorem dignitatem ſuam factam doleret, venienti ab exercitatione veneni poculum obtulit. Sed Gryphus prædictis antè jam inſidiis, veluti pietate cũ matre certaret, bibere ipſam jubet; abnuenti inſtat. Poſtremùm prolato indice eam arguit, ſolam defenſionẽ ſceleri ſupereſſe affirmans, ſi bibat quod filio obtulit. Sic victa regina ſcelere in ſe verſo, veneno, quod alii paraverat, extinguitur. Parta igitur regni ſecuritate, Gryphus octo annis quietem & ipſe habuit, & regno ſuo [a] præſtitit. Natus deinde illi eſt æmulus regni frater ipſius Cyzicenus, eadem matre genitus, ſed ex Antiocho

Alexandri ſuperbia & ingratitudo.

Alexander fuſus victus occiditur à Grypho.

Alexandri cavillatio in ſacrilegio.

Ejuſdem interitus.

Cleopatræ ambitio & in liberos impietas. Mater veneno, quod filio paraverat, extinguitur.

[a] præſtitit.

tiocho patruo ſuſceptus: quem cùm veneno tollere voluiſſet, ut maturiùs cum eodem armis regno contenderet, excitavit. Inter has regni Syriæ parricidiales diſcordias, moritur rex Ægypti Ptolemæus, regno Ægypti uxori & alteri filio, quem illa legiſſet, relicto, videlicet quaſi quietior Ægypti ſtatus, quàm Syriæ regnum eſſet, cùm mater altero ex filiis electo, alterum hoſtem eſſet habitura. Igitur cùm pronior in minorem filium eſſet, à populo compellitur majorem eligere: cui priùs quàm regnum daret, uxorem ademit, compulſumque repudiare chariſſimam ſibi ſororem Cleopatram, minorẽ ſororem Seleucem ducere jubet, non materno inter filias judicio, cùm alteri maritum eriperet, alteri daret. Cleopatra verò non tam à viro repudiata, quàm à matre divortio viri dimiſſa, Cyriceno in Syria nubit, eique, ne nudum nomen uxoris afferret, exercitum Cypri ſollicitatum velut dotalem, ad maritum deducit. Par igitur viribus jam factus Cyricenus, prælium committit, ac victus in fugam convertitur, Antiochiámque venit. Tunc Antiochiã Gryphus, in qua erat Cyriceni uxor Cleopatra, obſidere cœpit: qua capta Gryphina uxor Gryphi nihil antiquius, quàm ſororem Cleopatram requiri juſſit, non ut captivæ opem ferret, ſed ne effugere captivitatis mala poſſet, quæ ſui æmulatione in hoc potiſſimum regnum invaſerit, hoſtique ſororis nubendo hoſtem ſe ejus effecerit. Tum peregrinos exercitus in certamina fratrum adductos, tum repudium à fratre & contra mariti voluntatem extra Ægyptũ nuptam accuſat. Contrà Gryphus orare, ne tam fœdum facinus facere cogatur, à nullo unquam majorum ſuorum inter tot domeſtica, tot externa bella poſt † victoriam in fœminas ſævitũ, quas ſexus ipſe & periculis bellorum & ſævitiæ victorum eximat, in hac verò præter commune bellantium † nefas, accedere neceſſitudinem ſanguinis. Quippe ipſius, quæ tam cruentè ſæviat, ſororem equidem germanam eſſe, ſuam verò conſobrinam, liberorum deinde communiũ materte-

Ptolemæi Phyſconis mors.

Cleopatra Cyriceno nubit.

Cyricenus à fratre Grypho vincitur.

† Victam hoſtem

† Fas.

ram

tam. His tot neceſſitatibus ſanguinis, adjicit ſuperſtitionem templi, quo abdita profugit, tantóque religioſius colendos deos ſibi, quo magis his propitiis ac faventibus viciſſet: tum neque occiſa illa, ſe virium quicquam Cyziceno dempturum, nec ſervaturum reddita. Sed quantò Gryphus abnuit, tantò ſoror muliebri pertinacia accenditur, rata non miſericordiæ hæc verba, ſed amoris eſſe. Itaque vocatis ipſa militibus, mittit qui ſororem confoderent. Qui ut in templum intraverunt, cùm evellere eam non poſſent, manus amplexãtes deæ ſimulacrum præciderunt. Tũc Cleopatra execratione parricidarũ mandata violatis numinibus in ultionem ſui decedit. Nec multò pòſt repetita prælii congreſſione victor Cyzicenus uxorem Gryphi Gryphinã, quæ paulò antè ſororem interfecerat, capit, ejuſque ſupplicio uxoris manibus parentavit. At in Ægypto Cleopatra cùm gravaretur ſocio regni, filio Ptolomæo populum in eum incitat, abductáq; ei Seleuce uxore, eò indignius, quòd ex Seleuce jam duos filios habebat, exulare cogit. Accerſito minori filio Alexandro, & rege in locũ fratris conſtituto, nec filium regno expuliſſe contenta, bello Cypri exulantem perſequitur. Unde pulſo interficit ducem exercitus ſui, quòd vivum eum è manibus * dimiſiſſet: quanquam Ptolomæus verecundia materni belli, non viribus minor ab inſula receſſiſſet. Igitur Alexander territus hac matris crudelitate, & ipſe eam reliquit, *Periculoſo regno ſecuram ac tutam vitam anteponens.* Cleopatra verò timens ne major filius Ptolomæus ab Cyziceno ad recuperandam Ægyptum auxiliis juvaretur, ingentia Grypho auxilia & Seleucem uxorem nupturam hoſti prioris mariti, mittit. Alexandrumque filium per legatos in regnum revocat. Cui cùm occultis inſidiis exitium machinaretur, occupata ab eodem interficitur, ſpiritumque non fato, ſed parricidio dedit. Digna prorſus hac mortis infamia, quæ etiam matrem toro expulit, & duas filias viduas alterno fratrum matrimonio fecit: &

filio

Parricidia ſororum inter ſe mutua.

* Emiſiſſ. i- ſto.

Cleopatræ exitus dignus pro ſua crudelitate.

filio alteri in exilium acto, bellum intulit: alteri erepto regno exitum per inſidias machinata eſt. Sed nec Alexandro cædes tam nefanda inulta fuit. Nam ubi primùm compertū eſt, per ſcelus filii matrem interfectam, concurſu populi in exilium agitur, revocatóque Ptolomæo regnum redditur, qui neq; cum matre bellum gerere voluiſſet, nec à fratre armis repetere quod prior poſſediſſet. Dum hæc aguntur, frater ejus ex pellice ſuſceptus cui pater Cyrenarum regnum teſtamento reliquerat, hærede populo Romano inſtituto, deceſſit. Jam enim fortuna Romana porrigere ſe ad Orientalia regna (non contenta Italiæ terminis) cœperat. Itaq; & ea pars Libyæ provincia facta eſt: poſteà Creta Ciliciaque piratico bello perdomitæ, in formam provinciæ rediguntur. Quo facto, & *Syriæ* & *Ægypti* regna * vicinitate Romana arctata: & quæ incrementa de finitimis bellis quærere ſolebant, adempto vaganni arbitrio, vires ſuas in perniciem ſuam converterunt: adeò ut aſſiduis præliis conſumpti, in contemptum finitimorum venerint, prædæq; Arabum, genti imbelli, anteà fuerint. Quorum rex Hierotimus, fiducia ſexcentorum filiorum, quos ex pellicibus ſuſceperat, diviſis exercitibus nunc Ægyptum, nunc Syriam infeſtabat, magnúmque nomē Arabum viribus finitimorum exanguibus fecerat.

Ptolomæus Lathyrus in regnum Syriæ reſtituitur.

† cumunitate.

Sexcenti filii Hierotimi regis.

JUSTINI LIBER XL.

Mutuis fratrum odiis, & mox filiorum inimicitiis parentum ſuccedentibus, cùm inexpiabili bello & reges & regnum *Syriæ* conſumptum eſſet, ad externa populus auxilia concurrit, peregrinóſq; ſibi reges circumſpicere cœpit. Itaque cùm pars Mithridatē Ponticum, pars Ptolomæum ab Ægypto arceſſendum cenſeret, *occurreretque quòd Mithridates īplicitus bello Romano eſſet, Ptolomæus quoque hoſtis Syriæ ſemper fuiſſet, omnes in Tigranem regem Armeniæ conſenſerunt, inſtructum præter domeſticas vires, Parthica ſocietate & Mithridatis affinitate. Igitur accitus in regnum

* Accidebatque.

num Syriæ, per 18. ãnos tranquillissimo regno potitus est, neque bello aliũ lacessere neque lacessitus ipse alii bellum necesse habuit. Sed sicut ab hostibus tuta Syria fuit, ita terræ motu vastata est, quo centum septuaginta hominum millia, & multæ urbes perierunt. Quod prodigium mutationem rerum portendere aruspices responderunt. Igitur Tigrane à Lucullo victo, rex Syriæ Antiochus, Cyziceni filius, ab eodẽ Lucullo appellatur. Sed quod Lucullus dederat posteà ademit Pompeius, qui poscẽti regnũ respondit, ne volenti quidem Syriæ, nedum recusanti daturum se regem, qui 18. annos, quibus Tygranes Syriam tenuit, in angulo Ciliciæ latuerit: victo autem eodem Tigrane à Romanis, alieni operis præmia postulet. Igitur ut habenti regnũ non ademerit, ita quod cesserit Tigrani non daturum, quod tueri nesciat, nè rursus Syriam Judæorũ & Arabum latrociniis infestam reddat. Atque ita Syriam in provinciæ formam redigit, paulatimq; Oriens Romanorum discordia consanguineorum regum factus est.

Terræ motus in Syria [illegible]

Acta ab urb. cond. [illegible] *Consulib. M. Tul. Cicer. & C. Ant. Hybrida.*

JUSTINI LIBER XLI.

Parthi, penes quos, velut divisione orbis cum Romanis facta nunc Orientis imperium est. Scytharum exules fuerunt. Hoc etiam ipsorũ vocabulo manifestatur. Nam Scythico sermone Parthi exules dicuntur. Hi & Assyriorum & Medorum temporibus, inter Orientales populos obscurissimi fuere. Posteà quoq; cùm imperium Orientis à Medis ad Persas translatum est, veluti vulgus sine nomine, præda victorum fuere. Postremò Macedonibus triumphato Oriente servierunt, ut cuivis mirum videatur, ad tantam eos felicitatem per virtutem provectos, ut imperent gentibus, sub quarum imperio, veluti servile vulgus, fuere. A Romanis quoque trinis bellis per maximos duces florentissimis temporibus lacessiti, soli ex omnibus gentibus non solum pares, verumetiã victores fuere. Quanquam plus

Parthorũ origo.

Parthi exules.

Parthorũ obscura & servilis conditio.

gloriæ

dinis fit, inter Aſſyria & Medica, Perſicáq; memorata olim regna, & opulentiſſimum illud poſt ultimum Bactrianum imperium emergere potuiſſe, quam longinqua bella viciſſe. Præterea cum gravibus Scythicis, & vicinalibus bellis aſſiduis vexati, variiſq; periculorum diſcriminibus urgerentur, ii domeſticis ſeditionibus Scythia pulſi, ſolitudines inter Hyrcaniam, & Dacas, & eos, & Spartanos & Majonos furtim occupavere fines. Deinde non intercedentibus primò finitimis, poſtea etiam prohibentibus, in tantum protulere, ut non immenſa tantùm jam, ac profunda camporum, verum etiam prærupta collium, montiumque ardua occupaverint. Ex quo fit, ut Parthiæ pleraq; finium aut æſtus, aut frigoris magnitudo poſſideat; quippe cum montes nix, & campos æſtus infeſtet. Adminiſtratio gentis poſt defectionem Macedonici imperii, ſub regibus fuit. Proximus majeſtate regum, populorum ordo eſt: ex hoc duces in bello, ex hoc rectores in pace habentur. Sermo his inter Scythicum Medúmq; medius ex utroque miſtus, veſtis olim ſui moris: poſteaquam acceſſere opes, ut Medis perlucida, ac fluida: Armorum patrius ac Scythicus mos. Exercitum non ut aliæ gentes liberorum, ſed majorem partem ſervorum habent. Quorum vulgus, nulli manu mittendi poteſtate permiſſa, ac per hoc omnibus ſervis naſcentibus, indies creſcit: Hos pari cura ac liberos ſuos habēt & equitare & ſagittare magna induſtria docent. Locupletiſſimus ut quiſque eſt, ita plures in bello equites regni ſuo præbet. Denique Antonio bellum Parthis inferenti, cùm quinquaginta millia equitum occurrerent, ſoli* 450 liberi fuere. Cominus in acie præliari neſciunt, obſeſſáſq; expugnare urbes. Pugnant autem procurrentibus equis, aut terga dantibus: ſæpe etiam fugam ſimulant, ut incautiores adverſus vulnera inſequentes habeant. Signũ his in prælio non tuba, ſed tympano datur, nec pugnare diu poſſunt. Cæterum intolerandi forent, ſi quantus his impetus eſt, vis tanta & perſeverantia eſſet. Ple-

rumq;

Succeſſus earundem

Parthiæ ſitus

Parthorũ ſermo, veſtitus & mores.

Parthorũ exercitus ex ſervis conſtat.

* DCCC.

Pugnandi ratio.

runque in ipſo ardore certaminis prælia deſerunt, a
paulò pòſt pugnam ex fuga repetunt, & cùm maxi
viciſſe te putes, tunc tibi diſcrimen ſubeundum ſit. Mu
nimentum ipſis equiſque loricæ plumatæ ſunt, quæ u
trumque toto corpore tegunt. Auri argentiq; nullus ni
in armis uſus. Uxores dulcedine variæ libidinis ſing
plures habent: nec ulla delicta adulteriis gravius vi
dicant. Quam ob rem fœminis non convivia tan
virorum verumetiam conſpectum interdicunt. Car
non niſi venatibus quæſita veſcuntur. Equis omni te
pore vectantur: illis bella, illis convivia, illis publica
privata officia obeunt: ſuper illos ire, conſiſtere, me
cari, colloqui. Hoc deniq; diſcrimen inter ſervos libe
róſq; eſſe, quòd ſervi pedibus, liberi non niſi equis inc
dunt. Sepultura vulgò aut avium, aut canum lania
eſt. Nuda demum oſſa terrâ obruuntur. In ſuperſti
nibus ad curam deorum præcipua omnibus venerati
eſt. Ingenia genti tumida, ſeditioſa, fraudulenta, proc
cia. Quippe violentiam viris, manſuetudinem mul
ribus aſſignant: ſemper aut in externos, aut in dom
ſticos motus inquieti, naturâ taciti: ad faciendum
quàm ad dicendum promptiores. Proinde ſecunda, a
verſáque ſilentio tegunt. Principibus metu, non pudo
parent: In libidinem projecti, in cibum parci: Fi
dictis promiſſiſque nulla, niſi quatenus expedit. P
mortem Alexandri Magni cum inter ſucceſſores ej
Orientis regna dividerentur, nullo Macedonum di
nante Parthorum imperium, Satagenori externo ſo
traditur. Hi poſtea ſeductis Macedonibus, in bell
civile cum cæteris ſuperioris Aſiæ populis, Eumen
ſequuti ſunt, quo victo, ad Antigonum tranſiere. P
hunc à Nicanore Seleuco, ac mox ab Antiocho & ſ
ceſſoribus ejus poſſeſſi: à cujus pronepote Seleuco p
mum defecere Primo Punico bello L. Mãilione Piſ
Attilio Regulo Conſulibus, hujus defectionis impu
tatem illis duorum fratrum regum, Seleuci & Antio
diſcordia dedit: qui cum ſibi invicem eripere regn

volu

Adulteria ſeverè Parthi puniunt.

Parthorum ſepultura.

Superſtitio in deorum cura. Ingenia.

A regibus Macedonicis defectio.

perſequi defectores omiſerunt. Eodem tempore
Theodotus mille urbiũ Bactrianorum præfectus
ſecit, regémque ſe appellari juſſit: quod exemplum
totius Orientis populi à Macedonibus defece-
Erat eo tempore Arſaces vir ſicut incertæ originis,
virtutis expertæ. Hic ſolitus latrociniis & rapto vi-
accepta opinione Seleucũ à Gallis in Aſia victũ,
regis metu, cum Prædonum manu Parthos in-
præfectum eorum Andragorum oppreſſit, ſub-
eo, imperium gentis invaſit. Non magno deinde
tempore, Hyrcanorum quoq; regnum occcupavit,
duarum civitatum imperio præditus grandem
exercitum parat, metu Seleuci & Theodoti Bactriano-
regis. Sed citò morte Theodoti, metu liberatur,
filio ejus, & ipſo Theodoto fœdus ac pacem fecit:
multò pòſt cum Seleuco rege ad defectores perſe-
veniente congreſſus, victor fuit: quem diem
exinde ſolennem, velut initiũ libertatis, obſer-
Revocato deinde Seleuco, novis motibus in Aſi-
laxamento, regnum Parthicum format, mili-
legit, caſtella munit, civitates firmat, urbem quoq;
* Claram, in monte Thaborreno condit. Cujus
ea conditio eſt, ut neque munitius quicquam eſſe,
amœnius poſſit: Ita enim & præruptis rupibus
cingitur, ut tutela loci nullis defenſoribus egeat,
ſoli circumjacentis tãta ubertas eſt, ut propriis opi-
expleatur. Jam fontium ac ſylvarum ea copia eſt,
aquarum abundantia irrigetur, & venationum
voluptatibus exornetur. Sic Arſaces quæſito ſimul cõ-
regno, non minus memorabilis Parthis, quàm
Cyrus, Macedonibus Alexander, Romanis Ro-
maturâ ſenectute decedit. Cujus memoriæ
honorem Parthi tribuerunt, ut omnes exindè re-
Arſacis nomine nuncupent. Hujus filius &
regni, Arſaces & ipſe nomine, adverſus Antio-
Seleuci filium, centum millibus peditum, & 20.
equitum inſtructus, mirâ virtute pugnavit:
ad

Theodotus mille urbium Bactrianorum præfectus.

Arſaces Parthicum regnum format.

* Daram

Elegans topographia.

Arſacis reges Parthorum.

ad poſtremum in ſocietatem ejus aſſumptus eſt. Ter
tius Parthis rex, Pampacius fuit, ſed & ipſe Arſa
dictus: nam (ſicut ſuprà dictum eſt) omnes reges ſu
hoc nomine, ſicuti Roman Cæſares, Auguſtóſque, co
nominaverunt. His actis in regno 12. annis deceſ
relictis duobus filiis, Mithridate & Pharnace: q
rum major Pharnaces more gentis, hæres regni Ma
dos validam gentem bello domuit, nec multo poſt de

Pietas in patriam.

ceſſit, multis filiis relictis: quibus præteritis, fra
potiſſimum Mithridati, inſignis virtutis viro relig
imperium, plus regio quàm patrio deberi nomini ra
tus, potiúſque patriæ, quàm liberis conſulendum. Eo
dem fermè tempore, ſicuti in Parthis Mithridates, i
in Bactris Eucratides, magni uterq; viri regna ineu
Sed Parthorum fortuna felicior, ad ſummum hoc du

* Dragā ganorum.

imperii faſtigium eos perduxit. Bactriani autem pe
varia bella jactati, non regnum tantùm, verumetiam
libertatem amiſerunt: ſiquidem Sogdianorū & *Ora
ganitanorum, Indorumque bellis fatigati, ad poſtre
mum ab invalidioribus Parthis, velut exangues, op

* al. ſi- bus.

preſſi ſunt. Multa tamen Eucratides bella, magn
virtute geſſit: quibus attritus, cùm obſidionem Deme
trii regis Indorum pateretur, cum 300. *millibus ſe
millia hoſtium aſſiduis eruptionibus vicit. Quin

Nulla fides regni ſociis omniſq; poteſtas impatiens conſortis erit.

itaq; menſe liberatus, Indiam in poteſtatem redeg
Undè cùm ſe reciperet, à filio quem ſocium regni f
cerat, in itinere interficitur: qui non diſſimulato pari
cidio, velut hoſtem, non patrem interfeciſſet, & per ſa
guinem ejus currum egit, & corpus abjici inſepultum
juſſit. Dum hæc apud Bactros geruntur, interim inte

[illegible] *Magna crudelitatis exemplum. Pater à filio trucidatur.*

Parthos & Medos bellum oritur: cùm varius utriuſq;
populi caſus fuiſſet, ad poſtremum victoria penes Par
thos fuit. His viribus auctus Mithridates, Mediæ Ba
chaſum in regno præponit. Ipſe in Hyrcaniam prof
ciſcitur. Undè reverſus, bellum cum Elimæorum reg
geſſit: quo victo hanc quoque gentem regno adjeci
imperiúmque Parthorū à monte Caucaſo, multis po

pul

ulis in ditionem redactis, uſq; ad flumen Euphratem
tendit. Atq; ita adverſa valetudine arreptus, non inf-
r Arſace proavo glorioſa ſenectute deceſſit.

JUSTINI LIBER XLII.

Oſt necem Mithridatis Parthorum regis, Phraha-
tes filius ejus rex conſtituitur: qui cum inferre
bellum in ultionem tentati ab Antiocho Parthici regni
yria ſtatuiſſet, Scytharum motibus ad ſua defenden-
revocatur. Namque Scythæ in auxiliũ Parthorum
verſus Antiochum, Syriæ regem, mercede ſolicitati,
n confecto jam bello ſupervenissent, in calumnia
dius lati auxilii mercede fraudarentur, dolentes tã-
m itineris fruſtra emenſum, cum vel ſtipendium
tione, vel alium hoſtem dari ſibi poſcerent, ſuperbo
ponſo offenſi, fines Parthorum vaſtare cœperunt.
tur Phrahates cùm adverſus Scythas proficiſcere-
, ad tutelam regni reliquit Hymerum quendam,
itiæ ſibi flore conciliatum, qui tyrannica crudeli-
e oblitus, & vitæ præteritæ, & vicarii officii, Baby-
m, multaſque alias civitates ĩportunè vexavit. Ipſe
tem Phrahates exercitum Græcorum, quem bello
tiochi captũ crudeliter ſuperbèque tractaverat, in
llum ſecum ducit: immemor prorſus, quòd hoſtiles
rum animos nec captivitas minuerat, & inſuper ĩju-
m indignitas exacerbaverat. Itaq; cùm inclinatam
thorum aciem vidiſſent, arma ad hoſtes tranſtule-
e, & diu cupitam captivitatis ultionem exercitus
hici, & ipſius Phrahatis regis cruenta cæde exe-
ti ſunt. In hujus locũ Artabanus, patruus ejus, rex
ituitur. Scythæ autem contenti victoria, popu-
Parthia, in patriam revertuntur. Sed Artabanus
lo Colchatariis illato, in brachio vulneratus ſtatim
ceſſit. Huic Mithridates filius ſuccedit, cui res ge-
æ Magnum cognomen dedêre. Quippe claritatem
entum æmulatione virtutis accenſus, animi magni-
ine ſupergreditur. Multa igitur bella cum finitimis

Phrahat[illegible] cis Parthorum regis, cum & ipſius bellorum. Græcorum exercitus defecit à Phrahate

magna virtute gessit, multósq; populos Parthico re
no addidit. Sed & cum Scythis prosperè aliquoties di
cavit, ultórque injuriæ parentum fuit, ad Postrem
*Artoadisti, Armeniorum regi, bellum intulit. Sed q
niam ad Armeniam transitū facimus, origo ejus pa
altiùs repetenda est. Neq; enim silentio præteriri t
tum regnum fas est, cùm fines ejus post Parthiam o
nium regnorum magnitudinem superent. Siquid
Armenia à Cappadocia usq; undecies centena mill
ad mare Caspiū patet, sed in latitudinem millia p
suum septingenta porrigitur. Condita est autem
Armenio, Iasonis Thessali comite; quem cùm perd
propter insignem periculosámq; regno suo virtut
Pelias rex cuperet, denunciata militia, in Colchos
abire jubet, pellémq; arietis memorabilem genti
reportare sperans interitum viri, aut ex periculo ta
longæ navigationis, aut ex bello tam profundæ ba
riæ. Igitur Iason divulgata opinione tam gloriosæ e
peditionis, cùm ad eum certatim principes juventu
totius fermè orbis concurrerent, exercitum fortissim
rum, qui Argonautæ cognominati sunt, compara
Quem cùm magnis rebus gestis, incolumē reduxiss
rursus à Peliæ filiis Thessalia pulsus, magna vi, c
ingenti multitudine, quæ ad famam virtutis ejus ex
nibus gentibus quotidie confluebat, comite Medea u
ore, quam repudiatam, miseratione exilii, rursum re
perat, & Medeo privigno ab Ægæo rege Atheni
genito Colchos repetivit, socerúmq; etiam regno p
sum, restituit. Magna deinde bella cum finitimis ge
captásq; civitates partim regno soceri, ab abole
superioris militiæ injuriam, qua & filium ejus Me
abduxerat, & filium Ætæ Ægialum interfecerat a
xit: partim populis quos secum adduxerat, assigna
Primus humanorum post Herculem & Liberū, qu
ges Orientis fuisse traduntur, eam cœli plagam do
isse dicitur. Populis quibusdam Phrygiū & Anfist
aurigas Castoris & Pollucis duces assignavit: cum

** Artuasdem Plut. appellat.*

Armeniæ regni & gentis descriptio.

Armenius Iasonis comes.

Vellus aureum.

Historia Iasonis & Medeæ Argonautica.

Liberi ... [illegible]

banis fœdus percuſſit, qui Herculem ex Italia ab Albano monte, cum Geryone extincto, armenta ejus per Italiam ducere, ſicuti diximus, quiq; memores Italicæ originis, exercitum Cn. Pompeii bello Mithridatico fratres ſalutavere. Itaq; Iaſoni totus fermè Oriens, ut cōditori divinos honores, templáq; conſtituit, quæ Parmenion, dux Alexandri Magni, poſt multos annos dirui juſſit, ne cujuſquam nomen in Oriente venerabilius quàm Alexandri eſſet. Poſt mortem Iaſonis, Medus mulus virtutis ejus, in honorem matris Medeæ, Medeam urbem condidit, regnumq; ex nomine ſuo Medorum conſtituit, ſub ejus majeſtate * Orientis poſteà imperium fuit. Albanis vicinæ Amazones ſunt quarum reginam Thaleſtrem concubitum Alexandri petiſſe, multi autores prodidere. Armenius quoq; & ipſe Theſſalus, unus de numero ducū Iaſonis recollecta multitudine quæ omiſſo Iaſone rege paſſim vagabatur, Armeniam condit, à cujus montibus Tigris fluvius modicis primò incrementis naſcitur: interjecto deinde aliquanto ſpacio, ſub terras mergitur, atq; ita poſt 25. millia paſſuum grande jam flumen in regione Sophone emergit, ac ſic in paludes Euphratis recipitur. Igitur Mithridates rex Parthorum poſt bellum Armeniæ, propter crudelitatē à ſenatu Parthico regno pellitur. Frater ejus * Horodes cum regnum vacans occupaſſet Babyloniam, quò Mithridates confugerat, diu obſidet, & fame coactos in deditionē oppidanos compellit. Mithridates autē fiducia cognationis ultrò ſe in poteſtatem Horodis tradit. Sed Horodes plus hoſtem, quàm fratrem cogitans, in conſpectu ſuo trucidari eum juſſit. Et poſt hæc, bella cum Romanis geſſit, Craſſumq; imperatorē cū filio, & omni exercitu Romano delevit. Hujus filius Pacorus miſſus ad perſequendas Romani belli reliquias, magnis rebus in Syria geſtis, Parthiā patri ſuſpectus revocatur: quo abſente, exercitus Parthorum relictus in Syria, à Caſſio Quæſtore Craſſi cū ōnibus ducibus trucidatur. His itaq; geſtis, non magno

poſt

Medi unde dicti

† Omne poſt eà Lire manus eſt Elingenſine.

Tigris à celeritate incipit vocari, ita enim Medi ſagittam appellant. Plin. lib. ſexto.

† Horodes à Plut. appellatur

Parthorum cum Romanis bellum.

poſt tempore Romanis inter Cæſarem Pompeiúmque
civile bellum oritur, in quo Parthi Pompeianarum
partium fuere, & propter amicitiã cum Pompeio bello
Mithridatico junctam, & propter Craſſi necem, cuju
filium in partibus Cæſaris eſſe audierant, quem ulto
rẽ patris, victore Cæſare futurũ non dubitabant. Itaq
victis partibus Pompeianis, & Caſſio & Bruto, auxi
lia adverſus Auguſtum & Antonium miſere: & po
belli finem rurſum Pacoro duce, cum Labieno inita ſo
cietate Syriam & Aſiam vaſtavere: caſtraq; Ventidi
qui poſt Caſſium, abſente Pacoro exercitum Parthi
cum fuderat, magna mole aggrediuntur: ſed ille ſimu
lato timore, diu ſe continuit, & inſultare Parthos ali
quantiſper paſſus eſt. Ad poſtremum in ſecuros lætóſq
partem legionum emiſit, quarum impetu fuſi Parth
in diverſa abiere. Pacorus autem cùm fugientes ſu
abduxiſſe ſecum legiones Romanas putaret, caſt
Ventidii, veluti ſine defenſoribus, aggreditur. Tu
Ventidius reliqua parte legionum emiſſa, univerſa
Parthorum manum, cum rege ipſo Pacoro, interfici
nec ullo bello Parthi unquam majus vulnus accepe
runt. Hæc cùm nunciata in Parthia eſſent, Hoд
Pater Pacori, qui paulò antè vaſtatam Syriam, occu
patam Aſiam à Parthis audierat, victoréinq; Pacor
Romanorum gloriebatur, repentè filii morte & exe
citus clade audita, ex dolore ad furorem vertitur. Mu
tis diebus non alloqui quenquam, non cibum ſume
non vocem mittere, ita ut mutus factus videretur. Po
multos deinde dies, ubi dolor vocem laxaverat, nih
aliud quàm Pacorum vocabat: Pacorus illi videri, Pa
corus audiri videbatur: cum illo loqui, cum illo con
ſtere: interdum quaſi amiſſum flebiliter dolebat. Po
longum deinde luctum, alia ſolicitudo miſerandum ſe
nem invadit quem ex numero xxx. filiorum in locu
Pacori regem conſtituat. Multæ pellices ex quib
generata tanta juventus erat, pro ſuis quæq; ſolicitæ
animum ſenis obſidebant. *Sed fatum Parthiæ fecit,*

qu

Partho-
rum cum
Ventidio
pugna.

Parthi à
Ventidio
fuſi Pa-
corus,
Parthorũ
rex in-
terficitur
à Venti-
dio.

Plus quam
lò aliter
reſtre
Herodis,
Pacori pa-
tris furor
ob inſania

quia jam quasi solenne est reges parricidas haberi, ut sceleratissimus omniũ, & ipse Phrahartes nomine, Rex statueretur. Itaq; statim, quasi nollet mori naturaliter, patrem interfecit, fratres quoq; 30. trucidat. Sed nec in filiis cessant parricidia. Nam cum infestos sibi optimates propter assidua scelera videret, nec esset qui * nominari rex posset superari, adultum filium interfici jubet. Huic Antonius, propter auxiliũ adversus se & Cæsarẽ missum, bellum cum sedecim validissimis legionibus intulit: sed graviter multis prœliis vexatus, à Parthia refugit. Qua victoria insolentior Phrahartes redditus, cùm multa crudeliter cõsuleret, in exiliũ à populo suo pellitur. Itaq; cùm magno tempore finitimas civitates, & ad postremum Scythas precibus fatigasset, Scytharum maximo auxilio in regnũ restituitur. Hoc absente, regem Parthi Tyridatem quendam constituerant: qui audito Scytharum adventu, magna amicorum manu ad Cæsarem in Hispaniam bellum tunc temporis gerentem profugit, obsidem Cæsari minimum filium Phrahartis ferens, quem negligentius custoditum rapuerat. Quo cognito, Phrahartes legatos statim ad Cæsarem mittit: servum suum Tyridatem, & filiũ remitti sibi postulat. Cæsar & legatione Phrahartis audita, & Tyridatis postulatis cognitis (nam & ipse restitui in regnũ desiderabat, juris Romanorum futuram Parthiam affirmans, si eius regnum muneris eorum fuisset) neq; Tyridatẽ dediturum se Parthis dixit, neq; adversus Parthos Tyridati auxilia daturũ. Ne tamen à Cæsare nihil per omnia obtentum videretur, Phrahartis filium sine pretio remisit, & Tyridati, quoad manere apud Romanos vellet, opulentum sumptum præberi jussit. Post hæc finito Hispaniensi bello, cùm in Syriam ad componendum Orientis statum pervenisset, metũ Phraharti injunxit, ne bellũ Parthiæ vellet inferre. Itaque tota Parthia captivi ex Crassiano, sive Antonii exercitu recollecti, signaque cum his militaria Augusto remissa. Sed & filii nepotesque Phrahartis obsides Augusto dati: pluſq; Cæsar magnitudine

Phrahartis immania parricidia.

† Nominari rex posset.

Antonius vincitur.

Phrahartes ex regno pellitur.

Phrahartis ad Cæsarem legatio.

Signa & captivi Romanorum redduntur.

nitudine

Epiphanes.

nitudine nominis ſui fecit, quàm armis alius ĩperator facere potuiſſet.

JUSTINI LIBER XLIII.

Urbis Romæ origo & initia.

Antiquus Italiæ ſtatus.

Ideo ærarium Romanum volunt eſſe in templo Saturni.

Faunus in Arcadico templo Lycæo habet. Ov. faſt. 2.

Fatua Fauni uxor.

Fatuari qui dicebantur.

Æneas in Italiam advenit.

PArthicis, Orientalibuſque ac totius propemodũ o bis rebus expeditis, ad ĩitia Romanæ urbis Trog velut poſt longam peregrinationẽ domum revertitur ingrati civis officium exiſtimans, ſi cùm omnium gentium res geſtas illuſtraverit, de ſola tantũ patria taceat. Breviter igitur initia Romani ĩperii perſtringit, ut nec modum propoſiti operis excedat, nec utiq; originem urbis, quæ eſt caput totius orbis, ſilentio prætermittat. Italiæ cultores primi Aborigines fuere: quorum rex Saturnus tantæ juſtitiæ fuiſſe dicitur, ut neq; ſervierit ſub illo quiſquam, neq; quicquam privatæ rei habuerit: ſed omnia communia & indiviſa omnibus fuerint, veluti unum cunctis patrimonium eſſet. Ob cuju exempli memoriã cautum eſt, ut Saturnalibus exequato omnium jure, paſſim in conviviis ſervi cum domini recumbãt. Itaq; Italia regis nomine, Saturnia appellata eſt: & mons quẽ inhabitabat, Saturnus: in quo nũ veluti à Jove, pulſo ſedibus ſuis Saturno, Capitoliũ e Poſt hunc tertio loco regnaſſe Faunum ferunt, ſub q Evander ab Arcadiæ urbe Pallãteo, in Italiam cũ me diochi turba popularium venit, cui Faunus & agros montem, quẽ ille poſteà Palatinum appellavit, benignè aſſignavit. In hujus radicibus templum Lycæ quem Græci Pana, Romani Lupercum appellant, conſtituit: ipſum dei ſimulacrum nudũ caprina pelle amictum eſt, quo habitu nunc Romæ Lupercalibus decurritur. Fauno fuit uxor nomine Fatua, quæ aſſiduè divino ſpiritu impleta, velut per furorẽ futura præmonebat. Unde adhuc qui ĩſpirari ſolẽt fatuari dicũtur. E filia Fauni & Hercule, qui eodẽ tẽpore extincto Geryone, armenta victoriæ præmia per Italiam duceba ſtupro conceptus Latinus, procreatur. Quo tenẽte re gnum Æneas ab Ilio, Troja à Græcis expugnata in I

a ali

taliam venit: ſtatimque prælio acceptus, cùm in aciem exercitum eduxiſſet, & ad colloquium vocatus, tantam admirationem ſui Latino præbuit, ut in ſocietatem regni reciperetur: & Lavinia in matrimoniū data ei, gener aſciſceretur. Poſt hæc commune utriuſque bellum adverſus Turnum Rutulorū regem propter fraudatas Laviniæ nuptias fuit, in quo & Turnus & Latinus interierūt. Igitur cùm Æneas jure victoriæ utroq; populo potiretur, urbem ex nomine uxoris Laviniæ cōdidit. Bellum deinde adverſus Mezentium, regem Hetruſcorum, geſſit: in quo cùm ipſe occidiſſet, in locū ejus Aſcanius filius ſucceſſit: qui Lavinio relicto, longā Albā condidit quæ trecentis annis caput regni fuit. Poſt multos deinde urbis hujus reges, ad poſtremum Numitor & Amulius regno potiti ſūt. Sed Amulius cùm ætate potiorem Numitorem oppreſſiſſet, filiam ejus Rheā in perpetuam virginitatē, ne quis vindex regni ſexus virilis ex genere Numitoris oriretur, *demerſit: addita injuriæ ſpecie honoris, ut nòn damnata, ſed ſacerdos electa videretur. Igitur clauſa in luco Marti ſacro, duos pueros incertum ſtupro, an ex Marte conceptos, enixa eſt. Quo cognito Amulius multiplicato metu proventu duorum pueros exponi jubet, & puellā vinculis onerat ex quorū injuria deceſſit. Sed fortuna origini Romanæ proſpiciens pueros lupæ alēdos obtulit, quæ amiſſis catulis diſtenta ubera exinanire cupiens nutricē ſe infātibus præbuit, cùm ſæpiùs ad parvulos, veluti ad catulos reverteretur, rē Fauſtulus paſtor animadvertit, ſubtractóſque feræ inter greges pecorū agreſti vita nutrivit. Martios pueros fuiſſe, ſive quod in luco Martis eniti ſūt, ſive quòd a lupa, quæ in tutela Martis eſt, nutriti, velut manifeſtis argumentis creditum eſt. Nomina pueris, alteri Remo alteri Romulo fuere. Adulti ītar paſtores de virtute quotidiana certamina & vires & pernicitatē auxere. Igitur cùm latrones à rapina pecorū īduſtriè ſūmoverēt, Remus à latronibus captus & veluti ipſe eſſet quod in alias prohibebat, regi offertur:

Bellum Æneæ cum Turno.

Lavinium. Alba longa trecentis annis regni caput.

b Ex [illegible] iſſe

Lucus Martis.

Quia deus autor culpæ honeſtior erat, Liv.

Romulus & Remus. Remus capitur.

P 2 criminis

criminí datur, quaſi greges Numitoris infeſtare ſoliti eſſent. Tunc à rege in ultionem Numitori traditur. Sed Numitor adoleſcētiâ juvenis permotus, & in ſuſpicionem expoſiti nepotis adductus, cujus eum nunc lineamentorum filiæ ſimilitudo, nunc ætas, expoſitionis temporibus congruens, animum teneret, repente Fauſtulus cum Romulo ſupervenit, à quo origine cognita puerorum facta conſpiratione, & adoleſcentes in ultionem matris, & Numitor in vindictam erepti regni armantur. Occiſo Amulio, regnum Numitori reſtituitur, & ibi urbs Romana ab adoleſcētibus conditur. Tūc & ſenatus centum ſeniorum, qui patres dicti ſunt, conſtituitur, tunc & vicinis connubia paſtorum dedignantibus, virgines Sabinæ rapiuntur, finitimique populi armis ſubjecti, primum Italiæ, mox orbis imperiū quæſitum. Per ea adhuc tempora reges *haſtas pro diademate habebāt*, quas Græci † σκῆπτρα dixere. Nam & ab origine rerū pro diis immortalibus veteres haſtas coluere: ob cujus religionis memoriam, adhuc deorum ſimulacris haſtæ adduntur. Temporibus Tarquinii regis, ex Aſia Phocencium juventus oſtio Tiberis invecta amicitiam cū Romanis junxit: inde in ultimos Galliæ ſinus navibus profecta, Maſſiliam inter Ligures, & feras gentes Gallorum condidit, magnaſq; res ſive dum ultrò laceſſunt, à quibus fuerant ante laceſſiti geſſerūt. Namq; Phocenſes ex ignavitate ac macie terræ coacti, ſtudioſius mare quàm terras exercuerunt, piſcando, mercando, plerumq; etiam latrocinio maris (quod illis temporibus gloria habebatur) vitam tolerabant. Itaq; in ultimam Oceani oram procedere auſi, in ſinū Gallicum oſtio Rhodani amnis devenere: cujus loci amœnitate capti, reverſi domum, referentes quæ viderant, plures ſollicitavere. Duces claſſis Furius & Peranus fuere. Itaq; ad regem Segoregiorum, Senanum nomine, in cujus finibus urbem condere geſtiebant, amicitiam petentes conveniunt. Forte eo die Rex occupatus in

apparatu

Romam qui ex- [illegible]

† ſceptra

Maſſiliæ caſtrum e rege, quorum etiā meminit Thucid. in proœmio.

Furius & Peranus Phocaenſes duces.

apparatu nuptiarum Gyptis filiæ erat: quã more gẽtis electo inter epulas genero, nuptum tradere illi parabat. Itaq; cùm ad nuptias invitati omnes* processissent, rogantur & Græci hospites ad convivium. Introducta deinde virgo, cùm juberetur à patre aquã porrigere ei, quem virũ eligeret, tunc omissis omnibus ad Græcos conversa aquam Petano porrigit: qui factus ex hospite gener, locum condendæ urbis à socero accepit. Cõditur igitur Massilia est prope ostia Rhodani ãnis, in remoto sinu, velut in angulo maris. Sed Ligures incrementis urbis invidentes, Græcos assiduis bellis fatigabant. Qui pericula propulsando in tantum enituerunt, ut victis hostibus in †Capertinis agris multas colonias constituerẽt. Ab his igitur Galli & usũ vitæ cultioris, deposita & mansuefacta barbaria, & agrorũ cultus, & urbes mœnibus cingere didicerũt. Tunc & legibus, non armis vivere: tunc & vitem putare, tũc olivã serere consueverunt. Adeoq; magnus & hominibus & rebus impositis est nitor, ut non Græcia in Galliam emigrasse, sed Gallia in Græciam translata videretur. Mortuo rege Senano Segoregiorum, à quo locus acceptus cõdandæ urbis fuerat, cùm regno filius ejus successisset Commanus, affirmante regulo quodam quãdoq; Massiliam exitio finitimis populis futuram opprimendamq; in ipso ortu, ne mox validior ipsum obrueret, subnectit & illam fabulam: Canem aliquando partu gravidam locum à pastore precariò petiisse, in quo pareret: quo obtento iteratò petiisse, ut sibi educare eodem loco catulos liceret: ad postremum adultis catulis, fultam domestico præsidio proprietatem loci sibi vindicasse. Non aliter Massilienses, qui nunc inquilini videantur, quandoq; dominos regionum futuros. His incitatus rex insidias Massiliensibus extruit. Ita solenni Floraliorum die, multos fortes ac strenuos viros hospitii jure misit in urbem, plures* scirpis latentes, frondibusq; supertectos induci vehiculis jubet, & ipse cum exercitu in proximis montibus delitescit, ut cum nocte

† Proci essent.

Inspercia nuptia.

† Captivis.

Galli civilitat & mansuetudinis vivendi rationem à Græcis edocti.

Fabula elegans.

† Scandu- [illegible]

† Scirpeis

Commani in Massilienses insidiæ.

à prædictis apertæ portæ forent, tempeſtivè ad inſidias adeſſent, urbẽmque ſõno ac vino ſepultã armati ĩvaderent. Sed has inſidias mulier quædam regis cognata prodidit, quæ adulterari cum Græco adoleſcente ſolita, in amplexu juvenis miſerata formã ejus, ĩſidias aperit, periculũmque declinare jubet. Ille rem ſtatĩ ad magiſtratus defert, atque ita patefactis ĩſidiis, Ligures comprehenduntur, latentéſque de ſcirpis protrahũtur. Quibus omnibus interfectis, inſidianti regi inſidiæ tẽduntur. Cæſa ſunt, cum ipſo rege, hoſtium ſeptem millia. Exinde Maſſilienſes feſtis diebus portas claudere, vigilias agere, ſtationẽ in muris obſervare, peregrinos recognoſcere, curas habere, ac veluti bellum habeant, ſic urbem pacis temporibus cuſtodire: adeò illic benè inſtituta non temporum neceſſitate, ſed rectè faciendi conſuetudine ſervantur. Poſt hæc illa magna cum Liguribus, magna cũ Gallis fuêre bella: quæ res & urbis gloriam auxit & virtutem Græcorum multiplicata victoria, celebrem inter finitimos reddidit. Carthaginenſium quoque exercitus, cùm bellum captis piſcatorũ navibus ortũ eſſet, ſæpe fuderunt, pacémque victis dederunt: cum Hiſpanis amicitiã junxerunt, cum Romanis propè ab initio conditæ urbis fœdus ſumma fide cuſtodierunt, auxiliiſque ĩ õnibus bellis induſtriè ſocios juverunt; quæ res illis & viriũ fiduciam auxit, & pacẽ ab hoſtibus præſtitit. Cùm igitur Maſſilia fama rerum geſtarum, & abundantia opum, & viriũ gloria vireте floreret, repentè finitimi populi ad nomen Maſſilienſium delendum, veluti ad commune extinguendum incendium concurrunt. Dux conſenſu omnium Caranãdus regulus eligitur, qui cum magno exercitu lectiſſimorum virorum urbem hoſtium obſideret, per quietem ſpecie torvæ mulieris, quæ ſe deam dicebat, exterritus ultro pacem cum Maſſiliẽſibus fecit: petitóque ut ĩtrare urbem, & deos eorum adorare liceret, cùm in arcem Minervæ veniſſet, conſpecto in porticibus ſimulachro deæ, quam quietem viderat, repentè exclamat, illam eſſe,

Inde etiã eſt, quòd cum telo nemini liceat intrare urbem, Val. Max. l.2. Epiphonema.

Maſſilienſes cum Ro. fœdus & amicitia.

eſſe, quæ ſe nocte exterruiſſet, illam, quæ recedere ab obſidione juſſiſſet. Gratulatuſq; Maſſilienſibus, quòd animadverteret eos ad curam deorum immortalium pertinere; torq; aureo donata dea in perpetuam amicitiam cum Maſſilienſibus junxit. Parta pace, & ſecuritate fundata, revertentes à Delphis Maſſilienſium legati, quò miſſi munera Apollini tulerant, audiverũt urbem Romanam à Gallis captam incenſamq;. Quam rem nunciatã domi publico funere Maſſilienſes proſecuti ſunt: aurúmq; & argentum publicum & privatum cõtulerunt, ad explendũ pondus Gallis, à quibus redemptam pacem cognoverãt. Ob quod meritum & immunitas illis decreta, & locus ſpectaculorũ in ſenatu datus, & fœdus æquo jure percuſſum. In poſtremo libro Trogus majores ſuos à Volſcis originem ducere, avũ ſuum Trogum Pompeium Sertoriano bello civitatem Cn. Pompeio* pepercisse dicit: patruum Mithridatico bello turmas equitum ſub eodem Pompeio duxiſſe, patrem quoq; ſub Caio Cæſare militaſſe, epiſtolarúmq; & legationum, ſimul & annuli curam habuiſſe.

Eorundem erga Rom. ſtudium.

Pompei Trogi genus & majores.

* Percepiſſe.

Annuli cura, quæ hodiè penes Cancellarios, ut vulgò appellamus, eſt.

JUSTINI LIBER XLIIII.

HIſpania ſicuti Europæ terminos claudit, ita & hujus operis finis futura eſt. Hanc veteres ab Ibero amne primùm Iberiam, poſteà ab Hiſpalo Hiſpaniam cognominaverunt. Hæc inter Africam & Galliam poſita Oceani freto, & Pyrenæis montibus clauditur. Sicut minor utráq; terra, ita utráq; fertilior. Nã neq; ut Africa violento ſole torretur, neq; ut Gallia, aſſiduis ventis fatigatur ſed media inter utrámq; hinc tẽperato calore, inde felicibus & tẽpeſtivis imbribus, in omnia frugum genera fœcunda, adeò ut non ipſis tantùm incolis, verum etiã Italiæ, urbíq; Rom. cunctarũ rerũ abundantiã* ſufficiat. Hinc enim non frumenti tantùm copia magna eſt, verũ etiã vini, mellis, oleíq; nec ferri ſolùm materia præcipua eſt, ſed & equorũ pernices greges nec ſumma tantùm terræ laudanda bona, verum &

Græci Pii. Hiſpaniæ origo & finis.

Laus & fertilitas.

* Suppetat.

abſtruſorum metallorum felices divitiæ. Jam lini, ſpartiq; vis ingens, minii certè nulla feracior terra. In hac curſus amnium, non torrentes, rapidiſq; ut noceant, ſed lenes, & vineis campiiſq; irrigui, æſtuariiſque Oceani affatim piſcoſi. Pleriq; etiam divites auro, quod in* ladibus vehunt. Uno tantum Pyrenæi montis dorſo adhæret Galliæ, reliquis partibus undiq; in orbem mari cingitur. Forma terræ propè quadrata, niſi quod arctantibus freti littoribus in Pyrenæum cogit. Pyrenæi montis ſpatium ſexcenta millia paſſuum efficit. Salubritas cœli per omnem Hiſpaniam, æqualiſq; aeris ſpiritus, nulla paludum gravi nebula inficitur. Huc accedunt marinæ auræ, & undique adverſus aſſidui flatus, quibus omnem provinciam penetrantibus, eventilato terreſtri ſpiritu, præcipua omnibus ſanitas redditur. Corpora hominũ ad ineditã, laborémq; animi ad mortem parati. Dura omnibus & ſtricta parcimonia, bellum quàm ocium malunt. Si extraneus deeſt, domi hoſtem quærunt. Sæpe tormentis pro ſilentio rerum creditarum immortui: adeò illis fortior taciturnitatis cura, quàm vitæ celebratur. Eadem etiam bello Punico ſervi illius patientia, qui ultus dominum inter tormenta riſu exultavit, ſerenáq; lætitiæ crudelitatem torquentium vicit. Velocitas genti pernix, inquies animus, plurimi militares equi, & arma ſanguine ipſorum chariora. Nullus, niſi feſtis diebus, epularum apparatus. Aqua callida lavari poſt ſecundum bellum punicum à Romanis didicere. In tanta ſeculorum ſerie nullus illis dux magnus, præter Viriatum fuit, qui annos decem Romanos varia victoria fatigavit (adeò feris propiora, quàm hominibus ingenia ſunt) quem ipſum non judicio populi electum, ſed ut cavendi ſcientem, declinandorumq; periculorũ peritũ, ſecuti ſunt. Cujus ea virtus, cõtinentiáq; fuit, ut cùm Conſulares exercitus frequentèr vicerit, tantis rebus geſtis non armorum, non veſtis cultum, non denique victum mutaverit, ſed in eo habitu, quo primùm bellare cœpit, perſevera-

De ſparto Plin. l. 19 cap 2. Gal lib. 17 c. 2

† paludibus.

[illegible]

& Val.

Pyrenæi montis ſpatium.

Hiſpanorum mores.

Epiphonema.

Rerum patientiæ exempli. Val. Max. lib. 2. c. 3.

Viriati Hiſpanorum ducis [illegible]

vitis, ut quivis gregarius miles ipſo imperatore etiam opulentior videretur. In Luſitania juxta fluvium Tagum, equas vento concipere multi autores & prodidere: quæ fabulæ ex equarum fœcunditate, & gregū multitudine natæ ſunt, qui tanti in Gallecia ac Luſitania, ac tam pernices viſuntur, ut non immeritò ipſo vento concepti videantur. Galleci autem Græcam ſibi originem aſſerunt. Sequidem poſt finem Trojani belli, Teucrum morte Ajacis fratris inviſum patri Telamoni, cum non acciperetur in regnum, Cyprum conceſſiſſe, atque ubi urbem nomine antiquæ patriæ Salaminam condidiſſe: inde accepta opinione paternæ mortis, patriam repetiſſe. Sed cum ab * Euriſace Ajacis filio, acceſſu prohiberetur, Hiſpaniæ litoribus appulſū, loca qui nunc eſt Carthago nova, occupaſſe, inde Galleciā tranſiſſe poſitiſque ſedibus genti nomē dediſſe. Galleciæ autem portio, Amphilochi dicuntur, Regio cum æris & plumbi uberrima, tum minio, quod et ā vicino flumini nomē dedit. Auro quoq; ditiſſima, adeo ut etiam aratra frequenter glebas aureas excindant. In hujus gentis finibus ſacer mons eſt, quem ferro violari nefas habetur. Sed ſi quando fulgure terra proſciſſa eſt (quæ in his locis aſſidua res eſt) detectum aurū velut Dei munus colligere permittitur. Fœminæ res domeſticas, agrorúmque culturas adminiſtrāt, ipſi armis & rapinis ſerviunt: præcipua his quidem ferri materia, ſed aqua ipſo ferro violentior. Quippe temperamento ejus ferrum acrius redditur; nec ullum apud eos telum probatur quod non aut Bilbili fluvio, aut Chalibe tinctum. Unde etiam Chalybes fluvii hujus finitimi appellati ferroque cæteri præſtare dicuntur. Saltus vero Tartheſiorum, in quibus Titanas bellum adverſus deos geſſiſſe proditur incoluere Curetes: quorum rex vetuſtiſſimus Gargoris mellis colligendi uſum primus invenit. Huic cum ex filiæ ſtupro nepos proveniſſet, pudore flagitii variis generibus extingui parvulum voluit: ſed per omnes caſus, fortuna quadam ſervatus, ad

Flante Favonio.

Equarum Hiſpanarum conceptus

* Euryſace.

Circa Bæticam

Gallecia fertilitas

Deſertus à ſe ipſo.

*Admi- rationis. ad poſtremum ad regnum tot periculorum *miſerati-
one pervenit. Primum omnium cùm eum exponi juſ-
ſiſſet, & poſt dies ad corpus expoſiti requirendum mi-
ſiſſet, inventus eſt vario ferarũ lacte nutritus. Dein
relatum domum, tramite anguſto, per quem armen
Sævitia in nepo- tem. commeare conſueverant, projici jubet: crudelis pro-
ſus qui proculcari nepotẽ, quàm ſimplici morte inter-
fici maluit. Ibi quoq; cùm inviolatus eſſet, nec alimen-
tis egeret, canibus primò jejunis, & multorum die
Puer nu- tritus à cane, ſue, poſtre- mùm à cerva. abſtinentia cruciatis, mox etiam ſuibus objici jube
Itaq; cùm non ſolùm non nocerent, verùm etiam qu
rundam uberibus aleretur, ad ultimum in Ocean
objici juſſit. Tum planè manifeſto quodam numine in
ter furentes æſtus, ac reciprocantes undas, velut nave
nõ fluctu veheretur, leni ſalo in littore exponitur: n
multo poſt, cerva adfuit, quæ ubera parvulo offer
Inde deniq; converſatione nutricis eximia puero pe
nicitas fuit: interq; cervorum greges diu montes, ſal
Vide lo- [illegible] tuſq; haud inferior velocitate, peragravit. Ad poſtre
mum laqueo captus, regi datus dono eſt. Tunc ad li
neamentorum ſimilitudinem, & ex notis corporis, qu
inuſtæ parvulo fuerãt, nepos eſt agnitus. Admiratio
deinde tot caſuum periculorumq; ad eadem ſucce
ſor regni deſtinatur. Nomen illi impoſitũ Habidis, qu
ut regnum accepit, tantæ magnitudinis fuit, ut nõ fru
ſtra deorũ majeſtate periculis ereptus videretur. qui
pe barbarũ populum legibus junxit: & boves pri
aratro domari, frumentáq; ſulco ſerere docuit, & ex
greſti cibo melioribus veſci, odio eorũ quæ ipſe paſ
fuerat homines coegit. Hujus caſus fabuloſi viderétu
niſi & Romanorum conditores lupâ nutriti, & Cyr
rex Perſarum cane alitus proderetur. Ab hoc & mini-
ſteria ſervilia populo interdicta, & plebs in ſeptem u
bes diviſa. Mortuo Habide regnũ per multa ſecul
ſucceſſoribus ejus retentũ eſt. In Alia parte Hiſpani
& quæ ex inſulis conſtat, regnum penes Geryonem fu
it. In hac pabuli tanta lætitia eſt, ut niſi abſtinen

inter

interpellata ſagina fuerit, pecora rumpantur. Inde denique armẽta Geryonis, quæ illis tẽporibus ſolæ opes habebantur, tantæ famæ fuêre, ut Herculem ex Aſia prædæ magnitudine illexerint. Porro Geryonem ipſũ non triplicis naturæ, ut fabulis proditur fuiſſe ferunt ſed tres fratres tantæ cõcordiæ extitiſſe, ut uno animo omnes * regi viderentur: nec bellũ Herculi ſua ſponte intuliſſe: ſed cùm armenta ſua rapi vidiſſent, amiſſa bello repetiſſe. Poſt regna deĩde Hiſpaniæ, primi Carthaginienſes imperium provinciæ occupavere. Nam cùm Gaditani à Tyro, unde & Carthaginienſiũ origo eſt, ſacra Herculis per quietẽ juſſi in Hiſpaniam trãſtuliſſent urbémque ibi cõdidiſſent, invidentibus ĩcrementis novæ urbis, finitimis Hiſpaniæ populis, ac propterea Gaditanos bello laceſſentibus, auxilium conſanguineis Carthaginienſes miſerunt. Ibi felici expeditione & Gaditanos ab injuria vindicaverunt, & majorem partem provinciæ imperio ſuo adjecerũt. Poſtea quoq; hortantibus primæ expeditionis auſpiciis, Amilcarem imperatorem cum magna manu ad occupandam provinciam miſerunt, qui magnis rebus geſtis, dum fortunam inconſultiùs ſequitur, in ĩſidias deductus, occiditur. In hujus locum gener ipſius Haſdrubal mittitur, qui & ipſe à ſervo Hiſpani cujuſdam, ulciſcẽte domini injuſtam necem, interfectus eſt. Major utroq; Annibal imperator Amilcaris filius ſuccedit. Siquidem res geſtas utriuſq; ſupergreſſus, univerſam Hiſpaniam domuit: inde Romanis illato bello, Italiam per annos ſedecim variis cladibus fatigavit: cùm intereà Romani, miſſis in Hiſpaniam Scipionibus, primo Pœnos provincia expulerunt. Poſteà cum ipſis Hiſpanis gravia bella geſſerunt nec prius perdomitæ provinciæ jugum Hiſpaniæ accipere potuerunt, quàm Cæſar Auguſtus perdomito orbe, victricia ad eos arma tranſtulit, populũq; barbarum ac ferum, legibus ad cultiorem vitæ uſum traductum, in formam provinciæ redegit.

Herculis & Geryonis hiſtoria.

Geryon tricorpor, unde.

*Regere

Carthaginienſes cur Hiſpaniam occuparunt.

FINIS.

De vita & moribus IMPERATORUM ROMANORUM,

excerpta ex libello Sexti Aurelii Victoris, à Cæſare Auguſto uſq; ad Theodoſium Imperatorem.

D. CÆSAR OCTAVIANUS AUGUSTUS.

Atqui Octavij argentarium patrē ad ſtirpē- ctorum, Ciceronia- nis fuiſſe quorum. utcunque prætorium quæſtum fecerit.

ANno urbis conditæ DCCXX II. ab exactis vero regibus CCCCLXXX, mos Romæ repetitus, uni prorſus parendi, pro rege Imperatori, vel ſanctiori nomine Auguſto appellato, Octavianus igitur patre Octavio Senatore genitus, maternum genus ab Ænea per Juliam familiam ſortitus, adoptione vero C. Cæſaris majoris avunculi C. Cæſar dictus, deinde ob victoriam Auguſtus cognominatus eſt. Iſte in Imperio poſitus, Tribunitiam poteſtatem per ſe exercuit. Regionem Ægypti inundationibus Nili acceſſu difficilem inviamq; paludibus, in provinciæ formam redegit. Quam ut annonæ urbis copioſam efficeret, foſſas incuria vetuſtatis limo clauſas, labore militum patefecit. Hujus tempore ex Ægypto urbi annua ducenties centena millia frumenti inferebantur. Iſte Cantabros & Aquitanos, Rhetos, Vindelicos, Dalmatas numero provinciarum populi Romani conjunxit. Suevos, Cattoſq; delevit; Sycambros in Galliam tranſtulit. Pannonios ſtipendiarios adjecit, Getharum populos, Baſtarnaſque laceſſitos bellis ac concordiam compulit. Huic Perſæ obſides obtulerunt, creandiſq; regis arbitrium permiſerunt. Ad hæc Indi, Scythæ, Garamantes, Æthiopes, legatos cum donis miſerunt. Adeo denique turbas, bella, ſimultates execratus eſt, ut niſi juſtis de cauſis nunquam genti cuiquam bellum indixerit. Jactantiſq; eſſe ingenii & leviſſimi dicebat ardore triumphandi, & ob lauream coronam, id eſt, folia infructuoſa, in diſcrimen per incertos eventus certaminum, ſecuritatem civium præcipitare. Neq; imperatori bono quicquam minus, quam temeritatem congruere. Satis cele-

Ob id hero- rum po- puli Rom. appellant.

celeriter fieri, quicquid commodi gereretur. Atque nisi majoris emolumenti causa, nunquam movenda esse: ne compendio tenui jactura gravi petita victoria similis sit hamo aureo piscantibus, cujus abrupti amissique detrimentum nullo capturae lucro pensari potest. Hujus tempore trans Rhenum vastatus est Romanus exercitus, atq; Tribuni & Propraetor caesi. Quod in tantum accepit perdoluit, ut celebri vultu illideret parietem pulsaret, vesteq; capilloque, ac reliquis lugentium indiciis deformis. Avunculi quoque [illegible] ve- [illegible] arguebat, qui milites commilitones novo, blandoq; more appellans, nihil affectat clarior fieri, [illegible] principis [illegible]. Denique erga cives clementissime versatus est. In amicos fidus extitit, quorum praecipui erant ob taciturnitatem Maecenas, ob patientiam laboris modestiamq; Agrippa. Diligebat praeterea Virgilium: rarus quidē ad recipiendas amicitias, ad retinendas constantissimus. Liberalibus studiis praesertim eloquentiae in tantum incumbens, ut nullus ne in procinctu quidem laberetur dies, quin legeret, scriberet, declamaret. Leges alias novas, alias correctas protulit suo nomine. Auxit, ornavitq; Romā aedificiis multis, isto glorians dicto, *urbem lateritiam repperi, relinquo marmoream.* Fuit mitis, gratus, civilis animi & lepidi, corpore toto pulcher, sed oculis magis; quorum aciem clarissimorum syderum modo vibrans, libenter accipiebat cedi ab intendentibus tanquā solis radiis aspectui suo. A cujus facie dum quidam miles averteret, & interrogaretur ab eo, Cur ita faceret, respondit: Quia fulmen oculorum tuorum ferre non possum. Nec tamen vir tantus vitiis caruit. Fuit enim paululum impatiens, leviter iracundus, occulte invidus palam factiosus. Porro autem dominandi supra quam aestimari potest cupidissimus, studiosus aleae lusor. Cumque esset cibi ac vini multi, aliquatenus vero somni abstinens, serviebat tamē libidini usq; ad probrum vulgaris famae. Nam inter duodecim catamitos, totidemq; puellas [illegible]

Quintil. Varo, cad. de legion. acc.

Vrbs marmorea pro lateritia.

Studiosus aleae Augustus.

puellas accubare ſolitus erat. Abjecta quoq; uxore Scr
bonis, amore alienæ conjugis poſſeſſus, Liviam, qu
marito concedente, ſibi conjunxit: cujus Liviæ jam e
rãt filii Tiberius & Druſus. Cùmq; eſſet luxuria ſervi
ens, erat tamen ejuſdem vitii ſeveriſſimus ultor, mo
hominum, qui ulciſcendis vitiis, quibus ipſi vehe
menter indulgent, acres ſunt. Nam & poetam Ovidi
um, qui & Naſo, pro eo quòd tres libellos amatori
artis conſcripſit, exilio damnavit. Quòdq; eſt læti ani
mi, vel amœni, oblectabatur omni genere ſpectaculo
rum, præcipuè ferarum incognita ſpecie, & ĩfinito nu
mero. Annos ſeptem & ſeptuaginta ingreſſus, Nol
morbo interiit: quanquam alii ſcribant, dolo Liviæ e
tinctum, metuentis, ne quia privignæ filium Agrip
pam, quem odio novercali in inſulam relegaverat, re
duci comperetur, eo ſummam rerum adepto, pœnas d
ret. Igitur mortuum, ſeu necatum, multis noviſq
honoribus ſenatus cenſuit decorandum. Nam præ
ter id quòd antea patrem patriæ dixerat, templ
tam Romæ, quàm per urbes celeberrimas ei conſec
vit, cunctis vulgò jactantibus, Utinam aut non naſ
retur, aut non moreretur. Alterũ enim peſſimi incep
ti, exitus præclari alterum. Nam & in adipiſcen
principatu oppreſſor libertatis eſt habitus: & in ge
do cives ſic amavit, ut tridui frumento in horreis q
dam viſo, ſtatuiſſet veneno mori, ſi è provinciis cl
intereà non venirent. Quibus advectis, fælicitati e
ſalus patriæ eſt attributa. Imperavit annis quinqu
ginta, & 6 12. cum Antonio; 40. verò & quatuor ſol
Qui certè nunquam aut reipublicæ ad ſe potenti
traxiſſet, aut tamdiu ea potiretur, niſi magnis na
& ſtudiorum bonis abundaſſet.

Ovidius relegatus in Tomũ.

Augustus Nolæ moritur.

Augustus pater patriæ.

CLAUDIUS TIBERIUS.

CLaudius Tiberius Liviæ filius, Cæſaris Octavi
privignus, ĩperavit ãnis viginti quatuor. Iſte q
Claudius Nero dicebatur, elegãter à jocularibus C
dius Biberius Mero, ob vinolentiã nominatus eſt. S

Tiberius lingua Balbus [illegible] ap- pel. [illegible]

prol

prudens in armis, ſatiſq; fortunatus ante ſumptum imperium ſub Auguſto fuit, ut non immeritò reipublicæ dominatus ei committeretur. Inerat ei ſcientia literarum: eloquio clarior, ſed ingenio peſſimo, truci, avaro, inſidioſo, ſimulans ea ſe velle, quæ nollet. His quaſi inſenſus, quibus conſultum cupiebat: his verò quos oderat, quaſi benevolus apparens. Repentinis reſpõſionibus aut conſiliis melior, quàm meditatis. Deniq; delatũ à patribus principatum, quod quidem aſtu perfecerat, fictè abnuere, quid ſinguli dicerent, vel ſentirent, atrociter explorans: quæ res bonos quoſque peſſum dedit. Æſtimantes enim ex animo eum longa oratione imperialis moleſtiæ magnitudinem declinare, cùm ſententias ad ejus voluntatem promunt, inceſſere exitia poſtrema. Iſte Cappadocas in provinciam, remoto Archelao rege eorũ, redegit: Getulorum latrocinia repreſſit: Marabodum Suevorum regem callidè circumvenit. Cùm immani furore inſontes, noxios ſuos pariter externoſque puniret, reſolutis militiæ artibus, Armenia per Parthos, Mœſia à Dacis, Pannonia à Sarmatis, Gallia à finitimis gentibus direptæ ſunt. Iſte poſt 78. annũ & menſem 4. inſidiis Caligulæ extinctus eſt.

Imperatoris nomen repudiavit Tiberius.

Cappadocia in provinciam redacta.

C. CÆSAR CALIGULA.

Caligula imperavit annos 4. Iſte filius fuit Germanici: & quia natus exercitu fuerat, cognomentum calciamenti militaris, id eſt, Caligulæ, ſortitus eſt. Ante principatum omnibus charus, acceptuſq; fuit. In principatu verò, talis ut non immeritò vulgaretur, atrociorem illo dominum non fuiſſe. Denique tres ſorores ſuas ſtupro maculavit. Incedebat habitu duorum ſuorum. Jovem ob inceſtum, è choro autem Bacchanali Liberum ſe aſſerebat: de quo neſcio an decuerit memoria prodi, niſi fortè quia juvat de principibus noſſe omnia, ut improbi ſaltem famæ metu talia declinent. In palatio matronas nobiles publicæ libidini ſubjecit. Primus diademate impoſito, dominum ſe juſſit appellari. In ſpatio trium millium quod in ſinu Puteolano

Unde Caligula nomen ſortitus.

Caligulæ libido.

Quæ memoranda de malis principibus ſcribantur.

inter moles jactas, duplici ordine naves contrahens, arenæ aggestu, ad terræ speciem viam solidavit: phalerato equo, insignisq; aurea corona quasi triumphans indutus aureo paludamento, curru bijugi decurrit. Denique à militibus confossus interiit.

Mag.

CLAUDIUS TIBERIUS.

Claudius Tiberius, * Drusi, Tiberii fratris filius, Caligulæ patruus, imperavit annos quatuordecim. Hic cum senatus censuisset genus Cæsarum exterminari, deformi latebra latens repertus à militibus, quia vecors erat, & mitissimus videbatur imprudentibus, Imperator effectus est. Hic veneri, vino, libidini fœdè obediens, vecordiæ probè hebes, ignavus ac pavidus libertorũ, & conjugis imperiis subjectus fuit. Hujus tempore Scribonianus Camillus intra Dalmatiam imperator creatus continuò occiditur. Mauri provincia à Cæsare pulsi rege [illegible] est. Aqua Claudia Romæ inducta. Hujus uxor Messalina primo clàm, mox passim, quasi jure, adulteriis utebatur: a quo facto plures metu abstinentes, extincti sunt. Dehinc atrocius accensa nobiliores quasq; nuptas & virgines scortorum modo secum proposuerat, coactiq; mares ut adessent. Quòd si quis talia horruerat, adficto crimine in ipsum, omnemq; familiã sæviebatur, ut magis videretur sub imperatore vivere, quàm Imperator ipse esse: ita liberti ejus potestatem summam adepti, stupris, exilio, cæde, proscriptionibus omnia fœdabant. Ex quibus Felicem legionibus Judææ præfecit: Posidio eunucho post triumphum Britannicum, inter militares fortissimos, arma insignia, tanquam participi victoriæ, dono dedit. Polybum inter consules medium incedere fecit. Hos omnes anteibat Narcissus ab epistolis, dominum se gerens ipsius domini; Pallásq; prætoriis ornamentis sublimatus, adeò divites, ut causante eo inopiam fisci, lepidissimè famoso elogio vulgatum sit; abunde ei pecuniam fore, si à duobus libertis in societatem reciperetur. Hujus temporibus visus est apud

† Decimi

Claudius cur imperator effectus.

Messalinæ Claudii uxoris libido.

Posset hoc genus hodie in regulis.

Ægyptum Phœnix, quam ferunt volucrem anno D. ex Arabia memoratos locos advolare, atque in Ægæo mari repentè inſula emerſit. Hic Agrippinã Germanici fratris ſui filiam uxorem duxit, quæ filio imperiũ procurans, primò privignos inſidiis multiformibus, dehinc ipſum conjugem veneno interemit. Vixit annis ſexaginta quatuor, cujus funus, ut quondam in Tarquinio Priſco diu occultatum, dũ arte muliebri corrupti cuſtodes ægrum ſimulant, Nero privignus imperii jure ſuſcepit.

* Hoc falſum eſſe Plin. l. 10 ſcribit [illegible] fictum putans.

DOMITIUS NERO.

DOmitius Nero, Patre Domitio Ænobarbo genitus, matre Agrippina, imperavit annis tredecim. Iſte quinquennio tolerabilis viſus. Unde quidam prodidere Trajanũ ſolitũ dicere, procul diſtare cunctos prĩcipes à Neronis quinquennio. Hic in urbe amphitheatrũ & lavacra cõſtruxit, Pontũ in ejus provinciæ Polemonis Reguli permiſſu redegit: à quo Polemoniacus pontus appellatus eſt, Idẽmq; Cottias Alpes, Cottio rege mortuo. Eo namq; dedecore reliquum vitæ egit, ut pudeat memorare hujuſmodi quẽquã. Eò progreſſus eſt, ut neque ſuæ, neq; aliorum pudicitiæ parcens, ad extremum amictus nubentium virginum ſpecie, palàm cõvocato ſenatu, dote dicta cunctis feſta de more frequẽtãtibus nuberet. Pelle tectus feræ, utriq; ſexui genitalia vultu contrectabat: matrem etiã ſtupro contaminavit, eamq; poſtmodum interemit. Octaviã & Sabinam cognomento Poppæam, in matrimonium duxit, viris earum trucidatis. Tunc Galba in Hiſpania procons. & C. Julius ĩperium corripuere. Ubi adventare Nero Galbam didicit Senatuſq; ſententia conſtitutum, ut more majorũ collo in furcam conjecto, virgis ad necẽ cæderetur, deſertus undique noctis medio egreſſus urbẽ, ſeqẽtibus Phaone Epaphrodito, Neophytoque, & ſpadone Sporo, quem quondam Nero exectum formare in mulierẽ tentaverat, ſemet ictu gladii tranſegit, adjuvante trepidantem manum impuro, de quo diximus eunucho Sporo: cum ſanè prius nullo reperto, à quo feriretur, exclamaret, Itane, nec amicũ habeo nec inimicũ, dedecoroſè vixi,

Trajani dictum de Neronis quinquennio.

Nero ab omnibus deſertus.

turpius peream. Perii anno ætatis 32. Hunc Perſæ in ta-
tum dilexerunt, ut legatos mitterent, orantes copiam
conſtruendi monimenti. Cæterùm adeo cunctæ pro-
vinciæ, omniſq; Roma interitu ejus exultavit, ut pleb
induta pileis manumiſſionum, tanquam ſævo exempt
domino, triumpharet.

Mors Neronis, & dicta per eum in ea.

Pileum ſumere.

SERGIVS GALBA.

GAlba nobili Sulpitiorum genere progenitus, impe-
ravit menſes ſeptem, dieſq; totidem. Iſte in adole-
ſcentes infamis, ad veſcendum intemperans fuit, trium
amicorum conſilio, id eſt, Junii, Cornelii, & Cælii, cũ
diſponens: adeò, ut inter Palatinas ædes pariter & vulg
pædagogi dicerentur. Hic ante ſumptam dominationem
multas provincias egregiè adminiſtravit, militem ſeve-
riſſimè tractans, ita ut ingreſſo eo caſtro, vulgaretu
ſtatim, Diſce militare miles, Galba eſt, non Getulicu
Cùm 63. ætatis annum ageret, dum factione Othoni
accenſas legiones, lorica tectus, lenire contenderet, a
lacum Curtium cæſus eſt.

Pædagogi Galbæ.

OTHO SALVIVS.

83 Ivius

SAlvius Otho ſplendidus ortis majoribus ex oppid
Ferentino, imperavit menſes quatuor. Vita õni tur-
pis, maximè adoleſcẽtia. Hic à Vitellio primũ apud Pla-
centiã, dehinc apud Bebriacũ victus, ſemet gladio tran
fixit, anno ætatis 38. adeò amabilis militibus propri
ut pleriq; corpore ejus viſo, ſuis manibus interierint.

93 Dies regnaſſe ſcribit Tranq.
38. Tranq

AVLVS VITELLIVS.

VItellius ortus familia nobili patre Lucio Vitell
tertio conſule, imperavit menſes 8. Iſte mente cru-
delis avaruſq; cum profuſione fuit. Hujus tempore, Ve
ſpaſianus in Oriente principatum abripuit: à cujus mili
tibus certamina ſub muris urbis habito ſuperatus, & p
latio, quo ſe abdiderat Vitellius, vinctis à tergo manib
productus circumducitur an ſpectaculum vulgi. Ac
homo impudens, in extremis ſaltem malorum, quæ p
ferat, rubore faciem demitteret, ſubjecto in mentũ g
dio, ſeminudus, multis cœno, ſimo, & cæteris turpiori
dictu purgamentis vultum ejus inceſſentibus, per ſcal

Mors ignominioſiſſima.

Gemoni

Gemonias trahitur, ubi Sabinum Veſpaſiani fratrẽ necari permiſerat, numeroſis ictibus confoſſus, interiit. Vixit annos quinquaginta ſeptem. Hi omnis quos paucis attigi, præcipuè Cæſarum gens, adeò literis culti, atque eloquentia fuere, ut ni cunctis vitiis abſq; Auguſto, nimii forent, profecto graxiſſent immodico flagitia.

Inde unco tractus ad Tiberim Tranq.

VESPASIANVS.

VEſpaſianus imperavit annis decem. Hujus inter cætera bona, illud ſingulare fuit, inimicitias obliviſci, adeò ut Vitellii, hoſtis ſui, filiam locupletiſſimè dotatam ſplendidiſſimè conjungeret viro. Ferebat patienter amicorum motus, contumeliis eorum, ut erat facetiſſimus, dictis jocularibus reſpondens, namq; Licinium Mutianum, quo adjutore ad imperiũ pervenerat, fiducia meritorum inſolentem flectebat, adhibito aliquo utrique familiari, id unum dicens, Noſti me virum eſſe. Sed quid mirum in amicis, cùm etiam Cauſidicorum obliqua dicta & philoſophorum contumaciam contemneret? Iſte exſanguem diu, feſſumque terrarum orbem brevi refecit. Namq; primùm ſatellites tyrannidis niſi qui fortè atrocius longè proceſſerant, flectere potius maluit, quàm excruciatos delere, prudentiſſimè ratus, nefaria miniſteria à pluribus metu curari. Prætereà legibus æquiſſimis monendo, quódque vehementius eſt, vitæ ſpecie vitiorum plera abolaverat. Infirmus tamen, uti quidam prave putant, adverſus pecuniam, cùm ſatis conſtet, ærarii inopia & clade urbium, novas eum, neq; poſtea habitas vectigalium penſiones, exquiſiviſſe. Hic Romam deformem incendiis veteribus, ac ruinis, permiſſa, ſi domini deeſſent, volentibus ædificandi copia, Capitolium, ædem Pacis, Claudiique monimẽta reparavit, multaq; nova inſtituit. Per omnes terras, quà jus Romanũ eſt, renovatæ urbes cum egregio cultu viæ operibus maximis munitæ ſunt. Tunc cavati montes per Flaminiam ſunt prono tranſgreſſui, quæ vulgariter Pertuſa petra vocitatur. Mille gentes compoſitæ, cùm ducentas ægerrimè reperiſſet, extinctis ſævitia tyrannorum pleriſque. Rex Parthorũ Vologeſes metu ſolo in pacẽ coactus eſt: Syriæ ſeu Palæſtinæ, nec-

Patientia erga [illegible]

Collapſa Reip. reſtitutio.

nō Cilicia Trachea, & Comagine, quam hodie Aug ſtophratenſem nominamus, provinciis acceſſerēt. Jud quoq; additi ſunt. Hic monentibus amicis, ut caveret à Metio Pōpoſiano, de quo ſermo percrebuerat regnatu rum, Conſulē fecit, alludens tali cavillo, Quādoq; me mor erit tanti beneficii. Inſtitutum verò uniforme o imperio tenuit. Vigilare de nocte, publiciſq; actibus ab ſolutis charos admittere, dū ſalutatur calciamēta ſu mens, & regium veſtitum. Poſt autē negotiis quæcū advenissent auditis, exerceri vectatione, deinde requie cere: poſtremò ubi laviſſet, remiſſiore animo convivi curabat. Plura dicere ſtudium coegit imperatoris bo quem ab Auguſti morte poſt annos 6. & 50. Roma Reſpub. exanguis ſævitia tyrannorum, quaſi fato qu dam, ne penitus rueret, adſecuta eſt. Itaq; annum ag vitæ abſq; uno ſeptuageſimum, ſeriis jocis, quibus de ctabatur, admiſcēs, interiit. Quippe primò cum crini ſidus apparuiſſet, Iſtud, inquit, ad regem Perſarū pert net, cui capillus effuſior. Deīde ventris īgluvie feſſus, aſſurgens, Stantem, ait, imperatores mori decere.

Optimum hoc eſt ad [illegible]

Inſomnitas & mors ejuſdem.

TITUS.

Titus vocabulo patris etiā Veſpaſianus dictus ma liberta, Domicilla nomine, genitus, īperavit ann duos, & menſes 11. dieſq; viginti. Iſte à puero præcla ſtudiis probitatis, militiæ, literarum īpēſiſſime dedi quò cōtenderet, animi & corporis muneribus oſten Hic ubi patriæ curam ſuſcepit, ī credibile eſt, quantū quos imitabatur, anteiret, præcipuè clementia, libera tate, honorificentia, ac pecuniæ contemptu: quæ eò plus grata fuere, quòd ex nōnullis à privato adm privatus aſperior, luxuriæq; & avaritiæ amās crede tur fore. Namq; præfecturā prætorianā patre īpera adeptus, ſuſpectū quemq; & oppoſitū ſibi immiſſis q per theatra & caſtra invidioſa jactantes ad pœnā po cerēt, quaſi criminis cōvictos oppreſſit. In queis Cæ nam conſularem adhibitum cœnæ, vix dū triclinio e greſſum, ob ſuſpicionem ſtupratæ Berenicis uxoris ſu jugulari juſſit. Iurgia autem ſub patre venūdata rap

Titi ortus & educatio.

nar

narum cupidum, unde Neronẽ cuncti vocantes opinãrẽſque ſummam rerũ nactũ, graviter acceperant. Sed hæc in melius converſa, adeò ei immortalẽ gloriã cõtulere, ut deliciæ atq; amor humani generis appellaretur. Deniq; ut ſubiit pondus regium, Berenicem nuptias ſuas ſperantem regredi domum, & enervatorum greges abire præcepit: quo facto, quaſi ſignum protulit mutatæ intemperantiæ. Dehinc cùm donata, conceſſave à prioribus principibus firmare inſequẽtes ſolerẽt: ſimul ut imperiũ dedit, talia poſſidentibus edicto ſponte cavit, vel conceſſit. Quadam etiam die, recordans veſperi, nihil ſe cuiquã præſtitiſſe, venerãdo cœleſtique dicto, *Amici*, ait, *perdidimus diem*: qui erat magnificæ liberalitatis. Clementiam verò uſque eo perduxit, ut ãpliſſimi ordinis duo, cùm adverſus eum conjuraſſent, neque abnuere cogitatũ ſcelus quirẽt: monuerit primò, pòſt deductos in ſpectaculum ſe utrínque aſſidere juſſerit: petitóque ex ĩduſtria mirmillonum, quorum pugnæ viſebantur, gladio, quaſi ad explorandam aciẽ, uni atque alteri cõmiſerit: quibus perculſis, & conſtantiam mirantibus diceret, Videtiſne *poteſtates fato dari*, fruſtràque tẽtari facinus potiundi ſpe, vel amittendi metu? Fratrum quoque Domitianum parantẽ inſidias militumque animos ſollicitantẽ, flens ſæpius obteſtatus eſt, ne parricidio adſequi cuperet, quod & ſe volente eſſet obventurum ei, etiam haberet, cùm ſit particeps poteſtatis. Hujus tempore mons Veſuvius in Campania ardere cœpit, incendiumque Romæ ſine nocturna requie per triduum fuit: lues quoque quanta vix unquã antea fuit. Quibus tamen malis nonnullis vexatis, pecunia propria ſubvenit cunctis remediorum generibus: nũc ægrotantes per ſemetipſum reficiens, nunc conſolans ſuorum mortibus afflictos. Vixit annos quadraginta unum, & in eodem, quo pater apud Sabinos agro, febre interiit. Hujus mors, credi vix poteſt quantum luctus urbi, provĩciiſque ĩtulerit, adeò ut eum delicias publicas, ſicut diximus, appellantes, quaſi perpetuo cuſtode orbatum terrarum orbem deflerent.

Deliciæ humani generis.

Poteſtates fato datur.

Incendium Veſuvii.

DOMITIANUS.

DOmitianus & Domicillæ libertæ filius germanus Tyti, imperavit annis 15. Iſte primò clementiam ſimulans, neq; adeo iners, domi belliq; tolerantior videbatur: idcircóque Cattos Germanóſq; devicit; jus æquiſſimè dixit. Romæ multa ædificia vel cœpta, vel à fundamentis conſtruxit: bibliothecas incendio conſumptas, petitis undiq; præſertim Alexandria exẽplis, reparavit. Sagittarũ tam doctus fuit, ut inter patentes digitos extentæ manus viri procul poſiti ſpicula tranſvolarent. Dehinc atrox cædibus, bonorum ſupplicia agere cœpit, ac more Caligulæ dominũ ſeſe, deúmq; dici coëgit, ſignáſq; ridiculè remotis omnibus muſcarũ agmina perſequebatur: furens libidine cujus fœdum exercitium Græcorũ lingua κλινοπάλην vocabat. Hinc percunctanti cuidam, quiſquamnè in palatio eſſet? reſponſum eſt, Ne muſca quidem. His ejus ſævitiis ac maximè injuria verborum, quaſi ſe ſcortum vocari dolebat accenſus Antonius, curans Germaniam ſuperiorem, imperium corripuit. Quo per Nurmaniũ Appium acie ſtrato, Domitianus longè deterior in omne hominum genus, etiam in ſuos, ferarum more, graſſabatur. Igitur metu crudelitatis, & conſcientiæ ſuæ cõjuravere plerique ĩpulſoribus Parthenio procurãte cubiculum, & Stephano: & cum ob fraudem interceptæ pecuniæ, ſupplicium ſuſpectante Clodiano, adſcita etiã in conſilio tyranni uxore Domitia, ob amorem Paridis hiſtrionis à principe cruciatus formidante. Domitianũ multis vulneribus cõfodiũt, poſt annum 5. & 40. vitæ. At Senatus gladiatoris funus efferri, radendúmque nomẽ decrevit. Hujus tempore ſeculari ludi celebrati ſunt.

Domitianus peritia in ſagittando.

κλινοπάλης.

COCCEIUS NERVA.

HActenus Romæ, ſeu per Italiam orti imperium rexere, hinc advenæ: unde compertum eſt, urbem Romam externorum virtute creviſſe. Quid enim Nerva prudentius aut moderatius? quid Trajani divinius? quid præſtantius Adriano? Cocceius Nerva oppido Narnienſi genitus, imperavit menſes 13. dies 10. Iſte cùm imperiũ ſuſcepiſſet, mox ſummè retento, vivere atq; aſſore Domitianum, annum, perinde trepidavit, ut colore mutato, verbis amiſſis, vix conſiſteret: ſed à Parthenio confirmatus, recepta fiducia ad ſolēne delinimentum converſus eſt. Qui cùm in curia à ſenatu gratanter acceptus eſſet, ſolus ex omnibus Arrius Antoninus, vir acer, eiq; amiciſſimus, conditionem imperantium prudētèr exprimens, amplexus eum gratulari ſe ait, Senatui & populo provinciiſque ipſi autem nequaquam: cui ſatius fuerat malos ſēper principes eludere, quàm tanti oneris vim ſuſtinentem, non moleſtiis modò & periculis ſubjici, ſed famæ etiã inimicorũ pariter & amicorum, qui cùm ſe mereri omnia præſumunt, ſi quicquam non extorſerunt, atrociores ſunt ipſis quoq; hoſtibus. Iſte quicquid anteà pœnæ nomine tributis acceſſerat, ĩdulſit: afflictas civitates relevavit: puellas puerósq; natos parentibus egeſtoſis, ſumptu publico per Italiæ oppida ali juſſit. Hic ne acceſſus malevolorũ terreretur, Iunii Mauricii cōſtantis viri dicto ità admonetur. Qui convivio familiari adhibitus, cùm Veientonem conſulari honore functum quidem, apud Domitianũ tamen multos occultis criminationibus perſecutũ, adeſſe vidiſſet, inter colloquia mentione Catulli facta calumniatoris præcipui, dicente Nerva, Quid nunc faceret, ſi Domitiano ſupervixiſſet? Nobiſcum, inquit Mauritius cœnaret. Hic jurgiorum diſceptator & ſcientiſſimus & frequens fuit. Calphurnium Craſſum, promiſſis ingẽtibus animos militum pertentantem, detectum, confeſſumq; Tarentum cum uxore removit, patribus lenitatem ejus increpantibus. Cúmq; interfectores Domitiani ad exitium poſceretur tantùm eſt conſternatus, ut neque vomitũ neque impetum ventris valuerit differre. Et tamen vehementer obſtitit, dictitans, *Æquius eſſe mori, quàm autoritatem imperii fœdare*, proditis potentiæ ſumendæ auctoribus. Sed milites neglecto principe, requiſitos Petronium uno ictu, Parthenium verò, demptis prius genitalibus, & in os conjectis, jugulavere: redempto magnis ſumptibus * Caſperio, qui ſcelere eram truci inſolentior, Nervã compulit referre apud populum gratias militibus quia peſſimos, nefandóſq; omnium mortalium peremiſſent. Hic

Mar. i-
tem Plin.

Trajanum in liberi locum, inq; partem imperii adoptavit: cum quo tribus vixit menſibus. Qui dum ſuggerente ira, nocte voce quàm maxima contra quendam, Regulum nomine, inclamaret, ſudore correptus eſt. Eo die quo interiit, ſolis defectio facta eſt.

Optime eſſe M. Regulo, quum ſit ſemper bipedum omnium nequiſſimum vere.

ULPIUS TRAJANUS

Ulpius Trajanus ex urbe Tudertina, Ulpius ab avo dictus, Trajanus à Trajo paterni generis autore, vel de nomine Trajani patris ſic appellatus, imperavit annis viginti. Iſte talem ſe reipublicæ præbuit, qualem vix ægreq; exprimere valuerunt ſummorum ſcriptorum miranda ingenia. Hic imperium apud Agrippinam, nobilem Galliæ coloniam, ſuſcepit, habens diligentiam in re militari, in civilibus lenitatem, in ſublevandis civitatibus largitionem. Cumq; duo ſint, quæ ab egregiis principibus expectentur, *Sanctitas domi, in armis Fortitudo, utrobiq; prudentia*, tantus erat in eo maximarum rerum modus, ut quaſi temperamento quodam virtutis miſcuiſſe videretur, niſi quia cibo vinoq; paululum deditus erat: liberalis in amicos, & tanquã vitæ conditione par ſocietatibus perfrui. Hic ob honorem * Suræ, ſtudio cujus imperium abripuerat, lavacra condidit. De quo ſupervacaneũ videtur cuncta velle nominatim promere, cùm ſatis ſit excultum atq; emendatum dixiſſe. Fuit enim patiens laboris, ſtudioſus optimi cujuſq; ac bellicoſi, magiſq; ſimpliciora ingenia, aut eruditiſſimos, quamvis ipſe parcæ eſſet ſcientiæ, moderateq; eloquẽs, diligebat. Juſtitiæ verò, ac juris humani divinique tã repertor novi, quàm inveterati cuſtos. Quæ omnia eò majora videbantur, quoniã permultos atque atroces tyrãnos perdito atq; proſtrato ſtatu Romano, in remedium tantorum malorum divinitùs credebatur opportunè datus, uſque eò, ut adventus imperii ejus pleraque mirifica denuntiaverint. In queis præcipuum cornicem è faſtigio Capitolii Atticis ſermonibus effatam καλῶς ἔσται. Hujus exuſti corporis cineres relati Romã, humatiq; Trajani foro ſub ejus colũna, & imago ſuperpoſita, ſicuti triumphantes ſolent, in urbem invecta ſenatu præeunte, & exercitu. Eo tempore

Agens annum 42. Agrippinæ.

*Licinii

multo

ultò perniciosius, quam sub Nerva Tyberis inundavit,
agna clade ædium, & terræ motus gravis per provin-
ias multas, atróxq; pestilentia, famésque, & incendia
cta sunt. Quibus omnibus Trajanus per exquisita re-
edia plurimum opitulatus est: statuens ne domorum
titudo 60. superaret pedes: ob ruinas faciles, & sump-
s, si quando talia contingerent, exitiosos. Unde meri-
ò *Pater Patriæ* dictus est. Vixit annos 64.

Lex ædificatoria.

ÆLIUS ADRIANUS.

ÆLius Adrianus stirpis Italicæ, Ælio Adriano Tra-
jani principis consobrino Adriæ orto genitus: quia
oppidum agri Piceni, etiam mari Adriatico nomen de-
it. Imperavit annis duodecim. Hic Græcis literis impen-
ius eruditus, à plerisq; Græculus appellatus est. Atheni-
nsium studia, moresq; auxit, potitus non sermone tan-
um, sed & cæteris disciplinis canẽdi, medendiq; scientia
usicus, geometra, pictor, fictor, æmulatórq; ex ære vel
armore proximè Polycletos, & Euphranoras. Proinde
mnino ad ista *effectus, ut elegantius nunquàm, rarò
uicquam humanæ res expertæ videantur, memor suprà
uàm cuiquam credibile est, locos, negotia, milites absẽ-
es quoq; nominibus recensere, rem immensi laboris.
Quippe qui provincias omnes pedibus circumierit, agmẽ
omitantium prævertens, cum oppida universa restitue-
et, augeret ordinibus. Namq; ad specimen legionum
ilitariũ fabros, perpendiculatores, architectos, genusq;
unctum extruendorum mœnium, seu decorandorum in
ohortes centuriaverat. Varius, multiplex, multiformis
d vitia atq; virtutes, quasi arbiter genitus, impetum
entis quodã artificio regens: ingenium invidum, triste
ascivum, & ad ostẽtationẽ sui insolens callidè regebat.
ontinentiam, facilitatem, & clementiã simulans, con-
raq; dissimulans ardorem gloriæ quo flagrabat, acerri-
us ad lacessendum pariter & respondendũ, seriis, joco,
aledictis: referre carmen carmini, dictum dicto: pror-
us ut meditatum crederes adversus omnes. Hujus uxor
abina, dum propè servilibus ĩjuriis afficitur, ad mortẽ
oluntariã cõpulsa: quæ palàm jactabat, quàm ĩmane

† effectus

Uno tempore scripsit, dictavit, audivit, & cum amicis fabulatus est Spartianus

ingenium perpoliſſet: & elaboraſſe, ne ut eo huma
generis pernicies gravidaretur. Hic morbo ſubtercut
rico, quem diu placidè pertulerat, victus dolore, arden
impatiénſq; plures è ſenatu extinxit. A regibus mult
pace occultis muneribus impetrata, jactabat tamen pl
ſe otio adeptum, quam armis cæteros. Officia ſane pu
lica & Palatina, necnòn militiæ, in eam formam ſtatu
* 72 quæ paucis per Conſtantinum immutatis hodie perſev
rant. Vixit annos * 62. Dehinc miſerabili exitu conſump
*Eventus miſerabilis tus eſt, cruciatu membrorum ferè omnium confectus, i
tantum, ut ſeſe interficiendum miniſtrorum fidiſſim
precans offerret: ac ne in ſemetipſum ſæviret, cuſtodi
chariſſimorum ſervaretur.

ANTONIUS PIUS

*T. Aurelius Fulvius, Boionius, Antoninus Pius.

ANtonius Fulvius, ſeu Boionus, dictus poſteà etiam
Pius cognominatus eſt, imperavit annis 23. Iſte a
Adriano in filium adoptatus, cujus gener fuerat, tant
bonitatis in principatu fuit, ut haud dubiè ſine exempl
vixerit: quamvis eum Numæ contulerit ætas ſua, cu
orbem terræ nullo bello per annos 23. autoritate ſo
la rexerit: adeò trementibus eum atque amantibus cun
ctis regibus, nationibuſq; & populis, ut parentē, ſeu pa
tronum magis, quàm dominum, imperatorem verè puta
rent, omnéſque uno ore in cœleſtium morem propitium
optantes, de controverſiis inter ſe judicem, poſceren
Quinetiam Indi, Bactri, Hyrcani legatos miſêre, juſtiti
tanti imperatoris comperta, quam ornabat vultu ſeren
& pulchro, procerus membra, decenter validus. Priuſ
quàm ſalutandus prodiret, deguſtans panis aliquantul
ne frigeſcente circum præcordia per jejunium ſangui
viribus exceſſis interciperetur, eóq; actuum publicoru
laboribus minimè ſufficeret: quæ incredibili diligenti
ad ſpeciem optimi patris familiâs exequebatur, appet
tia gloriæ carens & oſtentatione: adeò manſuetus, ut in
ſtantibus patribus, ad eos qui contra eum conjuraveru
perſequendos, compreſſerit quæſtionem: præfatus, ne
eſſe non eſſe ſceleris ſemetipſum cupidos pertinaci
indagari, ne ſi plures reperirentur, quantis odio eſſe

Inch

elligeretur. Igitur cum esset annorum 92 apud Lo-
us villa propria, millibus passuũ 12. ab urbe, febri pau-
rum dierum post tres atq; viginti annos imperii con-
mptus est: ob cujus honorem templa sacerdos, atque
finita alia decreta sunt. Usq; eò autem mitis fuit, ut
m ob inopiæ frumentariæ suspicionem lapidibus à
be Romana perstringeretur, maluerit ratione expo-
s placare, quàm ulcisci seditionem.

Satius enim putavit unum civem servare, quàm mille hostes perdere. Spart.

M. ANTONIUS

MArcus autem Antonius imperavit annis 18. Iste vir-
tutum omnium, cælestisq; ingenii extitit, ærumnisq;
blicis quasi defensor objectus est. Etenim nisi ad illa
mpora natus esset, profectò quasi uno lapsu ruissent
nia status Romani. Quippe ab armis quies nusquam
at, perq; omnem Orientem Illyricum, Italiam, Galli-
q; bella fervebant, terræmotus non sine interitu civi-
tum, inundationes fluminum, lues crebræ, locustarum
ecies agris infestæ; prorsus ut propè nihil quo summis
goribus atteri mortales solent, dici, seu cogitari queat,
od non illo imperante sævierit: Credo divinitus at-
ibutum, ut dum mundi lex seu natura aliunde quid ho-
inibus incognitum gignit, rectorum consiliis tanquam
edicinæ remediis, leniatur. Is propinquum suum Luci-
m Annium Verum, ad imperii partem novo benevo-
ntiæ genere adscivit. Qui Verus inter Altinum atque
oncordiam iter faciens, ictu sanguinis, quem morbum
æci ἀποπληξίν vocant, undecimo imperii anno extin-
s est: carminum, maximè tragicorum studiosus, inge-
i asperi, atque lascivi.

M. ANTONINUS.

Ost cujus obitum M. Antoninus rempub. solus tenuit
à principio vitæ tranquillissimus, adeò ut ab infantia
ultum nec ex gaudio, nec ex mœrore mutaverit; philo-
phiæ studiens, literarumq; Græcarum peritissimus. Hic
misit viris clarioribus ut convivia eodem cultu, quo
se, & ministris similibus exhiberent. Hic cum ærario
hausto, largitiones, quas militibus impenderet, non
beret, neq; indicere provincialibus, aut senatui aliquid
vellet

Cognomento Philosophus dicitur.

vellet iſtrumētorum regii cultus, facta ī foro Traja
ſectione, diſtraxit vaſa aurea, pocula cryſtallina & mu
rhina, uxoriam ac ſuam ſericam & auream veſtem, mul
ornamenta gemmarum: ac per duos continuos menſ
venditio habita eſt, multumq; auri redactum. Poſt vict
riam tamen emptoribus pretia reſtituit, qui redde
comparata voluerunt. Moleſtus nulli fuit, qui maluit ſ
mel empta retinere. Hujus tempore Caſſius tyrannid
arripiens extinctus eſt. Ipſe anno vitæ 49. apud Bend
bona morbo conſumptus eſt. De ejus nuntio Rom
pervecto, confuſa luctu publico urbe, Senatus in cu
veſte tetra indutus, lacrymans convenit: & quod d
Romulo ægrè creditum eſt, omnes pari cōſēſu præſum
ſerunt Marcum cœlo receptum eſſe: ob cujus hono
templa, columnæ, multaque alia decreta ſunt.

COMMODUS.

AUrelius Commodus M. Antonii filius, Antoni
& ipſe dictus, imperavit annis 13. Hic qualis futur
eſſet, in ipſo primordio oſtendit. Nam cùm in ſupre
moneretur à parente, attritos jam Barbaros, ne permi
ret vires recipere, reſpondit, Ab incolumi, quamvis pa
latim, negotia perfici poſſe, à mortuo nihil. Sævior o
nibus libidine atq; avaritia, crudelitate, nulli fidus, m
giſq; in eos atrox, quos ampliſſimis honoribus, doniſq
ingentibus extulerat. In tantum depravatus, ut gladi
toriis armis ſæpiſſimè in amphitheatro dimicare
Huic Marcia generis libertini, forma tamen, meretric
que artibus pollens, cùm animum ejus penitus devin
ſet, egreſſo è balneo, veneni poculum obtulit. Ad ex
mum ad immiſſo validiſſimo palæſtrita, compreſſis f
cibus expiravit, anno vitæ triceſimo ſecundóque.

Hellis Deorum perricida ſententia.

Lamprid.

HELVIUS PERTINAX.

HElvius Pertinax imperavit dies 85. Iſte coactus i
peravit repugnanſq; ſuſcipiens, tale cognomen
ſortitus eſt. Origine gentis ſordida, præfecturam u
agens, imperator effectus ſcelere Juliani multis vuln
bus, obtruncatur, annos natus 7. atque 50. Hujus ca
tota urbe circumvectum eſt. Hoc exitu obiit vir ad

Sexagenarius major ad imperiū acceſſit.

ma

[illegible] conversationis exemplum per laboris genera universa absumptum, provectus eò, ut *fortunæ* vocaretur *pila*. Nā libertino genitus patre apud Ligures, in agro squalido Lolli Gentiani, cujus ī præfectum quoq; cliētem se esse libentissimè fatebatur. Fuit doctus literatū, quæ à Grammaticis traduntur, blandus magis q̃ beneficus: unde eū græco nomine χρηστολόγον appellavere. Nūquam ījuriâ acceptâ ad ulciscendū ductus: amabat sīplicitatē: communē se affatu, cōvivio, īcessu præbebat. Huic mortuo divi nomen decretum est: ob cujus laudē ingeminatis adusq; defectum applausibus clamatū est: *Pertinace imperante securi viximus, neminem timuimus, patre pio, patre senatus, patre omnium bonorum.*

Fortunæ pila.

Chresto-logus.

DIDIUS JULIANUS.

Didius Julianus ortu Mediolanēsis, īperavit mēsibus 7. Vir nobilis, jure peritissimus, factiosus, præceps, regni avidus. Hoc tēpore Niger Pescēninus apud Antiochiā, in Pānonia Sabaria Septimius Severus creātur Augusti: ab hoc Severo Julianus in abditas palatii balneas ductus, extenta damnatorum modo cervice, decollatur, caputque ejus in Rostris ponitur.

SEPTIMIVS SEVERUS.

Septimius Severus imperavit annis 18. Hic * Pescēnium interemit, hominem omnium turpitudinum. Sub eo etiam Albinus, qui in Gallia se Cæsarē fecerat, apud Lugdunum occiditur. Hic Severus filios suos successores suos reliquit, Bassianum & Getam. Hic ī Britannia vallū per 32. passuū millia à mari ad mare deduxit. Fuit bellicosissimus omnium qui ante eū fuerūt. Acer ingenio, ad omnia, quæ intendisset, in finē perseverans. Benevolentia quò īclinasset mirabili ac perpetua: ad quærendum diligens, ad largiendum liberalis, ī amicos, inimicósq; vehemens. Quippe qui Lateranum, Chilonem, Anulinum, Bassum, cæterósq; alios ditaret ī ædibus quoq; memoratu dignis, quarum præcipuas videmus, Parthorum quæ dicūtur ac Laterani. Hic nulli in dominatu suo permisit honores venūdari: Latinis literis sufficienter īstructus, Punica eloquētia promptior, quippe

* Pescennium.

Herodian. lib. [illegible]

quippe genitus apud Lepcim provinciæ Africæ. Is dum membrorum omnium, maximè pedum dolorem pati nequiret, veneni vice, quod ei negabatur, cibum gravis ac plurimæ carnis aviditis invaſit: quem cum conficere non poſſet, cruditatem paſſus, expiravit. Vixit annos 70.

Avum pedibus æger, *que ad ſenectutem. Spart.

ANTONIUS CARACALLA.

Aurelius Antonius Baſſianus Caracalla, Severi filius, Lugduni genitus, imperavit ſolus annis 6. Hic Baſſianus ex avi materni nomine dictus eſt. At cùm è Gallia veſtem plurimam devexiſſet, talarésq; caracallas feciſſet, coëgiſſetque plebē ad ſe ſalutandum indutam talibus introire, de nomine hujuſce veſtis Caracalla cognominatus eſt. Hic fratrem ſuum Getam peremit. Ob quam cauſam furore pœnas dedit Dirarum inſectatione, quæ non immeritò *ultrices* vocantur: à quo pòſt furore convaluit. Hic corpore Alexandri Macedonis conſpecto, Magnum atque Alexandrū ſe juſſit appellari, aſſentantium fallaciis eò perductus, uti truci fronte, & ad lævum humerū converſa cervice, quod in ore Alexandri notaverat, incedens, fidem vultus ſimillimi perſuaderet ſibi. Fuit impatiens libidinis, quippe qui novercam ſuā *duxit uxorem. Cùm Carris iter faceret: apud Edeſſam ſecedens,† ad officia naturalia, à milite, qui quaſi ad cuſtodiam ſequebatur, interfectus eſt. Vixit annis ferè triginta. Corpus ejus Romam relatum eſt.

Diræ ultrices.

*Juliam. † Adverſicam levandam. Alii 43. an. utriſq; ſcribunt.

OPILIUS MACRINUS & DIADUMENUS.

Macrinus cum Diadumeno filio ab exercitu imperatores creati, imperaverunt menſes 14. ab eodem exercitu obtruncantur, pro eo quia Macrinus militarem luxuriam, ſtipendiaque profuſiora comprimeret.

AVRELIVS HELIOGABALVS.

Aurelius Antonius Varius, idem Heliogabalus dictus, Caracallæ ex Semea conſobrina occultè ſtuprata filius, imperavit biennio & menſibus 8. Hujus matris Semeæ avus Baſſianus nomine fuerat * Solis ſacerdos. Is cùm Romā ingenti militū & ſenatus expectatione veniſſet, probris ſe omnibus contaminavit, Cupiditatē ſtupri quā adſequi naturæ defectis nondum poterat

Varius, quòd vario ſemine natus, *Jove

in ſe convertens, muliebri nomine Baſſianam, ſe pro Baſſiano juſſerit appellari. Veſtalem virginem quaſi matrimonio jungens ſuo, abſciſſiſque genitalibus, matri ſe Magnæ ſacravit. Hic Marcellum qui poſt Alexander eſt dictus, conſobrinum ſuum Cæſarem fecit. Ipſe tumultu militari interfectus eſt. Hujus corpus per urbis vias more canini cadaveris à milite tractum eſt, militari cavillo appellantium, *Indomitæ & rabidæ libidinis catulam*. Noviſſimè cùm Anguſtam foramen cloacæ corpus minimè receperat, uſq; ad Tiberim deductum, adjecto pōdere, ne unquam emergeret, in fluvium projectum eſt. Vixit annis 16. atque ex rebus, quæ acciderant, Tiberinus Tractitiuſque appellatus eſt.

Per pontem Æmilium cum matre Soæmide.

SEVERUS ALEXANDER

Severus Alexander imperavit annis. 12. Hic bonis reipublicæ fuit ærumnoſus. Sub hoc imperante Taurinus Auguſtus effectus eſt. Ob timorem ipſe ſe Euphrati fluvio objecit. Tunc etiam Maximinus regnum arripuit, pluribus de exercitu corruptis. Alexāder verò cùm deſeri ſemet à ſtipatoribus vidiſſet, matrem ſibi cauſam fuiſſe mortis exclamans, accurrenti percuſſori, obvoluto capite, cervices ſuas validè compreſſas præbuit anno vitæ * 26. Hujus mater Mammæa eò filium coëgerat, ut illa ipſa, quamvis permodica, ſi menſæ, prandióq; ſupereſſent, convivio reponerentur.

* 29.

JULIUS MAXIMINUS

Julius Maximinus Thrax è militaribus, imperavit annis 3. Is dum perſequitur pecunioſos, inſontes pariter, noxióſq;, apud Aquileiam, ſeditione militum diſcerptus eſt, unà cum filio, conclamantibus cunctis militari joco, *Ex peſſimo genere ne catulum habendum*. Hujus imperio duo Gordiani pater & filius principatum arripiẽtes, unus poſt unum interiere. Pari etiam tenore Pupianus & Balbinus regnum invadentes perempti ſunt.

GORDIANUS.

Gordianus nepos Gordiani ex filia, ortus Romæ clariſſimo patre, imperavit annis 6. Apud Cteſiphontem, à Philippo præfecto prætorio, accenſis in ſeditionẽ militibus occiditur, āno vitæ 20. Corpus ejus propè fines Romani, Perſicique imperii poſitum, nomen loco dedit, *Sepulchrum Gordiani.*

Alii 22.

PHILIPPUS.

Marcus Julius Philippus īperavit annis 5. Veronæ ab exercitu īterfectus eſt, medio capite ſupra ordines dentium præciſo. Filius autē ejus Gallus Iulius Saturninus, quē potentiæ ſociaverat, Romæ occiditur, agens vitæ annos 12. adeò ſeveri & triſtis animi, ut jā tum à quinquēni ætate, nullo prorſus cujuſquam cōmento ad ridēdū ſolvi potuerit: patrémque ludis ſecularibus petulantiùs cachinnantē, quanquam adhuc tener, vultu notaverit averſato. Is Philippus humillimo ortus loco fuit, patre nobiliſſimo, latronum ductore.

Milleſimus annus ab urbe condita.

DECIUS.

Decius è Pannonia Bubalia natus, imperavit mēſes 30. Hic Decium filium ſuū Cæſarem fecit: vir animis cūctis virtutibuſque inſtructus, placidus & cōmunis domi, ī armis promptiſſimus. In ſolo barbarico īte confuſus turbis, gurgitē paludis ſummerſus eſt: ita u nec cadaver ejus potuerit īveniri. Filius verò ejus bello extinctus eſt. Vixit annos quinquaginta. Hujus tēporibus, Valens Lucinianus imperator effectus.

Aſſecti martyrio Fabianus & Cornelius pontifices Rom.

VIRIUS GALLUS.

Virius Gallus cum * Voluſione filio imperaveru annos 2. Horum temporibus Hoſtilianus Perpē à Senatu imperator creatus, nec multò pòſt peſtilēti conſumptus eſt. Sub his etiam Æmilianus in Mœſia i perator effectus eſt: contra quem ambo profecti, ap Interamnem ab exercitu ſuo cæduntur, āno ætatis p ter 7. circiter & 40. creati in inſula Menynge, quæ n Girba dicitur: Æmilianus verò mēſe 4. dominatus, ap Spoletum ſive Pōtem, quē ab ejus cæde Sanguinar um accepiſſe nomen ferunt, inter Ocriculū, Narniā que, & Spoletum, & urbem Romam regione media p ſitum. Fuit autem genere Maurus, pugnax, nec tam præceps. Vixit annos 4 minus 50.

** Voluſiano & menſibus octo.*

LIC

LICINIVS VALERIANUS.

Licinius Valerianus cognomēto Colobius, imperavit annis 15. parentibus ortus ſplendidiſſimis, ſtolidus tamen & multum iners, neq; ad uſum aliquem publicum officio, conſilio, ſeu geſtis accommodatus. Hic filium ſuū Galienum Auguſtum fecit. Galienſq; filium Cornelium Valerianum Cæſarem. His imperantibus, Religianus in Mœſia, Caſſius Labienus poſthumus ĩ Gallia, Galieni filio interfecto, imperatores effecti ſūt. Pari modo Ælianus apud Moguntiam, cùm in Ægypto Æmilianus, apud Macedonas Valens, Mediolani Aureolus dominatū invaſere. Valerianus verò in Meſopotamia bellum gerens, à Sapore, Perſarum rege, ſuperatus, mox etiam captus eſt: apud Parthos ignobili ſervitute conſenuit. Nam quamdiu vixit, rex ejuſdē provinciæ incurvato eo, pedē cervicibus ejus imponens, equum aſcendere ſolitus erat

GALIENUS.

Galienus quidem in locum Cornelii filii ſui, Saloninum alterum filium ſubrogavit, amori diverſo pellicum deditus, Saloninæ conjugis & concubinæ, quam per pactionem conceſſâ parte ſuperioris Pannoniæ, à patre Marcomannorum rege, matrimonii ſpecie ſuſceperat, Pipam nomine. Noviſſimè adverſus Aureolum profectus eſt. Quem cùm apud Pontem, qui ex ejus nomine Aureolus appellatur, obtentum, detruſumq; Mediolanum obſidet, ejuſdem Aureoli commento à ſuis interiit. Regnavit annos 15. cum patre 7. & ſolus 8. vixit annos 50.

60 an. [illegible] mortuus eſt.

Nec in- [illegible] tegtio,

CLAUDIUS.

Claudius imperavit annis 2. Hunc pleriq; putant Gordiano ſatū, dum * alii Licenſa muliere matura inſtitueretur ad uxorē. Hic Claudius Galieni morientis ſententia imperator deſignatus, ad quem Ticini poſitum per Gallonium Baſilium indumenta regia direxerat, extĩctóq; à ſuis Aureolo receptis regionibus, adverſum * aucum Alamannorum haud procul à lacu Benaci dimicans tantam multitudinē fudit, ut ægri pars dimidia ſuperfuerit. Hic diebus Victorinus regnum cepit. Claudius verò cùm ex fatalibus libris, quos inſpici præceperat, cognoviſſet

* ali.

* Acior: Priscus G [illegible] arma im-perii capto-preſſio.

viſſet, ſententiæ in ſenatu dicendæ, primis morte remediũ deſiderari. Pomponio Baſſo, qui tunc erat, ſe offerente, ipſe vitam ſuā, haud paſſus reſponſa fruſtrari, dono reip. dedit, præfatus neminē tanti ordinis, primas habere ipſū Imper. Ea res ſic erat cunctis grata, ut nō divi vocabulo modò, ſed ex auro ſtatuā prope ipſum Jovis ſimulacrum, atque in curia imaginem auream proceres ſacraverint.

QUINTILIUS.

17. Dies. Huic ſucceſſit frater ejus Quintilius. Is paucis diebus imperium tenens, interemptus eſt.

AURELIANUS.

Aurelianus genitus patre mediocri, & ut quidam ferunt, Aurelii clariſſimi Senatoris colono, inter Daciam & Macedoniam: imperavit annos 5. Iſte haud diſſimilis fuit Magno Alexandro, ſeu Cæſari Dictatori. Nā Romanam urbē triennio ab invaſoribus receptavit, cùm Alexander annis 13 per victorias ingentes ad Indiā pervenerit, & C Cæſar decennio ſubjecerit Gallos, adverſū cives quadriennio cōgreſſus. Iſte in Italia tribus præliis victor fuit, apud Placentiam, juxta amnem Metaurum, ac fanū Fortunæ, poſtremò Ticinenſibus in campis. Hujus tempore apud Dalmatas Septimius imperator effectus, mox à ſuis obtrūcatur. Hoc tempore in urbe Roma monetarii rebellârunt, quos Aurelianus victor ultima crudelitate compeſcuit. Iſte primus apud Romanos diadema capiti innexuit, gēmiſq; & aurata omni veſte, quod adhuc ferè incognitū Romanis moribus videbatur, uſus eſt. Hic muris validioribus & laxioribus urbē ſepſit. Porcinæ carnis uſum populo inſtituit. Hic Tetricum, qui imperator ab exercitu in Galliis effectus fuerat correctorē Lucaniæ provexit, aſpergēs hominē eleganti joco, Sublimius habendū regere aliquā Italiæ partē, quàm trans Alpes regnare. Noviſſimè fraude ſervi ſui, qui ad quoſdā militares viros amicos ipſius, nomina pertulit adnotata, falsò manū ejus imitatus, tanquam Aurel. ipſos pararet occidere, ab iiſdē interfectus eſt in itineris medio, quod inter Conſtantinopolim & Heracleam eſt. Fuit ſævus & ſanguinarius, & trux omni tēpore, etiā filii ſororis interfector. Hoc tempore 7. mēſibus inter regni ſpecies evēn.

Manu ſuppoſit.

TACITUS.

Tacitus poſt hunc ſuſcepit imperium, vir egregiè moratus, qui ducentiſſimo imperii die apud Tarſum febri moritur.

Caput imperat non pedes.

FLORIANUS.

Huic ſucceſſit Florianus. Sed cùm magna pars exercitus equitantium Probum militiæ peritum legiſſet, Florianus dierum 60. quaſi per ludum īperio uſus, inciſis à ſemetipſo venis, effuſo ſanguine conſumptus eſt.

Taciti frater.

PROBUS.

Probus genitus patre agreſti, hortorum ſtudioſo Dalmatio ſanguine, imperavit annis 6. Iſte Saturnium in Oriente, Proculum, & Bonoſum Agrippinæ imperatores effectos, oppreſſit. *Vineas Gallos & Pannonios habere permiſit; Opere militari *Almum montem apud Syrmium, & Aureum apud Mœſiam ſuperiorem vineis conſeruit. Hic Syrmio in turri ferrata occiditur.

Ob præclariſſimam victoriam occiditur; nam fere [illegible] militibus, cùm hoſtes deſſent.

† Vites.

† Almam Vopiſc. legit.

CARUS.

Carus Narbone natus, imperavit an. 2. Iſte confeſtim Carinum, & Numerianum Cæſares fecit. Hic apud Cteſiphonta ictu fulminis interiit, Numerianus quoq; filius ejus, cùm oculorū dolore correptus ī lecticula veheretur, īpulſore Apro, qui ſocer ejus erat, per inſidias occiſus eſt. Cùm dolo occultaretur ipſius mors, quouſq; Aper invadat imperiū, fœtore cadaveris, ſcelus eſt proditum. Hinc Sabinus Julianum invadens imperium, à Carino in campis Veronenſibus occiditur. Hic Carinus ſe ſceleribus inquinavit, plurimos innoxios criminibus occidit; matrimonia nobiliū corrupit: condiſcipulis quoque qui traxaverūt eum in auditorio verbi fatigatione, perniciosus fuit. Ad extremum trucidatur ejus præcipuè Tribuni dextera, cujus dicebatur conjugem polluiſſe.

Capitale ſera fuit, ultra Cteſiphontem [illegible]. Vopiſc.

DIOCLETIANUS.

Diocletianus Dalmata, Amilini ſenatoris libertinus, matre pariter atq; oppido nomine Dioclea, quorum vocabulis, donec imperium ſumeret, Diocles appellatus. Ubi orbi Romani potentiam cepit, Graiū nomen in Romanū morem convertit. Imperavit an. 25. a Maximianū

Auguſtum effecit, Conſtantium & Galerium Maximianum cognomento Armentarium, Cæſares creavit, tradens Conſtantio Theodoram Herculii Maximiani privignam abjecta uxore priori. Hoc tempore Carauſio in Galliis, Achilleus apud Ægyptum Julianus in Italia imperatores effecti, diverſo exitu periere. E quibus Julianus acto per coſtas pugione, in ignem abjecit ſe. Diocl. verò apud Nicomediam ſponte imperiales faſces relinquens, in propriis agris conſenuit. Qui dum ab Herculio atq; Galerio ad recipiendū imperiū rogaretur, tanquā peſtem aliquā deteſtans, in hunc modū reſpondit. Utinam Salonæ poſſetis viſere holera noſtris manibus inſtituta, profectò nunquam iſtud tentandum judicaretis. Vixit an. 68. ex queis cōmuni habitu propè novem egit. Morte conſumptus eſt, ut ſatis patuit, per formidinem voluntariam. Quippe cum à Conſtantino atq; Licinio vocatus ad feſta nuptiarum, per ſenectam, quo minus intereſſe valeret, excuſaviſſet, reſcriptis minacibus acceptis, quibus increpabatur Maxentio faviſſe, ac Maximino favere, ſuſpectans necem dedecoroſam, venenū dicitur hauſiſſe. His diebus Conſtantius Conſtantini pater, atq; Armentarius, Cæſares Auguſti appellantur. Creatis Cæſaribus Severo per Italiam, Maximini Galerii ſororis filio per Orientem, eodémq; tempore Conſtantinus Cæſar efficitur. Maxentius imperator in villa 6. millibus ab urbe diſcreta itinere Lavicano: dehinc Licinius Auguſtus efficitur, pariq; modo Alexander apud Carth. Imperator fit; ſimiliſq; modo Valens Imperator creatur, quorū exitus iſte fuit: Severus ab Herculio Maximiano Romæ intra tabernas extinguitur, funuſq; ejus Galieni ſepulcro infertur: quod ab urbe abeſt per Appiam millibus 9.

Alij 71. annos vixiſſe ferũt.

GALERIVS MAXIMIANVS.

Galerius Maximianus cōſumptis genitalibus defecit. Maximianus Herculius à Conſtantino apud Maſſiliam obſeſſus, deinde captus, pœnas mortis genere, poſtremò fractis laqueo cervicibus. Alexander à Cōſtantii exercitu jugulatur. Maxentius dum adverſus Conſtantinum cōgreditur paulò ſuperius à pōte Milvio, in ponte navigiis compoſitum, ab latere ingredi feſtinans, lapſu equi in profundum demerſus eſt, voratumque limo pondere thoracis corpus vix repertum. Maximianus apud Tarſum morte ſimplici periit. Valens à Licinio morte mulctatur. Fuerunt autem morũ hujuſmodi: Aurelianus Maximianus cognomẽto Herculius, ferus natura, ardens libidine, conſiliis ſtolidus, ortu agreſti, Pannonioq́; Nam etiam nunc haud lõgè Syrmio eminet locus palatio ibidem conſtructo, ubi parentes exercebant opera mercenaria. Ætate interiit ſexagenarius, an. 20. imperator. Genuit ex Eutropia Syra muliere Maxentium, & Fauſtam conjugem Conſtantini: cujus patre Conſtantio tradiderat Theodoram privignam. Sed Maxentium ſuppoſitum ferunt arte muliebri, tenere mariti animũ laborantis auſpicio gratiſſimi cœpti à puero. Is Maximianus charus *nulli unquam fuit, nec patri, aut ſocero quidẽ Galerio.

Maxentii mors.

* Nunquã illi,

GALERIUS ARMENTARIUS.

Galerius autem fuit, licet inculta, agreſtiq; juſtitia ſatis laudabilis pulcher corpore, eximius & felix bellator, ortus parentibus agrariis, paſtor armentorum unde ei cognomen Armentarius fuit. Ortus Dacia Ripenſi, ibiq́; ſepultus eſt: quem locum Romulianũ etiam vocabulo Romulæ matris appellârat. Is inſolentèr affirmare auſus eſt, matrem, more Olympiadis Alexandri Magni creatricis, compreſſam dracone ſemet concepiſſe.

GALERIUS MAXIMINUS.

Galerius Maximinus ſorore Armentarii progenitus, veroque nomine ante imperium * Daza dictus, Cæſar quadriennio, dehinc per Orientem Auguſtus triennio fuit: ortu quidem atq; inſtituto paſtorali, verùm ſapientiſſimi cujuſq; ac literatorum cultor: ingenio quieto, vini avidior. Quo ebrius, quædam corrupta mente aſpera jubebat: qui cum pigeret factum, differri quæ præcepiſſet, in tempus ſobrium ac matutinum ſtatuit.

* Daza.

Ebrietati deceſſit.

ALEXANDER.

Alexander Phryx origine, ingenio timidus, inferior adverſus laborẽ vitio ſenectæ ætatis his õnibus abſuptis, ĩperii jura penes Conſtãtinũ & Liciniũ devenere.

CONSTANTINUS.

Conſtantinus Conſtantii imperatoris & Helenæ filius, imperavit annis triginta. Hic dum juvenculus à Galerio in urbe Roma religionis ſpecie, obſes teneretur, fugã arripiens, atq; ad fruſtrandos inſequentes publica jumenta quàq; iter egerat, interfecit: & ad patrẽ in Britãniam pervenit: & fortè iiſdem diebus ibidem Conſtãtium parentem fata ultima perurgebant. Quo mortuo, cunctis, qui aderãt, annitentibus, ſed præcipuè Eroco, Alemannorũ rege, auxilii gratia Conſtantium comitato, imperium capit. Hic ſororem ſuam Conſtantiam Ricinio Mediolanum accito conjungit, filiumq; ſuum Criſpum nomine ex Minervina concubina ſuſceptum, idem Conſtantinũ, iiſdem diebus natum, oppido Arelatenſi, Liciniumq; Licinii filium, menſium ferè viginti, Cæſares effecit. Verum enimvero, *ut imperia difficile concordiã cuſtodiunt*, diſſidium inter Licinium Conſtantinumq; exoritur, primumq; apud Cibalas juxta paludem, Hiulcam nomine, Conſtantino nocte caſtra Licinii irrumpente, Licinius fugã petiit, Byzantiumq; fuga volucri pervenit: ibi Martinianum officiorũ magiſtrum Cæſarẽ creat. Dehinc Conſtantinus acie potior, apud Bythiniam adegit Licinium, pacta ſalute indumentum regium offerre per uxorem: inde Theſſalonicam miſſum, paulò pòſt eum, Martinianúmq; jugulari jubet. Hic Licinius annum dominationis fere poſt 14. vitæ, proximè 60. occiditur, avaritiæ cupidine omnium peſſimus, neq; alienus à luxu venereo, aſper admodũ, haud mediocriter impatiens, infenſus literis, quas per inſcitiam immodicã, virus ac peſtẽ publicam nominabat, præcipuè forenſem induſtriam. Agraribus planè ac ruſticãtibus, quia ab eo genere ortus altúſq; erat ſatis utilis, ac militiæ cuſtos, ad veterũ inſtituta ſeveriſſimus: *Spadonum & aulicorũ omnium vehemens domitor, tineas Soricéſq; palatii appellans.* At Conſtantinus obtento totius Romani imperii mira bellorum felicitate regimine, Fauſta conjuge, ut putant, ſuggerente, Criſpũ filium necari jubet. Dehinc uxorẽ ſuam Fauſtam in balneas ardentes conjectam interemit, cùm eum mater Helena

Tineas & ſorices, aulicos vocabat.

lena ardore nimio nepotis increparet. Fuit verò ultra quàm æſtimari poteſt laudis avidus. Hic Trajanum *herbam parietariam*, ob titulos multos ædibus inſcriptos, appellare ſolitus erat. Hic pontem in Danubio conſtruxit: habitum regium gemmis, & caput exornans perpetuo diademate. Commodiſſimus tamen rebus multis fuit: columnias ſedare, legibus ſeveriſſimis nutrire artes bonas, præcipuè ſtudia literarum: legere ipſe, ſcribere, meditari, audire legationes, & queremonias provinciarum. Cumq; liberis filióque fratris Dalmatio Cæſaribus confirmatis, 3. & 60. ãnis vixiſſet, ex quibus dimidios, ita ut 13. ſolus imperaret, morbo conſumptus eſt, irriſor potius quàm blandus. Unde proverbio vulgari, Tracalla, decẽ annos præſtantiſſimus, duodecim ſequẽtibus latro, decem noviſſimis pupillus ob profuſiones immodicas nominatus. Corpus ſepultum in Byzantio, Cõſtãtinopolis dicta: quo mortuo, Dalmatius militum vi necatur. Ita ad tres orbis Romani dominatio redacta eſt, Conſtantinum, & Conſtantiũ ac Conſtantem, filios Conſtantini. Hi ſinguli has partes regendas habuerunt: Cõſtantinus junior cuncta trans Alpes: Conſtãtius à freto Propontidis, Aſiã atque Orientem: Conſtans Illyricum, Italiámq; & Africam: Dalmatiũ, Thraciam, Macedoniámque, & Achaiam.

Herba parietaria.

Nicomediæ obiit. Eutropius

† ANNIBALIANUS, CONSTAN. & CONSTANTIUS.

† Conſtantinus.

ANnibalianus, Dalmatii Cæſaris conſanguineus, Armeniam nationéſque circũ ſocias, interim ob Italiæ Africæque jus diſſentire ſtatim Conſtantius & Conſtans cœperunt. Conſtantius latrocinii ſpecie, dum incautus fœdéque temulentus in aliena irruit, obtruncatus eſt, projectuſque in fluviũ, cui nomẽ Alſa eſt, nõ lõge ab Aquileia. Cõſtans verò venãdi cupidine, dum per ſylvas ſaltuſque erraret, conſpiravere aliquot militares ĩ ejus necem, autoribus Chreſtio & Marcellino, ſimulq; Magnentio. Qui ubi patrandi negotii dies placuit, Marcellinus natalem filii ſimulans, pleróſque ad cœnã rogat. Itaq; in multam noctem, convivio celebrato, Magnetius quaſi ad ventris ſecreta ſecedens, habitum venerabilem capit. Ea re cognita Conſtans fugere conatus, apud Halenam oppidum

Ad Aquileiam.

pidum Pereneo proximum, à Gaiſone cum lectiſſimis miſſis, interficitur an. 13. Auguſtæ dominationis: nam Cæſar triennio fuerat, ævi ſeptimo viceſimóq;. Hic fuit debilis pedibus, manibuſq; articulorum dolore. Fortunatus cœli temperie, fructuum proventu, nulla à Barbaris formidine: quæ profectò majora fuerint, ſi provinciarum rectores non pretio, ſed judicio provexiſſet. Hujus morte cognita, Vetranio magiſter militum, imperium in Pannonia apud * Murſiam corripuit: quem Conſtantius non poſt multos dies regno exuit, grandævo ætati non vitam modo, ſed etiam voluptuarium otium concedens. Fuit autem propè ad ſtultitiam ſimpliciſſimus.

† Murſiā Vixit annis 40 regnavit autem 24.

CONSTANTIUS.

COnſtantius Gallum fratrem patruelem, Cæſarem pronuntiat, ſororem Conſtantinã illi conjungens; Magnentius quoque Decentius conſanguineum ſuum trans Alpes Cæſarem creavit. His diebus Romæ Nepotianus Eutrophiæ Conſtantini ſororis filius, hortantibus perditis, Auguſti nomen rapit: quem octavo die viceſimóq; Magnentius oppreſſit. Hoc tempore Cõſtantius cum Magnẽtio apud Murſiã dimicans vicit; in quo bello penè nunquã amplius Romanæ conſumptæ ſunt vires, totiuſque ĩperii fortunæ peſſũdatæ. Dehinc cum ſe Magnentius in Italiam recepiſſet, apud Thicaſũ plures fudit, incautius &, ut victoria ſolet, audacius perſequentes. Nec multò pòſt apud Lugdunũ coãguſtatus, gladio occultè proviſo, ictum pulſu parietis juvans, trãſfoſſo latere, ut erat vaſti corporis, vulnere, naribuſq;, & ore cruorẽ effundens, menſe imperii 13. ætatis verò 50. expiravit: ortus parentibus, qui Galliam inhabitant; legendi ſtudio promptus, ſermonis acer, animi tumidi, & immodicè timidus; artifex tamen ad occultandam audaciæ ſpecie formidinem. Ejus morte audita, Decentius laqueo faſciæ ad collum poſito, vitam finivit. Hoc tempore Gallus Cæſar à Conſtantio occiditur. Imperavit annis 4.

Magnentius in ſe manus vertit.

Decentius Cæſar laqueo morte ſpontanea vitam finiit.

SILVANIUS

SIlvanus ĩperator effectus die imperii vigeſimo octavo perimitur. Fuit ingenio blandiſſimus, quanquam barbaro patre genitus: tamen inſtitutione Romana ſatis cultus, & patiens.

CONSTANTIUS.

COnſtantius Claudium Julianum, fratrem Galli, honore Cæſaris adſumit, annis natum ferè tres atque viginti. Iſte in campis Argentoracenſibus apud Gallias cum paucis militibus infinitas hoſtium copias delevit. Stabant acervi montium ſimiles, fluebat cruor fluminum modo, captus rex nobilis Nodonarius, fuſi omnes optimates, redditus limes Romanæ poſſeſſionis: ac poſtmodùm cum Alemannis dimicans, potentiſſimum eorum regem Badomarium cepit. Hic Conſtantius urgere legationibus, in ſtatum noménq; priſtinum reverti.

JULIANVS.

JVlianus mandatis mollioribus, refert ſub ſe nomine celſi imperii multò officioſus pariturũ. Hinc Conſtantius magis magiſq; ardens dolore, atque ut erat taliũ ĩpatiens, in radicibus Tauri montis apud Mopſocrenem febri acerrima, quam indignatio nimia vigiliis augebat, interiit, anno ævi 4. & 40. imperii 9. atq; 30. verùm Auguſtus 4. 20q; octo ſolus, cum fratribus atq; Magnentio 16. 15. Cæſar. Felix bellis civilibus, externis lacrimabilis. Mirus artifex in ſagittis; à cibo vinóq; & ſomno multum temperans, patiens laboris, facundiæ cupidus: quam cùm adſequi tarditate ingenii non poſſet, aliis ĩvidebat. Spadonum aulicorúmq; amori deditus, & uxorum quibus contentus, nulla libidine tranſverſa, aut ĩjuſta polluebatur. Sed ex conjugibus, quas plurimas ſortitus eſt, præcipuè Euſebiam dilexit: decorã quidem, verum per Amantias, & Gordonias, & alia ĩportuna miniſteria vexantem famã viri, contrà quàm fœminis modeſtioribus mos eſt, quarum ſæpe præcepta maritos juvant. Namq; ut cæteras omittam, Pompeia Plotina incredibile dictu eſt quanto auxerit gloriam Trajani, cujus procuratores cum provincias calumniis agitarent, adeò ut unus ex iis diceretur locupletiũ quenq; ita cõvenire: Quæ habes ad penſam? Vnde habes? tertium, Pone quæ habes? illa

Uxores v quales ſint.

conjugem corripuit: atq; increpans quòd laudis ſuæ eſſet incuriosus, talem reddidit, ut poſtea exactiones improbãs & deteſtans, *fiſcum lienem vocaret*, quòd eo creſcente artus reliqui tabeſcant. Igitur Julianus redacta ad unum ſe orbis Romani curatione, gloriæ nimis cupidus In Perſas proficiſcitur. Illic à transfuga quodam in inſidias deductus, cùm eum hinc inde Parthi urgerent, è caſtris jam poſitis, arrepto tãtùm clypeo procurrit. Cùmq; inconſulto ardore nititur ordines ad prælium componere, ab uno ex hoſtibus, & quidem ſurgente, conto percutitur: relatusq; in tabernaculũ, rurſuſque ad hortandos ſuos egreſſus, paulatim ſanguine vacuatus, circa noctis ferè medium defecit; præfatus, conſultò ſeſe de imperio nihil mandare uti ſolet, in multitudine diſceptantibus ſtudiis amicorum, ex invidia rei præ diſcordia exercitus periculum pararet. Fuerat in eo literarum ac negotiorũ ingens ſcientia: eo juvaverat philoſophos & Græcorum ſapientiſſimos: uſu promptior corporis, quàm validus quidem, ſed brevis fuit. Hæc muniebat quarundam rerũ neglectus modus, cupido laudis immodica, cultus numinum ſuperſtitioſus, audax plus quàm imperatorem decet cui ſalus propria, cùm ſemper ad ſecuritatem omnium, tum maximè in bello conſervanda eſt. Ita illum cupido gloriæ flagrãtior pervicerat, ut neque terræ motu neq; pleriſq; præſagiis, quibus vetabatur petere Perſidem, adductus ſit finem ponere ardori, ac ne noctu viſus ingens globus cœlo labante diem belli cautum præſtiterit.

Fiſcum lienem dixit Trajanus

Scripſit hic in Chriſtianos.

JOVINIANUS.

An. M. 80 · ab Urb. cond

JOvinianus genitus patre Varroniano inſula agri Singidonenſis provinciæ Pannoniæ, imperavit menſes 8. Cujus patri, cùm liberos crebos amitteret, præceptum ſomnio eſt, eum qui jam inſtante uxoris partu edendus foret, diceret Jovinianum. Hic fuit inſignis corpore, lætus ingenio, literarum ſtudioſus. Hic dum à Perſide hyeme aſpera mediáq; Conſtantinopolim accelerans cruditate ſtomachi, tectorio novi operis gravatus eſſet, repentè interiit, annos gerens proximè 40.

VALEN-

VALENTINIANUS.

Valentinianus imperavit annis 12. minus diebus 100 Hujus pater Gratianus mediocri ſtirpe ortus, apud Cibales Funarius appellatus eſt, eò quòd venalitium funem portanti, quinq; milites nequirent extorquere, eo merito adſcitus in militiam, uſq; præfecturæ prætorianæ potentiam conſcendit. Ob cujus commendationem, Valentiniano imperium reſiſtenti aggeritur. Hic Valentem conſanguineum ſibi ſocium in imperio adſcivit, ac demũ Gratianum filium, impuberem, hortatu ſocrus & uxoris Auguſtum creavit. Hic Valentinianus fuit vultu decens, ſolers ingenio, animo gravis, ſermone cultiſſimus. Quãquam ad loquendum parcus, ſeverus, vehemens, infeſtus tamen vitiis, maximéq; avaritiæ, cujus punitor fuit acer: & in memoratis, Adriano proximus: Genera vetuſtiſſimorum meminiſſe, nova arma meditari, fingere terra ſeu limo ſimulachra; prudẽtèr uti locis, tẽporibus, ſermonibus, & brevi, †criminibus, queis ſeſe quaſi fidiſſimis, prudentiſſimiſq; dederat, careret: aut probatis eruditiſq; monitoribus uti licuiſſet, perfectus princeps enituiſſet. Hujus tempore Firmus apud Mauritaniam regnũ invadens, extinguitur. Valentinianus apud Bergentionẽ legationi Quadorum reſpondens, anno ævi 5. & 50. impetu ſanguinis, voce amiſſa, ſenſu integer expiravit. Quod intẽperantia cibi ac ſaturitate, qua artus diffuderat, accidiſſe plures detulere. Itaq; eo mortuo, Valentinianus adhuc quadriennis, autore Equitio ac Merobaude propinquo, ubi cum matre fuerat allatus, creatus eſt imperator.

Cur Funarius dictus.

Conſtantinopoli.

† Si inſidis hominibus ita legit.

Eutropius

VALENS.

Valens unà cum Valentiniano germano ſuo, de quo diximus, regnavit annos 10. menſes 5. Hic Valens cum Gothis lacrymabili bello commiſſo, ſagittis ſaucius in caſam deportatur viliſſimam: ubi ſupervenientibus Gothis, igniq; ſuppoſito, incendio concrematus eſt, in quo probanda hæc fuere. Fuit poſſeſſoribus conſultor bonus, mutare judicia veritus, in amicos fidus, iraſci ſine noxa ac periculo cujuſquam, ſanè valdè timidus. Hujus temporibus Procopius tyrannus cadens extinguitur.

GRATI-

GRATIANVS

An. ab urbe 1232.

GRatianus genitus Syrmii, imperavit cum patre Valentiniano ānis 8. diebus 95. cum patruo & fratres 3. cum eodem fratre ac Theodoſio 4. cum hic omnibus accedente Arcadio menſes 6. Hic apud Argentarium oppidum Galliæ, 30. Alemannorum millia in bello extīxit. Hic cum animadvertiſſet Thraciam, Daciámq; tanquam genitales terras, poſſidentibus Gothis Triballiſq; atque omni pernicie atrocioribus Hunnis & Alanis, extremum pĕriculum inſtare nomini Romano accitum ab Hiſpania Theodoſium cunctis faventibus, agenti annum à triceſima tertium, imperium committit. Fuit Gratianus litteris benè inſtitutus, carmen facere, ornatè loqui, explicare controverſias rhetorum more. Nihil aliud agere, quàm ſpiculis meditari, ſummæq; voluptatis divinæq; artis credere, ferire peritè ſibi deſtinata: cibi, vini ac libidinis victor cunctiſque fuiſſet plenus bonis, ſi ad cognoſcendā reipub. gerendæ ſcientiam animū indidiſſet: à quo propè alienus, non modò voluntate, ſed etiam exercitio fuit. Nam dum exercitum negligeret, & paucos ex Alanis, quos ingenti auro, ad ſe tranſtulerat, anteferret veteri ac Romano militi, adeóque Barbarorū comitatu, & propè amicitia capitur, ut nonnunquā eodē habitu iter faceret, odia in ſe militum excitavit. Hoc tempore cùm Maximus apud Britanniam tyrannidem arripuiſſet, & in Galliam tranſmiſiſſet, ab infenſis Gratiano legionibus exceptus, Gratianum fugavit, nec mora extinxit; vixit annis 38.

Floruit hoc tempore Auſonius Hieronymus & Martianus

THEODOSIUS.

THeodoſius genitus patre Honorio, matre Thermantia, genere Hiſpanus, Originem à Trajano principe trahens, à Gratiano Auguſto apud Syrmium imperator effectus; regnavit an. 27. Huic ferunt nomē ſōnio parentes monitos ſacraviſſe, ut Latinè intelligimus, à Deo datum. De hoc etiam oraculo in Aſia divulgatum eſt eum Valenti ſucceſſurum, cujus nomen è θ, & ε ο atq; δ Græcis literis initiaretur. Qua cognitione principii deceptus Theodorus, cùm imperium præſumeret, ſceleſtæ cupidinis ſupplicia percepit. Fuit Theodoſius propagator reipub.

atq; defenſor eximius. Nam Hunnos & Gothos, qui eam ſub Valẽte defatigaſſent, diverſis prœliis vicit. cum Perſis quoq; petitus, pacem pepigit. Maximum autem tyrannum, qui Gratianum interfecerat, & ſibi Gallias vindicabat, apud Aquileiam extinxit: Victorem quoq; ejus filiũ, intra infantiæ annos à maximo patre Auguſtum factum necavit. Eugenium tyrannum, & Arbogaſtem ſuperavit, deletis eorum decem millibus pugnatorum. Hic etenim Eugenius cõfiſus viribus Arbogaſtis, poſtquàm apud Viennam Valentinianum extinxerat, regnum invaſit, ſed mox ſimul cum vita imperium perdidit. Fuit autem Theodoſius moribus & corpore Trajano ſimilis, quantum ſcripta veterum & pictura edocent: ſic eminens ſtatus, membra eadem, par cæſaries, os abſq; eo quod illi aliquãum vellendo ſteriles genæ, neq; tam ingentes oculi erant, neſcio an & tanta gratia, tantuſq; flos in facie, ſeu anta dignitas in inceſſu. Mens verò prorſus ſimilis, adeo t nihil dici queat, quod non ex libris in iſtum videatur ransferri. Clemens animus, miſericors, communis, ſolo abitu differre ſe cæteris putans: in omnes homines hoorificus, verùm effuſus in bonos: ſimplicia ingenia æq; iligere, erudita mirari, ſed innoxia: largiri magno anio magna, amare cives, vel privato contubernio cognis, eóſq; honoribus, pecuniâ, beneficiis cæteris munerai, præſertim quorũ erga ſe velut patrẽ aſpero caſu offia probaverat. Illa tamen quibus Trajanus aſperſus eſt, olentiam ſcilicet & cupidinem triumphandi, uſq; eo deſtatus eſt, ut bella non moverit ſed invenerit, prohibuitq; lege miniſteria laſciva, pſaltriáſq; commeſſationius adhiberi tantum pudori tribuens & continentiæ, ut nſobrinarum nuptias vetuerit, tanquam ſororum. Lites ſi nimium perfectos contemplemur, perdoctus, ſagax anè, multúmq; diligens ad noſcenda majorum geſta: è uibus execratur veterum facta ſuperba, crudelia, liberti infeſta, quæ legerat ac Cinnam, Marium, Syllámq; q; univerſos dominantium, præcipuè tamen perfidos & gratos. Iraſci ſanè rebus indignis, ſed flecti citò, unde dica dilatione emolliebatur. Aliquando ſevera præ-

Præcepta ex Livio.

cepta habuit de Livio, vel quod Auguſtus à philoſophiæ doctore didicerat: qui cùm vidiſſet eum facilè cõmoveri, ne aſperũ aliquid ſtatueret, monuit, ut ubi iraſci cœpiſſet, quatuor atq; viginti Græcas literas memoria recenſeret, ut illa concitatio, quæ momenti eſt, mente aliò traducta, parvi tẽporis interjectu lãgueſceret. Melior haud dubiè, quod eſt claræ virtutis, poſt auctum ãnis potentiam regalem, multóq; maximè poſt civilẽ victoriam. Nã & annonæ curam ſolicitiùs attendere, & auri argentiq; grave pondus ſublati atq; expenſi à tyrãno multis è ſuo reſtituere, cùm benigni principes, & quidem vix fundo ſolerent nudos, ac deformata prædia cõcedere. Jam illa minutiora & ut dicitur, intra aulũ quæ quidem occult ſunt, magis naturæ hominum curioſæ oculos aurésq; ad ſe trahunt. Patruum colere, tanquam genitorem, fratris mortui ſororíſque liberos habere pro ſuis, cognatos affinésq; parentis animo complecti: elegans lætúmque convivium dare, non tamen ſumptuoſum, miſcere colloquia perſonis, ſtudia dignitatibus, ſermone cum gravitate jucundo, blandus pater concors maritus. Exercebatur neq; ad illecebras, neque ad laſſitudinem: ãbulationibus magnis, cùm eſſet otium reficiebat animum. Ad veſcendi continentiam, valetudinem regebat. Sicq; in pace rebu humanis annum agens quinquageſimum, apud Mediolanum exceſſit: utramq; rempublicam utrique, id eſt, Arcadio & Honorio quietam relinquens. Corpus ejus eode anno Conſtantinopolin tranſlatum atque ſepultum e

Intra aulam.

Floruit divus Ambroſius.

FINIS.

LECTORI

Quanquam in Monarchiis & annorum ratione co ſtituenda vehementer varient autores, tamen hiſtoriæ ſeries atq; ordo facilius à pueris poſſet percip annotavimus partim ex Euſebio, partim ex Beroſo Metaſthene ea tantum quæ ad planiorem paulò, & e plicatiorem Juſtini lectionem conducere videbantur.

PRIM

PRIMA MONARCHIA ASSYRIORUM,

in qua reges fuerunt.

Ninus Iovis Beli filius, regnauit primus annis	52	Amintas 17	annis 45
Semiramis Nini uxor 2 annis	42	Belochus 18	annis 25
Zames Ninyas Semiramidis filius 3	annis 38	Bellepares 19	annis 30
Arius 4	annis 30	Lamprides 20	annis 32
Aralius 5	annis 40	Soſares 21	annis 20
Baleus Xerxes 6	annis 35	Lampares 22	annis 30
Belochus Baal ſacerdos 8, annis	45	Panias 23	annis 45
Baleus 9	annis 52	Soſarmus 24	annis 19
Altadas 10	annis 32	Mitreus 25	annis 27
Mamythus 11	annis 30	Tautanes 26	annis 32
Mancaleus 12	annis 30	Teuteus 27	annis 40
Sphærus, ſeu Phærus 13 annis	20	Tineus 28	annis 30
Mamylus 14	annis 30	Dercillus 29	annis 40
Sparteus 15	annis 40	Eupales 30	annis 38
Aſcatades 16	annis 40	Laoſthenes 31	annis 45
		Pyritiades 32	annis 30
		Ophrateus 33	annis 20
		Ophratanes 34	annis 50
		Ocraſapes 35	annis 42
		Sardanapalus 36. & poſtremus annis	20

Durauit hoc Aſſyriorum imperium annis 1237.

SECUNDÆ MONARCHIÆ,

Medorum reges.

Arbaces 1	annis 28	Arteus 6	annis 40
Mandaucus 2	annis 50	Artines 7	annis 22
Soſarmus 3	annis 30	Aſtibares 8	annis 20
Articarmenus 4	annis 50	Aſtiages 9 annis	30
Arbianes 5	annis 22		

Stetit Medorum regnum annis 300 minus 8.

TERTIA MONARCHIA.

Perſarum, habuit reges 14.

Cyrus imperauit 1	annis 30	Sogdianus 9	menſibus 8
Cambyſes 2. annis 7 menſibus	5	Darius nothus 10	annis 19
Patiſites, & Smerdis, fratres Magi 3. menſibus	7	Artaxerxes Mnemon 11 annis	40
Darius 4	annis 36	Artaxerxes Ochus 12 annis	26
Xerxes 5	annis 20	Arſes 13	annis 4
Artabanus præfectus, qui Xerxem occidit 6	menſibus 7	Darius Arſami filius quem Juſtinus Codomannum dicit appellatum 14. Imperauit annis	6
Artaxerxes Longimanus 7 annis	40		
Xerxes 8	menſibus 2		

Durauit Perſarum imperium annis 230. & menſibus 5.

QUARTA MONARCHIA

Alexandri, ſeu Macedonum.

Eſt autem rerum ſumma potitus Alexander annis 12. Poſt quidem inter principis regna ſunt diviſa.

MACEDONUM.

Aridæus	annis 7
Caſſander	annis 18
Antipater & Alexander annis	4
Demetrius	annis 6
Pyrrhus	menſibus 6
Lyſimachus	annis 5
Ptolemæus, Κεραυνὸς [illegible]	
Meleagrus	menſibus 2
Antipater	annis 2
Soſthenes	annis 2
Antigonus Gonatas	36
Demetrius	annis 10
Antigonus	annis 15
Philippus	annis 42
Perſeus ultimus Macedonum rex	annis 10

Summa annorum Macedonici regni 154. anni, menſes 8.

ASIAE.

Antigonus	annis 18
Demetrius Πολιορκητὴς	

SYRIAE ET ASIAE

Antiochus Soter	annis 43
Antiochus Theus	annis 15
Seleucus Callinicus	20
Seleucus Ceraunus	an. 3
Antiochus Magnus	36
Seleucus Philopator	12
Antiochus Epiphanes annis	11

SYRIÆ.

Seleucus Nicanor	annis 32
Antiochus Eupator	2
Demetrius Soter	annis 12
Alexander	annis 10
Demetrius	annis 3
Antiochus Sedetes	annis 9
Demetrius iterum	annis 4
Antiochus Gryphus	annis 12
Antiochus Cyzicenus	18
Philippus	annis 2

Duravit Syriæ regnum annis 229.

ÆGYPTI.

Ptolemæus Lagi filius	40
Ptolemæus Philadelphus annis	38
Ptolemæus Euergetes	26
Ptolemæus Philopator	17
Ptolemæus Epiphanes annis	24
Ptolemæus Euergetes	20
Ptolemæus Phiſcon, ſive Soter annis	17
Ptolemæus *Alexander*	10
Ptolemæus Lathurus	8
Ptolemæus *Dionyſius*	30
Cleopatra	annis 22

Stetit Ægypti regnum poſt Alexandrum annis 288.

ALEXANDRI MONARCHIA duravit annos 300.

FINIS.